

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Càtedra d'Economia
Local i Regional

Diputació de Tarragona
Ajuntament de Tortosa
Ajuntament d'Amposta

**INFORME D'ECONOMIA
LOCAL I REGIONAL
TERRES DE L'EBRE
2016**

Equip investigador

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevila*

Mercedes Teruel Carrizosa*

Jordi Sardà Pons*

Xavier Farré Albendea*

David Rodríguez Borràs****

** Departament d'Economia, URV*

*** Departament de Gestió d'Empreses, URV*

**** Departament de Geografia, URV*

***** Tècnic de la Càtedra d'Economia Local i Regional*

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ-PRESENTACIÓ	7
Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre l'any 2016.....	17
Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre l'any 2016	43
Capítol 3. La situació dels sectors industrials i energètics a les Terres de l'Ebre l'any 2016	85
Capítol 4. El turisme a Terres de l'Ebre l'any 2016. Situació i perspectives.....	109
Capítol 5. El sector públic	153
Capítol 6. Demografia a les Terres de l'Ebre.....	199

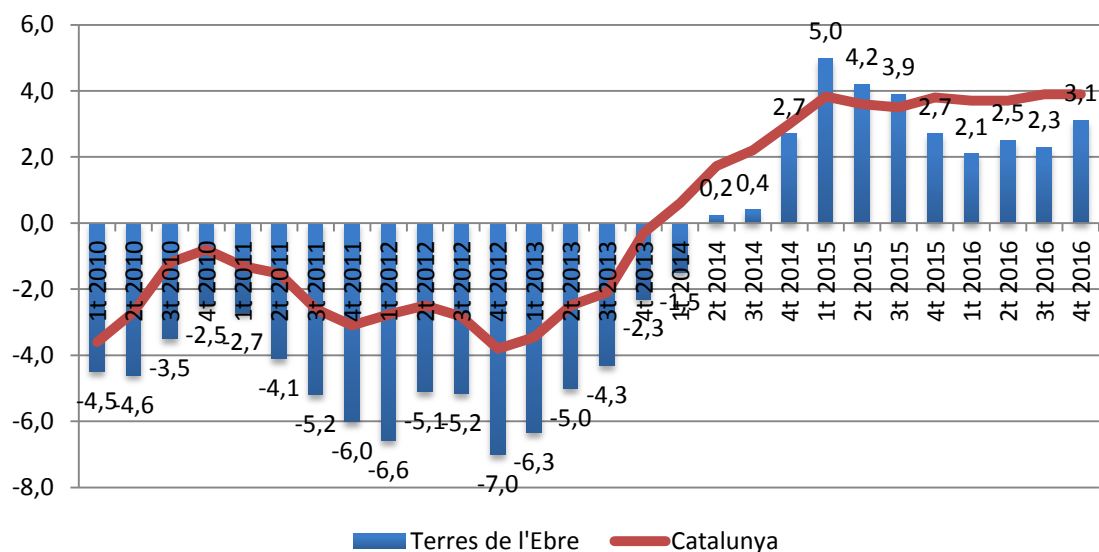
Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

El lector té a les seves mans una nova edició de l'Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre, en aquest cas referit a l'exercici de 2016, impulsat per la Càtedra d'Economia Local i Regional (Celir). Aquest informe incideix en l'interès de tenir dades analitzades posades al servei dels agents socioeconòmics territorials, tant públics com privats. La informació, així, no és només important pel sol fet de "conèixer", sinó també perquè pot ajudar en la presa de decisions.

Com va essent la norma, l'Informe repassa l'evolució de les Terres de l'Ebre, i els seus territoris, a partir de l'anàlisi quantitativa dels principals indicadors disponibles i des d'una perspectiva multidimensional. Així, l'Informe conté capítols dedicats a l'anàlisi del sistema empresarial, del sector primari, de la indústria, del turisme, dels serveis i de la demografia, amb diferents enfocaments i elaborats per professors de la URV que col·laboren assíduament en les activitats de la Celir.

La conjuntura econòmica a les Terres de l'Ebre l'any 2016 ha continuat confirmant el procés de recuperació de la seva economia, després de l'enorme sagnia ocorreguda en la fase de crisi 2009-2012. Encara que no és per estar-ne satisfets, atesos els nivells de partida del territori, hem d'admetre l'existència d'un procés de recuperació global, almenys pel que fa als grans números. Repassant, per exemple, algunes de les principals dades subministrades pels butlletins trimestrals de la Celir, en primer lloc, **les Terres de l'Ebre van assolir el darrer trimestre de l'any els 49.838 afiliats, ja a prop dels 50.000 cotitzadors** (xifra que molt probablement s'assolirà al llarg de 2017), i que són 1.607 més que l'any anterior. Els creixements interanuals de la xifra de cotitzadors han estat en tots els trimestres per damunt del 2%, encara que amb un ritme d'augment inferior a la mitjana del país. **Per tant, sí, en efecte, hem crescut, però encara per sota de la mitjana del nostre context.**

Gràfic I.1 Evolució dels cotitzadors a la Seguretat Social a les Terres Ebre i a Catalunya, 2010-2016

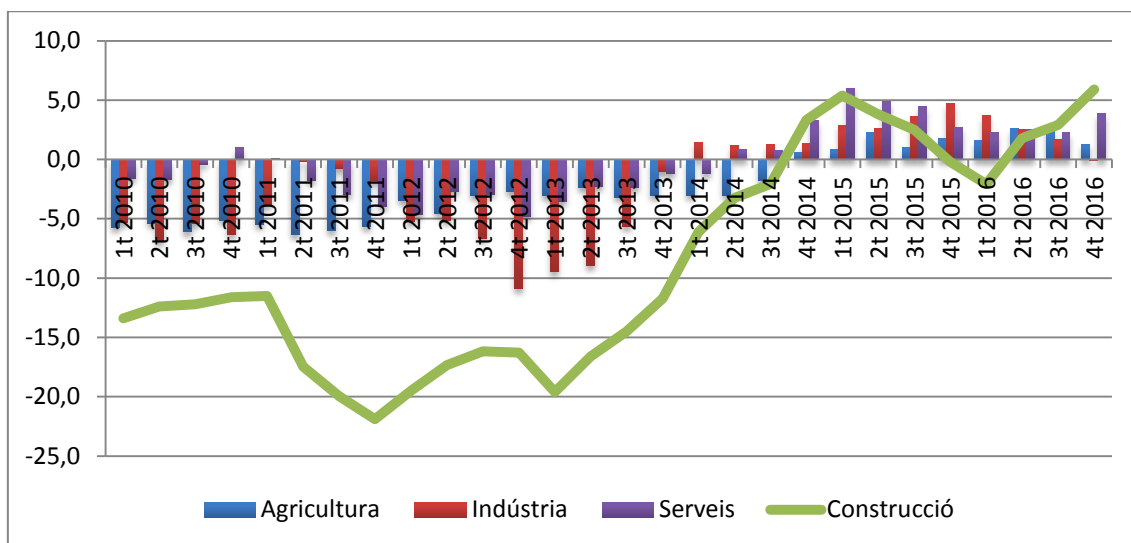

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Per sectors productius, l'evolució, seguint el context global, ha estat positiva, però amb divergències. En aquest sentit, **cal subratllar, per exemple, la recuperació a mesura que avançava l'any del sector construcció, que ha recuperat taxes interanuals del 5% (el quart trimestre creixia a un ritme del 5,9%)**. També cal destacar la fortalesa del sector serveis, impulsat per les millores en l'ocupació i la recuperació del sector privat. L'ombra, no sabem si circumstancial, del recorregut anual és el creixement zero del sector industrial en acabar l'any. Si anem amb més detall sectorial, s'observen els creixements importants, dins el sector serveis, de l'hostaleria, els serveis empresarials o els socials, associats al "bon" any turístic, a la recuperació econòmica i a l'estabilització dels pressuposts públics locals.

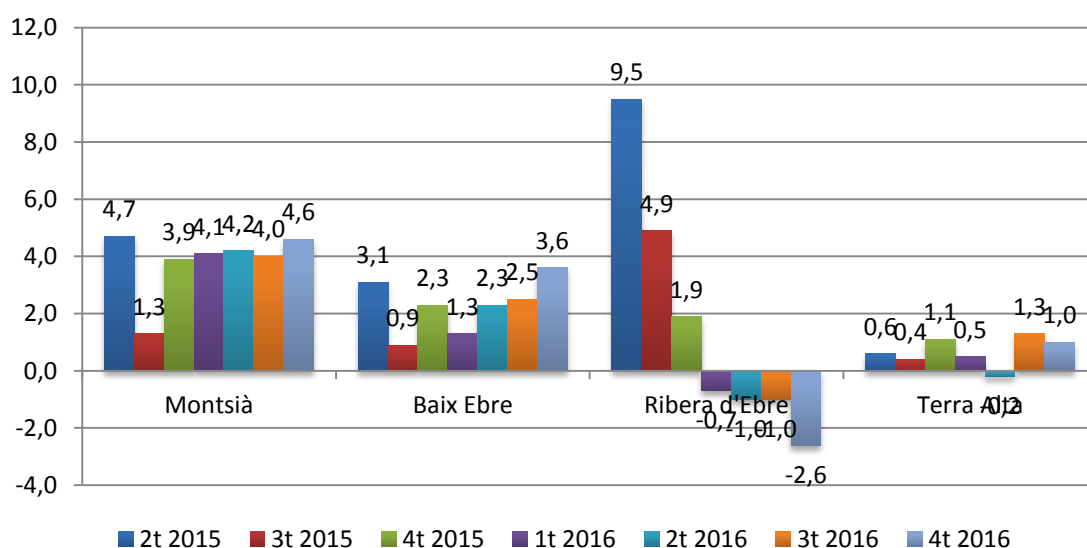
Per comarques, s'ha destacat l'any 2016 l'evolució de l'ocupació a les dues més poblades i meridionals, amb creixements del 3,6% al Baix Ebre i del 4,6% al Montsià. En contrast, a la zona nord els resultats han estat o més febles o contrastats. Així, en el cas de la Terra Alta, l'evolució de la cotització total ha estat de l'1%, en part comprensible per la seva estructura productiva, mentre que a la Ribera d'Ebre els cotitzadors han baixat un 2,6% per l'efecte energètic i la crisi de Flix.

Gràfic I.2 Evolució dels cotitzadors a la Seguretat Social a les Terres Ebre i a Catalunya per grans sectors productius, 2010-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

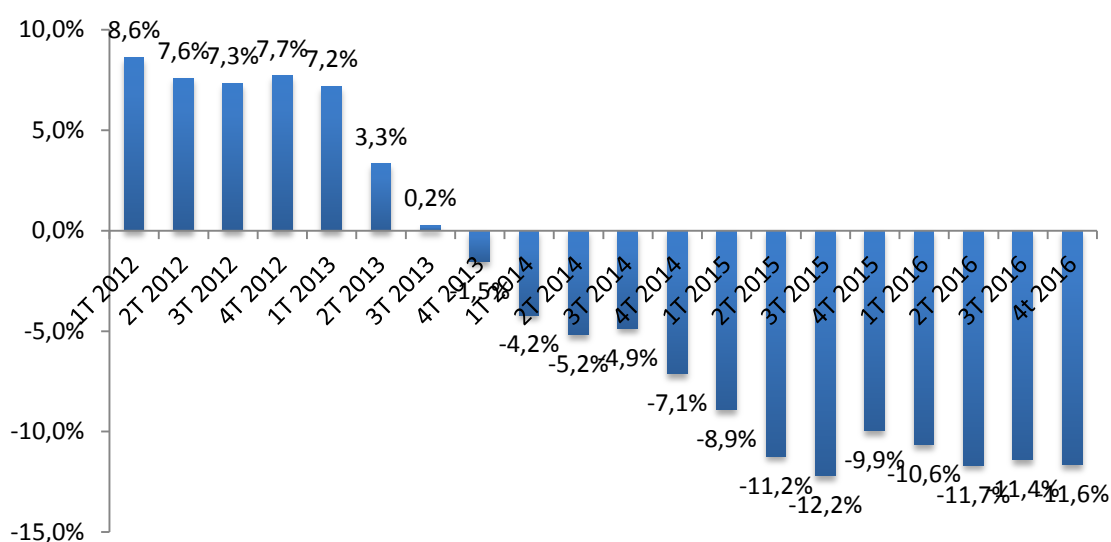
Gràfic I.3 Evolució de cotitzadors a la Seguretat Social a les comarques ebrenques, 2015-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

L'evolució dels cotitzadors el 2016 ha tingut, així mateix, el reflex en les xifres d'aturats. En efecte, **els aturats baixaven el darrer trimestre de l'any a un ritme de l'11.6%**, sense abandonar, doncs, les xifres anteriors. Amb una mitjana mensual el darrer trimestre d'11.400 aturats, són uns 1.500 menys que el mateix període de l'any anterior. **Un atur que baixa ja en tots els terminis de durada de la demanda i que a finals d'any, en coherència amb les dades anteriors, reflectia la baixada pronunciada dels aturats procedents del sector construcció.**

Gràfic I.4 Evolució dels aturats registrats a les Terres de l'Ebre, 2012-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

De tota manera, i malgrat les notícies de l'evolució a curt termini, la situació comparada de les comarques ebrenques és prou desfavorable. Així, per exemple, **el rànquing de competitivitat comarcal que anualment elabora ADEPG situà¹ les quatre comarques ebrenques en els llocs 19è (Baix Ebre), 31è (Montsià), 37è (Ribera d'Ebre) i 42è, i darrer (Terra Alta)**. A la taula adjunta es mostren els perquès d'aquesta situació comparativa. Abans de tot, i malgrat les posicions globalment endarrerides, cal comentar que hi ha una gran diversitat de factors explicatius quan es baixa al nivell comarcal. En el cas del Baix Ebre, la situació s'explica fonamentalment per la sostenibilitat social (atur), la qualificació dels RRHH, els nivells d'innovació i el volum de mercat. En canvi, destaca la situació positiva en disponibilitat de sòl, per exemple. Pel que fa al Montsià, que ocupa ja un lloc força endarrerit, la problemàtica se centra, així mateix, en la dimensió social la qualificació dels RRHH i la innovació, però també, segons els autors, en factors que tenen que veure amb la ubicació, com les infraestructures, la proximitat de pols de desenvolupament o el volum de mercat. En l'aspecte positiu, destaquem el bon comportament del factor emprenedoria i dinamisme empresarial, per exemple. En el cas de la Ribera d'Ebre, amb la seva excepcionalitat econòmica, els factors són tots força baixos, excepte en l'esperit emprenedor, situació que pot semblar paradoxal. I pel que fa a Terra Alta, té els registres baixos d'una comarca interior allunyada dels grans centres econòmics, però en la qual caldria destacar, novament, l'esperit emprenedor (sisena comarca) i el lloc que ocupa en termes de sostenibilitat mediambiental (la cinquena). **Aquest esperit emprenedor, que no és comparativament baix, més aviat al contrari, és una molt bona notícia com a punta de llança del procés de canvi**. D'altra banda, de les quatre comarques, la que millor ha evolucionat des de 2009 ha estat el Baix Ebre, evolució que li ha permès passar del lloc 27è al 19è actual. El Montsià també ha evolucionat de manera positiva, sobretot des de 2012, en contrast amb la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. En tot cas, cal remarcar les limitacions de l'índex, el qual, per exemple, no pondera la importància dels diferents factors en el marc de la competitivitat territorial.

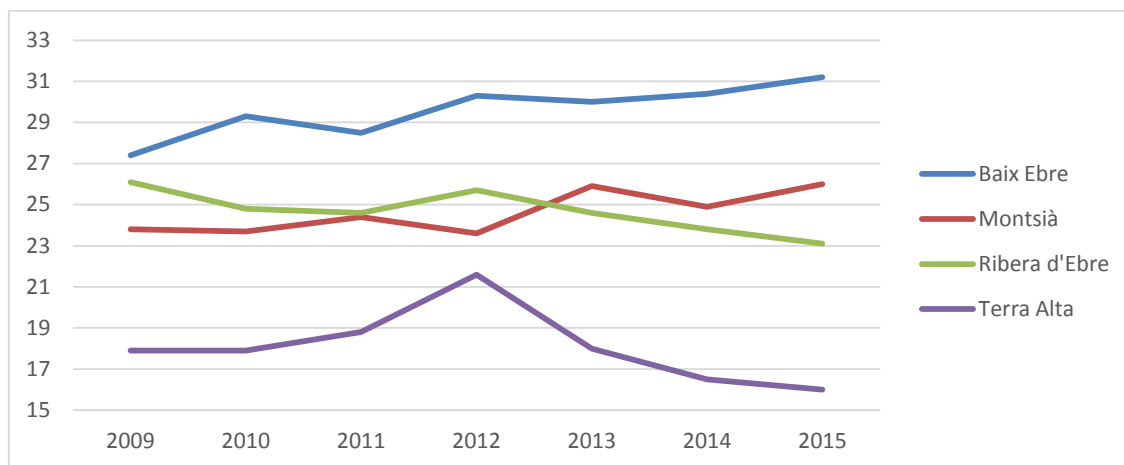
¹ ADEPG (2016), *Índex ADEPG 2016 de competitivitat territorial*.

Taula I.1 Factors en el marc de la competitivitat a les comarques ebrenques, segons l'Índex ADEPG 2016

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Sostenibilitat social	40	41	35	29
Sostenibilitat MA	16	9	27	5
Qualificació RRHH	27	38	23	42
Transport i comunicacions	23	35	32	41
Disponibilitat sòl	5	21	33	29
Pols de desenvolupament	19	35	28	39
Accés a mercats/informació	18	15	35	39
Innovació	25	26	31	40
Volum de mercat	30	38	35	41
Esperit emprenedor	20	16	7	6

Font: Índex ADEPG (2016).

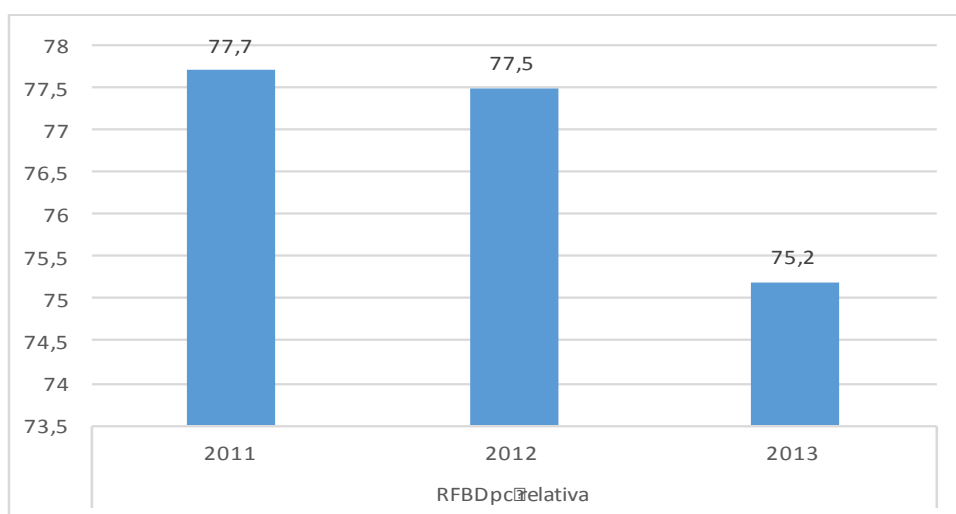
Gràfic I.5 Evolució en el marc de la competitivitat a les comarques ebrenques, segons l'Índex ADEPG 2009-2015

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Índex ADEPG (2016).

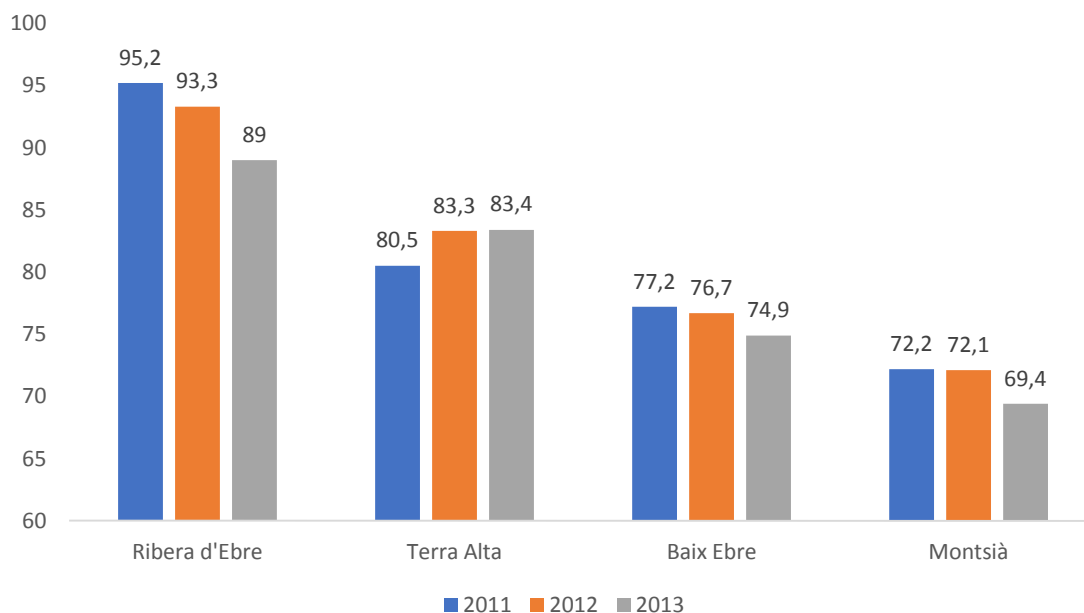
Per veure amb més cruesa la necessitat de pilotar un canvi estructural en la manera de fer global, no hi ha probablement cap indicador millor que el de la renda disponible de les famílies ebrenques. En aquest sentit, l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) ens facilita l'indicador però només fins l'any 2013. Específicament, al gràfic adjuntat se subministra la renda disponible relativa a la mitjana catalana. Els números il·lustren, primer, la situació comparativament negativa de les Terres de l'Ebre, el 75% de la mitjana, i, segon, fins i tot un empitjorament relatiu en el període 2011-2013. És veritat que esperem una recuperació d'aquest indicador a partir de 2013, però la imatge és prou il·lustrativa. Per comarques, es veu la magnitud del problema però també certa llum. Així, doncs, la renda relativa ha baixat en tres de les quatre comarques. S'ha de destacar, per exemple, la reducció experimentada per la Ribera d'Ebre, que hauria de merèixer una bona reflexió, així com la del Montsià, que ha situat la seva renda relativa en un registre per sota del 70% de la mitjana catalana. **La llum ve donada per l'evolució de la Terra Alta, que ja és la segona comarca amb més renda mitjana relativa de Terres de l'Ebre i que, amb les dades indirectes darreres, és possible que ja sigui a prop de la de la Ribera d'Ebre, si és que no l'ha superada.** De temps n'hi haurà en el futur per analitzar el creixement de la Terra Alta i els seus pilars de competitivitat. Sembla, com a avenç, en aquests moments, que la seva evolució ve determinada per una sensació de confiança en el futur del territori per part de la població, l'existència de nexes col·laboratius importants dins la comarca, l'aposta clara pel sector agroalimentari i turístic i els esforços fets en promoció.

Gràfic I.6 Evolució de la renda familiar disponible per càpita relativa a la mitjana catalana, Terres de l'Ebre, 2011-2013

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Gràfic I.7 Evolució de la renda familiar disponible per càpita relativa a la mitjana catalana, Terres de l'Ebre, 2011-2013

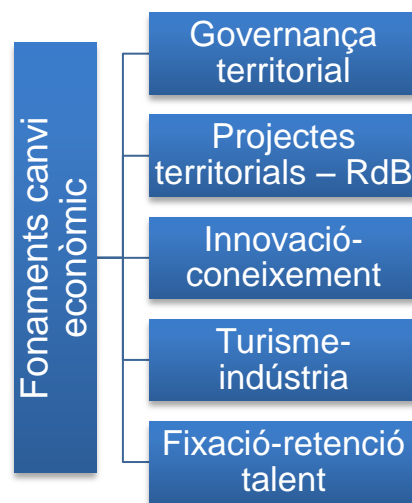
Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Per tant, novament cal incidir en la necessitat de redreçar la situació. I arribats a aquest punt, cal assenyalar els recursos endògens disponibles per pivotar un desenvolupament/creixement més intens i més qualitatiu. Sintetitzant molt, algunes palanques necessàries venen donades per:

- **Desenvolupar la governança territorial en el camp de la promoció econòmica.** En aquest sentit, i malgrat la globalització, el món local necessita tenir armes per implementar estratègies territorials. Aquest fet implica la necessària descentralització de part dels instruments de promoció econòmica existents en l'àmbit regional.
- **Desenvolupar projectes territorials, que ens permetin assolir economies d'escala i ser més eficients a partir de la col·laboració entre tots els agents socioeconòmics, públics i privats.** La Reserva de la Biosfera és un exemple clar, que tots hem d'impulsar perquè, al meu entendre, constitueix el gran senyal que el territori pot impulsar un procés de canvi en l'àmbit econòmic.
- **Fomentar la innovació i el coneixement: la política de promoció ha d'incidir en l'impuls de la creativitat i el coneixement com a factors de producció bàsics de l'economia ebreca del futur** (i parlo també del sector cultural). En aquest punt, la URV pot contribuir-hi de manera significativa.
- **Sectorialment parlant, promoure la indústria i el sector turístic com a factor clau, i no només l'agroindústria.** La indústria és bàsicament per definir la competitivitat territorial i, en termes globals, per traçar les seves característiques estructurals i del mercat de treball. Hi ha l'opinió que no podem jugar a res en el camp d'atracció industrial perquè estem lluny dels centres econòmics. Si mirem al llarg de la costa mediterrània espanyola, on se situen els pols econòmics, es pot veure amb facilitat que més o menys cada 100 km n'hi ha un. Sabeu en quin segment de la costa es dona l'excepció? Doncs sí, entre Tarragona i Castelló. Alguna cosa ha fallat i no és només la localització.

- **Dissenyar i executar polítiques de retenció de talent i de retorn, de poca entitat fins ara a Catalunya.** Un territori que perd població és un territori que perd la cursa del seu futur. Les Terres de l'Ebre han viscut, i viuen, aquesta situació. Encara que és lògic que la població jove vulgui marxar als centres econòmics com a experiència formativa i vital, té uns límits i una durada.

Diagrama I.1 Palanques del canvi econòmic a les Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia.

Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre l'any 2016

Pau Galiana

Departament de Gestió d'Empreses

Universitat Rovira i Virgili

1.1 Introducció. Les principals variables continuen a l'alça amb moderació

Seguint el bon comportament de les magnituds empresarials de 2015, el 2016 es va confirmar aquesta tendència positiva. Les xifres, i el que és més important, l'opinió de l'empresariat, mantenen un to positiu dintre de la incertesa que està arrelada tant al territori com entre els empresaris i empresàries de tots els sectors. Encara que hi ha excepcions, la majoria del teixit empresarial reconeix aquest increment en les xifres de negoci, que ja es va iniciar l'any 2014 i que corroboren les xifres oficials i els marcadors de tendència, com l'índex de clima empresarial de les Terres de l'Ebre, que la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV elabora des de fa dos anys.

Analitzarem la situació i l'evolució empresarial a les Terres de l'Ebre, utilitzant a aquest efecte tant metodologia qualitativa, a partir de l'opinió dels empresaris en l'àmbit individual i amb reunions sectorials, com indicadors i anàlisis quantitatives, seguint les principals dades empresarials publicades corresponents a l'any 2016 dins l'àmbit de les Terres de l'Ebre. A aquest efecte, les principals fonts d'informació han estat l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'Idescat i els informes trimestrals publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV. D'altra banda, també incorporem dades de primera mà provinents de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre, que es publica semestralment i que fa referència a les principals dades empresarials d'interès: evolució dels preus, cartera de demandes, contractació o ingressos d'explotació.

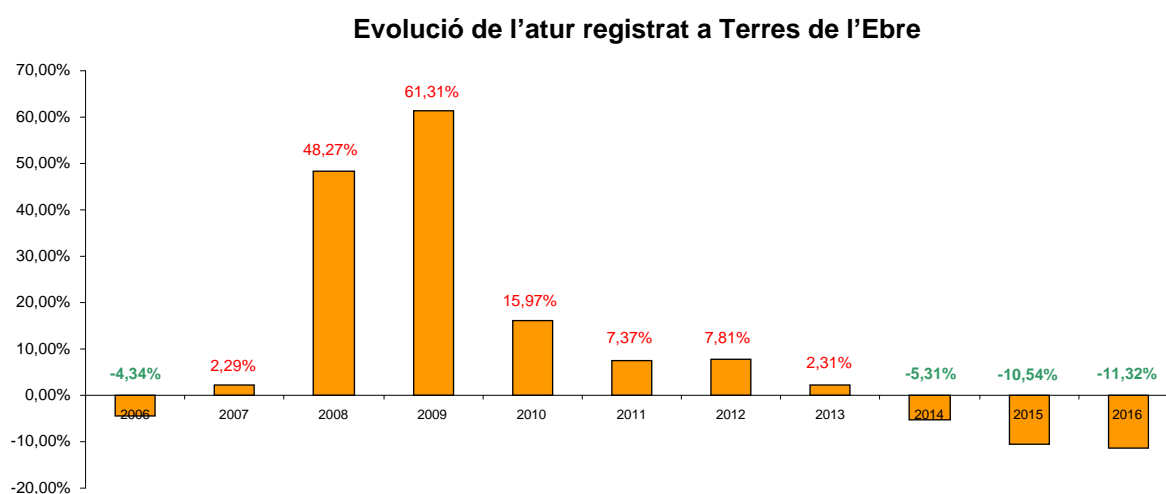
Una dada externa a l'empresa, però que té una importància cabdal, és la confiança del consumidor. Doncs bé, cal dir que, a diferència de l'any 2015, en què l'índex va evolucionar favorablement fins a arribar a màxims postcrisi (107,4 punts), el 2016 ha estat un any en què aquesta confiança ha minvat. Tot i pujar 1,3 punts el passat mes de desembre en relació amb el mes anterior, ha acabat l'any en 100,7 punts, que representa un màxim anual allunyat dels màxims de 2015. Aquesta darrera revifada ajuda a apaivagar els forts descensos experimentats els passats mesos d'octubre i setembre, cosa que representa una mala notícia per a les empreses. Les bones expectatives generades els semestres anteriors s'han estancat, si no han disminuït, en part, possiblement, a causa de la incertesa política després d'un any amb doble cita electoral a l'Estat espanyol i la incertesa del govern de la Generalitat a l'inici de l'any a partir de les eleccions del setembre de 2015. Des del sector del comerç s'apunta cap a la incertesa política, social i laboral, que fa que el consum de productes que no són de primera necessitat no acabi d'engegar amb força.

Com hem dit, les principals magnituds empresarials s'analitzaran en aquest capítol: les variacions i la situació actual de l'ocupació, competitivitat, vendes, preus, comandes, internacionalització, dels diferents sectors de l'economia ebrenc s'analitzen a continuació.

1.2 Ocupació a l'empresa de les Terres de l'Ebre

El mercat laboral ha tingut durant el 2016 un bon comportament, marcadament superior en el primer semestre, reflectit amb un important creixement de la variable ocupació a l'índex de clima empresarial (saldo net de 37,3%, diferència entre les empreses que han crescut en aquesta variable respecte a les que han disminuït); més del 40% de les empreses han declarat creixement de l'ocupació i més del 56% un manteniment.

Gràfic 1.1 Evolució de l'atur a les Terres de l'Ebre

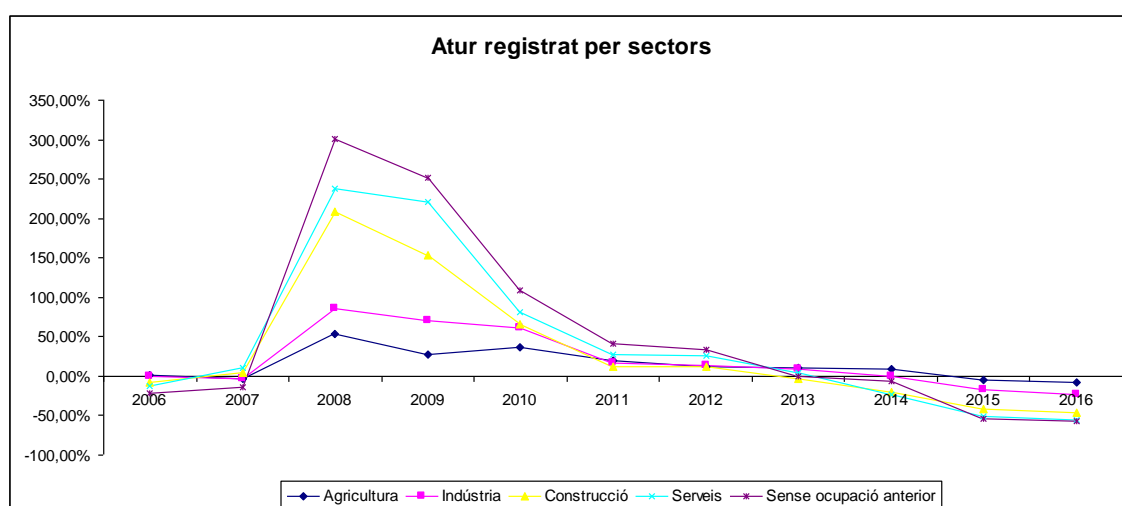
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat.

L'evolució de la dada d'atur registrat mostra la tendència iniciada l'any 2014 i que s'ha mantingut durant el 2016, amb una disminució de l'atur registrat a les Terres de l'Ebre d'un 11,32%, que, si bé no eixuga les grans pèrdues de llocs de treball dels anys 2008 a 2012, sí que marca una tendència estable i positiva en aquest aspecte. Com es pot observar en el gràfic, aquesta lenta recuperació de llocs de treball marca la primera dada positiva en l'ocupació des de 2006, després d'una destrucció durant set anys consecutius.

Per sectors, podem indicar que el sector serveis està tenint un comportament molt positiu, amb xifres absolutes que igualen la suma de tots els altres sectors junts, encara que en percentatge els sectors més afavorits per la davallada d'atur registrat han estat la construcció, amb un descens del 23,2%, i la indústria, amb un 15,1%, majoritàriament en l'agroindústria i, en menor mesura, en la indústria manufacturera. Els empresaris però, segueixen molt prudents i anticipen estabilitat per al futur immediat, inclús lleugera davallada en el sector industrial.

La incertesa sobre la qual parlem es veu també reflectida en les afiliacions a la seguretat social del règim especial de treballadors autònoms, que durant el 2016 ha reflectit un lleuger descens (-0,06%) i que en els darrers anys de postcrisi no acaba d'engegar el creixement, a diferència del règim general. La pèrdua acumulada des de 2008 és del 15% i no es recupera els darrers anys.

Gràfic 1.2 Atur registrat per sectors

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat.

Per sectors podem comprovar que la tendència a la recuperació de l'ocupació és comuna en tots els sectors i que en xifres relatives la recuperació és major en construcció i en indústria, però hem de tenir en compte, com es visualitza al gràfic, que la davallada en aquests sectors va ser especialment greu a les Terres de l'Ebre. La construcció va acumular increments de registres d'atur de més del 200%, que són llocs de treball pràcticament irrecuperables i que s'han d'absorbir per altres sectors com els serveis. Cal tenir en compte que en serveis cal també recuperar més de 6.000 llocs de treball perduts entre els anys 2006 i 2014 i que, de moment, la recuperació només és d'unes 1.500 persones els darrers dos anys.

Lligat a la dada del poc increment d'autònoms i de l'escàs esperit emprenedor que tractarem més endavant, podem afegir com a tret significatiu l'evolució dels comptes de cotització. Recordem que la Tresoreria General de la Seguretat Social atorga a l'empresa un número, anomenat *codi de compte de cotització*, que l'empresa mantindrà durant la seva existència i que farà servir en tots els tràmits: altes, baixes, cotitzacions, nòmines, etc. L'empresari ha de sol·licitar un codi de compte de cotització a cada una de les províncies on exerceixi l'activitat. Les dades de comptes de cotització a les Terres de l'Ebre els darrers nou anys queden reflectides al gràfic següent.

Gràfic 1.3 Comptes de cotització a les Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat.

La recuperació iniciada l'any 2014 de nou queda palesa en els comptes de cotització després de tocar fons el 2013. No obstant això, el ritme de creixement és molt lent (+6,13%), comparat amb les baixades produïdes entre 2008 i 2013 (-15,15%). A més, s'ha desaccelerat el darrer any i l'increment només ha estat del 0,82%.

És interessant fer una comparativa amb el comportament d'aquesta dada a Catalunya; d'una banda, la davallada en els anys de crisi va ésser més forta a les Terres de l'Ebre (15,15%) que a la resta de Catalunya (12,68%). Cal tenir en compte la forta davallada de pimes i microempreses en construcció al nostre territori, per posar un exemple de fet diferencial entre els dos àmbits. D'altra banda, també s'observa un canvi el darrer any: mentre que l'increment en els comptes de cotització a Catalunya es manté constant per sobre del 2% els darrers tres anys, a les Terres de l'Ebre el 2016 s'ha "punxat" en creació de comptes i la pujada ha estat només del 0,82%. També és superior a tota la província de Tarragona (1,62%), tot i ser una dada que conté la de les Terres de l'Ebre i la fa minvar. És una dada que esperem que sigui puntual, però que cal seguir amb deteniment.

Tot això té molt a veure amb la força emprenedora del territori. En aquest sentit, entrevistats un grup de joves empresaris, afirmen que objectivament les Terres de l'Ebre no tenen cap inconvenient que impossibiliti la generació i creació de petites empreses que puguin esdevenir font de riquesa i de llocs de treball a les ciutats i al territori. Partint dels actuals recursos que ofereix el territori, cal convertir-los en producte i es pot fer a curt i mitjà termini: recursos turístics, estructura potent del sector primari i agroindustrial, sòl industrial a disposició de les empreses, declaració de Reserva de la Biosfera, paisatge i la privilegiada localització geogràfica, presència de la Universitat al territori, poden i han de ser més ben aprofitats per l'emprenedoria, sempre que les empreses no tinguin cap entrebanc que n'impedeixi la implantació.

Els joves emprenedors afirmen que, un cop establertes i en funcionament les empreses, hi ha contacte baix o nul entre els oferents de serveis (l'administració) i els demandants (les empreses). Hi ha desconeixement i falta de xarxes fluides de comunicació, en rols separats i molt poc fructífers. "Falta dinamicitat en les autoritats locals i comarcals, no es dona suport correctament", declaren. I molts, davant de la falta de facilitats, estan invertint i desplaçant-se cap a altres poblacions de la província o del país on troben una acollida millor. Reconeixen que l'administració fa feina, però no la dona a conèixer pels canals correctes. El problema és més aviat el desajust entre el pensament tancat dels dos costats: mentre l'administració pensa que té eines per

ajudar els emprenedors que les demanin, els emprenedors esperen que se'ls vagin a oferir sense fer un esforç d'apropament.

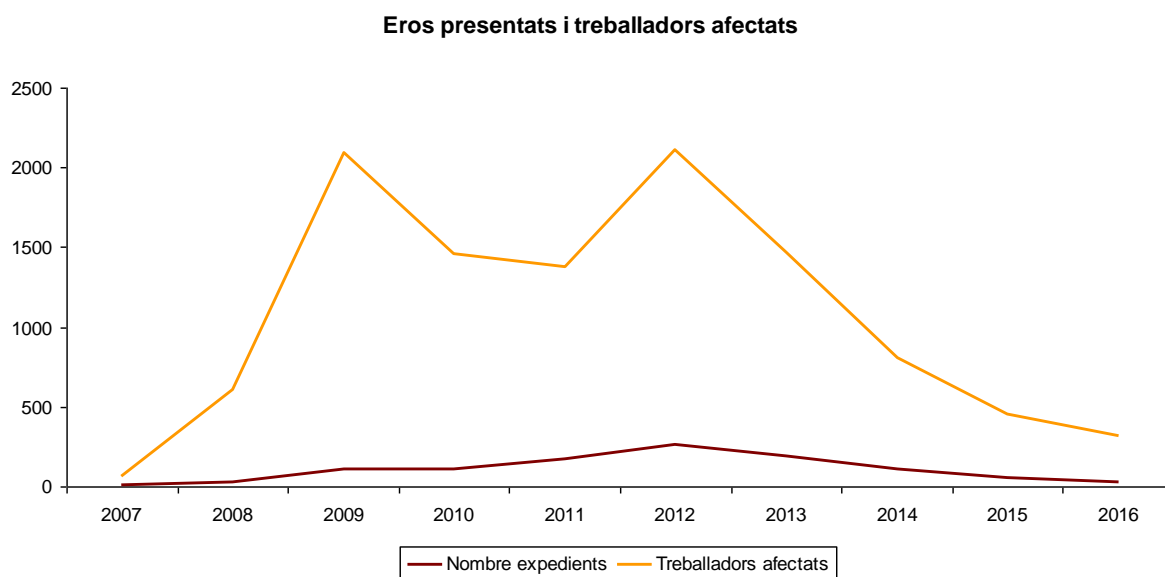
Des de l'agroindústria també s'apunta cap a aquesta falta d'aprofitament dels recursos, i s'afirma que sorgeixen pocs projectes per aprofitar la gran quantitat de matèria primera disponible de caràcter agrari i ramader, per elaborar productes amb més valor afegit; quan en sorgeixen, es deslocalitzen fora del territori per manca d'inversió i de model territorial.

Un tema que cal abordar i que molts cops suposa un problema per a l'ocupació és la distància entre l'oferta i la demanda laboral al territori. L'ocupabilitat de la força de treball és molt important i el gap existent és gran, segons declaren els empresaris de diversos sectors. El desajust entre la formació i l'experiència dels oferents de treball i la demanda existent fa que costi de cobrir-se molts llocs de treball, sobretot els més tècnics, mentre que les feines sense requeriment de formació es cobreixen amb facilitat.

Des de l'emprenedoria, sovint tecnològica, s'afirma que "és un problema trobar personal qualificat i amb bona actitud". Hi ha diversos factors explicatius, però la realitat és que "trobar persones amb ganes d'aprendre i d'emprendre es complica". Encara hi ha exigència en ingressos i horaris. La formació està desalineada amb les necessitats de les empreses, tant en oferta com en qualitat. La mateixa formació per a l'emprenedor està allunyada de les necessitats i molts cops se solapa l'oferta per part de les diferents institucions públiques per falta de coordinació i comunicació. També els comerciants apunten que "cal millorar la formació adequada i motivadora per als comerciants i els treballadors".

Seguint la dada anual d'ERO (expedients de regulació d'ocupació), presentats per les empreses del territori al Departament d'Empresa i Ocupació, veiem que continua havent-n'hi força, molt per damunt dels presentats l'any 2007, amb la qual cosa segueixen les regulacions d'ocupació pròpies de les etapes de crisi; no obstant això, continua la desacceleració iniciada el 2012, tant pel que fa a expedients presentats com a treballadors afectats. El darrer any, 2016, la xifra d'expedients està a nivells de 2008, amb un total de 29 expedients presentats (-48,2% respecte a l'any anterior), que han afectat 289 treballadors, una davallada del 26,8%.

Gràfic 1.4 Distribució dels ERO i treballadors afectats el 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Taula 1.1 ERO i treballadors afectats

Anys	Nombre d'expedients	Treballadors afectats
2007	5	61
2008	31	572
2009	106	1.985
2010	113	1.348
2011	169	1.212
2012	261	1.847
2013	192	1.271
2014	108	699
2015	56	395
2016	29	289

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

L'oferta del lloc de treball és el tràmit que fa una empresa o qualsevol altre ocupador que necessita cobrir llocs de treball de la seva organització, amb l'objectiu de trobar candidats adients a la feina. En aquesta taula es reflecteixen les ofertes gestionades.

Taula 1.2 Ofertes de llocs de treball

	<u>DARRERS 12 MESOS</u>	
	<u>Valor</u>	<u>Variació interanual</u>
Baix Ebre	656	28,13%
Montsià	798	26,47%
Ribera d'Ebre	228	115,09%
Terra Alta	74	32,14%
Catalunya	59.900	22,95%
<u>Àmbits Pla territorial</u>		
Metropolità	35.612	23,43%
Comarques Gironines	7.705	31,28%
Camp de Tarragona	4.552	7,84%
Terres de l'Ebre	1.756	34,56%
Ponent	3.805	25,21%
Comarques Centrals	2.652	22,04%
Alt Pirineu i Aran	970	14,79%
Penedès	2.848	17,93%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

En aquest apartat, hem de destacar que les dades han fet un gir respecte a l'any 2015. Fa un any comentàvem que l'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre ocupava un dels darrers llocs pel que fa a l'increment de les ofertes de treball registrades al SOC, mentre que aquest any ocupa el primer lloc en increment. La mala notícia és que això no s'ha degut a un increment superior de les ofertes a les Terres de l'Ebre, sinó a la disminució experimentada en tots els àmbits territorials, menys profunda al nostre territori. Per tant, corrobora la dada la desacceleració general de l'oferta laboral durant el 2016 a tot Catalunya.

Tenint en compte que les xifres que marquen el detall de les ofertes són d'àmbit provincial i no estan desagregades per àmbits territorials, sí que podem destacar que a Tarragona província les ofertes de feina se centren sobretot en persones que tenen estudis primaris i secundaris, amb increments del 10% i 22%, respectivament, mentre que les ofertes per a estudis postsecundaris disminueixen un 15%. Per sectors d'activitat, hi ha increment en agricultura, construcció i serveis, mentre que disminueixen les ofertes en indústria. La relació laboral que té increments d'oferta és temporal, mentre que la indefinida i la mercantil sofreix davallades significatives. Finalment, cal destacar que les ofertes de feina venen majoritàriament de les pimes, mentre que la gran empresa minora l'oferta laboral.

Per finalitzar aquest apartat, volem fer palesa l'opinió de l'empresariat ebrenc sobre l'evolució a curt termini de l'ocupació a partir de l'índex de clima empresarial de les Terres de l'Ebre. En aquest aspecte, l'índex ponderat del primer trimestre de l'any queda establert en 2,40 (sobre 3) i estableix que l'ocupació s'ha incrementat en tots els sectors menys en la construcció. Els empresaris no preveuen creixement en l'ocupació a curt termini, i marquen una disminució en indústria i estabilitat en els altres sectors.

1.3 Producció i vendes

Segons les dades de primera mà obtingudes, la producció de les empreses de les Terres de l'Ebre segueix el cicle de creixement iniciat fa uns semestres. Així, les dades de mitjan any mantenen una tendència alcista amb un índex ponderat per sectors de 2,29 (recordem-ho: en una escala entre 1 i 3). Els serveis han estat l'any passat el sector amb més bon comportament, amb índex sectorial de 2,70, mentre que els altres sectors tenien lleugers increments, quasi tendint a l'estabilitat. És important recalcar que només el 12% d'empresaris declaren baixades de producció i vendes en aquest període, mentre que la majoria tendeixen a l'estabilitat, a excepció dels serveis, mentre que més del 40% han tingut increments. Igual que en la previsió d'ocupació, la tendència que s'arrossega durant l'any 2016 i per al futur immediat és d'escepticisme davant les dificultats de l'entorn inestable; les previsions són positives, sobretot en serveis, agroindústria i primari, mentre que, igual que en l'ocupació, es detecta un pessimisme moderat en indústria manufacturera.

La millora del consum familiar en els darrers semestres és una de les causes de l'increment de vendes en serveis, juntament amb una bona temporada turística, sobretot a les poblacions costaneres i també a la ciutat de Tortosa. A pesar de les amenaces del creixement de les compres en línia i del desplaçament de clients cap a nuclis comercials més atractius, l'any 2016 des d'un punt de vista comercial no ha estat negatiu, tenint en compte sempre el punt de partida postcrisi. És evident que el nivell de vendes dista molt encara del de fa uns vuit anys, però les diferents estratègies i campanyes fetes als municipis i la tasca realitzada pels dinamitzadors i les associacions comercials han fet possible aquestes dades positives.

Gràfic 1.5 Grau d'ocupació en els establiments hotelers de les Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Com podem observar en el gràfic, en tots els mesos de l'any l'ocupació dels establiments hotelers han superat l'any anterior amb creixements de fins al 12,6% al maig i un increment mitjà de més del 5%. Aquest increment ha ajudat força a la recuperació de la facturació en turisme i, per consegüent, en serveis i també a la recuperació de l'ocupació que esmentàvem en l'apartat anterior. Els actors fan palesa la necessitat de millorar l'estacionalitat que tan evident es fa a primer cop d'ull del gràfic. Està molt bé tenir aquests increments, però cal millorar les xifres entre octubre i març que encara són per sota del 40%. A aquest efecte, apunten cap a la combinació dels productes amb altres sectors i la potenciació dels esdeveniments comercials i gastronòmics; també l'empenta de la declaració de Reserva de la Biosfera està tenint un efecte crida que cal explorar molt més.

El sector del comerç ha estat dels més afectats per la crisi econòmica dels darrers anys, ja que, en paraules dels mateixos comerciants, "la gent mira molt a l'hora de gastar i comprar productes". Aquesta recuperació del consum apuntada l'any 2015 i estancada el 2016, afecta més de forma negativa els petits comerços, atès que en comprar petites quantitats tenen menys marge de benefici, o bé han d'incrementar-lo amb productes més cars que els que venen a les cadenes, grans superfícies o plataformes de venda en línia, la qual cosa en perjudica la competitivitat. Per aquest motiu, molts petits comerços han hagut de tancar les botigues, però a pesar d'això els que encara estan oberts han pogut sobreviure i trobar maneres d'adaptar-se al mercat, sia compaginant la botiga física amb vendes en línia, sia oferint altres serveis personalitzats i posant en valor l'atenció professional.

Una tendència que destaquen alguns representants del comerç és la tendència creixent al consum de productes i serveis d'ús i gaudi immediat, com la restauració, l'esport o el temps de lleure, respecte a productes duradors com els tèxtils o el parament de la llar i electrodomèstics. També s'accentua la compra "estacional" en els períodes de rebaixes, que cada cop són més i més extensos. Aquí la competència de les vendes per Internet i les grans ofertes puntuals d'àmbit global com el Black Friday o el Cyber Monday perjudiquen molt el petit comerç, que, segons alguns informants, "té tendència a la desaparició", mentre que altres més optimistes pensen que "es necessiten cada cop més campanyes per incentivar el comerç de les ciutats, més esdeveniments per dinamitzar totes les zones i tots els tipus de comerç".

El petit comerç valora la salvaguarda que de moment els atorga la legislació vigent a Catalunya, però cada cop els drets que potencia la Generalitat de Catalunya amb els petits comerços van minvant en favor dels interessos de les grans superfícies i les grans ciutats. Detecten en aquest sentit una falta de suport des de l'administració local, que, si bé els dona suport, no té polítiques de dinamització comercial.

La consolidació dels relleus generacionals que s'han produït en els darrers anys en l'agroindústria al territori és un dels motius de l'increment de producció i vendes d'aquest sector, clau en l'economia ebrenca. La presa de decisions d'inversió productiva consolida aquest subsector industrial com un dels més importants i al qual es pot atribuir un potencial de creixement encara sense definir. La identificació amb el territori dels gestors d'aquestes empreses és un factor clau que fa que aquest sector esdevingui estratègic i es fa necessària una major planificació i implicació pública i privada per potenciar el sector.

També s'està intentant revertir, si més no compaginar, l'estratègia basada en el preu, per mirar d'incloure productes amb més valor afegit, amb millor imatge de marca i adreçar-se a mercats on es valori més el producte alimentari i no exclusivament la gran distribució que estreny tant el marge comercial. És un canvi que ha de ser gradual i sense perdre de vista la font principal dels ingressos del sector i la font de riquesa actual, ja que el creixement de les empreses del sector, de moment, encara està basat en grans volums de producció i competeix en els mercats a preus baixos, per la qual cosa es ven gairebé tota la producció a l'engròs.

Un fet que cal remarcar en un territori tan agrari és que hi ha encara moltes petites finques que fa complicat el conreu extensiu i empitjora la rendibilitat, perquè implica més costos i impedeix aglutinar explotacions. El sector afirma que “un bon sistema de reg afavoriria aquesta aglutinació de finques i milloraria l’eficiència dels conreus. En aquest aspecte, cal prendre exemple de la feina feta a la Terra Alta i traslladar-ho a les planes del Baix Ebre i el Montsià”. També hi ha una mancança quant a l’existència d’un cens de finques sense conrear; seria interessant poder controlar aquesta dada per planificar-ne la gestió i dotar el territori de més conreus i més eficients.

El concepte *Terres de l’Ebre Reserva de la Biosfera*, també cal aprofitar-lo en l’agroindústria i pot ser molt profitós per comercialitzar a Catalunya; caldria no restringir-lo a petites empreses amb producció ecològica. El valor d’estar produït en territori rural com el nostre dona un valor afegit al comprador. Avui en dia la rusticitat ben aprofitada té recorregut per al màrqueting d’aquests productes. Els compradors de productes ecològics valoren el fet que el productor faci el 100% en ecològic, per això les empreses més grans del territori que es dediquen al producte convencional no acaben d’apostar per la producció ecològica o sostenible; de moment està quedant en mans de petits empresaris que estan treballant bé i amb força. D’altra banda, estem assistint a una creixent demanda de productes de proximitat o *km 0*; aquesta característica pot ajudar les produccions locals enfront de competidors de fora de Catalunya.

1.4 Competitivitat

Un dels indicadors que observem en aquest estudi, amb referència als factors competitius, són els preus de venda, el seu comportament i l’efecte que produeixen sobre la competitivitat de les nostres empreses. Doncs bé, els preus s’han incrementat molt lleugerament, arrossegats pel sector serveis, que ha estat un xic inflacionari, mentre que hi ha hagut estabilitat de preus en la resta de sectors; així, es preveu que continuï aquesta tendència en el futur immediat, segons l’opinió de l’empresariat de les Terres de l’Ebre.

Com sabem, els preus de venda estan sotmesos a variables diverses, la major part de les quals són alienes a l’empresa. No obstant això, el seu estudi té interès, atès que té implicacions tant estratègiques com d’evolució del consum. L’índex ponderat de referència se situa en un valor de 2,23 (recordem-ho: entre 1 i 3), però amb un saldo

net molt petit (diferència entre els que afirmen increments i disminucions), amb una gran majoria d'empresaris, un 83,6%, que asseguren que hi ha estabilitat total de preus.

La competitivitat de les empreses del territori continua millorant de forma moderada però constant, i aquesta circumstància la detectem tant en l'àmbit català com de tot l'Estat espanyol; en aquest àmbit, més del 90% de l'empresariat considera que no es perd competitivitat en aquest mercat, amb una gran majoria (70,1%) que opina que la tendència és el manteniment. Per sectors, els que més tendència positiva tenen són l'agroindustrial i els serveis, mentre que l'estabilitat és més present en els altres. La competitivitat internacional es manté estable respecte al període anterior; en aquest aspecte hem de destacar també que les empreses més exportadores són les respecte a aquests mercats internacionals, tant en l'uropeu com en el de fora de la Unió, els empresaris creuen que la competitivitat de les nostres empreses s'ha mantingut o ha crescut lleugerament, tant en l'àmbit europeu (2.144) com en el no europeu (2.050). L'empresariat exportador afirma que la competitivitat no disminueix internacionalment, la qual cosa reflecteix la bona feina duta a terme per les empreses exportadores de les Terres de l'Ebre i per les institucions que els donen suport.

Hem de tenir en compte, com dèiem, que les principals empreses exportadores ebrenques són del sector agroindustrial i estan situades entre les líders en facturació i en ocupació al nostre territori, com es pot deduir en tractar-se d'un territori eminentment agrícola i ramader. Recordem, com hem fet en informes anteriors, que la majoria d'aquestes empreses han centrat el creixement en estratègies de lideratge en costos per aconseguir mantenir la competitivitat en el mercat internacional, principal dificultat de les empreses en una economia globalitzada.

El manteniment i increment lleuger de la competitivitat té molt a veure amb els preus d'algunes primeres matèries, com ara els cereals per a l'alimentació dels animals de granja, el preu dels combustibles o l'energia. En aquest sentit, les empreses tenen poc o cap poder de negociació, mentre que els pagesos o grangers suporten la fixació de preus que estableixen les empreses agroalimentàries, i es deixa en marges molt petits o negatius el sector primari, en molts casos. Es tracta d'un cercle viciós, ja que al mateix temps l'agroindústria del territori és preu acceptant respecte a les grans distribuïdores d'alimentació europees que marquen els preus. Actualment, la pràctica totalitat del cítric del territori es comercialitza internacionalment, on el client marca el preu de compra a través de grans multinacionals de l'alimentació que distribueixen a grans superfícies.

Cal afegir en aquest punt que el sector primari (i, com a conseqüència, els productes derivats) molts cops és competitiu perquè es compta amb els fons europeus d'ajut a l'agricultura. Com sabem, cada quatre anys es negocia la renovació de la PACT, amb les consegüents incerteses que això comporta en el sector, encara que actualment està renovada per a tres anys més. Aquests ajuts al sector, segons alguns informants, produeixen una doble problemàtica: d'una banda, la baixa rendibilitat dels conreus, que tendrien en molts casos a la disminució o desaparició, i, de l'altra, el poc incentiu per a innovació i recerca en conreus més rendibles en ser més o menys habitual aquesta situació d'enganyosa rendibilitat.

S'ha d'esmentar també, per descomptat, la recurrent queixa que amenaça la competitivitat ebreca pel sobrecost que representa: les infraestructures de transport, o, millor dit, la manca d'aquestes infraestructures. La falta d'acord per la gratuïtat de l'AP-7 i el nul projecte de construcció de l'A-7 són dos entrebancs que l'empresariat, malgrat estar-hi acostumat, no deixa de reivindicar. Aquí s'hi podrien afegir moltes altres reclamacions provinents de tots els sectors: el desdoblament de la C-12, la construcció de vies interurbanes de caire agrícola, la millora dels eixos viaris per al turisme al Delta o entre poblacions, la millora de la senyalització urbana i turística, la conversió en zona de vianants de carrers en centres urbans comercials, són alguns dels exemples que són reclamats en infraestructures per part de diferents sectors empresarials.

Un sector que està fortament angoixat per la pèrdua de competitivitat és el del petit comerç. Com hem mencionat, a les amenaces ja existents de les grans superfícies i de les ciutats grans amb més oferta comercial (Reus, Tarragona, Barcelona, Castelló o Saragossa), se'ls ha afegit un exponencial creixement de les compres per Internet. Des d'una multinacional de logística i paqueteria que distribueix per a grans empreses com Amazon afirmen que diàriament arriben a la província de Tarragona entre 1.500 i 2.000 paquets només provinents d'aquesta distribuïdora, dels quals entre un quart i un terç són per a les comarques ebrenques. Molt més perjudicial per al petit comerç és la compra i distribució en dates assenyalades com el Black Friday o els dies previs a Nadal i Reis. Fins a 3.000 paquets diaris es distribueixen aquells dies, i marquen una distribució rècord de més de 33.000 paquets en un dia per a tot Catalunya només provinents d'Amazon.

És evident que no tot tipus de producte és susceptible de ser venut a la xarxa i a més el petit comerç per si sol no té recursos humans ni tecnològics per endinsar-se en aquest tipus de comercialització, encara que algunes empreses del territori ho han fet i amb força èxit, i s'han convertit en referents en l'àmbit català i en alguns casos espanyol d'aquestes vendes. En canvi, molts altres comerços veuen amb impotència com el client busca un millor preu a la xarxa quan ja ha localitzat, vist i inclús provat personalment el producte a la botiga local.

Aquesta competència en línia no es dona tant en productes de menys qualitat o amb preus baixos, ja que el poc marge comercial que tenen, sumat al cost del transport, no ho fa tan viable i això ha fet canviar l'estratègia comercial d'alguns comerços cap al producte de pitjor qualitat i menor preu. Llavors sovint ensopeguen amb la competència de les grans superfícies. L'alimentació, els productes esportius, els electrodomèstics, són exemples d'articles molt venuts en grans superfícies que competeixen directament en preu amb el comerç local. Així, mentre que en gammes baixes de productes la competència prové de les grans superfícies, en gammes superiors el problema competitiu el generen les vendes de les grans plataformes en línia. Fins i tot des de la banca està sorgint competència per als venedors locals d'electrodomèstics de consum, ja que estan comercialitzant entre els seus clients aquests productes amb ofertes agressives que saturen l'oferta.

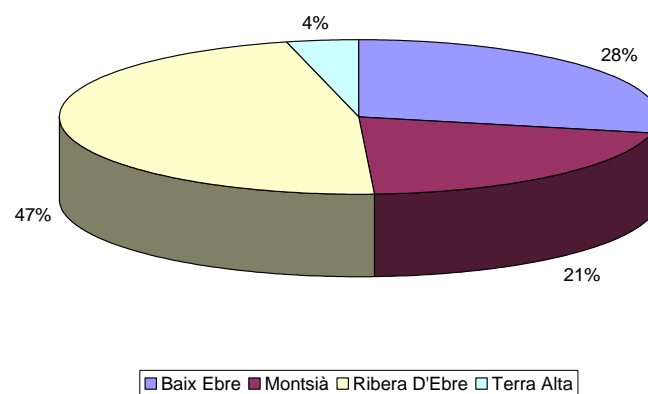
Objectivament, a les Terres de l'Ebre no hi ha grans impediments per a la gestació i creació de petites empreses (*start-ups*) que puguin esdevenir font de riquesa i de llocs de treball al territori. A partir de l'aprofitament dels recursos turístics que posseeix el territori, de la potent estructura del sector primari i agroindustrial, del sòl industrial a disposició de les empreses, de la declaració de Reserva de la Biosfera, poden sorgir idees de negoci per ser aprofitades pel talent emprenedor. Cal reforçar també la presència de la Universitat al territori, que ha de ser més ben aprofitada per l'emprenedoria i per intentar que les empreses tecnològiques no tinguin cap entrebanc que n'impedeixi la implantació.

En aquest sentit, s'ha comprovat que les (poques) empreses joves que s'han creat els darrers cinc anys estan fent bé la feina, amb rigor i professionalitat, i amplien el seu mercat geogràficament cap a altres zones de la Península, inclús donant servei a escala internacional. Per moltes empreses del territori, el volum de clients tant privats com públics són suficients per mantenir el negoci, tot i les possibilitats d'expansió. Afirmen, no obstant això, els principals emprenedors ebrencs que el territori està mancat de gent especialitzada i que les empreses que treballen bé, com dèiem, són

buscades tant des d'altres territoris com des de les empreses grans que ja comencen a sorgir en la seva cartera de clients. Són indispensables —afirmen— els punts de trobada entre els empresaris, tant d'empreses emergents com d'empreses mitjanes i grans, a més de la implicació de l'administració en el foment de l'emprenedoria i l'eliminació de traves burocràtiques. Finalment, cal fomentar el paper clau que han de desenvolupar els ensenyaments de cicles formatius i la Universitat, no només en la formació, sinó també en el foment i facilitació de la gestació, desenvolupament i creació d'empreses.

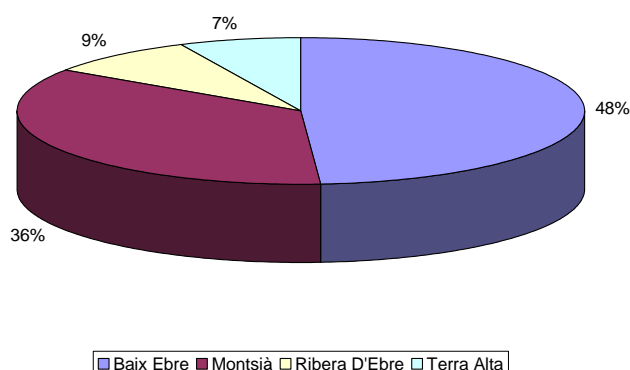
El valor afegit brut (VAB) o valor agregat brut és la macromagnitud econòmica que mesura el valor afegit generat pel conjunt de productors d'una àrea econòmica, i recull els valors que s'agreguen als béns i serveis en les diferents etapes del procés productiu. A partir del valor afegit brut s'obté fàcilment el PIB, atès que tots dos mesuren el mateix fet; el PIB s'obté després d'afegir al valor afegit els impostos indirectes que graven les operacions de producció.

Gràfic 1.6 VAB per comarques

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

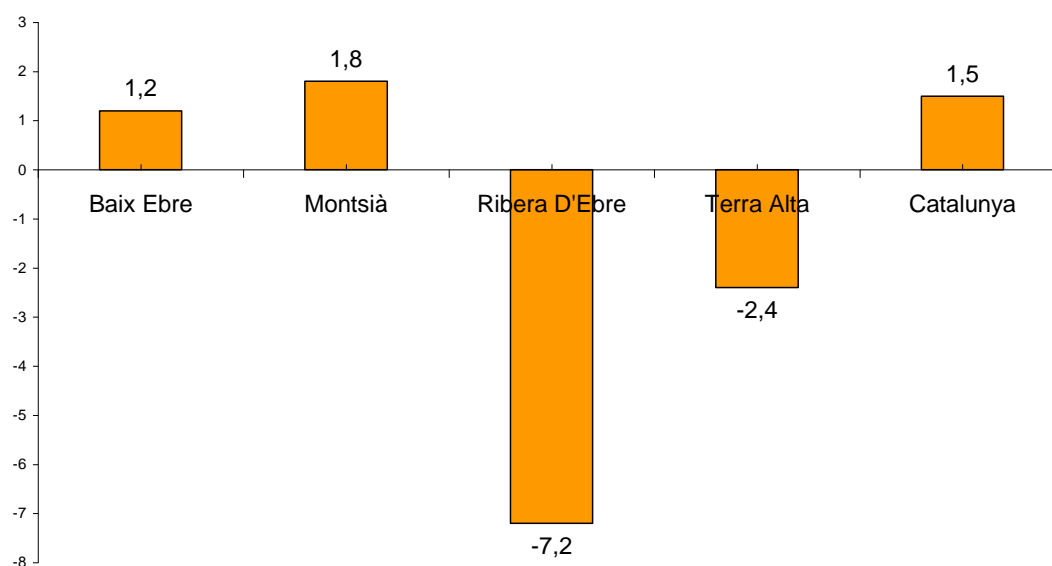
Gràfic 1.7 VAB per comarques (2)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Es pot observar la distribució per comarques del VAB, en què la comarca del Baix Ebre i el Montsià tenen molta més preponderància en la producció de les Terres de l'Ebre. En el segon gràfic on s'observa aquesta dada, s'ha obviat el pes que a la producció hi aporten les centrals nuclears d'Ascó i la importància que aquest monocultiu té en el pes de la Ribera d'Ebre a l'hora de fer els càlculs. De fet, com podem observar a sota, una dada dolenta en un any puntual en la producció d'energia distorsiona totalment no solament el VAB comarcal, sinó el resultat global de tot el territori. Per tant, és bo fer l'exercici d'eliminar-la de l'equació per poder veure el paisatge amb uns altres ulls.

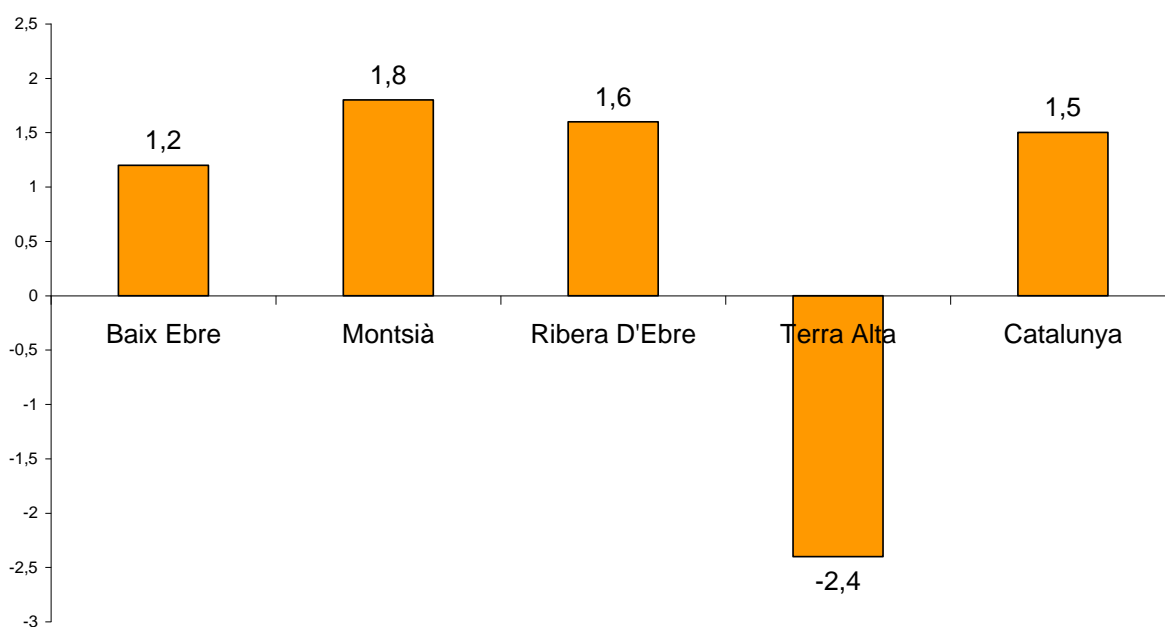
Gràfic 1.8 Dinàmica anual (2016) del VAB per comarques

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Com s'observa, la dada negativa de la producció energètica de les CN d'Ascó arrossega no solament la dada industrial de la comarca, sinó tota la seva dada global. D'altra banda, cal destacar algunes dades significatives més respecte al VAB ebrenc. La Terra Alta ha tingut un decreixement causat per la dinàmica negativa de l'energia (que representa un 25,6% del total productiu) i també de la construcció (-10,7%). La comarca que ha tingut més bona dinàmica de creixement ha estat el Montsià, gràcies a creixements en la producció en tots els sectors menys la construcció, mentre que el Baix Ebre també ha tingut lleugers descensos en agricultura i comerç.

Gràfic 1.9 Dinàmica anual (2016) del VAB per comarques (2)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Cal destacar, per acabar, que aquests resultats aparentment no estan en sintonia amb les millores de competitivitat declarades. No obstant això, els increments de producció i la competitivitat no han d'anar de la mà per força, ja que es poden produir increments d'aquesta via i millores en la productivitat que no han d'anar explícitament lligats a increment de producció. En aquest sentit, es pot destacar que el sector industrial i el turisme han tingut increments en totes les comarques (excloent-hi les dades d'energia), fet que justifica aquesta possible discrepància.

1.5 Propostes de futur

Un cop observats els resultats de les principals variables i les opinions dels protagonistes de la dinàmica empresarial, és hora de prendre perspectiva sobre el moment actual. Estem en una cruïlla entre el creixement moderat apuntat en els darrers dos anys i un cert estancament o desacceleració que apunta el 2016. La visió de perspectiva a curt termini que ens aporta l'estudi de clima semestral ens aboca des d'un punt de vista ampli a l'observació que la situació econòmica i empresarial ebreca és plena d'incerteses i al mateix temps d'il·lusió per les possibilitats que s'obren.

L'empresariat és encara escèptic respecte al futur proper i és reticent a l'hora de realitzar inversions o de canviar dinàmiques i estratègies que en el passat els ha permès sobreviure la llarga i feixuga crisi. En cap cas no mostren un gran optimisme quant a increments d'ocupació o de producció a curt termini; en canvi, sí que es mostren esperançats respecte al futur del territori si les coses es fan de manera planificada i correcta. Però just aquí rau una de les principals preocupacions: la dinàmica sorgida des de les administracions provincials i locals, segons l'empresariat, en cap cas no és proactiva respecte a les necessitats empresarials. L'opinió generalitzada, tant provinent de diferents sectors com de diferents dimensions empresarials, no és negativa respecte al suport institucional, però aquest sempre ha de ser reactiu a les peticions que provenen del sector privat i molts cops excessivament lent i burocràtic. Es troba a faltar accions de planificació i sobretot, d'execució activa: la introducció del sector privat en les dinàmiques públiques de presa de decisions o de planificació, el contacte constant proactiu per oferir els serveis que té l'administració i que sovint queden en desús, l'aprofitament dels recursos públics molts cops malbaratats per falta de plans específics sectorials, l'excessiva rigidesa de les accions per afavorir dinàmiques empresarials, la falta de participació de la universitat en les dinàmiques de formació i capacitació empresarial, són algunes de les principals reflexions que s'extrauen de les converses mantingudes amb els empresaris del territori.

Com a propostes estratègiques de futur, hem de reflectir la demanda als ajuntaments de creure més en el sector primari; som en un territori agrícola i el camp, la ramaderia, la pesca i l'aqüicultura pot ajudar les nostres empreses i donar feina als fills de les futures generacions. Cal apostar i reivindicar molt més el sector en terrenys com la comercialització, on hi ha experiències incipients (la Cambra de Comerç treballa amb els mercats exteriors, per exemple) que ajudaran a la internacionalització de les empreses agroindustrials i l'obertura de nous mercats, no només internacionals,

sinó també els que busquen altres tipus de clients. Lligat a la cerca de nous clients, hem de tenir en compte el concepte *Terres de l'Ebre Reserva de la Biosfera* per comercialitzar a Catalunya i també cal aprofitar-lo sense restringir-lo a petites empreses amb producció ecològica. Algun cop, però —afirmen alguns empresaris— pot suposar un entrebanc per la comercialització a la resta d'Espanya per temes polítics, però el valor d'estar produït en territori rural com el nostre dona als productes un valor afegit al comprador que busca cada cop més productes únics. Els compradors de productes ecològics valoren el fet que el productor faci el 100% de la seva producció en agricultura o ramaderia ecològica i això obre possibilitats a pimes del territori. D'altra banda, estem assistint a una creixent demanda de productes de proximitat o *km 0*, característica que pot ajudar les produccions locals enfront de competidors de fora de Catalunya.

Des del punt de vista turístic, s'apunta un creixement que hem demostrat en el gràfic de les pernoctacions. Aquest sector estratègic per al territori només és a les beceroles del que pot arribar a esdevenir si es treballa de forma conjunta, obviant els municipalismes i potenciant els recursos existents amb la creació professional de productes turístics comercialitzables, no només en l'entorn tradicional dels 200 quilòmetres, sinó trencant la barrera geogràfica i estacional tan establerta a les Terres de l'Ebre. El creixement via desestacionalització del turisme al Delta i les poblacions costaneres; la bona planificació i comercialització de productes culturals i patrimonials a Tortosa; la potenciació de l'enoturisme a la Terra Alta, encara incipient; la creació de productes a partir de recursos com el riu, la via verda o els Ports, o la millora de les instal·lacions esportives per crear turisme esportiu i de competició són alguns dels exemples que s'han de produir a curt i mitjà termini.

Des de les agrupacions comercials dels municipis més dinàmics com Tortosa o Amposta, proposen que els carrers i els eixos comercials estiguin més ben definits i delimitats, amb més carrers de vianants i més atractius, amb millor neteja i enllumenat. En aquest aspecte, per millorar les vendes i lluitar contra els problemes descrits anteriorment, també els cal millorar l'experiència d'anar a comprar als municipis, la comoditat i la sensació de seguretat. Cal millorar els sistemes d'aparcament abaratint les zones blaves amb descomptes lligats a les compres als establiments, fent possible el pagament amb targeta i les recàrregues amb mòbil als parquímetres i fomentant l'ús de pàrquing fora dels centres comercials.

També cal millorar la formació tant dels propietaris com dels treballadors i millorar la promoció mitjançant esdeveniments lúdics, culturals i gastronòmics. En aquest cas, cal lligar el sector de restauració amb el comercial per aprofitar les activitats d'un en benefici de l'altre successivament, com ara els èxits de les rutes de tapes a diferents municipis o les rebaixes lligades a acords amb la restauració. Però el que és fonamental per aconseguir aquestes millores és la millora en la relació amb els ajuntaments per poder formar part de la presa de decisions que afecten el sector i la redacció de plans de dinamització comercial a les ciutats.

Fonts d'informació

- Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.
<http://territori.gencat.cat/ca> (Consultes: febrer i març de 2017.)
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, entrevistes personals. Gener i febrer de 2017.
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<http://www.idescat.cat/>(Consultes: febrer i març de 2017.)
- Informe de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Semestres de 2015 i 2016. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- DURO, J. A., *et al.* (2016). *Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2016*. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya. <http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>(Consultes: febrer i març de 2017.)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>(Consultes: febrer i març de 2017.)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/> (Consultes: febrer i març de 2017.)
- DURO, J. A., *et al.* (2014). *Pla d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre*. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Sistema de Análisis de Balances Ibéricos (SABI).
<http://www.sabi.bvdep.com/> (Consultes: febrer i març de 2017.)

Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre l'any 2016

Maria Victòria Soldevila
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

2.1 Introducció

En aquest capítol sobre el sector primari de l'*Informe d'economia local i regional*, analitzarem l'evolució del sector primari de les Terres de l'Ebre durant l'any 2016. Enguany, però, no disposem de les dades de conreus agrícoles per al 2016; per tant, l'anàlisi se centrarà en les dades sobre ocupació, pesca i ramaderia que sí que corresponen a aquest any. Tal com fem en cada informe, a la part final tractarem un tema en profunditat. En aquest cas, volem fer incidència en el paper de la dona en el món rural de les Terres de l'Ebre, aprofitant que enguany s'ha presentat el *Programa de dones del món rural i marítim 2016-2020* elaborat pel DARP.

El present capítol s'estructura en cinc parts. En el següent apartat, s'analitza breument la situació de l'agricultura a Catalunya durant el 2016, on cal destacar l'excel·lent comportament de les exportacions agroalimentàries.

Els apartats 3 i 4 representen el nucli de l'informe, ja que ens centrem en la situació del sector primari a les Terres de l'Ebre. En l'apartat 3, en primer lloc, analitzarem l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques i la contribució del sector agrari al creixement de 2015. Després passarem a analitzar les dades disponibles sobre les produccions amb més pes dins les comarques ebrenques. Hem dividit aquesta part en tres subapartats. El primer serà l'evolució dels conreus agrícoles. Aquesta part la farem partint de les dades dels *Avanços de superfícies i rendiments agrícoles* de 2015, ja que en el moment de tancar aquest informe encara no estaven disponibles els avanços comarcals de 2016. El següent subapartat el centrarem en la ramaderia, on sí que disposem de les dades de 2016 sobre capacitat ramadera del SIR (Sistema d'Informació Ramadera). Tant les dades sobre superfícies i producció com la capacitat ramadera han estat facilitades pels Serveis Territorials del DARP, però cal tenir en compte que es tracta de dades provisionals. Finalment, el tercer subapartat fa referència a la pesca i ens basarem en les dades de captures de les llotges situades a les comarques ebrenques, facilitades pel DARP.

En l'apartat 4, s'analitza l'evolució de l'ocupació i l'atur en el sector primari l'any 2016. Les fonts utilitzades són les afiliacions a la Seguretat Social, extretes de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, i l'atur registrat publicat per l'Idescat. Sobre la base d'aquestes dues fonts estadístiques, podem observar una recuperació de l'ocupació en el sector a les Terres de l'Ebre aquest any.

Finalment, en l'apartat 5, tal com hem comentat, farem referència al paper de la dona en el món rural i presentarem algunes dades sobre la situació a les Terres de l'Ebre.

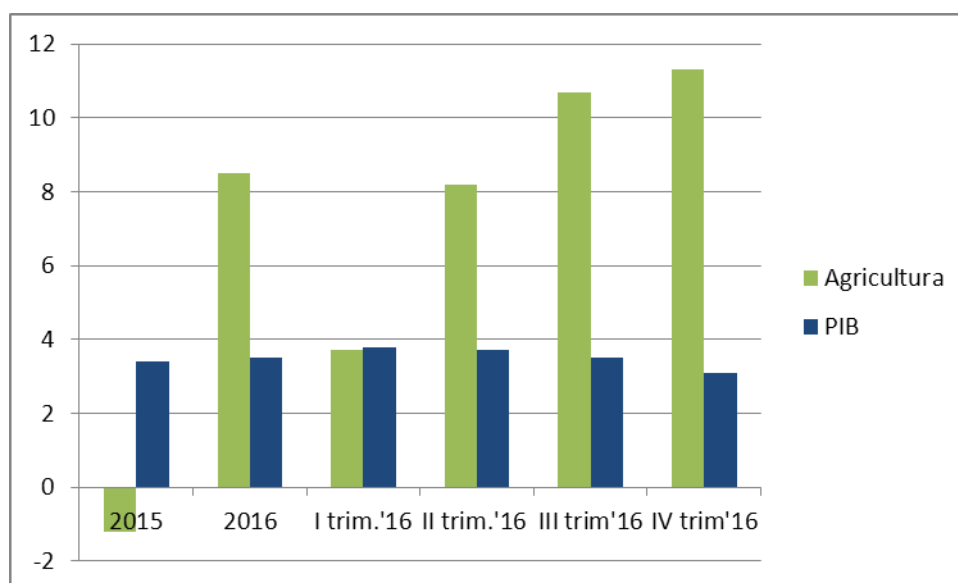
2.2 El sector primari a Catalunya l'any 2016

El 2016, l'economia catalana va créixer un 3,5%, una taxa lleugerament superior a la de l'any anterior (3,4%), la qual cosa confirma la recuperació de l'economia catalana els dos darrers anys. Tot i així, cal assenyalar que el creixement s'ha anat moderant els darrers trimestres, tal com pot observar-se en el gràfic 2.1 (font: *Indicadors de conjuntura*, gener de 2017, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

La demanda interna (especialment el consum de les famílies) explica bona part del creixement de 2016, si bé cal destacar també el bon comportament de les exportacions de béns i serveis. Aquesta taxa de creixement ha permès reduir la taxa d'atur, si bé, malgrat tot, continua essent força elevada (14,8% de la població activa) (font: *Indicadors de conjuntura*, gener de 2017, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Destaca el bon comportament de tots els sectors d'activitat. La indústria va contribuir significativament al creixement del PIB amb un creixement mitjà anual del 5,2%; la construcció sembla que es recuperava, amb un creixement del 3,7%, mentre que els serveis també van créixer, si bé de forma més moderada (2,9%). Però el sector que va créixer de forma més intensa va ser el sector agrari (8,5%), i es va materialitzar especialment en els dos darrers trimestres de l'any amb taxes de creixement de dos dígitos (font: *Indicadors de conjuntura*, gener de 2017, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Gràfic 2.1 Variació interanual del VAB agrari i del PIB de Catalunya. 2015 i 2016 (taxes mitjanes anuals) i I, II, III i IV trimestre de 2016

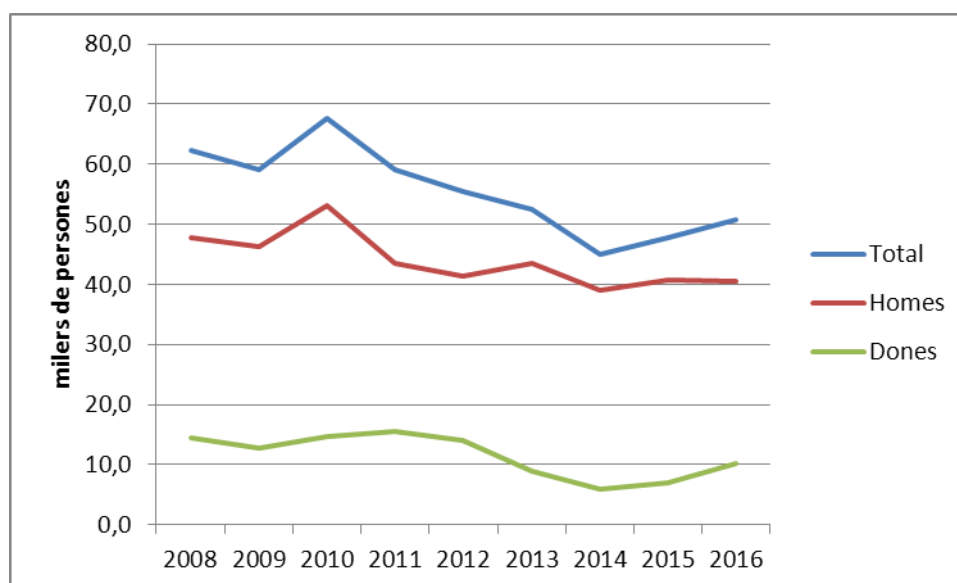

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Indicadors de conjuntura, gener de 2017.

Aquest bon comportament en la producció del sector agrari es va traslladar també a la generació d'**ocupació** en el sector. Els resultats de l'any 2016 han estat força positius i es consolida la recuperació de l'ocupació que va iniciar-se el 2014, tal com pot observar-se al gràfic 2.2. L'ocupació al sector agrari a Catalunya va créixer un 6,3% l'any 2016. El fort increment de l'ocupació femenina (un 45%) va provocar aquest creixement, però la participació de les dones dins el sector agrícola encara és reduït (20% de l'ocupació), aspecte que tractarem més a fons a la part final del capítol. L'ocupació masculina va experimentar una lleugera disminució (-0,5%).

De fet, els ocupats al sector agrari van augmentar en 3.000 persones segons les dades de la darrera enquesta de població activa (EPA). També segons l'EPA, el nombre d'aturats es va reduir durant el 2016: va passar de 6.300 aturats el quart trimestre de 2015 a 5.500 el darrer trimestre de 2016 (font: Encuesta de población activa, INE, 2016).

Gràfic 2.2 Evolució dels ocupats agraris a Catalunya. 2008-2016

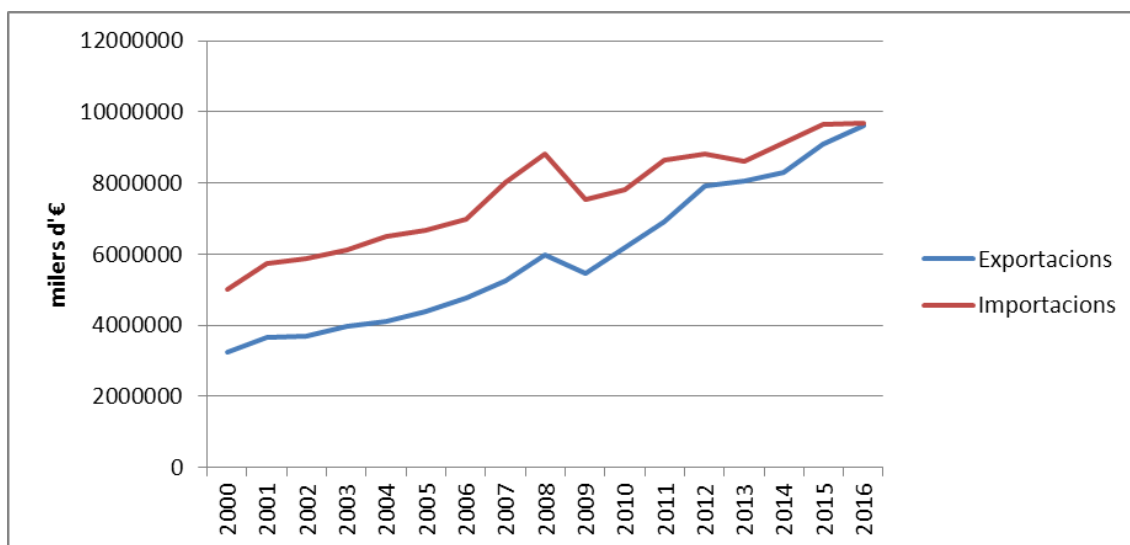

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de población activa, INE, 2017.

No disposem de les dades definitives de la **renda agrària** de 2016. Pel que fa al 2015, la renda agrària se situava en els 1.711,2 milions d'euros, i això suposava una lleugera disminució respecte a l'any anterior (d'un $-2,43\%$ a preus corrents i d'un $-2,96\%$ a preus constants). Amb aquestes dades es confirma el continu deteriorament de la renda agrària a Catalunya, on ha disminuït gairebé un 30% (en termes reals) respecte als valors de 2002. Per contra, la renda agrària en el conjunt de l'Estat, si bé també ha disminuït en comparació de 2002, presenta una millora continuada els darrers quatre anys (font: *Avanç de la renda agrària de Catalunya 2016*, DARP).

Pel que fa al **comerç exterior**, aquest any les exportacions de productes agropesquers han augmentat un 5,8% mentre que les importacions tenen un increment més moderat (0,3%). Com a conseqüència, l'any 2016 la taxa de cobertura ha estat del 99,3%, és a dir, pràcticament equilibri exterior. Si no tenim en compte els productes de la pesca, el saldo comercial de les produccions agràries presenta superàvit comercial, ja que la taxa de cobertura se situa al 104%. Aquesta dada suposa un fet totalment insòlit en l'economia catalana, on els dèficits comercials dels productes agraris eren recurrents, i mostra el creixent potencial exportador del sector.

Gràfic 2.3 Evolució de les exportacions i importacions de productes agraris i pesquers de Catalunya. 2000-2016

Font: Elaboració pròpia amb dades de Comerç Exterior, DARP, 2017.

2.3 El sector primari a les Terres de l'Ebre

La disponibilitat de les dades ha condicionat l'estructura d'aquest apartat. Els dos primers apartats utilitzen dades de l'any 2015. El primer analitza el creixement sectorial i l'aportació del primari al creixement de les Terres de l'Ebre el 2015. El segon fa referència a l'evolució dels principals conreus agrícoles de les Terres de l'Ebre, també el 2015 (últimes dades disponibles). Els dos següents apartats —referents a la ramaderia i a la pesca— ja utilitzen les dades de 2016.

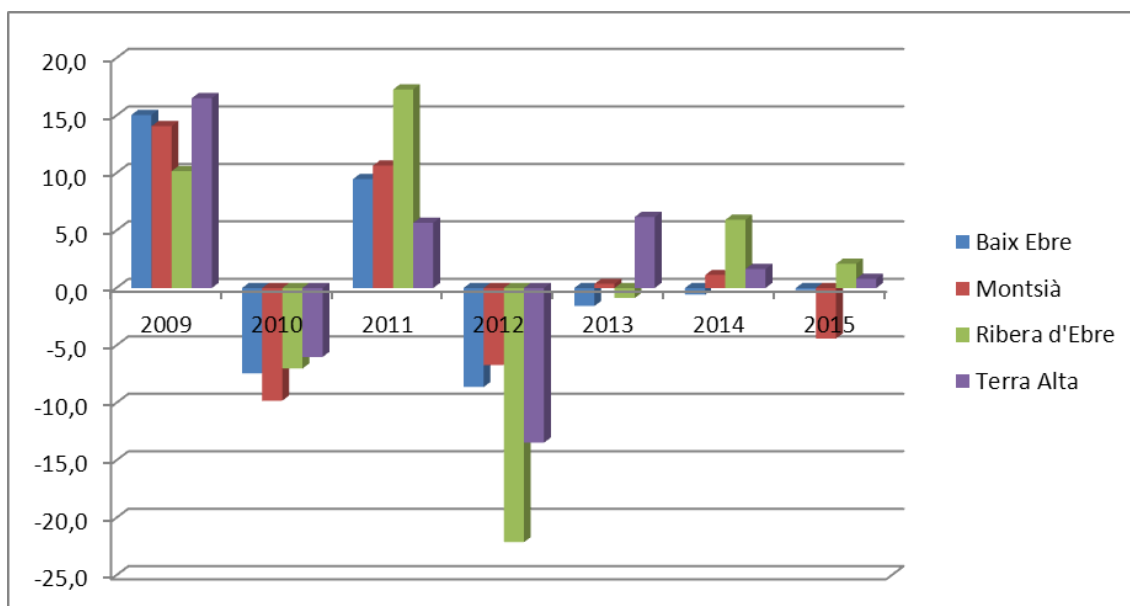
2.3.1 Introducció: l'aportació del sector primari al creixement econòmic de les Terres de l'Ebre l'any 2015

El 2015 va ser un mal any per a la producció primària a Catalunya: el VAB agrari a Catalunya va experimentar una davallada d'un 1,2%. El comportament del sector a les Terres de l'Ebre va ser idèntic al del conjunt de Catalunya, la caiguda del VAB primari també va ser del 1,2%. Aquesta circumstància les situa en una posició intermèdia en relació amb els altres àmbits territorials de Catalunya: la caiguda de la producció agrària a les Terres de l'Ebre va ser inferior a l'experimentada a les comarques del Pla de Lleida (-2,3%), a l'Eix Metropolità (-2%) i al Camp de Tarragona (-1,5%), però, en canvi, no va tenir el comportament positiu que sí que van experimentar l'Eix Gironí (0,1%) i les Comarques Centrals (1,7%) (font: *Anuari econòmic comarcal 2016*, CatalunyaCaixa). El mal comportament del sector primari s'explica pels mals registres del sector agrícola i pesquer. El VAB agrícola català va disminuir un 5% i el pesquer, més d'un 9%. En canvi, el sector ramader va créixer (un 2,6%), però va ser incapaç de compensar les davallades de l'agricultura i la pesca (font: *Anuari econòmic comarcal 2016*, CatalunyaCaixa).

En el conjunt de les Terres de l'Ebre, el VAB agrari va suposar un -1,2%. Aquest comportament s'explica pels mals resultats dels cítrics, les plantes i flors, l'horta i, especialment, l'oliva (-13,2%). En canvi, l'arròs, el raïm i la fruita fresca van presentar bons resultats. Pel que fa als sectors ramaders, l'aviram va créixer (3%), mentre que el porcí va reduir efectius (-1%) (font: *Anuari econòmic comarcal 2016*, CatalunyaCaixa).

El gràfic 3.1.1 presenta l'evolució del VAB primari per comarques. El Baix Ebre va presentar una lleugera caiguda del VAB primari (-0,2%), provocada especialment pels mals resultats del sector pesquer (-13,6%) i dels cítrics, que, tot i tenir una reducció moderada (-1,4%), van tenir un impacte significatiu sobre el creixement del VAB primari a causa de l'elevat pes d'aquesta producció dins l'estructura productiva de la comarca. El Montsià és la comarca que experimenta una caiguda més significativa del primari (-4,4%). Aquesta comarca es va veure molt afectada pel sector de plantes i flors (-13,9%) i, de nou, per la pesca (-14,3%). El sector ramader del Montsià va créixer un 0,9% impulsat per l'aviram (3,1%). Els resultats del sector primari van ser positius a la Ribera d'Ebre i al Montsià. El bon comportament de la fruita fresca (6,9%) i la ramaderia (1%) van compensar els mals resultats de la fruita seca (-15,8%) a la Ribera d'Ebre. La Terra Alta va tenir un creixement molt moderat del sector primari (0,8%), generat per la bona collita de raïm (2,6%), un sector amb molt pes en aquesta comarca. Per contra, la fruita seca va penalitzar el creixement del sector agrari (-11,4%).

Gràfic 2.4 Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, al Montsià, a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta, 2009-2015

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat i de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa, diversos anys.

L'aportació del sector primari al creixement de les comarques ebrenques va ser força moderat l'any 2015, tal com pot observar-se a la taula 3.1, tot i que una de les característiques de l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre en comparació de la resta de Catalunya és el pes de les activitats primàries. Cal tenir en compte que el VAB primari representa sols un 1% del VAB total a Catalunya, mentre que al conjunt de les Terres de l'Ebre aquest percentatge és de gairebé un 5% (4,8% l'any 2015). Les comarques ebrenques, excepte la Ribera d'Ebre, presenten una major especialització en el primari si ho comparem amb el conjunt de Catalunya. El pes del primari al Baix Ebre el 2015 és del 7,3% del PIB comarcal; en el cas del Montsià, és d'un 7,6%, i, en el cas de la Terra Alta, la tercera comarca més "agrària" de Catalunya, aquest valor se situa en gairebé el 14,5% del PIB. El pes del primari a la Ribera d'Ebre va situar-se lleugerament per sobre de la mitja catalana (1,2%) el 2015 (font: *Anuari econòmic comarcal 2016*, CatalunyaCaixa). Però les repercussions d'aquest major pes del primari no es van veure gaire reflectides en les aportacions al creixement, ja que, tal com hem comentat anteriorment, les variacions d'aquest sector no van ser massa pronunciades.

Taula 2.1 Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2015

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2015-2014)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal	Aportació a la variació del VAB pb comarcal
Baix Ebre	-0,2	7,3	-0,01
Montsià	-4,4	7,6	-0,33
Ribera d'Ebre	2,1	1,2	0,03
Terra Alta	0,8	14,5	0,12

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal 2016, de CatalunyaCaixa.

2.3.2 Les produccions agrícoles a les Terres de l'Ebre l'any 2015

Si analitzem de manera més desagregada les produccions agràries, podem veure l'heterogeneïtat del sector a les comarques ebrenques. L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment ametlles, és present a la Terra Alta, però ha anat perdent pes a la Ribera d'Ebre. El vi s'ha convertit en la producció més important de la Terra Alta, on ja representa més d'un 55% del VAB primari comarcal. El vi també és una producció que va prenent una creixent importància a la Ribera d'Ebre (16% del VAB primari). L'oli és un producte destacat a les quatre comarques: representa més del 16% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges lleugerament per sota del 10% del VAB primari a les altres comarques.

En definitiva, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten una estructura productiva força diversificada, mentre que la Terra Alta presenta una forta especialització en el sector vitivinícola i, en menor grau, en el de l'oli.

Tal com hem comentat, per a l'anàlisi de la producció agrícola utilitzem la informació subministrada pels Serveis Territorials del DARP a partir dels avenços sobre superfície, rendiments i producció agrícola.²

En la producció d'oli d'oliva, el 2015 no va ser un bon any per als productors. Les condicions meteorològiques i la plaga de la mosca de l'olivera van afectar la producció. Tal com hem comentat, l'olivera és un conreu important a les quatre comarques ebrenques, i el Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb major presència d'olivera. Cal assenyalar que aquest conreu s'està estenent a la Ribera d'Ebre, on han augmentat les hectàrees conreades, i també és present a la Terra Alta. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, va disminuir tant la producció (-51,6%) com la superfície conreada (-10,8%) respecte a la campanya anterior.

Taula 2.2 Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

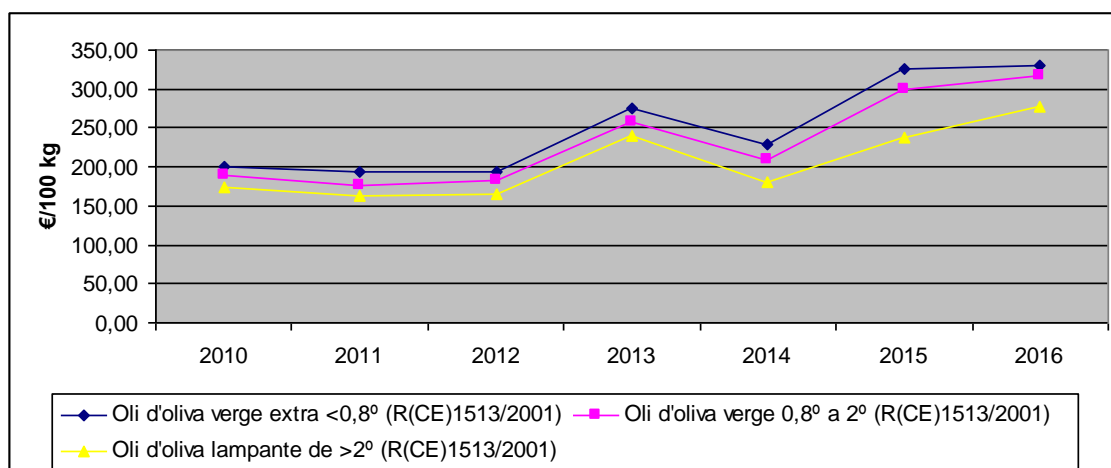
	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	20.287	22.368	19.083	38.305	-9,3%	-50,2%
Montsià	12.855	14.851	12.135	25.485	-13,4%	-52,4%
Ribera d'Ebre	8.187	9.168	9.661	20.165	-10,7%	-52,1%
Terra Alta	5.620	6.228	5.192	11.145	-9,8%	-53,4%
Terres de l'Ebre	46.949	52.615	46.071	95.101	-10,8%	-51,6%

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2017.

Pel que fa als preus, es consolida la millora de preus de l'any 2015, i el 2016 els preus han crescut lleugerament en les tres tipologies d'oli, tal com pot observar-se en el gràfic.

² Agraïm als Serveis Territorials del DARP i, en especial, a Anton Ballvé la seva col·laboració.

Gràfic 2.5 Evolució del preu de l'oli d'oliva a Catalunya (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

La producció d'arròs es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada va augmentar lleugerament l'any 2015 a les Terres de l'Ebre (1,2%), i aquest increment ha estat més significatiu al Montsià (1,6%) que al Baix Ebre (0,6%). Els rendiments han augmentat i la producció ha augmentat un 6,3%. El creixement de la producció ha estat especialment significatiu al Baix Ebre (12%), i més moderat al Montsià (2,3%) (font: *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*, DARP, gener de 2017).

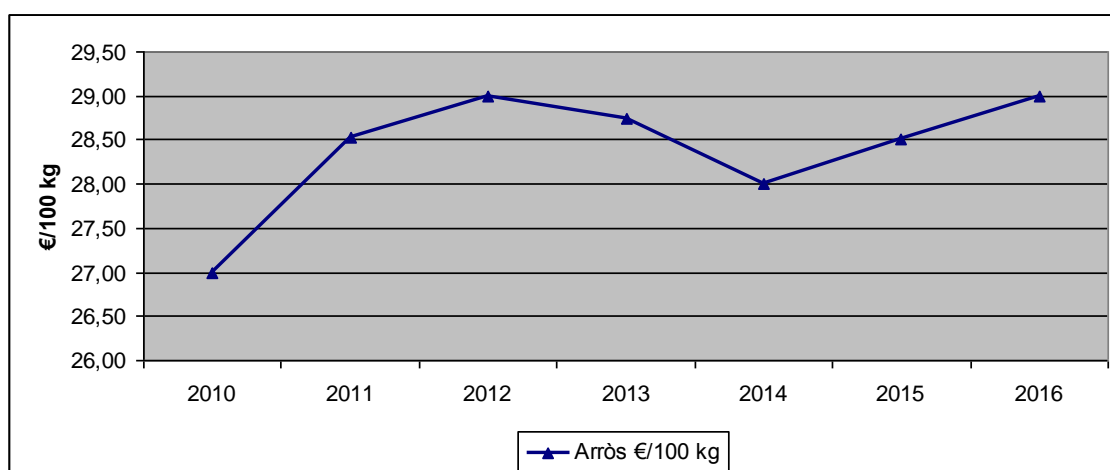
Taula 2.3 Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.479	58.251	8.431	52.028	0,57	11,96
Montsià	11.562	75.720	11.376	74.024	1,64	2,29
Terres de l'Ebre	20.041	133.970	19.807	126.052	1,18	6,28

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2017.

L'any 2016 es consolida la tendència a la millora en els preus de l'arròs al conjunt de Catalunya. Tal com pot observar-se en el gràfic, els preus de 2016 es van situar al nivell dels de 2012.

Gràfic 2.6 Evolució del preu de l'arròs a Catalunya (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

La producció de vi es concentra, sobretot, a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. La collita de 2015 va ser força bona a la Terra Alta, amb més de 44.000 tones (un 4% més que l'any anterior, que també va ser un bon any); al Baix Ebre també va augmentar (3,8%), tot i que la superfície va reduir-se lleugerament (-1,6%). Al conjunt de les Terres de l'Ebre, la producció va incrementar-se (3,1%), malgrat la lleugera reducció de la superfície (-0,8%).

Taula 2.4 Superfície i producció de vinya. Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

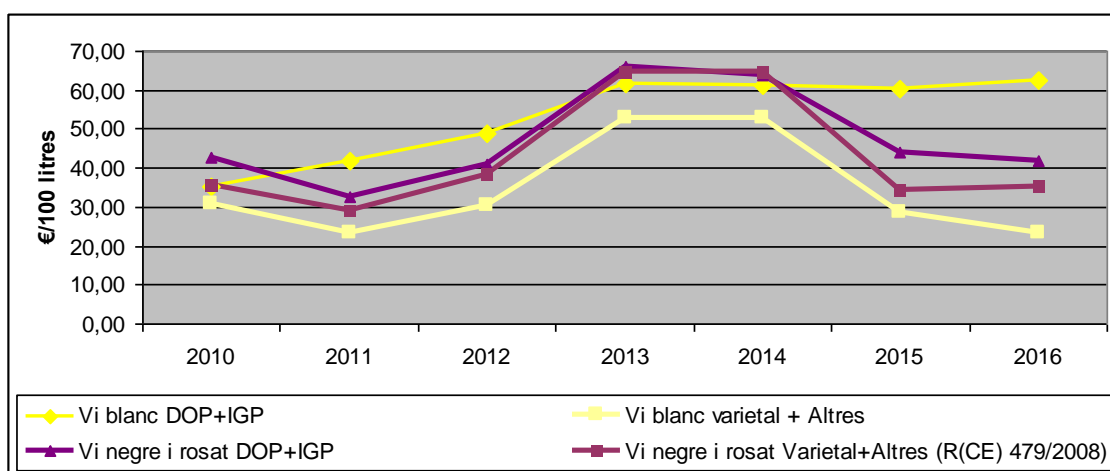
	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.195	1.215	8.551	8.236	-1,6%	3,8%
Terra Alta	5.856	5.849	44.584	42.886	0,1%	4,0%
Terres de l'Ebre*	7.051	7.111	53.135	51.528	-0,8%	3,1%

* Inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2017.

Al conjunt de Catalunya, els preus del vi han presentat lleugeres davallades, en el cas del vi negre de DO i el vi blanc varietal, mentre que el vi blanc de DO és el que presenta uns preus més retributius. En conjunt, sembla que la millora dels preus que van suposar les campanyes de 2013 i 2014 no s'ha consolidat (excepte per al vi blanc de DO).

Gràfic 2.7 Evolució dels preus del vi a Catalunya (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

Pel que fa a la producció de **cítrics**, disposem de la producció de cítrics de Tarragona i, com que aquesta producció gairebé es concentra tota a les Terres de l'Ebre, podem considerar les dades de Tarragona com a representatives de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot observar a la taula, les principals produccions de cítrics — taronja i mandarina— es van reduir, especialment en el cas de la mandarina.

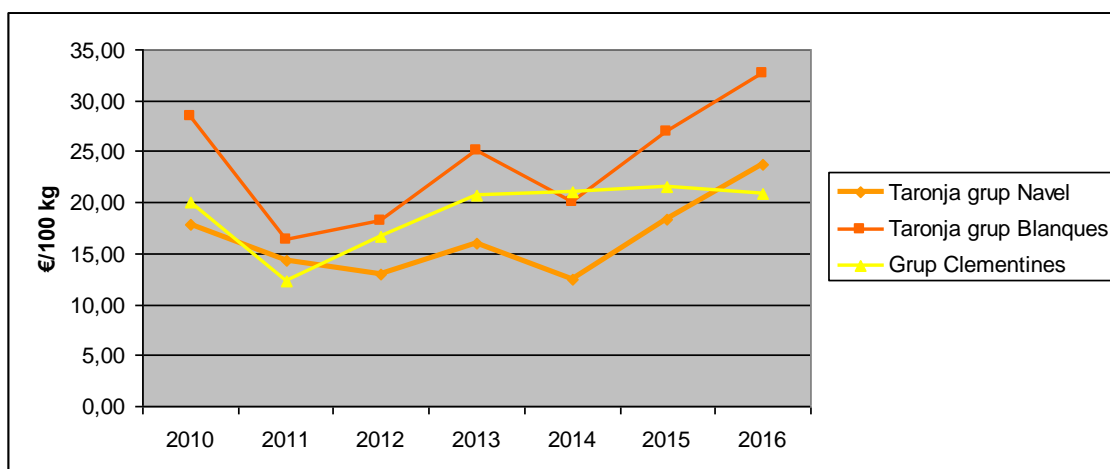
Taula 2.5 Producció de cítrics. Tarragona. 2015 i 2014

	Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)
	2015	2014	
Taronja	35.226	37.444	-5,9
Mandarina	120.000	154.000	-22,1
Llimona	100	75	33,3

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals del DARP, 2016.

Pel que fa als preus, s'observa una millora contínua en el preu de les taronges, especialment en la varietat blanques, on s'ha superat el llindar dels 30 € els 100 kg. Pel que fa a les clementines, sembla que els preus es mantenen estables, tot i que caldria que augmentessin per tal de garantir la viabilitat de les explotacions.

Gràfic 2.8 Evolució dels preus dels cítrics a Catalunya (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

Les principals produccions de **fruita fresca** a les Terres de l'Ebre són els préssecs i nectarines i les cireres. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, tal com pot observar-se al quadre 3.2.5, la producció es concentra a la Ribera d'Ebre, que representa més de dues terceres parts de la superfície total de préssecs i nectarines de les Terres de l'Ebre. El Baix Ebre, la segona comarca en producció, en representa poc més d'un 10% de la superfície, que es concentra als envoltants de Benifallet. La producció de nectarines en aquesta campanya s'ha incrementat lleugerament (2,1%), mentre que la de préssecs es va reduir en una quantia similar (-2,9%).

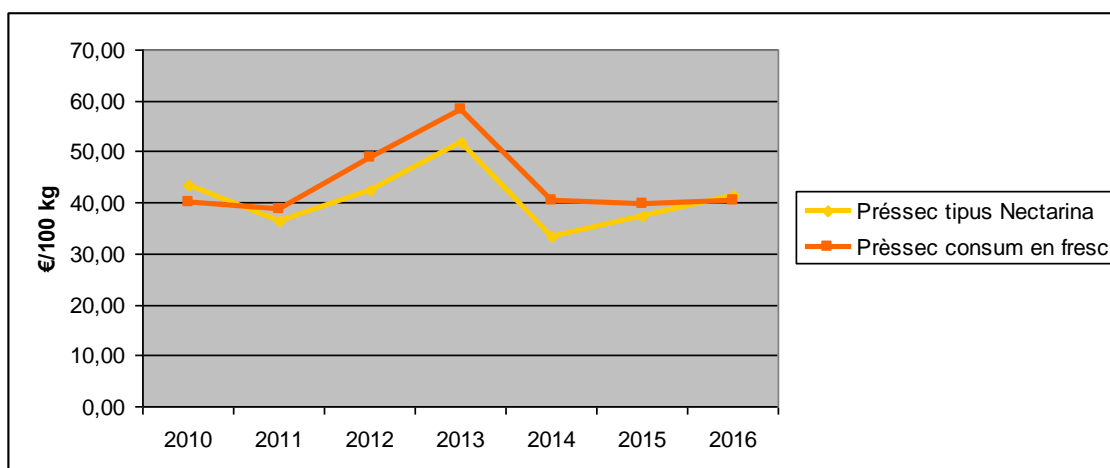
Taula 2.6 Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)	
		2015	2014	2015	2014	Superf.	Producció
Baix Ebre	Préssecs	148	184	2.618	3.116	-19,57	-15,98
	Nectarines	19	17	274	293	11,76	-6,62
Montsià	Préssecs	115	111	2.011	1.846	3,60	8,92
	Nectarines	11	6	159	104	83,33	53,17
Ribera d'Ebre	Préssecs	1.011	1.067	17.883	18.069	-5,25	-1,03
	Nectarines	536	440	7.731	7.596	21,82	1,78
Terra Alta	Préssecs	46	57	772	943	-19,30	-18,06
	Nectarines	2	2	29	35	0,00	-16,45
Terres de l'Ebre	Préssecs	1.320	1.419	23.283	23.973	-6,98	-2,88
	Nectarines	568	465	8.192	8.027	22,15	2,06

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Els preus d'aquests productes s'han estabilitzat a nivells relativament baixos, uns 40 € els 100 kg, i se situen al nivell de principis de la dècada.

Gràfic 2.9 Evolució dels preus dels préssecs i nectarines a Catalunya (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

En la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. La collita va ser superior a la de l'any anterior, tot i que va ser una de les produccions que més va patir les condicions meteorològiques adverses.

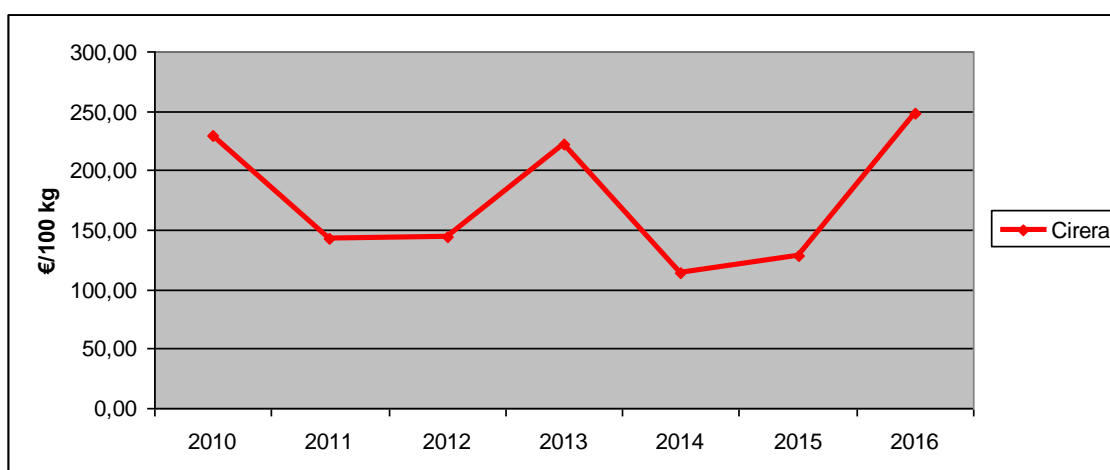
Taula 2.7 Superfície i producció de cireres. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	48	50	282	202	-4,00	39,77
Montsià	26	28	153	111	-7,14	37,63
Ribera d'Ebre	608	553	3.603	2.248	9,95	60,25
Terra Alta	193	211	1.079	825	-8,53	30,82
Terres de l'Ebre	875	842	5.117	3.386	3,92	51,12

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Per a la cirera, ha estat un bon any quant a preus. Tant el 2015 com el 2016 ha suposat una millora substancial respecte a les campanyes de 2014. De fet, el 2016 els preus de la cirera han estat els més alts de la dècada.

Gràfic 2.10 Evolució dels preus de les cireres (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

Pel que fa a **la fruita seca**, la Terra Alta representa més de la meitat de la producció i superfície d'ametlla. La Ribera d'Ebre també és productora d'ametlles. La garrofa té un pes important al Baix Ebre i, en menor quantia, al Montsià. L'avellana representa una part marginal en la producció de fruita seca a les comarques de l'Ebre.

La campanya de 2015 va ser una mala campanya per als productors de fruita seca i comença a preocupar el risc d'abandonament d'aquestes produccions. Les males condicions meteorològiques que van afectar especialment les explotacions de secà han provocat una davallada de la producció (la producció d'ametlla ha disminuït un 27% i la de garrofes un 53%).

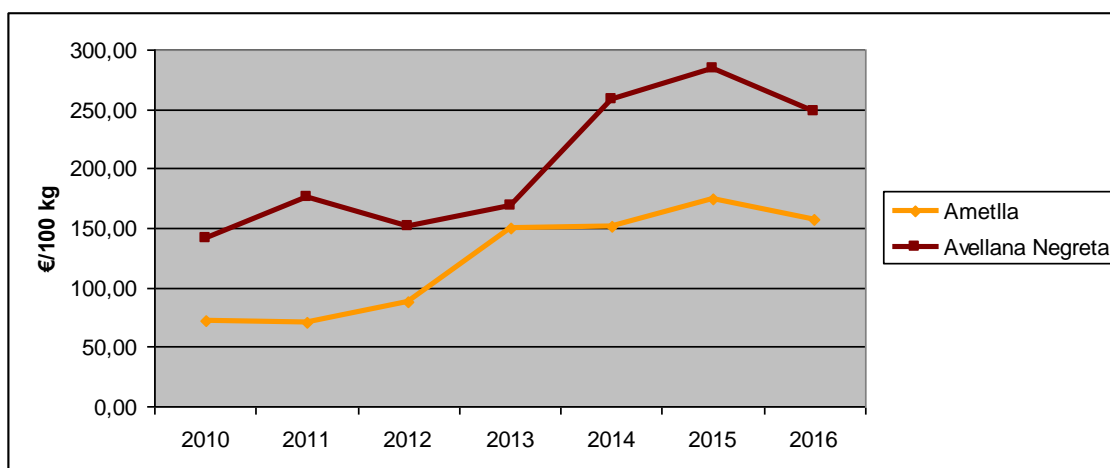
Taula 2.8 Superfície i producció d'ametlles i avellanes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2014-2015 (%)	
		2015	2014	2015	2014	Superf.	Producció
Baix Ebre	Ametlles	1.478	1.662	572	772	-11,07	-25,90
	Avellanes	12	-	11	-	-	-
	Garrofes	2.796	2.955	4.169	8.943	-5,38	-53,38
Montsià	Ametlles	339	355	146	170	-4,51	-14,34
	Avellanes	-	-	-	-	-	-
	Garrofes	341	363	519	1.108	-6,06	-53,16
Ribera d'Ebre	Ametlles	2.352	2.855	1.038	1.495	-17,62	-30,56
	Avellanes	94	127	58	83	-25,98	-30,29
	Garrofes	18	23	26	69	-21,74	-61,47
Terra Alta	Ametlles	8.964	10.380	2.811	3.812	-13,64	-26,24
	Avellanes	470	550	285	352	-14,55	-18,99
	Garrofes	2	-	3	-	-	-
Terres de l'Ebre	Ametlles	13.133	15.252	4.567	6.249	-13,89	-26,91
	Avellanes	576	677	354	435	-14,92	-18,54
	Garrofes	3.157	3.341	4.717	10.120	-5,51	-53,39

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Pel que fa als preus, l'any 2016 sembla que s'ha frenat la tendència a l'increment dels preus dels darrers anys i s'observa una davallada en els preus, sobretot pel que fa a l'avellana. No obstant això, els preus es mantenen a nivells superiors als del principi de la dècada, uns preus que posaven en perill la viabilitat del sector.

Gràfic 2.11 Evolució dels preus de l'ametlla i l'avellana (2010-2016)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

Els productes de l'**horta** també tenen un pes important a les comarques ebrenques, especialment, al Baix Ebre i al Montsià. El Baix Ebre presenta producció d'una gran varietat de productes de l'horta: destaquen la producció de tomàquets i coliflor, però també enciam, escarola, síndria, carbassa i carbassó, cogombre, pebrot, carxofa, ceba i porro. El Montsià no té una varietat de productes tan àmplia, però cal remarcar la producció de tomàquet, coliflor i, sobretot, carxofa. La producció d'hortalisses és força més reduïda a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. A més, tal com es pot observar a la taula, la superfície destinada a aquestes produccions s'està reduint en aquestes comarques, mentre que es consolida al Baix Ebre i al Montsià.

Taula 2.9 Superfície i producció d'hortalisses. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció 2014-2015 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	1.082	1.062	25.295	24.546	1,88	3,05
Montsià	771	780	16.729	16.893	-1,15	-0,97
Ribera d'Ebre	79	36	2.343	1.067	119,4	119,6
Terra Alta	85	59	2.199	1.564	44,0	40,6
Terres de l'Ebre	2.017	1.937	46.566	44.070	4,13	5,66

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Un sector que ha perdut embranzida a les Terres de l'Ebre és sector de **la planta ornamental**. La producció de 2015 al conjunt de les Terres de l'Ebre va ser de 7.660 tones, gairebé la meitat que la de 2014 (14.355 tones). La caiguda més gran de la producció es va produir al Montsià, on s'ha passat de les 10.105 tones de 2014 a les 4.160 tones de 2015 (una davallada de gairebé el 60%). La Ribera d'Ebre també va reduir la producció, però de forma més moderada: de les 2.600 tones de l'any 2014 s'ha passat a les 2.470 tones de 2015.

2.3.3 Les produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre l'any 2016

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del porcí. L'aviram i els ous representen aproximadament un 10% del VAB agrari al Baix Ebre i el porcí és més marginal (4%). A la Terra Alta, l'aviram i els ous representen un 8% del VAB primari i el porcí, un 7%. Al Montsià i a la Ribera d'Ebre, les dues produccions ramaderes presenten percentatges molt similars del VAB primari comarcal: 6% l'aviram i els ous i 8% el porcí. La resta de produccions són més marginals; no obstant això, en aquest apartat analitzarem també l'evolució d'oví i cabrum, conills i abelles.

2.3.3.1 La producció d'aviram l'any 2016

L'aviram, principalment gallines i pollastres, es troba força concentrat a la comarca del Baix Ebre (71% del total d'explotacions de les Terres de l'Ebre i 73% de la capacitat). L'any 2016 s'observa un increment significatiu (17,2%) de la capacitat malgrat que hi ha una lleugera reducció del nombre d'explotacions (-0,15%), prova que continua el procés de concentració en el sector. Al Montsià aquesta tendència no és tan accentuada, però s'observa també un lleuger increment de la capacitat (4,07%) malgrat la reducció de les explotacions (-2,08%). La Ribera d'Ebre és l'única comarca on s'observa una reducció de la capacitat (-9,04%) i també del nombre d'explotacions (-5,88%). Finalment, resulta molt rellevant la situació de la Terra Alta, una comarca on el sector s'ha implementat més tard. Malgrat que el nombre d'explotacions és reduït (55 l'any 2016), la dimensió de les explotacions d'aviram és significativament superior a la de la resta de comarques ebrenques: la mitjana de les explotacions de gallines i pollastres de les Terres d'Ebre se situa en les 15.000 places, mentre que la dimensió mitjana de les explotacions de la Terra Alta supera les 24.000 places.

Al conjunt de les Terres de l'Ebre, l'aviram ha augmentat un 12% de les places, mentre que el nombre d'explotacions s'ha reduït. Tot i la tendència a la concentració, encara es manté un gran nombre d'explotacions petites de gallines i pollastres (menys d'una unitat ramadera): aquestes explotacions representen el 75% del nombre d'explotacions però no arriben a l'1% de la capacitat. Per contra, les explotacions més grans (25% del total) suposen el 99% de la capacitat de les Terres de l'Ebre.

Taula 2.10. Explotacions i capacitat total d'aviram.* Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

		2016	2015	% variació 2016-2015
Baix Ebre	Explotacions	685	686	-0,15
	Capacitat	10.605.914	9.049.442	17,20
Montsià	Explotacions	188	192	-2,08
	Capacitat	1.917.996	1.842.978	4,07
Ribera d'Ebre	Explotacions	32	34	-5,88
	Capacitat	549.247	603.866	-9,04
Terra Alta	Explotacions	55	57	-3,51
	Capacitat	1.328.132	1.293.538	2,67
Terres de l'Ebre	Explotacions	960	969	-0,93
	Capacitat	14.401.289	12.789.824	12,60

* Sols gallines i pollastres.

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015 i Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2016.

2.3.3.2 La producció de porcí l'any 2016

Tal com hem comentat en informes anteriors, sembla que el porcí va guanyant pes en la producció ramadera de les comarques de l'Ebre. La producció porcina es concentra sobretot a la comarca del Montsià (42% de les explotacions de les Terres de l'Ebre i 45% de la capacitat). La capacitat ha continuat augmentant en aquesta comarca (11,65%), així com el nombre d'explotacions (3%), la qual cosa marca una tendència a noves explotacions més grans. Per contra, el cas del Baix Ebre: l'augment del nombre de les explotacions (11,4%) ha estat superior a l'augment de la capacitat (4,16%). La producció porcina a la Ribera d'Ebre s'ha mantingut estable, és la comarca on el porcí té menys presència. I, finalment, a la Terra Alta segueix la tendència de les altres comarques: augment d'explotacions i de capacitat.

En definitiva, sembla que el sector porcí es va consolidant en la producció ramadera de les Terres de l'Ebre. En conjunt, el nombre d'explotacions ha crescut un 5% i la capacitat, un 6,6%.

Taula 2.11 Explotacions i capacitat total de porcí.* Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

		2016	2015	% variació 2016-2015
Baix Ebre	Explotacions	49	44	11,36
	Capacitat	82.818	79.513	4,16
Montsià	Explotacions	104	101	2,97
	Capacitat	182.543	163.496	11,65
Ribera d'Ebre	Explotacions	41	40	2,50
	Capacitat	54.089	54.073	0,03
Terra Alta	Explotacions	50	47	6,38
	Capacitat	65.139	63.680	2,29
Terres de l'Ebre	Explotacions	244	232	5,17
	Capacitat	384.589	360.762	6,60

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015 i Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2016.

2.3.3.3 L'oví i el cabrum l'any 2016

L'oví i el cabrum s'està convertint en una producció ramadera marginal a les Terres de l'Ebre i aquesta tendència no s'ha frenat l'any 2016, tal com es pot observar en les taules 3.3.3 i 3.3.4.

Pel que fa a l'oví, la capacitat va reduir-se un 6% i el nombre d'explotacions, un 3% al conjunt de les Terres de l'Ebre. La Ribera d'Ebre és l'única comarca on les explotacions i la capacitat augmenten, si bé molt lleugerament.

Taula 2.12 Explotacions i capacitat total d'oví.* Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

		2016	2015	% variació 2016-2015
Baix Ebre	Explotacions	138	141	-2,13
	Capacitat	29.371	32.152	-8,65
Montsià	Explotacions	63	69	-8,70
	Capacitat	15.660	17.055	-8,18
Ribera d'Ebre	Explotacions	52	51	1,96
	Capacitat	16.258	15.692	3,61
Terra Alta	Explotacions	47	48	-2,08
	Capacitat	15.039	16.330	-7,91
Terres de l'Ebre	Explotacions	300	309	-2,91
	Capacitat	76.328	81.229	-6,03

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015 i Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2016.

Pel que fa al **cabrum**, la situació no és gaire millor. El Baix Ebre, que suposa la meitat de la capacitat i de les explotacions d'aquesta espècie a les Terres de l'Ebre, presenta una lleugera reducció en capacitat l'any 2016. A la Ribera d'Ebre la reducció de capacitat és més acusada (-8%) i va acompanyada també de la reducció d'explotacions (-6%). Per contra, la capacitat augmenta tant al Montsià com a la Terra Alta (12% i 11%, respectivament). Tot i així, en el conjunt de les Terres de l'Ebre, la capacitat i les explotacions de cabrum reculen lleugerament el 2016.

Taula 2.13 Explotacions i capacitat total de cabrum.* Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

		2016	2015	% variació 2016-2015
Baix Ebre	Explotacions	161	160	0,63
	Capacitat	18.739	19.542	-4,11
Montsià	Explotacions	71	72	-1,39
	Capacitat	5.654	5.035	12,29
Ribera d'Ebre	Explotacions	58	62	-6,45
	Capacitat	8.847	9.672	-8,53
Terra Alta	Explotacions	48	48	0,00
	Capacitat	2.847	2.564	11,04
Terres de l'Ebre	Explotacions	338	342	-1,17
	Capacitat	36.087	36.813	-1,97

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015 i Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2016.

2.3.3.4 Altres produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre

El **conill** ha continuat amb la tendència negativa dels darrers anys. La capacitat s'ha reduït al conjunt de les Terres de l'Ebre un 18% i el nombre d'explotacions s'han reduït un 7%. La capacitat i les explotacions s'han reduït de manera significativa a totes les comarques excepte a la Ribera d'Ebre, on la producció és molt marginal i, per tant, no resulta gaire significatiu (vegeu taula 3.3.5).

Taula 2.14 Explotacions i capacitat total de conills.* Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

		2016	2015	% variació 2016-2015
Baix Ebre	Explotacions	25	27	-7,41
	Capacitat	103.981	144.342	-27,96
Montsià	Explotacions	18	20	-10,00
	Capacitat	52.908	59.243	-10,69
Ribera d'Ebre	Explotacions	9	7	28,57
	Capacitat	28.094	28.019	0,27
Terra Alta	Explotacions	15	18	-16,67
	Capacitat	79.432	92.610	-14,23
Terres de l'Ebre	Explotacions	67	72	-6,94
	Capacitat	264.415	324.214	-18,44

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015 i Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2016.

L'**apicultura** es presenta com un sector en creixement a les Terres de l'Ebre i el 2016 va confirmar aquesta tendència, amb augments de capacitat i d'explotacions del 10% en ambdós casos. El Baix Ebre, la principal comarca productora (75% de la capacitat de les Terres de l'Ebre), lidera aquest creixement del sector: la capacitat va augmentar un 12% i les explotacions van passar de 110 a 118. Les explotacions i la capacitat van augmentar també a la resta de comarques ebrenques.

La resta de produccions ramaderes són gairebé marginals a les Terres d'Ebre. Actualment, hi ha 126 explotacions de **boví** a les Terres de l'Ebre, la majoria al Baix Ebre i al Montsià. L'any 2016 la capacitat es va mantenir pràcticament estable a les dues comarques (va augmentar lleugerament al Baix Ebre i va disminuir lleugerament al Montsià). A la Terra Alta, on les explotacions tenen una dimensió més gran, la capacitat va augmentar, ja que s'hi van afegir tres noves explotacions. Pel que fa a l'**equí**, hi ha més de 500 explotacions que tenen cavalls a les Terres de l'Ebre. No obstant això, la majoria no són explotacions productives, sinó que els animals es tenen per al lleure. L'any 2016 van augmentar les explotacions equines al conjunt de les

Terres de l'Ebre (6%), però es tracta d'explotacions petites i la capacitat va augmentar poc més d'un 1%.

2.3.4 La pesca a les Terres de l'Ebre l'any 2016

La pesca representa un percentatge significatiu del VAB primari a les dues comarques costaneres (9% al Montsià, 6% al Baix Ebre). Durant el 2016, les Terres del Ebre van representar més del 17% de les captures pesqueres de Catalunya i gairebé el 25% dels ingressos totals. La llotja de Sant Carles de la Ràpita va augmentar les captures un 5% aquest any; cal tenir en compte, però, que es venia d'un any 2015 en què les captures es van reduir significativament (-15%). Les captures també van augmentar a la resta de llotges de les Terres de l'Ebre, excepte a l'Ampolla, que va presentar una lleugera disminució. Els augments de captures van ser significatius a l'Ametlla de Mar (23%) i a Deltebre (17%). Això va suposar un augment dels imports en totes les llotges. En definitiva, per al conjunt de les Terres de l'Ebre, la pesca va presentar uns bons resultats el 2016, amb un augment de les captures del 10% i un augment dels ingressos del 7,5%.

Taula 2.15 Captures pesqueres (en kg) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2016 i 2015

	2016		2015		Variació 2016-2015 (%)	
	Captures (en kg)	Import (€)	Captures (en kg)	Import (€)	Captures	Import
Ametlla de Mar, l'	1.430.247	6.478.253	1.158.041	5.864.802	23,51	10,46
Ampolla, l'	186.518	1.034.408	189.785	1.034.403	-1,72	0,00
Deltebre	263.229	2.285.775	223.960	1.536.927	17,53	48,72
Alcanar	224.562	1.038.591	208.669	945.090	7,62	9,89
St. Carles de la Ràpita	2.854.177	13.723.638	2.720.413	13.461.243	4,92	1,95
Terres de l'Ebre	4.958.733	24.560.665	4.500.868	22.842.465	10,17	7,52

Font: Estadístiques pesqueres, *DARP*, 2017.

La flota pesquera s'ha estabilitzat, després d'anys de davallades contínues. Tot i així, comparat amb la resta de Catalunya, les reduccions de la flota no són tan acusades: si agafem el període 2012-2016, la reducció al conjunt de les Terres de l'Ebre ha estat de poc més d'un 2%, mentre que aquesta xifra és molt més elevada al conjunt de Catalunya (-13%).

Taula 2.16 Flota pesquera. Terres de l'Ebre i Catalunya. 2016 i 2015

	2016	2015	Variació 2016-2015 (%)	Variació 2016-2012 (%)
Ametlla de Mar, l'	70	68	2,94	-5,41
Ampolla, l'	18	18	0,00	-25,00
Deltebre	15	16	-6,25	7,14
Alcanar	13	13	0,00	0,00
St. Carles de la Ràpita	89	89	0,00	4,71
Terres de l'Ebre	205	204	0,49	-2,38
Catalunya	814	837	-2,75	-13,13

Font: Elaboració pròpia a partir d'Estadístiques pesqueres, DARP, 2017.

2.4 L'evolució de l'ocupació i l'atur del sector primari l'any 2016

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació trimestral sobre afiliats a la Seguretat Social de l'Observatori d'Empresa i Ocupació. Aquestes dades estan desagregades en règim general i règim especial de treballadors autònoms (RETA). De fet, els treballadors autònoms representen la majoria dels treballadors al sector agrari. El 2016 el 78% dels treballadors agraris de les Terres de l'Ebre es comptabilitzaven en el RETA. A la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre, el percentatge de treballadors RETA sobre el conjunt de treballadors agraris se situa al voltant del 90% (95% i 89%, respectivament). Al Montsià, els treballadors autònoms són més del 83%. En canvi, el Baix Ebre és la comarca on hi ha un major percentatge d'afiliats al règim general dins dels treballadors

agraris (un 59%) (font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2017).

Comparant les dades de l'últim trimestre de l'any 2016 amb les de l'any anterior, es pot observar que per al conjunt de les Terres de l'Ebre hi ha un increment dels treballadors tant en règim general (4,3%) com en RETA (0,5%), prova de la recuperació del mercat laboral després d'anys de pèrdues constants d'ocupació.

Els afiliats agraris al règim general van augmentar a totes les comarques ebrenques. Els increments van ser significatius a la Ribera d'Ebre (25%) i a la Terra Alta (16%), però cal tenir en compte que les xifres d'ocupats en règim general són molt baixes en termes absoluts en aquestes comarques. El Baix Ebre i el Montsià, que suposen el 90% d'afiliats a la Seguretat Social en règim general, els afiliats van créixer de manera més moderada (2% al Baix Ebre i 6% al Montsià). Els treballadors RETA també van augmentar en aquestes dues comarques, mentre que van disminuir lleugerament a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta.

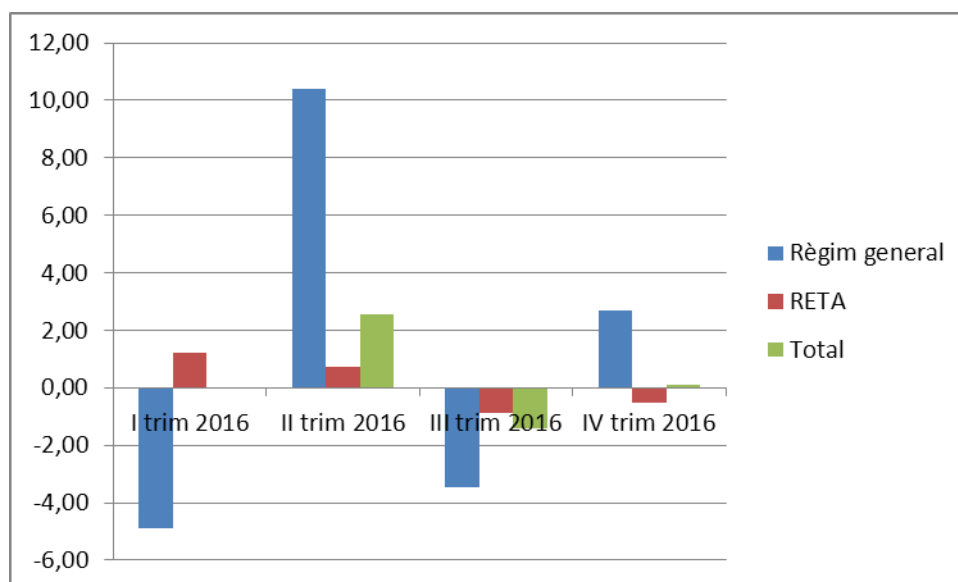
Taula 2.17 Règim general i RETA sobre el total de treballadors del sector primari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre

	IV trimestre 2016		IV trimestre 2015		Variació interanual	
	Règim general	RETA	Règim general	RETA	Règim general	RETA
Baix Ebre	550	787	542	769	1,48	2,34
Montsià	199	952	188	935	5,85	1,82
Ribera d'Ebre	55	458	44	474	25,00	-3,38
Terra Alta	36	755	31	760	16,13	-0,66
Terres de l'Ebre	840	2.952	805	2.938	4,35	0,48

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2017.

El gràfic 4.1 presenta les variacions intertrimestrals dels treballadors en règim general, en RETA i el total, per al conjunt de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot observar, hi ha oscil·lacions elevades en els afiliats al règim general, mentre que les variacions del règim RETA són més moderades. El gràfic permet observar que el sector va mantenir els afiliats el primer trimestre i es van augmentar de forma significativa el segon (especialment pel que fa als afiliats en règim general). El tercer trimestre es va observar una caiguda dels afiliats total (-1,48%), tant pel que fa als afiliats en règim general (-3,5%) com en RETA (-1%). El darrer trimestre, els guanys d'ocupats en règim general es van veure compensats per les pèrdues d'autònoms, de manera que l'ocupació pràcticament no va augmentar.

Gràfic 2.12 Taxa de variació intertrimestral (2016-2015) dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, la ramaderia i la pesca. Afiliats al règim general i al RETA. Terres de l'Ebre

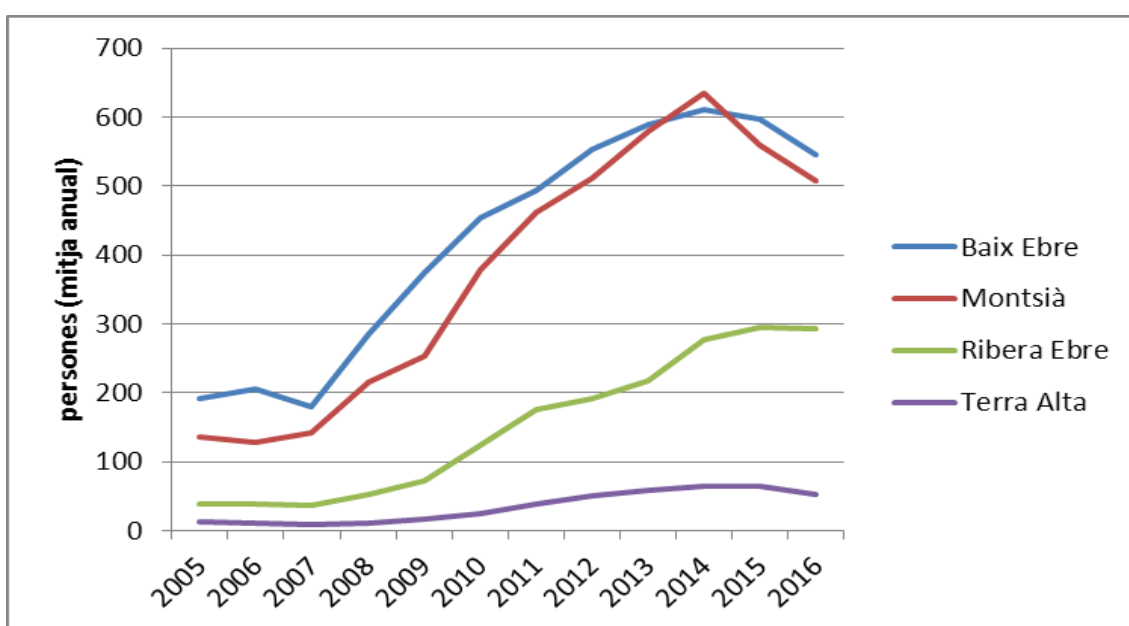

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2017.

El gràfic 4.2 ens permet observar l'evolució dels aturats registrat des de l'any 2005. Tal com pot observar-se, els aturats registrats del sector agrari no van deixar d'augmentar des de 2008 fins a 2014, i aquesta tendència es va donar a totes les comarques ebrenques, però es va revertir el 2015 i ha continuat el 2016. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, els aturats registrats van créixer a una taxa mitjana anual acumulativa del 13% entre 2005 i 2016, i van presentar creixements superiors al 20% a la Ribera d'Ebre i més moderats a la Terra Alta (14%), al Montsià (12,7%) i al Baix Ebre (9,9%) (font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2017).

L'any 2016 confirma la millora en el mercat laboral que ja s'apuntava el 2015. Els aturats agraris es van reduir a totes les comarques ebrenques. Les reduccions més significatives es van produir a la Terra Alta (-18,6%), però cal tenir en compte que el nombre absolut d'aturats agraris és molt reduït en aquesta comarca. Les reduccions també van ser importants al Montsià (-9,2%) i Baix Ebre (-8,8%), i pràcticament insignificants a la Ribera d'Ebre (-0,6%) (font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2017).

Gràfic 2.13 Aturats registrats en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2005-2016

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2017.

2.5. La dona al sector primari de les Terres de l'Ebre

Recentment s'ha publicat el *Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020*, del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya. Aquest document ofereix una àmplia perspectiva del paper de la dona en l'àmbit rural a Catalunya i, especialment, en l'àmbit agrari, on tradicionalment el seu paper s'ha fet poc visible. Els resultats presenten alguns avenços en la participació i la valoració de la dona en el món rural, però també constata que queda molt camí per fer.

En aquest apartat, analitzem la participació de la dona en l'activitat agrària, com a mà d'obra i titularitat de l'explotació i com a membre de les cooperatives agràries. Les dades del *Programa* i que citem en aquest informe estan extretes del cens agrari 2009 i de la declaració única agrària (DUN) que gestiona el DARP.

2.5.1 Mà d'obra femenina a les explotacions agràries

El **cap d'explotació** és la persona que assumeix el risc i la responsabilitat de l'explotació. Tal com es pot observar a la taula 5.1, el percentatge de dones que són cap d'explotació agrària continua essent molt reduït: un 13,5% al conjunt de Catalunya. A les Terres de l'Ebre aquest percentatge és lleugerament superior (13,8%). El Baix Ebre i la Ribera d'Ebre són les comarques on els percentatges són més elevats (al voltant d'un 15%), mentre que el Montsià i la Terra Alta es troben per sota de la mitjana de Catalunya.

Taula 2.18 Caps d'explotació per sexes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya. 2009

	Caps d'explotació homes	Caps d'explotació dones	% caps d'explotació dones
Baix Ebre	738	131	15,07
Montsià	482	64	11,72
Ribera d'Ebre	322	55	14,59
Terra Alta	336	52	13,40
Terres de l'Ebre	1.878	302	13,85
Catalunya	5.854	913	13,49

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, DARP.

Quan observem la **mà d'obra assalariada**, trobem una situació similar: el predomini de la mà d'obra masculina. El 86% dels treballadors assalariats fixos en explotacions agràries són homes. En el cas de les Terres de l'Ebre, solament el 16,7% dels assalariats són dones. La comarca amb més percentatge d'assalariades és el Montsià (gairebé un 20%), mentre que a la Terra Alta aquest percentatge és solament d'un 10%.

Taula 2.19 Mà d'obra assalariada per sexes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya. 2009

	Assalariats fixos homes	Assalariats fixos dones	% assalariats fixos dones
Baix Ebre	923	182	16,5
Montsià	790	195	19,8
Ribera d'Ebre	405	75	15,6
Terra Alta	305	34	10,0
Terres de l'Ebre	2.423	486	16,7
Catalunya	22.589	3.696	14,1

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

2.5.2 Les dones titulars d'explotacions agràries

Les dades de la DUN permeten veure l'evolució de la presència de la dona com a **titular d'explotacions agràries**. L'any 2015, a Catalunya, la majoria de les explotacions tenien com a titular un home (60,67%), en només un 28,64% el titular era una dona, i la resta (10%) tenia com a titular una entitat jurídica. A les Terres de l'Ebre hi ha 4.675 explotacions en què el titular és una dona, això representa el 38% de les explotacions. Cal remarcar que al Baix Ebre el percentatge de dones titulars d'explotacions supera el 40% i és la comarca de Catalunya amb un major percentatge de dones com a titulars d'explotacions agràries, molt per sobre de la mitjana catalana. Els percentatges de titularitat femenina també són elevats (en comparació de la resta de Catalunya) a la resta de comarques ebrenques, que són les capdavanteres en l'àmbit de Catalunya en presència femenina en la titularitat d'explotacions, un rànquing encapçalat pel Baix Ebre (tal com hem comentat) i seguit per la Ribera d'Ebre, el

Montsià, el Baix Camp i la Terra Alta. Aquesta circumstància, però, també es veu afavorida pel baix percentatge d'explotacions de titularitat jurídica.

Taula 2.20 Titularitat de l'explotació agrària segons sexes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya. 2015

	Dona	% dona	% home	% jurídica
Baix Ebre	2.047	40,74	55,79	3,46
Montsià	1.219	36,6	57,31	6,09
Ribera d'Ebre	675	37,9	58,39	3,71
Terra Alta	734	35,74	62,03	2,24
Terres de l'Ebre	4.675	38,35	57,64	4,01
Catalunya	16.146	28,64	60,67	10,69

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

En resum, es palesa la poca presència de la dona en les explotacions agràries en les figures de caps d'explotació (sols un 13,8% de les explotacions de l'Ebre té una dona com a cap d'explotació) i de treballadores assalariades (16,7%).

Un aspecte que resulta interessant analitzar són les explotacions ecològiques i de producció integrada. Tal com s'observa a la taula 5.4, les dones són titulars del 24% de les explotacions agràries ecològiques del Baix Ebre i del 17% de les de la Terra Alta, uns percentatges superiors a la mitjana catalana (15,64%). La ramaderia ecològica és testimonial a les Terres de l'Ebre (sols 7 explotacions); per tant, les dades no resulten significatives. Pel que fa a la producció integrada, les comarques ebrenques presenten un elevat percentatge de dones titulars si es compara amb la resta de Catalunya. Es fa palès que, malgrat que en les explotacions de producció ecològica i integrada hi predomina la titularitat masculina, el biaix entre homes i dones és menor en comparació de les explotacions convencionals.

Taula 2.21 Titularitat de l'explotació ecològica i integrada segons sexes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Catalunya. 2015

	Expl. agrària ecològica	Expl. ramadera ecològica	Expl. producció integrada	% dones agr. ecol.	% dones ram. ecol.	% dones prod. int.
Baix Ebre	25	1	85	24	0	21,18
Montsià	9	3	52	11,11	33,33	19,23
Ribera d'Ebre	18	3	129	5,56	0	20,16
Terra Alta	24	0	36	16,67	0	33,33
Catalunya	978	574	2.889	15,64	15,16	15,68

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

2.5.3 La incorporació de la dona al sector agrari

Una de les qüestions que més preocupa al camp català és el relleu generacional. La incorporació de joves al sector és una assignatura pendent per al sector primari de les Terres de l'Ebre. Al conjunt de Catalunya, s'observa que normalment el percentatge de dones que s'incorporen al sector representen una quarta part del total de joves, però s'observa una certa tendència a l'alça els darrers anys.

El 2015, 115 joves van presentar la sol·licitud de DUN per incorporar-se al sector a les Terres de l'Ebre. D'aquests, 24 eren dones i 91 eren homes. Això suposa que el percentatge de dones joves que s'incorporaren al sector representava un 21% del total de sol·licituds, un percentatge lleugerament inferior al del conjunt de Catalunya, on aquest percentatge es va situar al 24%. El Baix Ebre i la Terra Alta presenten percentatges d'incorporació de dones significativament superiors a la mitjana catalana (29% i 27%, respectivament), mentre que la Ribera d'Ebre (22%) i especialment el Montsià (6%) tenen uns percentatges inferiors.

Taula 2.22 Joves que es volen incorporar a l'activitat agrària segons sexes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya. 2015

	Sol·licituds DUN	Dones	Homes	% dones	% homes
Baix Ebre	24	7	17	29,17	70,83
Montsià	31	2	29	6,45	93,55
Ribera d'Ebre	27	6	21	22,22	77,78
Terra Alta	33	9	24	27,27	72,73
Terres de l'Ebre	115	24	91	20,87	79,13
Catalunya	811	196	615	24,17	75,83

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

2.5.4 La dona a les cooperatives agràries

Actualment, Catalunya té 214 cooperatives agràries, de les quals 43 estan situades a les Terres de l'Ebre (font: *Anuari socioeconòmic de les cooperatives agràries de Catalunya*, 2016), xifra que suposa el 20% de les cooperatives catalanes. Així, doncs, el sector cooperatiu està força arrelat al territori de les Terres de l'Ebre.

Al conjunt de Catalunya, s'observa un lleuger increment de la proporció de dones sòcies de cooperatives. L'any 2015 aquest percentatge se situava al 21%. No obstant això, resulta preocupant la poca implicació de les dones en el funcionament de les cooperatives: sols un 4,6% dels membres del consell rector són dones, només un 1,8% de les cooperatives té com a presidenta una dona i únicament un 5,6% té com a gerent una dona.

La Terra Alta i la Ribera d'Ebre encapçalen, juntament amb l'Alt Penedès, el rànquing de comarques amb més dones sòcies de cooperatives (44% a la Terra Alta, 39,77% a la Ribera d'Ebre). La Ribera d'Ebre és també, juntament amb el Pallars Sobirà i la Garrotxa, de les comarques amb més presència de dones al consell rector. Aquest aspecte no s'observa a la Terra Alta, on, malgrat la relativament elevada presència de dones cooperativistes, la participació en el consell rector és força minsa (2,75%). Al Baix Ebre, el percentatge de dones sòcies és del 21% i el percentatge de dones al consell rector, del 9%. El Montsià és la comarca ebrenc amb menys presència de dones a les cooperatives (16%).

Taula 2.23 Pes de les dones a les cooperatives agràries. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Catalunya. 2015

	% dones al consell rector	% dones sòcies
Baix Ebre	8,99	21,49
Montsià	7,74	16,67
Ribera d'Ebre	10,23	39,77
Terra Alta	2,75	44,04
Catalunya	4,63	21,04

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

2.5.5 La dona al sector pesquer

Si la presència de la dona al sector agrari és molt baixa, al sector pesquer és pràcticament testimonial. Amb les dades del cens de 2016 per a les eleccions als òrgans rectors de les confraries, es constata aquesta situació. El percentatge de dones confreres és de poc més d'un 1,3%. A les Terres de l'Ebre aquest percentatge és superior: 2,75%. La de Sant Carles de la Ràpita (Verge del Carme) és la que presenta més presència femenina tant en termes absoluts com relatius.

Taula 2.24 Pes de la dona en el cens per a les eleccions als càrrecs de govern de les confraries de pescadors de les Terres de l'Ebre. 2016.

	Homes	Dones	% dones confreres
Ametlla de Mar, l'	199	4	1,97
Ampolla, l'	26	1	3,70
Deltebre	125	1	0,79
Alcanar	16	0	0,00
Sant Carles de la Ràpita (Verge del Carme)	263	12	4,36
Sant Carles de la Ràpita (Sant Pere)	43*	1	0,02
Terres de l'Ebre	672	19	2,75
Catalunya	2.438	33	1,34

* Dada no confirmada.

Font: Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020, *DARP*.

2.6 Resum i consideracions finals

En aquest informe hem pogut veure que el 2016 ha estat un bon any per al sector primari a Catalunya. El sector va experimentar un fort creixement (8,5%) que ha repercutit en l'ocupació (creixement de l'ocupació d'un 6,5%) i la reducció de l'atur. Una de les causes d'aquesta situació ha estat el bon comportament del sector exterior. Aquest any les exportacions primàries han igualat les importacions, fet insòlit en l'economia catalana i prova del potencial exportador del sector.

L'anàlisi de les produccions agràries l'hem basat en el 2015, perquè encara no disposem de les dades de 2016. No obstant això, tot fa pensar que les Terres de l'Ebre també han participat d'aquesta millora del sector. Cal tenir en compte que, com hem vist, el 2015 va ser un any de males collites, especialment pel que fa a l'oliva, els cítrics i els préssecs i nectarines, i de davallada de producció en la planta ornamental. Cal esperar que els resultats de 2016 presentaran millores substancials en algunes produccions, malgrat que les condicions meteorològiques adverses han continuat aquest any. Els preus, si bé continuen essent baixos, presenten millores respecte a les campanyes passades, especialment en el sector de l'arròs, els cítrics i la fruita dolça.

Val la pena fer algunes consideracions sobre les problemàtiques i situacions dels principals sectors agraris ebrencs. Així, pel que fa a l'**arròs**, sembla que hi ha alguns avenços en la lluita contra el cargol poma. Recentment, s'ha incrementat la indemnització als pagesos de l'hemidelta dret afectats pel cargol poma que fan guaret en la seva explotació com a estratègia de lluita contra aquesta plaga. El nou *Pla de lluita i erradicació contra el cargol poma*, incidirà en aspectes com la higiene de la maquinària agrícola i els moviments en els planters de l'arròs. Un altre aspecte que preocupa el sector és l'augment de les importacions de països tercers, que continuen creixent. I, finalment, a més llarg termini, comença a preocupar les repercussions del canvi climàtic sobre el conreu de l'arròs al Delta: un estudi recent dels investigadors de l'IRTA de Sant Carles de la Ràpita assenyala que el conreu de l'arròs al Delta podria ser inviable a finals de segle.

Quant a la **vinya**, l'any 2016 va començar l'aplicació del nou règim d'autoritzacions de plantació de vinyes i no s'observen variacions significatives. El sector està pendent de l'aprovació de la Llei catalana d'ordenació vitivinícola, que es preveu per a aquest 2017. Al marge de les qüestions legislatives, les condicions meteorològiques i els preus preocupen el sector. Les pedregades del setembre i la sequera han afectat la collita de raïm d'aquesta campanya, especialment les explotacions de secà.

Pel que fa als **cítrics**, hi ha preocupació al sector perquè, tot i la millora en els preus, continuen essent massa baixos per garantir la viabilitat del sector. És per això que s'està demanant d'incloure els cítrics dins de l'Observatori agroalimentari dels preus i també la creació de la circumscripció econòmica dels cítrics (com ja s'ha fet en el cas dels préssecs en començar l'any). També s'està intentant donar un nou impuls a la IGP Clementina i a la marca Cítrics Terres de l'Ebre Reserva de la Biosfera. Un altre element de preocupació és el nou acord comercial de la UE amb Sud-àfrica, un competidor molt agressiu en el sector dels cítrics. A banda de tot això, la collita de 2016 s'ha vist afectada per la sequera, que ha implicat un augment dels costos tant del regadiu com del control de plagues que proliferen en aquestes condicions meteorològiques.

En la **fruita seca**, de nou la campanya s'ha iniciat amb uns preus de la Llotja de Reus molt baixos en comparació dels altres països competidors (Itàlia i Turquia), la qual cosa ha generat les protestes dels productors.

Pel que fa als **sectors ramaders**, als quals hem donat més protagonisme en aquest informe, atès que disposàvem de les dades més actualitzades, hem pogut constatar tres tendències que ja s'apuntaven en informes anteriors:

- La tendència a la concentració del sector: les explotacions (especialment en aviram) tendeixen a disminuir, però n'augmenta el nombre de places, i, per tant, la dimensió. Això té conseqüències socials, però també mediambientals que caldria considerar.
- La continuada expansió del sector porcí, en detriment d'altres produccions ramaderes, sobretot de l'aviram.
- La tendència a la marginalització de les produccions d'oví, cabrum i conill, que continuen reduint el nombre d'explotacions i de places.

La **pesca** va presentar uns bons resultats l'any 2016, amb un augment de les captures del 10% i un augment dels ingressos del 7,5%, i una estabilització de la flota pesquera de les confraries ebrenques.

Tal com hem comentat, les bones dades del sector primari s'han reflectit en l'evolució del **mercat treball**. Al conjunt de les Terres de l'Ebre hi ha un increment dels treballadors tant en règim general (4,3%) com en RETA (0,5%). Els aturats agraris es van reduir a les quatre comarques ebrenques.

Finalment, a la part final, hem dedicat especial atenció al **paper de les dones al sector primari de les Terres de l'Ebre**. Malgrat que la presència de la dona és encara reduïda al camp català, cal destacar que les comarques ebrenques, i especialment el Baix Ebre, presenten alguns resultats per sobre de la mitjana catalana en aquest àmbit.

Així, cal destacar que les comarques ebrenques són les capdavanteres en l'àmbit de Catalunya en presència femenina en la titularitat d'explotacions, un rànquing encapçalat pel Baix Ebre i seguit per la Ribera d'Ebre, el Montsià, el Baix Camp i la Terra Alta.

I sembla que aquesta tendència es mantindrà, ja que, en el cas del Baix Ebre i la Terra Alta, els percentatges d'incorporació de dones joves són significativament superiors a la mitjana catalana (29% i 27%, respectivament).

La Terra Alta i la Ribera d'Ebre encapçalen, juntament amb l'Alt Penedès, el rànquing de comarques amb més dones sòcies de cooperatives (44% a la Terra Alta, 39,77% a la Ribera d'Ebre). La Ribera d'Ebre és de les comarques amb més presència de dones al consell rector.

Tot i així, encara queda molt camí per fer en la incorporació de la dona al sector primari, especialment als llocs de responsabilitat (titularitat d'explotacions, consells rectors de cooperatives).

Bibliografia i fonts estadístiques

- CATALUNYACAIXA (2015). *Anuari econòmic comarcal 2014*.
- (2016). *Anuari econòmic comarcal 2015*.
- (2017). *Anuari econòmic comarcal 2016*.
- DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA I ALIMENTACIÓ (DARP) (2015). *Quadre de comandament agroalimentari i rural, desembre*.
- (2015). *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2014*.
- (2016). *Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2015*.
- (2016). *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2015*.
- (2017). *Avenços de superfícies i produccions agrícoles, gener*.
- (2017). *Comerç exterior agroalimentari*.
- (2017). *Capacitat explotacions ramaderes, Any 2016*.
- (2017). *Estadístiques pesqueres*.
- (2017). *Preus percebuts pels agricultors. Catalunya 2005-2016*.
- (2017). *Programa de dones del món rural i marítim 2016-2020*.
- DEPARTAMENT D'EMPRESA I OCUPACIÓ (2017). *Afiliats a la Seguretat Social (diversos trimestres)*. Observatori d'Empresa i Ocupació.
- DEPARTAMENT DE LA VICEPRESIDÈNCIA I D'ECONOMIA I HISENDA (2017). *Indicadors de conjuntura, gener*.
- FEDERACIÓ DE COOPERATIVES AGRÀRIES DE CATALUNYA (2016). *Anuari socioeconòmic de les cooperatives agràries de Catalunya 2016*.
- IDESCAT (2017). *Indicadors de conjuntura econòmica. Mercat de treball*.
- (2017). *Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques*.

Capítol 3. La situació dels sectors industrials i energètics a les Terres de l'Ebre l'any 2016

Mercedes Teruel Carrizosa

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

3.1 Introducció

Continuant la dinàmica empesa l'any 2015 amb un major dinamisme econòmic, l'any 2016 es mantenen les perspectives positives quant a nivell econòmic. La dinàmica econòmica continua basant-se en el pes de la dinàmica interna i la capacitat de les empreses per exportar. Tanmateix, internament, part de l'impuls es basa en el baix cost de la principal matèria primera importada: el petroli. El seu baix preu permet augmentar el valor afegit i la competitivitat de les empreses, i això provoca que calgui buscar noves vies de competitivitat no només basades en el fet conjuntural de costos més baixos, sinó basats en la innovació i la qualitat del producte.

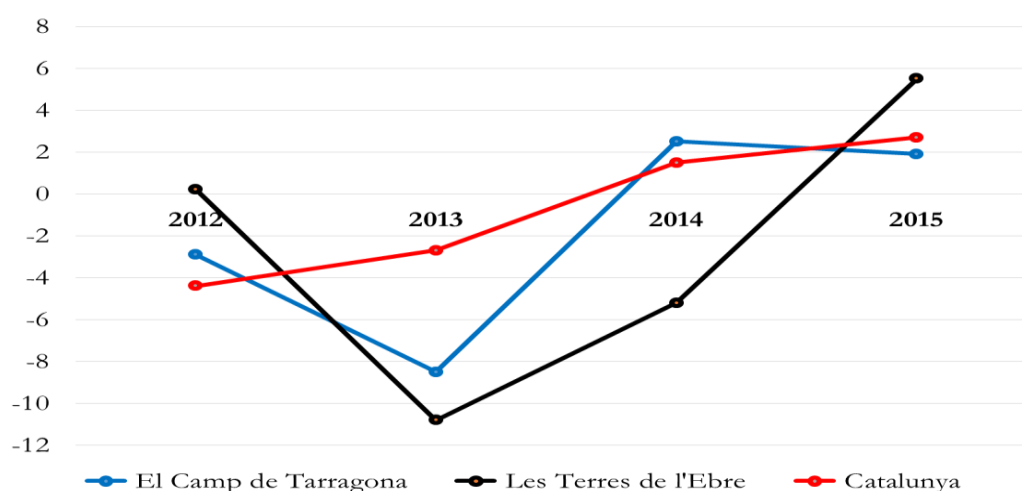
L'estructura productiva de cadascuna de les comarques de les Terres de l'Ebre presenta característiques molt diferenciades, la qual cosa beneficia el conjunt del territori, ja que permet generar dinàmiques pròpies individuals en cadascun dels territoris. La capacitat per aprofitar les dinàmiques i generar oportunitats empresarials noves mereix especial atenció per tal d'aprofitar els recursos propis que permetin treure profit dels recursos humans existents, així com dels recursos naturals o geoestratègics del territori.

A continuació, es presenten els indicadors principals de l'activitat industrial, tant pel que fa a manufactures com a sectors energètics, durant l'any 2016. Així, la segona secció mostra la situació general dels dos sectors durant el darrer any. La tercera secció i la quarta aprofundeixen en la situació del sector industrial i energètic des del punt de vista del mercat laboral i empresarial. Tot seguit es presenten les característiques de les noves contractacions en l'activitat industrial. Finalment, es presenten les conclusions principals dels sectors manufacturadors i energètics que deriven de l'anàlisi de les dades anteriors.

3.2 El sector industrial i l'energia

Una primera aproximació a l'evolució de la situació dels sectors industrials i energètics es troba representada a partir de l'evolució del valor afegit brut (VAB) a preus constants de 2010. L'evolució dels darrers exercicis mostra una evolució positiva per a les Terres de l'Ebre, que té un valor superior al de la mitjana del Camp de Tarragona i per al conjunt de Catalunya (gràfic 3.1).

Gràfic 3.1 Creixement anual del VAB industrial (%). 2012-2015

Font: Anuario económico comarcal 2016.

Aquesta evolució positiva posa en relleu la percepció de certa dinamització de la indústria catalana, que s'estén cap a l'exercici 2016. La taula 3.1 mostra el creixement real del VAB per al sector industrial i l'energètic, i el pes del sector sobre el total de la comarca l'any 2015. Les dades mostren que la dinàmica de creixement del sector industrial i de l'energia fou positiu a totes les comarques. A més a més, totes les comarques de les Terres de l'Ebre presentaren taxes de creixement superiors a la mitjana de Catalunya (amb un 2,7%). Per comarques, la Ribera d'Ebre i el Montsià presenten els percentatges més elevats de creixement.

El pes del sector industrial i energètic presenta un major percentatge a la comarca de la Ribera d'Ebre, on l'índex d'industrialització és 4,55 vegades superior a la mitjana catalana. Aquest fet ve donat per l'elevat pes del sector energètic a la comarca. D'altra banda, la Terra Alta també presenta un pes del sector que dobla la mitjana catalana.

Taula 3.1 Valor Afegit Brut (VAB). 2015

	Creixement real del VAB industrial i energètic (%)	Pes del sector (%)	Índex d'industrialització (1 equival a la mitjana catalana)
Baix Ebre	2,9	20,9	1,06
Montsià	4,5	30,9	1,57
Ribera d'Ebre	6,1	89,6	4,55
Terra Alta	4,1	46,4	2,36
Catalunya	2,7	19,7	-

* Inclou les indústries extractives, energètiques, de l'aigua i els residus.

Font: Anuario económico comarcal 2016.

La tendència que s'observa durant l'any 2015 confirma la tendència de recuperació. Així, per al període 2007-2015 (taula 3.2) es confirma la tendència de canvi de cicle per al conjunt de les comarques de les Terres de l'Ebre.

Per comarques hem de destacar:

- El Baix Ebre, comarca que presenta un pes del sector industrial similar al de la mitjana catalana, presenta taxes de creixement més similars a la mitjana de Catalunya.
- La comarca del Montsià i la Terra Alta presenten taxes de creixement superiors al 4%, la qual cosa ubica la comarca gairebé a valors similars als de l'inici del període de crisi econòmica.

Taula 3.2 Creixement del VAB pb industrial i energètic. 2007-2015.

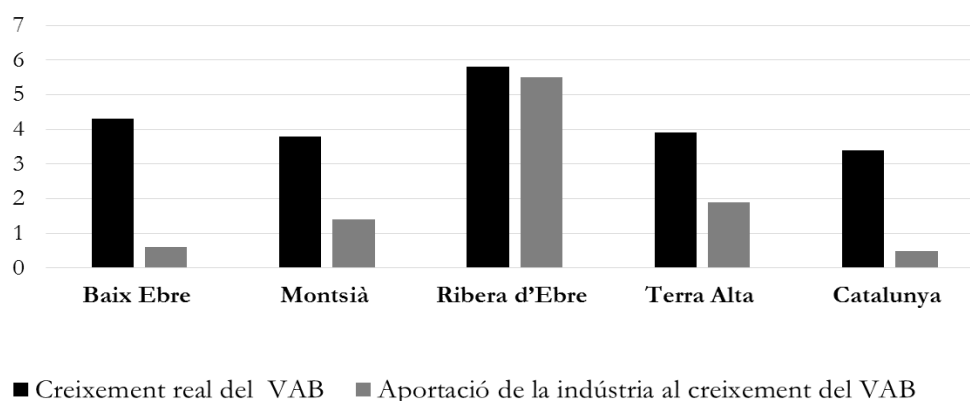
Taxes reals de variació interanual i mitjana en %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Baix Ebre	-0,8	-4,5	-11,1	6	1,3	0,9	2,2	1,6	2,9
Montsià	1,0	-7	-14,5	1,5	-2,5	-2,2	-0,6	3,1	4,5
Ribera d'Ebre	-2,4	-7,4	-5,0	14	-8,1	4,5	5,9	-8,1	6,1
Terra Alta	-3,1	-5	-8,6	9,8	-0,4	1,5	1,5	-3,3	4,1
Catalunya	0,4	-4,5	-12,4	7,1	-0,3	-0,2	1,0	1,5	2,7

Font: Anuario económico comarcal 2016, 2015, 2014 i 2013.

- Malgrat el creixement del 6,1% a la comarca de la Ribera d'Ebre, aquesta evolució positiva no arriba a compensar la davallada de l'any anterior, igual al -8,1%. La comarca continua presentant una elevada variabilitat en el comportament del VAB industrial (manufactures i energia).
- En termes generals, per al període 2007-2015 s'observa una tendència de canvi en el cicle del VAB. Tanmateix, encara és aviat per assegurar que existeixi un canvi del cicle cap a un creixement estable dels propers exercicis.

Gràfic 3.2 Creixement anual del VAB (%) i aportació del VAB industrial al VAB total. Classificació segons comarques. 2015

Font: Anuario económico comarcal 2016.

Per tant, s'observa certa recuperació de la massa crítica industrial per damunt de la mitjana catalana. El gràfic 3.2 mostra l'evolució del creixement real del VAB total per a cada comarca, així com l'aportació que realitza el sector industrial al creixement total. Les principals característiques són:

- La Ribera d'Ebre continua tenint un pes elevat del sector industrial i, en especial, el sector energètic, sobre el conjunt de l'economia de la comarca. Això provoca que part de l'activitat econòmica depengui de l'activitat d'aquest sector, i cal introduir activitats econòmiques que diversifiquin l'activitat productiva i reverteixin sobre el conjunt de la comarca.
- La comarca del Baix Ebre presenta una aportació més escassa per al conjunt del creixement del VAB real de la comarca, tot i que és la segona comarca després de la Ribera d'Ebre en taxa de creixement real. Aquesta evolució positiva en gran manera ve donada per l'evolució positiva del sector terciari.
- Darrera d'aquesta comarca hi ha el Montsià, on el creixement global del VAB és lleugerament inferior al de la comarca del Baix Ebre, però amb un pes més important de l'aportació realitzada per la indústria.
- Finalment, la Terra Alta presenta taxes de creixement similars als de la comarca del Montsià, però la incidència que ha tingut l'evolució de la indústria és superior, i ha arribat a la meitat del creixement del global del VAB.

3.3 Les manufactures

La secció següent presenta l'evolució de les empreses manufactureres quant al nombre d'empreses, el nombre de treballadors, la dimensió mitjana i el nombre de treballadors que treballen per compte propi en aquest sector. Per tal de realitzar l'anàlisi com a font d'informació, s'utilitzen els registres disponibles a la Seguretat Social.

La taula 3.3 presenta la situació de les Terres de l'Ebre a 31 de desembre de 2016. Les dades posen de manifest:

- Les comarques del Baix Ebre i el Montsià continuen essent el punt neuràlgic de l'activitat industrial a les Terres de l'Ebre, ja que continuen concentrant la majoria de la capacitat industrial a les Terres de l'Ebre, tant en termes de llocs de treball i unitats empresarials actives com en termes de treballadors autònoms. Per tant, es manté la major aglomeració al voltant d'ambdós nuclis.

- La Ribera d'Ebre i la Terra Alta mantenen la tònica de presentar un menor dinamisme en el sector industrial. Els percentatges continuen essent baixos i, caldria fer esforços per tal de dinamitzar les economies d'aquestes comarques tot aprofitant els recursos econòmics i la ubicació estratègica d'ambdues comarques.
- Respecte la dimensió mitjana, les empreses que presenten una dimensió mitjana més elevada són les ubicades al Montsià, amb 14,4 treballadors, i al Baix Ebre, amb 13,4 treballadors. Aquests valors continuen situant-se per sota de la mitjana de la província de Tarragona (amb un valor de 17,8 treballadors per empresa). Val a dir que la dimensió mitjana està en funció de l'estructura sectorial i, per tant, el conjunt de la província té una estructura més caracteritzada per sectors que aprofiten les economies d'escala com és la química. Tanmateix, la dimensió mitjana de l'empresa a la comarca del Montsià continua al 81% de la mitjana de Tarragona, mentre que a la comarca del Baix Ebre representa el 75% de la mitjana provincial.
- Respecte a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, presenten una evolució diferent. Mentre que la dimensió mitjana de la Ribera d'Ebre augmenta (passa de 5,5 treballadors per empresa l'any 2015 a 5,9 treballadors el 2016), a la comarca de la Terra Alta el volum mitjà disminueix (passa de 8,7 treballadors de mitjana per empresa als 8,0).

Taula 3.3 Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms a les manufactures. 4t trimestre de 2016.

	Treballadors		Empreses		Autònoms		Dimensió mitjana	
	Valors	% província	Valors	% província	Valors	% província	Valors	% província
Baix Ebre	2.780	7,60	208	10,11	364	10,92	13,4	75
Montsià	3.291	8,99	228	11,08	369	11,07	14,4	81
Ribera d'Ebre	342	0,93	58	2,82	142	4,26	5,9	33
Terra Alta	471	1,29	59	2,87	187	5,61	8,0	45

Tarragona (Prov.)	36.600	2.058	3.332	17,8
Catalunya	382.334	24.334	46.502	15,7

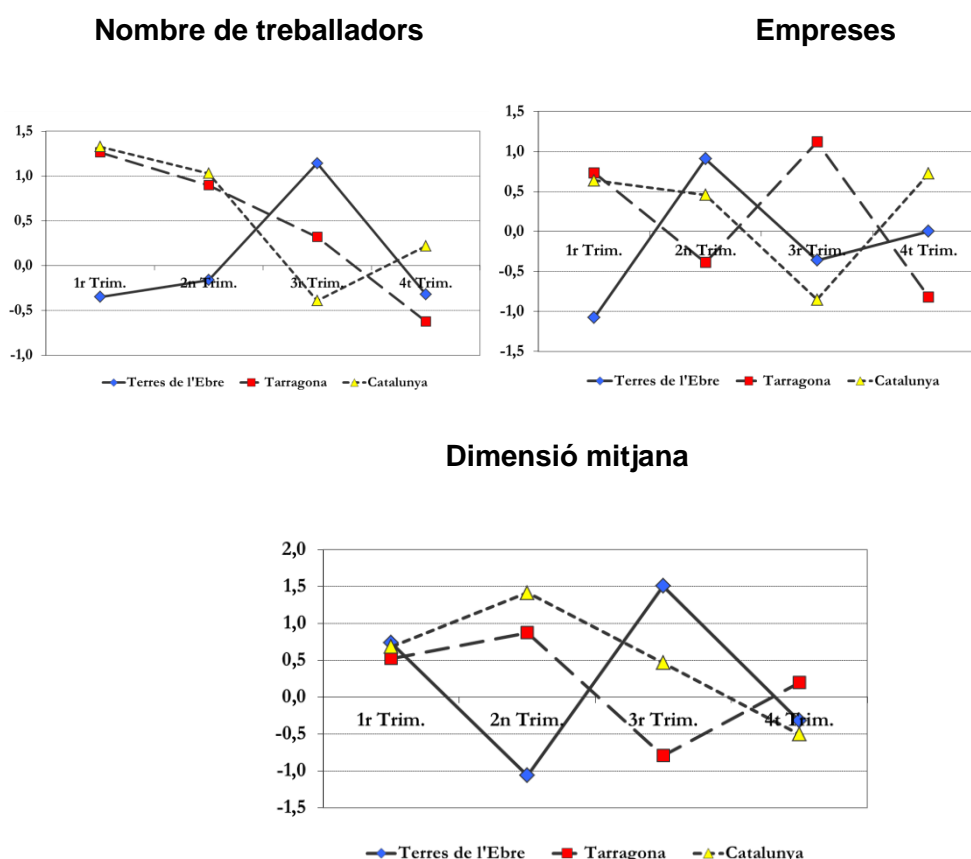
Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

En termes comparatius de les Terres de l'Ebre respecte a l'evolució de la província de Tarragona i el conjunt de Catalunya, el gràfic 3.3 presenta el creixement trimestral del nombre de treballadors, el nombre d'empreses i la dimensió mitjana. Respecte al nombre de treballadors, la tendència és decreixent a les comarques de les Terres de l'Ebre, on tan sols durant el tercer trimestre existeix una evolució positiva del nombre d'ocupats. Aquesta tendència contrasta amb l'evolució a la demarcació de Tarragona i al conjunt de Catalunya, on s'observa una tendència decreixent del nombre de treballadors al sector industrial si bé tres dels quatre trimestres presenten taxes de creixement positives. A Tarragona la davallada es produeix el darrer trimestre de 2016, mentre que a Catalunya la davallada succeí durant el tercer trimestre de 2016. Per tant, les Terres de l'Ebre continuen presentant una.

Respecte a l'evolució del nombre d'empreses, s'observa una tendència inversa entre l'evolució de les Terres de l'Ebre i el conjunt de la província de Tarragona. Així, a les Terres de l'Ebre es van crear empreses durant el segon i el quart trimestre, períodes en els quals la província va registrar destrucció del nombre d'empreses registrades. I, al contrari, la província presentà una taxa de creixement de les empreses durant el primer i tercer trimestre, períodes durant els quals les comarques ebrenques van presentar una destrucció de llocs de treball. Per tant, no s'observa una

sincronia en la dinàmica empresarial. Per al conjunt de Catalunya, s'observa una pauta de creixement del nombre d'empreses manufactureres, amb l'excepció del tercer trimestre.

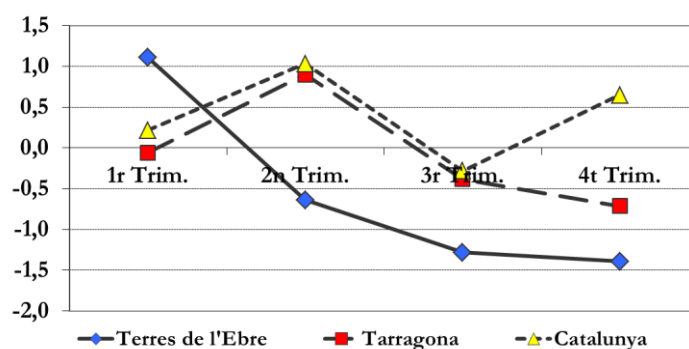
Gràfic 3.3 Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana. Any 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

Quant a l'evolució de la dimensió mitjana, les Terres de l'Ebre presenten un comportament irregular oposat a l'evolució de les empreses. Així, durant el primer i tercer trimestre s'observa un increment del volum mitjà, mentre que al segon i quart trimestre hi ha una davallada. Per tant, l'evolució diferent entre creació de llocs de treball i creació d'unitats empresarials ha donat lloc a una certa oscil·lació intertrimestral de la dimensió mitjana. Finalment, el comportament de les comarques ebrenques difereix del conjunt català, on s'observa un increment de la dimensió mitjana del nombre de treballadors, amb l'excepció del quart trimestre, en què s'observa una davallada a causa d'un augment superior del nombre d'empreses registrades.

Gràfic 3.4 Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers. Any 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

El gràfic 3.4 mostra el creixement trimestral dels treballadors autònoms durant l'any 2016. Els principals trets són els següents:

- Les dades mostren una caiguda del nombre de treballadors autònoms durant els darrers tres trimestres. Aquest fet comporta una disminució que pot ser deguda a tres motius diferents. Primer, és possible una reconversió d'aquestes persones com a treballadores de règim general, és a dir, que treballen per compte aliè. Segon, es pot produir una sortida definitiva d'aquestes persones del mercat de treball, la qual cosa suposa una situació més delicada. Tercer, es pot produir a un desplaçament a altres regions o fins i tot la mobilitat de la persona (en el cas d'immigrants que retornen al país d'origen).
- La tendència per al conjunt de la província de Tarragona és similar en tant que s'observa un procés de destrucció dels llocs de treball d'autònoms, amb l'excepció del segon trimestre, en què s'observa una taxa positiva de creixement.
- Per al conjunt català, es registren taxes positives durant el segon i quart trimestre que compensen les davallades registrades durant els trimestres previs.

En l'àmbit comarcal, l'evolució trimestral durant l'any natural 2016 presenta les característiques següents:

- Al Baix Ebre, s'observa una destrucció neta de llocs de treballadors per a tot l'any a causa de la pèrdua de treballadors durant el primer i segon trimestre que no queda compensat durant el segon semestre. Respecte a l'evolució del

nombre d'empreses, la tendència és decreixent i s'observa una disminució del nombre d'empreses. L'evolució de la dimensió mitjana presenta davallades no excessivament significatives. Finalment, el nombre de treballadors autònoms mostra una davallada durant el tercer trimestre important, amb una disminució del 2,69%.

Taula 3.4 Evolució trimestral en percentatge l'any 2016. Manufactures

	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-1,40	-2,52	0,47	0,76
Empreses	-1,37	-1,85	-3,30	1,46
Dimensió mitjana	-0,03	-0,68	3,90	-0,69
Treballadors autònoms	0,81	0,00	-2,69	0,55
Montsià				
Treballadors	-0,46	0,93	1,14	0,27
Empreses	0,00	3,54	-1,28	-1,30
Dimensió mitjana	-0,46	-2,52	2,45	1,59
Treballadors autònoms	0,26	-0,51	-1,80	-3,15
Ribera d'Ebre				
Treballadors	9,20	8,71	-3,62	-8,31
Empreses	-5,08	0,00	8,93	-4,92
Dimensió mitjana	15,05	8,71	-11,52	-3,57
Treballadors autònoms	2,04	-2,67	0,68	-3,40
Terra Alta				
Treballadors	0,22	-0,22	9,33	-4,27
Empreses	0,00	1,92	5,66	5,36
Dimensió mitjana	0,22	-2,10	3,48	-9,14
Treballadors autònoms	2,76	-0,54	1,08	0,00

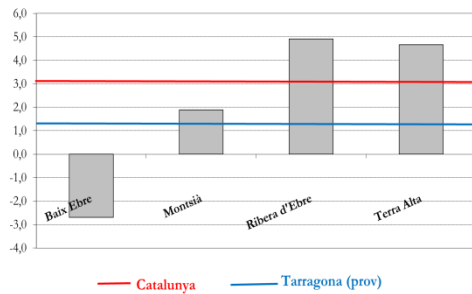
Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

- La comarca del Montsià mostra una evolució més estable del nombre de treballadors cotitzadors a la Seguretat Social, amb l'excepció del primer trimestre, en què es produí una davallada. Aquesta tendència estable divergeix respecte a l'evolució del nombre d'empreses, en què s'observen oscil·lacions entre trimestres amb un creixement del nombre d'empreses al primer semestre i reduccions durant el segon semestre. La interacció de l'evolució de les dues variables ha provocat que la dimensió mitjana de les empreses manufactureres disminuís durant els dos primers trimestres i creixeren durant els dos darrers. Finalment, quant al nombre de treballadors autònoms registrats a la Seguretat Social, s'observa una disminució continuada que s'ha anat intensificant durant el darrer trimestre, en què hi ha una taxa de creixement del -3.40%.
- La Ribera d'Ebre presenta també una evolució del nombre de treballadors al sector manufacturer amb dues evolucions completament diferents. Mentre el primer semestre de 2016 hi ha creixements del nombre de treballadors, el segon semestre presenta davallades importants. Per tant, sembla l'existència d'un canvi estacional quant a les necessitats de les empreses industrials. De fet, el nombre d'empreses registrades no presenta una associació directa amb l'evolució del nombre de treballadors, ja que es van destruir empreses durant el primer trimestre i el darrer trimestre de forma molt significativa, mentre que existí una creació neta positiva durant el tercer trimestre amb un valor del 8,93%. Per tant, s'observa una elevada variabilitat del nombre d'empreses cotitzadores. El fet que les oscil·lacions de treballadors i el nombre d'empreses existents hagi estat variable i en moments temporals diferents causa que la dimensió mitjana de les empreses variï de forma substancial entre trimestres. Així, s'observa creixements durant els dos primers trimestres, mentre que hi ha una davallada continuada durant el segon semestre. Quant al nombre de treballadors autònoms, s'observa una variabilitat amb l'alternació de trimestres amb creixement del nombre de treballadors autònoms i altres trimestres amb valors negatius.

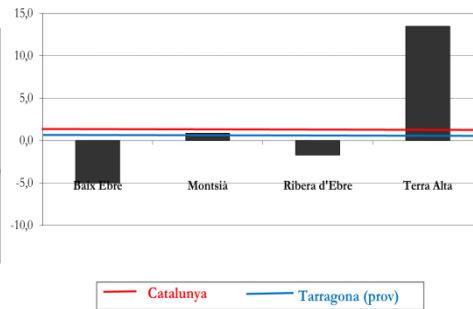
- Finalment, la Terra Alta presenta un primer semestre estable pel que fa al nombre de treballadors, però amb un segon trimestre en què es genera un increment del 9,33% del nombre de treballadors i un decreixement del 4,27% durant el segon trimestre. La dada rellevant és la creació neta i contínua del nombre d'empreses manufactureres que es troben actives a la comarca. Així, s'observa un increment continuat a cada trimestre. Aquesta dada és rellevant perquè presenta una certa dinàmica continuada a la dinàmica empresarial de la comarca. El fet que la generació d'empreses hagi estat superior a la creació de llocs de treball ha provocat que la dimensió mitjana hagi mostrat una davallada significativa durant el darrer trimestre de l'any. Per tant, l'aparició de noves estructures empresarials amb dimensió inferior a la mitjana representa un punt sobre el qual s'ha d'actuar per tal d'enfortir l'estructura empresarial de la comarca. Finalment, el registre de treballadors autònoms mostra un increment significatiu durant el primer i tercer trimestre.

Gràfic 3.5 Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Manufactures. Any 2016

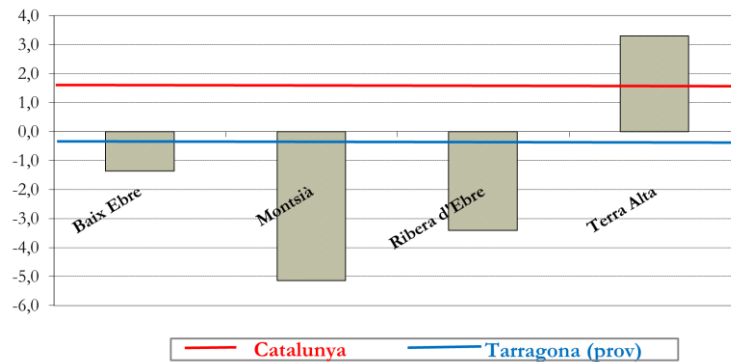
Treballadors règim general

Empreses

Treballadors autònoms

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

En termes generals, s'observa certes oscil·lacions temporals quant a la creació de llocs de treball i el registre d'empreses que dinamitzen el mercat laboral i l'estructura productiva, però cal dotar-les del reforç necessari per tal que agafin les seves estructures. Si observem la tendència final entre el darrer trimestre de 2015 i el 2016, s'observen evolucions de tendències completament diferents entre les comarques (gràfic 3.5):

- El nombre de treballadors afiliats al règim general presenta creixements a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta que es troben per damunt de la mitjana de la província de Tarragona i de Catalunya. La comarca del Montsià també mostra un saldo positiu pel que fa al nombre de treballadors, tot i que amb una taxa de creixement més moderada. Finalment, la comarca del Baix Ebre presenta una taxa de variació anual del -3% i, per tant, implica la destrucció neta de llocs de treball. Així, el mercat laboral a les comarques sembla tendir al reequilibri territorial amb un increment a les comarques menys centrals (Baix Ebre i Montsià) i una major obertura cap a les dues comarques amb menys pes (Ribera d'Ebre i Terra Alta). En definitiva, si bé la dada de la davallada de la comarca del Baix Ebre no és positiva, la dinamització de les altres comarques representa una tendència positiva.

- Respecte al nombre d'empreses registrades, la Terra Alta és la comarca que ha presentat un increment substancial del nombre d'empreses actives, amb un increment de quasi el 15%. La comarca del Montsià presenta un increment gairebé insignificant i, per tant, l'estructura empresarial es manté constant respecte a l'any 2015. Les dades més negatives venen donades per les comarques del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre. Aquestes comarques presenten unes variacions anuals negatives, en especial a la comarca del Baix Ebre, on la taxa és del -5%. Per tant, la davallada de les empreses representa una situació en la qual és necessari realitzar un seguiment, atesa la importància del sector industrial en aquesta darrera comarca.
- Finalment, l'evolució del nombre de treballadors autònoms mostra clares davallades en totes les comarques excepte la Terra Alta, comarca on s'observa un creixement per damunt de la mitjana catalana. Respecte a la resta de comarques, destaca el Montsià, on la davallada del nombre de treballadors ocupats per empresa va disminuir més d'un 5%. Per tant, amb la davallada del nombre de treballadors i la destrucció de llocs de treball s'observa una disminució del nombre de persones ocupades per empresa, la qual indica una certa debilitat de l'estructura empresarial.
- Per tant, en termes generals, s'observa una certa tendència a la reestructuració empresarial que caldrà observar si persevera durant el proper exercici.

3.4 El sector energètic

Respecte a les característiques de les empreses actives i els treballadors ocupats al sector de l'energia, les dades són gairebé idèntiques a les presentades durant l'informe de l'any 2015. Tanmateix, les principals característiques que sobresurten de la taula 3.5 són les següents:

Taula 3.5 Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms al sector energètic. 4t trimestre de 2016.

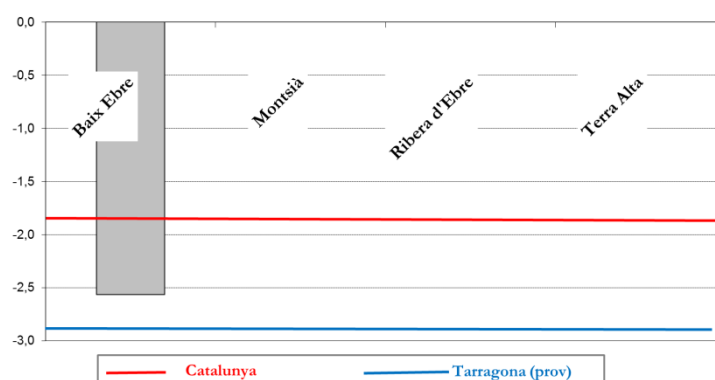
	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valors	% província	Valors	% província	Valors	% província	Valors	% província
Baix Ebre	38	2,62	5	14,29	7,6	18	1	7,14
Montsià	1	0,07	1	2,86	1,0	2	0	0,00
Ribera d'Ebre	6	0,40	2	5,71	3,0	7	0	0,00
Terra Alta	0	0,00	0	0,00	-	-	0	0,00
Tarragona (prov.)	1.450		35		41,4		14	
Catalunya	5.072		245		20,7		185	

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

- El Baix Ebre és una comarca amb una especialització en el sector energètic, que ocupa un 2,62% dels treballadors totals a la província, valor idèntic a l'exercici 2015. També, de manera més anecdòtica, la Ribera d'Ebre (amb un 0,40%) i el Montsià (amb un 0,07%).
- Respecte al nombre d'empreses actives, al Baix Ebre continuen actives cinc empreses en el sector energètic, seguit de la Ribera d'Ebre (amb dues empreses) i el Montsià (amb només una empresa activa durant el quart trimestre). Les vuit empreses actives a les Terres de l'Ebre suposen gairebé el 25% de les empreses energètiques a la província.
- Respecte a la dimensió mitjana de treballadors per a cada empresa energètica, cal destacar que la dimensió mitjana de l'empresa continua situant-se per sota de la dimensió mitjana a la província de Tarragona (amb un valor mitjà de 41,4 treballadors per empresa) o de Catalunya (amb un valor mitjà de 20,7 treballadors per empresa).
- Finalment, el nombre d'autònoms registrats al sector energètic és poc representatiu, amb un autònom a la comarca del Baix Ebre.

Si observem el canvi interanual entre el darrer trimestre de 2015 i el darrer trimestre de 2016 del nombre de treballadors, el gràfic 3.6 mostra una disminució del nombre de treballadors del sector a la comarca del Baix Ebre. Cal destacar el fet que part de la informació pot no quedar recollida adequadament, atès que les empreses energètiques poden subcontractar serveis a altres empreses on els treballadors consten. Per tant, les dades extretes a partir de la Seguretat Social poden no representar la situació real del sector.

Gràfic 3.6 Variació anual del nombre de treballadors. Sector energètic. Any 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

3.5 Les noves contractacions laborals

La dinàmica de creació de llocs de treball és un doble indicador. D'una banda, de la capacitat per generar nous llocs de treball i, per tant, de la potencial recuperació del sector industrial. De l'altra, de la potencial capacitat per dinamitzar la demanda de les comarques on s'ubiquen les empreses contractants.

Taula 3.6 Contractes nous al sector industrial. Any 2016

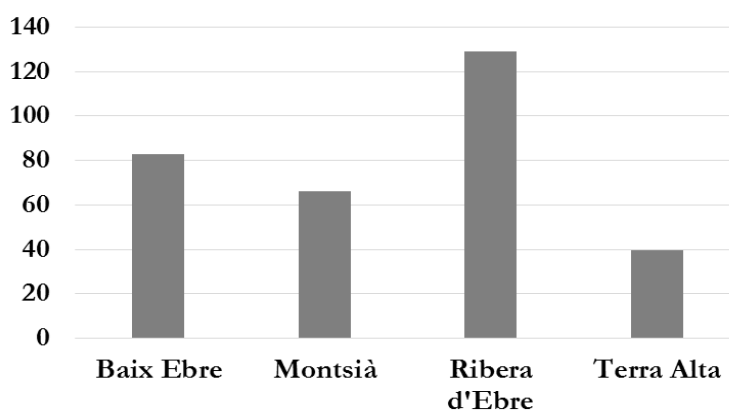
	Contractes	% sobre el total a la província de Tarragona
Baix Ebre	3.072	6,14
Montsià	2.857	5,71
Ribera d'Ebre	592	1,18
Terra Alta	245	0,49
Tarragona	50.058	
Catalunya	387.764	

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

Una primera aproximació de les dades mostra una concentració dels contractes al sector industrial a les comarques del Baix Ebre i del Montsià. Respecte al total dels contractes de la demarcació de Tarragona, aquestes dues comarques concentren quasi un 12% dels contractes de l'any 2016, mentre que la Ribera d'Ebre i la Terra Alta presenten valors significativament inferiors.

Gràfic 3.7 Indicador de dinàmica de contractació per al conjunt de la indústria.

Base 100 = equivalència entre percentatge de contractes ocupats i percentatge de treballadors ocupats

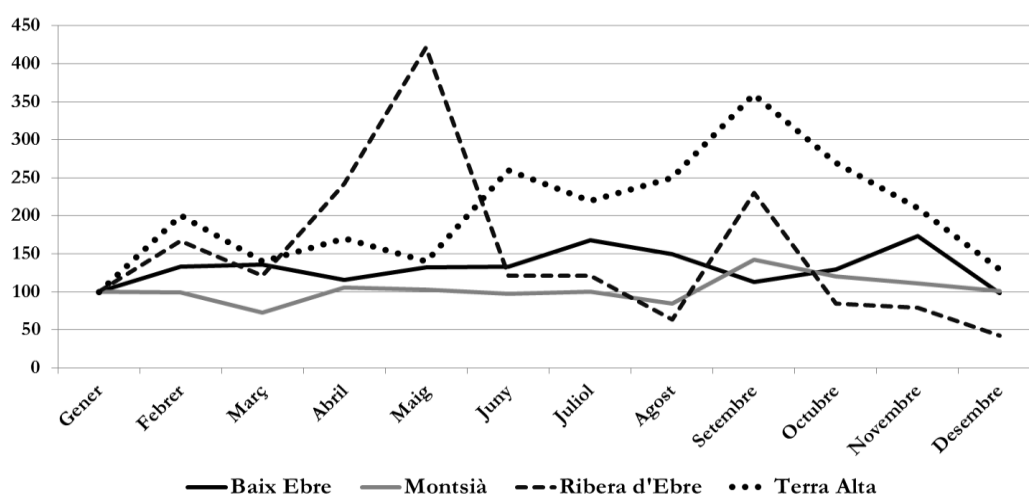

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

Aquesta dada és més informativa en tant que es relativitza respecte al percentatge total de treballadors ocupats a la província. D'aquesta manera, l'indicador de dinàmica de contractació (gràfic 3.7) mostra les comarques que presenten un major pes de contractes del percentatge de treballadors ocupats. Les dades mostren la Ribera d'Ebre com la comarca on s'han signat més contractes durant l'any 2016 en comparació del nombre de treballadors totals al sector industrial (manufactures i energia). D'altra banda, el Baix Ebre i el Montsià presenten ràtios que s'ubiquen entre el 65% i el 85%. Per tant, presenten una dinàmica de contractació inferior al pes de treballadors de la província. Finalment, la Terra Alta és la comarca on la signatura de contractes ha estat més baixa, tot i que cal que tenir en compte el pes inferior d'aquest sector sobre el total de l'activitat econòmica.

Malgrat aquesta darrera dada presentada per a la comarca de la Terra Alta, si observem l'evolució del nombre de contractes al llarg de l'any (gràfic 3.8), aquesta comarca presenta unes taxes de creixement contínues pel que fa al nombre de contractes signats al llarg de l'any 2016, mentre que la comarca de la Ribera d'Ebre presenta majors oscil·lacions amb puntes durant els mesos de maig i setembre, i reduccions durant el mes d'agost i el darrer trimestre de 2016. Finalment, les comarques del Baix Ebre i del Montsià són les que presenten evolucions més estables. La comarca del Baix Ebre mostra un major dinamisme durant els mesos de juliol i novembre, mentre que la comarca del Montsià presenta puntes de creixement durant els mesos de setembre i octubre.

Gràfic 3.8 Variació mensual del nombre de contractes a les manufactures i el sector energètic. Any 2016. Base 100 = valor de gener

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

A banda de la dinàmica de contractació, és rellevant destacar la duració del contracte. Aquesta informació s'ha d'interpretar amb cautela en tant que pot ser un indicador de la qualitat dels treballs generats, si entenem com a qualitat els contractes laborals permanents, ja que atorguen una major seguretat laboral a l'individu. Però també pot indicar estructures sectorials caracteritzades per comandes puntuals, les quals necessiten puntes laborals.

La taula 3.7 mostra el volum dels contractes temporals i el percentatge sobre el total de contractes signats durant l'any 2016. En termes generals, cal destacar l'elevada temporalitat a la província de Tarragona, on el 93,36% dels contractes de la província foren temporals. Aquest percentatge és lleugerament superior a la mitjana catalana.

Per comarques, el Baix Ebre presenta un percentatge de contractes temporals més elevat. Les comarques del Montsià i la Ribera d'Ebre presenten valors al voltant del 85% i la Terra Alta té el percentatge inferior; per tant, aquesta comarca té el major percentatge de contractes permanents.

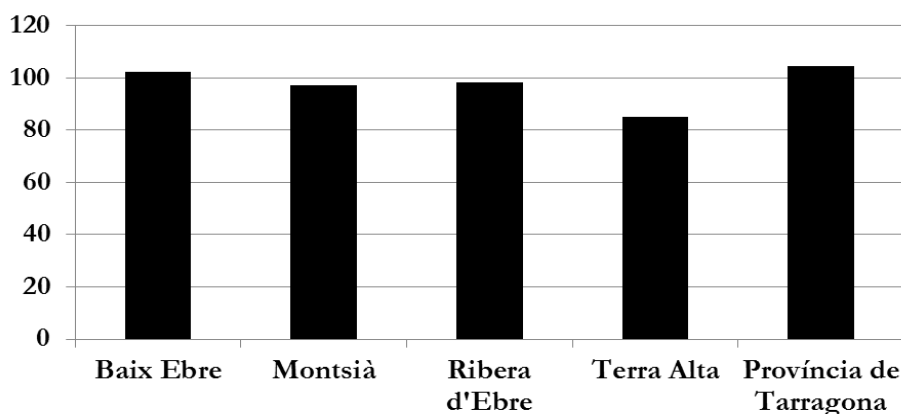
Taula 3.7 Nombre de contractes temporals. Any 2016

	Nombre de contractes temporals	% contractes temporals sobre total
Baix Ebre	2.810	91,47
Montsià	2.478	86,73
Ribera d'Ebre	519	87,67
Terra Alta	186	75,92
Tarragona	46.736	93,36
Catalunya	346.272	89,30

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

De forma similar, l'índex de temporalitat en què la base 100 és la mitjana catalana mostra la desviació de la temporalitat respecte a la mitjana catalana. Les dades confirmen que, malgrat els valors tan elevats a les comarques ebrenques i el conjunt de la província de Tarragona, aquestes es troben dintre de les mitjanes de Catalunya. Tan sols la Terra Alta és la comarca que destaca per sota, ja que presenta els valors més inferiors.

Gràfic 3.9 Índex de temporalitat. Any 2016. Base 100 = Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social.

3.6 Panoràmica empresarial

Les dades presentades anteriorment mostren una panoràmica de certa estabilitat durant l'exercici de 2016. Pel que fa al valor afegit brut de les comarques ebrenques, les dades mostraven una tendència positiva en contraposició amb la tendència del conjunt de la província de Tarragona o amb la mitjana catalana. Les Terres de l'Ebre presenten una contínua especialització en el sector energètic a comarques com la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.

Amb referència a la dinàmica empresarial i laboral de les comarques, cal destacar les següents característiques del sector manufacturer i energètic:

1. Es continua apuntant l'evolució positiva de la comarca de la Terra Alta, on continuen les taxes de creixement positives de treballadors i nombre d'empreses.

2. Les comarques del Baix Ebre i el Montsià continuen concentrant l'activitat econòmica. No obstant això, hi ha una desacceleració quant a la creació de llocs de treball i dinamisme empresarial, en particular a la comarca del Baix Ebre.
3. La comarca de la Ribera d'Ebre continua presentant una elevada especialització en el sector energètic.
4. S'observa una temporalitat similar a la mitjana catalana, amb l'excepció de la comarca de la Terra Alta, on, si bé el nombre de contractes és inferior, també ho és el percentatge de contractes temporals. Les dades ofereixen un doble resultat per tal com s'estan realitzant contractacions noves, però la majoria són temporals. La dada positiva de la Terra Alta possiblement està lligada a l'estructura productiva, la qual no està sotmesa a puntes de producció com la resta de comarques.
5. Dues accions són estratègiques per tal de preservar l'activitat econòmica i el dinamisme empresarial:
 - a. En general, tot i que més en particular a la comarca de la Ribera d'Ebre, cal obrir noves oportunitats empresarials que permetin ampliar el ventall de sectors econòmics que aportin valor productiu a la comarca.
 - b. Garantir la supervivència dels sectors industrials augmentant la competitivitat de les empreses a partir d'aprofitar l'obertura als mercats internacionals i introduint innovacions dintre del procés productiu.

Capítol 4. El turisme a Terres de l'Ebre l'any 2016. Situació i perspectives

Jordi Sardà Pons

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

4.1 Introducció. Marques turístiques de Catalunya

El sector serveis juga un paper primordial dins de l'economia d'un país perquè és el sector amb més pes dins de l'estructura econòmica i perquè és generador d'una gran quantitat de llocs de treball. Ningú no dubta de la importància que té el sector turístic dintre del sector serveis i, a més a més, cal recordar que és el sector econòmic de més creixement al llarg de les darreres dècades i el que més bé resisteix els períodes de crisi econòmica.

Catalunya és una destinació turística de primer ordre, que ofereix molts atractius: des de la cultura fins a la natura, a més del turisme familiar, l'esportiu o el de negocis, que la converteixen en una de les principals destinacions dintre de l'Estat espanyol i Europa. Per millorar la promoció turística, per fer front als grans reptes del turisme, per intentar fidelitzar la clientela, per facilitar el màrqueting i per permetre resistir millor les crisis econòmiques es van definir i crear les marques turístiques catalanes. Des de la seva creació, tant el nombre com les comarques i les poblacions que formen part d'una marca turística han anat evolucionant en el temps. Així, l'any 2003 es van crear les marques turístiques Terres de l'Ebre, que estava inclosa a la Costa Daurada, i Val d'Aran, que formava part de Pirineus. Posteriorment, a finals de l'any 2011, es va crear una nova zona turística anomenada Costa Barcelona, que engloba les marques, ara ja desaparegudes, Costa del Garraf i Costa de Barcelona – Maresme. L'any 2015, les comarques del Vallès Oriental i del Vallès Occidental van passar a formar part de la marca Costa Barcelona i la marca Catalunya Central va passar a denominar-se Paisatges Barcelona. Finalment, a partir de 2016, amb la creació de la comarca del Moianès, tots els municipis que l'integren passen a formar part de la marca Paisatges Barcelona. D'aquesta manera, actualment Catalunya es divideix en nou marques turístiques. La taula 4.1 ens mostra les marques turístiques i les comarques que en formen part i el gràfic 4.1 ho fa d'una forma més visual.

Taula 4.1 Marques turístiques de Catalunya i les seves comarques, 2016

Marca	Comarques	
Barcelona	Barcelonès	
Costa Brava	Alt Empordà	Pla de l'Estany
	Baix Empordà	Selva
	Gironès	
Costa Daurada	Alt Camp	Conca de Barberà
	Baix Camp	Priorat
	Baix Penedès	Tarragonès
Costa Barcelona	Alt Penedès	Maresme
	Baix Llobregat	Vallès Occidental
	Garraf	Vallès Oriental
Paisatges Barcelona	Anoia	Moianès
	Bages	Osona
Pirineus	Alt Urgell	Pallars Jussà
	Alta Ribagorça	Pallars Sobirà
	Berguedà	Ripollès
	Cerdanya	Solsonès
	Garrotxa	
	Garrigues	
Terres de Lleida	Noguera	
	Pla d'Urgell	
Terres de l'Ebre	Baix Ebre	Ribera d'Ebre
	Montsià	Terra Alta
Aran	Val d'Aran	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat.

Gràfic 4.1 Marques turístiques de Catalunya, 2016

Font: Turisme de Catalunya (<http://turismeperatohom.catalunya.com/ca/ondormir.php>).

La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques situades més al sud de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (vegeu el gràfic 4.2). Cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km², que representa el 10,4% de tota l'extensió territorial catalana, i una població de 180.855 habitants (padró municipal d'habitants, 2016. Idescat) que només representa el 2,4% del total de Catalunya. La comarca més poblada és el Baix Ebre, amb 78.977 habitants (el 43,7% del total de les Terres de l'Ebre), i la menys poblada correspon a la Terra Alta, amb 11.761 habitants (el 6,9% del total de les Terres de l'Ebre). Per la seva banda, el Montsià i la Ribera d'Ebre representen el 37,4% i el 12,4% del total de la població de les Terres de l'Ebre.

La situació geogràfica de les Terres de l'Ebre i el fet d'estar allunyada dels principals punts que constitueixen l'origen i la destinació dels moviments turístics són dos dels principals motius que ens permeten explicar les raons per les quals la marca Terres de l'Ebre sofreix un cert desconeixement per part dels seus potencials clients. Això fa que aquesta marca tingui un elevat potencial de creixement tant a curt com a llarg termini, ja que disposa de les condicions necessàries per a això (una llarga extensió de costa per gaudir del que es coneix com a turisme de sol i platja, que es complementa amb un ric patrimoni monumental i amb la possibilitat de gaudir d'una naturalesa única).

Gràfic 4.2 Comarques i municipis que formen part de la marca Terres de l'Ebre

Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Aldea, l'	Alcanar	Ascó	Arnes
Aldover	Amposta	Benissanet	Batea
Alfara de Carles	Freginals	Flix	Bot
Ametlla de Mar, l'	Galera, la	Garcia	Caseres
Ampolla, l'	Godall	Ginestar	Corbera d'Ebre
Benifallet	Mas de Barberans	Miravet	Fatarella, la
Camarles	Masdenverge	Móra d'Ebre	Gandesa
Deltebre	Sant Carles de la Ràpita	Móra la Nova	Horta de Sant Joan
Paüls	Sant Jaume d'Enveja	Palma d'Ebre, la	Pinell de Brai, el
Perelló, el	Santa Bàrbara	Rasquera	Pobla de Massaluca, la
Roquetes	Sénia, la	Riba-roja d'Ebre	Prat de Comte
Tivenys	Ulldecona	Tivissa	Vilalba dels Arcs
Tortosa		Torre de l'Espanyol, la	
Xerta		Vinebre	

Font: Elaboració pròpia.

En aquest capítol s'estudia detalladament l'evolució i la importància que té un sector clau com el turístic per al desenvolupament d'un territori com el de les Terres de l'Ebre. Es fa un èmfasi especial en l'impacte tant econòmic com social i es mostren les possibles línies d'actuació per consolidar-lo i desenvolupar-lo.

4.2 Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, 2016

De manera similar als resultats obtinguts l'any 2015 i seguint la tendència d'anys anteriors, Terres de l'Ebre continua essent la sisena marca turística més visitada de Catalunya tant pel que fa a arribades com a pernoctacions de turistes. Aquesta posició, com acabem de comentar, s'ha anat consolidant amb el temps per al total de tot tipus d'establiment turístic. Dins dels diferents tipus d'establiments turístics, aquesta sisena posició es manté per al sector hotelier i per al sector del càmping, però no per al sector corresponent al turisme rural, que ocupa l'última posició (excloent la marca Barcelona) tant per a viatgers com per a pernoctacions de turistes (vegeu les taules 4.2 i 4.3). Com ja es comentava a la memòria de l'any 2015, aquest és un resultat una mica sorprenent atesa la imatge turística de la marca Terres de l'Ebre, orientada cap a la natura i que disposa d'una àmplia oferta de productes orientats en aquesta direcció. Pel que fa a l'any anterior, s'ha produït un creixement en el nombre de viatgers similar al de la mitjana catalana (vegeu la taula de l'annex A4.1), a excepció del sector de turisme rural, que va tenir un creixement sensiblement superior (un 15,6% enfront d'un 4,3% del total de Catalunya). Aquest comportament és més irregular en el cas de les pernoctacions (annex A4.2), però destaca, una altra vegada, el fort creixement de les pernoctacions del turisme rural enfront del total de Catalunya.

Taula 4.2 Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2016

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	22.521.000	19.126.000	3.000.200	394.800
Barcelona	7.875.700	7.875.700	0	0
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	323.100	235.800	40.900	46.400
Costa Brava	4.599.400	3.379.400	1.129.100	90.900
Costa Daurada	3.371.400	2.565.900	778.800	26.700
Costa Barcelona	4.229.300	3.649.700	550.400	29.200
Pirineus	1.183.300	653.200	378.900	151.200
Terres de Lleida	297.000	253.500	10.700	32.800
Terres de l'Ebre	402.900	294.300	93.000	15.600
Val d'Aran	230.500	218.600	11.900	0
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,79	1,54	3,10	3,95

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer de 2017).

Taula 4.3 Pernoctacions en les marques turístiques de Catalunya, 2016

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	72.334.000	55.358.800	15.852.100	1.123.100
Barcelona	20.470.100	20.470.100	0	0
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	632.200	403.800	100.900	127.500
Costa Brava	18.972.500	11.683.800	6.999.400	289.300
Costa Daurada	14.267.500	9.465.100	4.732.000	70.400
Costa Barcelona	12.475.900	10.153.200	2.232.300	90.400
Pirineus	2.916.100	1.346.500	1.144.800	424.800
Terres de Lleida	496.800	378.900	43.700	74.200
Terres de l'Ebre	1.364.100	798.600	525.500	40.000
Val d'Aran	710.300	658.200	52.100	0
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,89	1,44	3,32	3,56

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer de 2017).

Un altre punt per destacar es refereix al pes que té la marca Terres de l'Ebre pel que fa al total de Catalunya (última línia de les taules 4.2 i 4.3). En tots els casos s'observa una posició feble,³ especialment acusada en el sector hotelier, tant pel que fa a viatgers com a pernoctacions de turistes, i no tant en els altres dos sectors, que presenten posicions relatives similars, encara que lleugerament superior en el cas del sector del turisme rural. Si ho comparem amb l'any 2015, la posició relativa de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya empitjora el 2016 en tots els tipus d'establiments turístics a excepció dels de turisme rural, que milloren lleugerament, pel que fa a viatgers. Tanmateix, aquesta posició relativa millora lleugerament, en tots els casos, si només tenim en compte les pernoctacions.

Des d'un punt de vista més dinàmic, és a dir, mirant l'evolució temporal d'aquesta posició relativa (gràfics 4.3 i 4.4, en els quals també apareixen els valors absoluts), es comprova com en el cas dels viatgers aquesta posició relativa decau al principi de la sèrie, entre els anys 2004 i 2008, experimenta un creixement acusat entre 2008 i 2010 i, finalment, experimenta un creixement més o menys sostingut amb lleugeres oscil·lacions fins a l'actualitat. Els valors absoluts mostren una evolució semblant, encara que amb un creixement més sostingut al final de la sèrie considerada. Una anàlisi similar es pot fer en el cas de les pernoctacions turístiques, amb unes variacions menys brusques.

³ Aquests percentatges no es corresponen amb el pes que hauria de tenir Terres de l'Ebre pel que fa al total de Catalunya, ja que l'extensió de Terres de l'Ebre, com hem comentat, representa una mica més del 10% de tot el territori català i la seva població, el 2,4% del total.

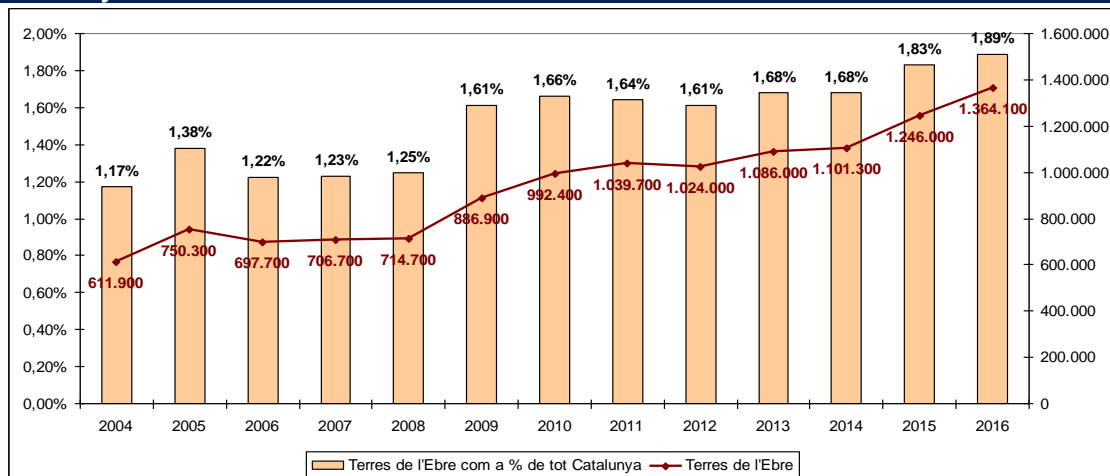
Els establiments hotelers presenten unes característiques semblants, respecte a l'evolució temporal, a les del conjunt d'establiments turístics que acabem de comentar (annex A4.3 i A4.4). El mateix es pot dir de l'evolució temporal de càmpings (annex A4.5 i A4.6). No passa el mateix amb els establiments de turisme rural, que van experimentar un decreixement gradual fins a tocar fons el 2013 (annex A4.7 i A4.8). A partir d'aquest any, tant la posició relativa com els valors absoluts, i tant per a les arribades com per a les pernoctacions dels turistes, han experimentat un fort creixement, sensiblement superior al de la mitjana catalana, i han assolit valors molt similars als que ja es tenien abans de la crisi econòmica que va començar pels volts de l'any 2007, tal com podem comprovar a l'annex.

Gràfic 4.3 Arribades a les Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

Gràfic 4.4 Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

4.2.1 Moviment turístic: anàlisi conjuntural

Com ja és habitual, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre (CDTdE) duu a terme una enquesta de periodicitat quinzenal sobre diferents aspectes relacionats amb el turisme, i distingeix dos àmbits territorials d'actuació: el litoral, que abasta els municipis de la costa, i l'interior, per a la resta de municipis. Basant-nos en els resultats d'aquestes enquestes, durem a terme, en aquest apartat, una anàlisi de tipus conjuntural que ens permeti veure quina és la situació actual i l'evolució previsible de l'activitat turística de les Terres de l'Ebre.

La taula 4.4 ens mostra les dades mensuals sobre el moviment turístic a Terres de l'Ebre de tot tipus d'establiment turístic corresponent a les pernoctacions dutes a terme durant l'any 2016 i separant els àmbits territorials en dos: litoral i interior. Ràpidament, pot observar-se la prominència de la zona litoral respecte a la interior, ja que la zona litoral capta el 77,6% de totes les pernoctacions (les pernoctacions a la zona litoral són 3,47 vegades superiors a les de l'interior). Aquest percentatge és molt semblant al corresponent a 2015 (77,7%), però trencant la tendència d'anys anteriors que havien experimentat una lleugera reducció de la quota de la zona interior.

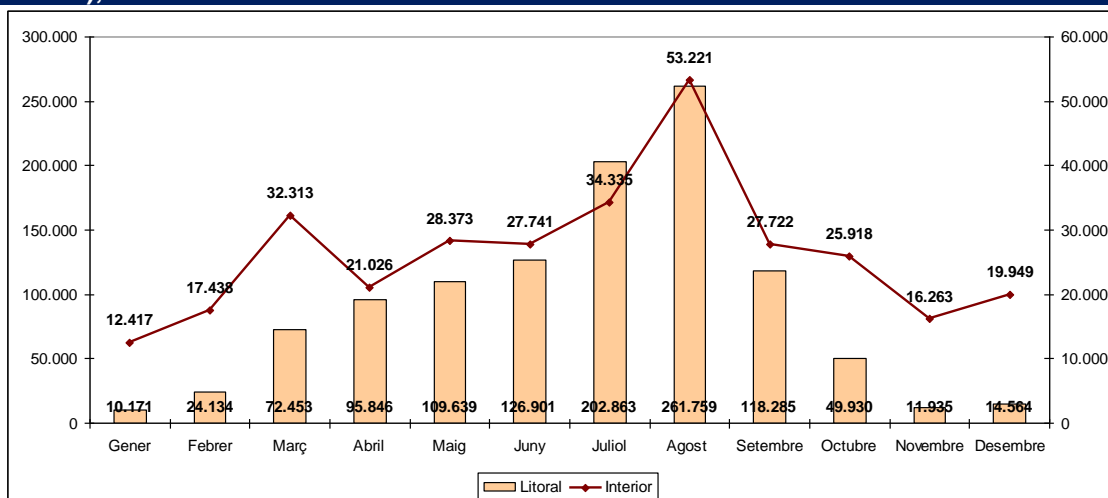
En ambdues zones s'observa una forta estacionalitat, especialment a la zona litoral, que es concentra, com és habitual, als mesos d'estiu. Així, durant els mesos de juliol i agost la zona litoral recull el 42,3% de totes les pernoctacions, mentre que la zona interior en recull el 27,6%. Si ampliem els mesos d'estiu, incloent-hi juny i setembre, s'accentua la diferència entre zones: el litoral capta el 64,6% de totes les pernoctacions de l'any, mentre que la zona interior ho fa en un 45,2%. També pot observar-se a la taula 4.4 com el mes de maig la zona interior presenta un volum de pernoctacions superior als mesos de juny i setembre, i es posa de manifest la menor estacionalitat d'aquesta zona pel que fa a la zona litoral. Finalment, la tendència conjuntural dels últims anys es continua confirmant, i mostra una menor importància dels períodes abril-juny i setembre-octubre, especialment a la zona litoral (el gràfic 4.5 també ens mostra el que acabem de comentar).

Taula 4.4 Moviment turístic (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tot tipus d'establiment turístic), 2016

2016	Litoral	Interior	Total
Gener	10.171	12.417	22.588
Febrer	24.134	17.438	41.572
Març	72.453	32.313	104.766
Abril	95.846	21.026	116.872
Maig	109.639	28.373	138.012
Juny	126.901	27.741	154.642
Juliol	202.863	34.335	237.198
Agost	261.759	53.221	314.980
Setembre	118.285	27.722	146.007
Octubre	49.930	25.918	75.848
Novembre	11.935	16.263	28.198
Desembre	14.564	19.949	34.513
Total	1.098.480	316.716	1.415.196
% Variació 2015/16	7,0%	7,6%	7,2%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Gràfic 4.5 Moviment turístic (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tot tipus d'establiment turístic), 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Si ens referim a les pernoctacions segons els diferents tipus d'establiments turístics, comprovem la supremacia del sector hoteler, que representa el 49,4% de les pernoctacions de la zona litoral, i el 70,6% de la zona interior. Cal destacar que tots dos percentatges són molt similars als obtinguts l'any 2015. També convé remarcar que a la zona litoral les quotes corresponents als diferents establiments turístics es concentren en hotels (el 49,4%) i càmpings (46,5%) i presenten valors molt allunyats tant els apartaments turístics (2,1%) com els establiments de turisme rural (2,0%). Com era d'esperar, la major estacionalitat la presenten els hotels i els càmpings i tenen un comportament molt més estable els altres dos tipus d'establiments turístics: apartaments i establiments de turisme rural. Com hem comentat, a la zona interior predominen majoritàriament les pernoctacions en establiments hotelers (70,6% del total). A diferència de la zona litoral, els càmpings només representen el 19,0% del total de les pernoctacions. En aquest cas, i també com era d'esperar, la quota corresponent al turisme rural és sensiblement superior, el 8,7%, en comparació del litoral. Finalment, l'estacionalitat és molt menys acusada encara que continuen predominant les pernoctacions els mesos de juliol i agost. Finalment, podem observar (taules 4.5 i 4.6) com són les pernoctacions en establiments de turisme rural les que experimenten un creixement més pronunciat pel que fa a l'any 2015, en créixer un 18,9% a la zona litoral. Els segueixen els apartaments turístics, amb un creixement del 9,9% els hotels i un creixement de només el 4,7% els càmpings. Aquesta tendència no és la mateixa a la zona interior, ja que, ara, són els apartaments (18,6%) els que experimenten un major creixement seguit dels hotels (9,0%), el turisme rural (6,9%) i, amb una quota del 2,0%, els apartaments.

Taula 4.5 Pernoctacions a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en diferents tipus d'establiments turístics, 2016

	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
2016				
Gener	6.670	2.784	413	304
Febrer	18.812	3.169	1.813	340
Març	40.677	29.079	1.089	1.608
Abril	43.979	48.968	1.401	1.498
Maig	53.306	53.130	1.757	1.446
Juny	63.501	60.750	917	1.733
Juliol	96.475	97.688	5.419	3.281
Agost	108.120	139.716	7.709	6.214
Setembre	68.754	46.119	1.312	2.100
Octubre	26.252	21.219	835	1.624
Novembre	8.298	2.870	181	586
Desembre	7.721	5.573	235	1.035
Total	542.565	511.065	23.081	21.769
% Variació 2015/16	8,7%	4,7%	9,9%	18,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Taula 4.6 Pernoctacions a les Terres de l'Ebre (zona interior) en diferents tipus d'establiments turístics, 2016

	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
2016				
Gener	11.038	247	38	1.094
Febrer	14.603	2.017	60	758
Març	22.053	6.801	1.124	2.335
Abril	13.451	5.819	228	1.528
Maig	19.675	5.825	382	2.491
Juny	19.439	6.261	382	1.659
Juliol	23.979	6.389	1.080	2.887
Agost	35.318	9.409	1.577	6.917
Setembre	19.565	5.697	162	2.298
Octubre	18.833	4.318	303	2.464
Novembre	12.121	3.020	32	1.090
Desembre	13.410	4.263	100	2.176
Total	223.485	60.066	5.468	27.697
% Variació 2015/16	9,0%	2,0%	18,6%	6,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

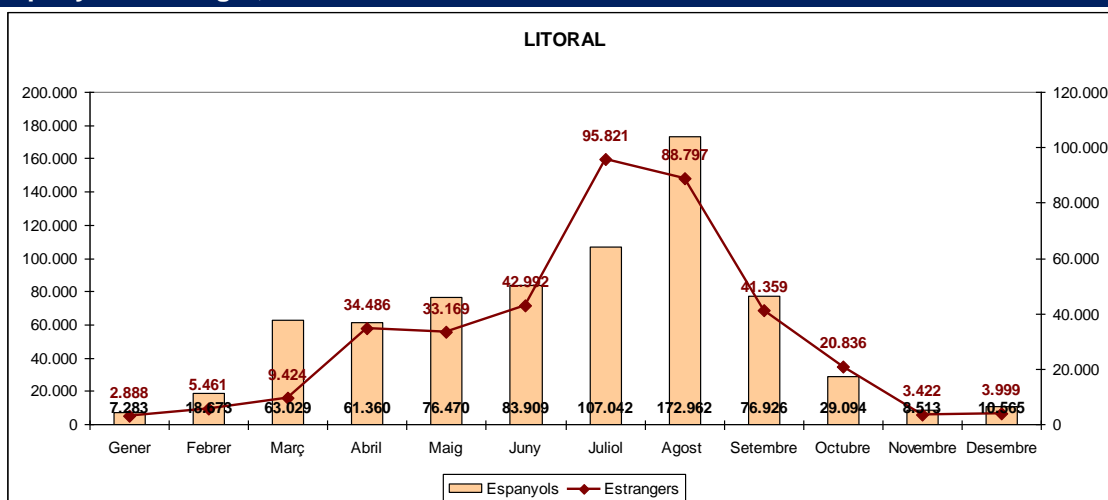
A la taula 4.7 s'hi observen les tendències conjunturals pel que fa als mercats turístics que visiten les Terres de l'Ebre. Es veu com el mercat espanyol representa el 69,4% del moviment turístic total, que és del 65,2% a la zona litoral, recuperant dos punts percentuals dels sis que havia perdut l'any 2015. És a dir, s'ha incrementat la presència de visitants d'origen espanyol a la zona litoral. Amb referència a la zona interior, aquests percentatges canvien considerablement, ja que els visitants espanyols representen el 83,8% del total, gairebé quatre punts percentuals més que l'any 2015. Els gràfics 4.6 i 4.7 ens mostren una estacionalitat acusada al litoral, especialment per als visitants estrangers, amb un cim molt pronunciat durant els mesos de juliol i agost (per als visitants espanyols aquest cim és encara més pronunciat el mes d'agost) i un comportament més estable a la zona d'interior, encara que per als espanyols el mes de més afluència continua essent el mes d'agost. També convé destacar la dinàmica negativa de la zona interior amb creixements negatius pel que fa al 2016, tant per a espanyols com per a visitants estrangers, valors que no són altra cosa que el reflex de la tendència observada aquests últims anys.

Taula 4.7 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2016

2016	LITORAL		INTERIOR	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	7.283	2.888	10.899	1.518
Febrer	18.673	5.461	14.712	2.726
Març	63.029	9.424	28.028	4.285
Abril	61.360	34.486	15.675	5.351
Maig	76.470	33.169	21.710	6.663
Juny	83.909	42.992	20.690	7.051
Juliol	107.042	95.821	28.050	6.285
Agost	172.962	88.797	47.058	6.163
Setembre	76.926	41.359	22.645	5.077
Octubre	29.094	20.836	22.918	3.000
Novembre	8.513	3.422	14.621	1.642
Desembre	10.565	3.999	18.438	1.511
Total	715.826	382.654	265.445	51.271
% Variació 2015/16	9,5%	2,7%	-7,3%	-13,8%

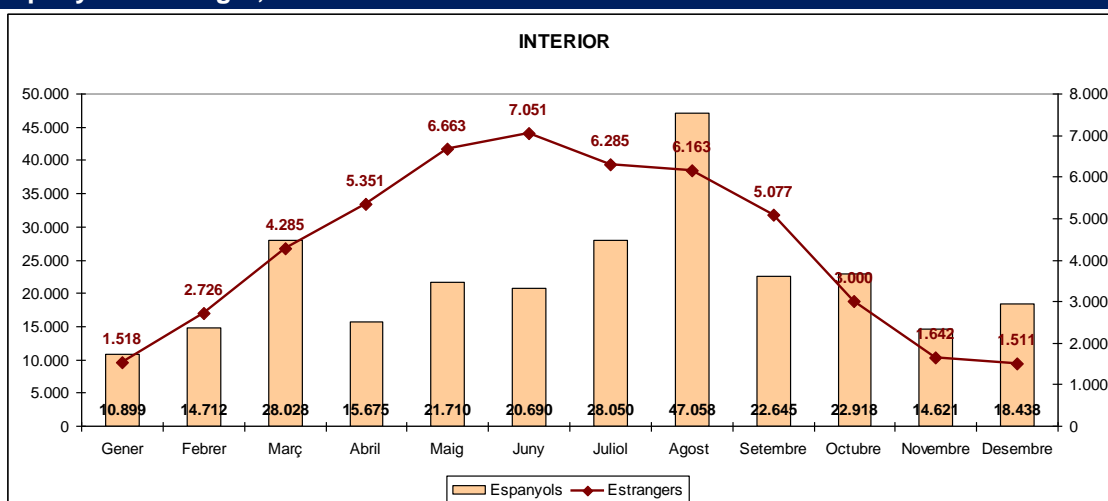
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Gràfic 4.6 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

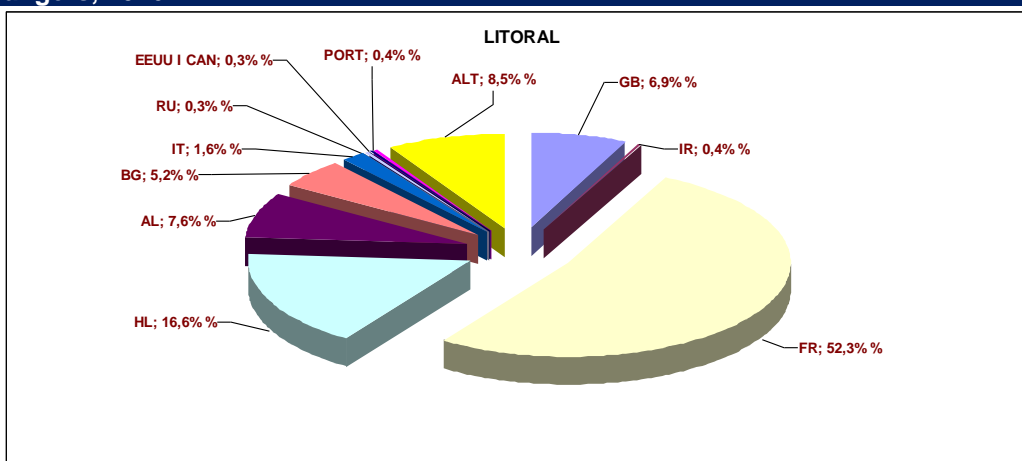
Gràfic 4.7 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

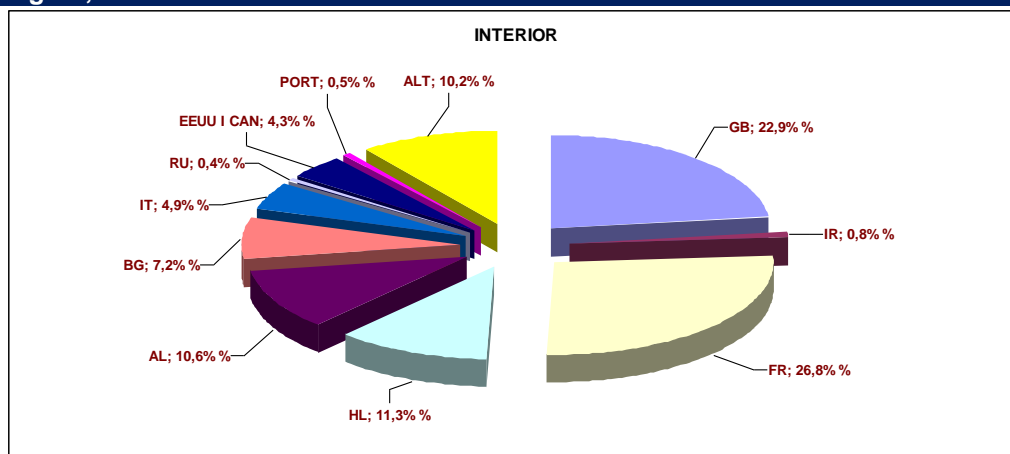
Dins del moviment turístic del mercat estranger destaca, a la zona litoral, la presència de visitants francesos, que representen una mica més de la meitat del total, seguits pels holandesos (16,6%), els alemanys (7,6%) i els anglesos (6,9%). La resta de procedències ja són valors sensiblement inferiors, tal com podem observar al gràfic 4.8. La zona interior presenta unes quotes més equilibrades, i ocupen igualment el primer lloc els visitants francesos (26,8%), seguits pels anglesos (22,9%), els holandesos (11,3%) i els alemanys (10,6%) (gràfic 4.9).

Gràfic 4.8 Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per als mercats estrangers, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Gràfic 4.9 Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona interior) per als mercats estrangers, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Per acabar aquest apartat, posem la nostra atenció en el moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiments d'acollida (taules 4.8 i 4.9). Ambdues taules ens mostren les dades corresponents a la zona de litoral i d'interior relatives a l'any 2016. Començant per la zona litoral, observem que als hotels es produeix un canvi considerable en la tendència observada el 2015, ja que el mercat espanyol recupera una bona part de la seva quota de mercat (augmenta un 11,7%) a costa de la quota estrangera, que disminueix un 1,6%. Es consoliden els creixements tant per als càmpings com per als establiments de turisme rural. En aquest últim cas, s'observen percentatges de creixement bastant elevats i molt especialment per al mercat estranger. Amb referència als apartaments turístics, cal destacar que s'ha produït una recuperació parcial del mercat domèstic després de la dràstica caiguda experimentada l'any anterior.

Si ens centrem a la zona interior de les Terres de l'Ebre, veiem que, després del fort increment experimentat el 2015, es produeixen fortes caigudes l'any 2016 pel que fa al mercat estranger tant en establiments hotelers com en càmpings, que són precisament els establiments amb un major volum de pernотacions. Per al mercat domèstic es manté la senda de creixement per als hotels i es recuperen sensiblement els càmpings, després de la forta caiguda experimentada l'any 2015. També es recupera la quota domèstica per als apartaments turístics i per als allotjaments de turisme rural. Alguna cosa semblant s'observa al mercat estranger, amb l'excepció del fort creixement experimentat pels apartaments turístics (vegeu la taula 4.9).⁴

Taula 4.8 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptiu, 2016

2016	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	5.363	1.307	1.297	1.487	319	94	304	0
Febrer	15.589	3.223	1.177	1.992	1.567	246	340	0
Març	38.256	2.421	22.249	6.830	916	173	1.608	0
Abril	34.854	9.125	24.029	24.939	1.100	301	1.378	120
Maig	46.613	6.693	27.703	25.427	758	999	1.395	51
Juny	51.050	12.451	30.876	29.874	451	466	1.532	201
Juliol	66.092	30.383	37.492	60.196	932	4.487	2.526	755
Agost	89.725	18.395	73.787	65.929	4.448	3.261	5.002	1.212
Setembre	53.154	15.600	21.142	24.977	850	462	1.780	320
Octubre	17.300	8.952	9.444	11.775	820	15	1.530	94
Novembre	6.735	1.563	1.107	1.763	97	84	574	12
Desembre	6.791	930	2.542	3.031	217	18	1.016	19
Total	431.522	111.043	252.845	258.220	12.474	10.607	18.985	2.784
% Variació 2015/16	11,7%	-1,4%	5,2%	4,2%	16,0%	3,4%	15,6%	47,5%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Taula 4.9 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptiu, 2016

2016	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	9.705	1.333	111	136	38	0	1.046	48
Febrer	12.663	1.940	1.286	731	60	0	704	54
Març	19.030	3.023	5.756	1.045	1.021	103	2.222	113
Abril	11.586	1.865	2.495	3.324	173	55	1.420	108
Maig	15.618	4.057	3.612	2.213	382	0	2.099	392
Juny	15.814	3.625	3.222	3.039	322	60	1.332	327
Juliol	20.366	3.613	5.161	1.228	882	198	1.641	1.246
Agost	31.711	3.607	8.909	500	1.550	27	4.888	2.029
Setembre	16.049	3.516	4.548	1.149	162	0	1.887	411
Octubre	16.879	1.954	3.454	864	281	22	2.303	161
Novembre	10.590	1.531	3.020	0	32	0	979	111
Desembre	11.954	1.456	4.263	0	99	1	2.122	54
Total	191.965	31.520	45.836	14.230	5.001	467	22.642	5.055
% Variació 2015/16	12,8%	-9,2%	12,1%	-21,0%	17,4%	32,9%	7,0%	6,6%

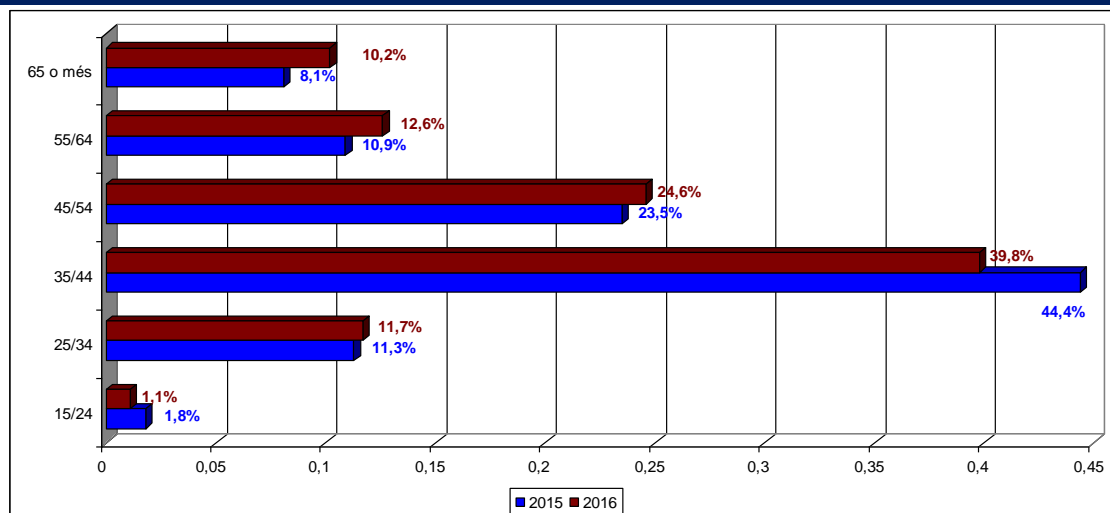
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

⁴ A l'annex A4.9 es presenten les dades per a tots dos mercats per al conjunt de les Terres de l'Ebre.

4.3 Característiques del turisme d'estiu: enquesta 2016⁵

Amb l'objectiu de diferenciar sociodemogràficament els turistes allotjats a les Terres de l'Ebre, de conèixer la distribució i les característiques dels turistes segons les diferents tipologies d'allotjament i de descobrir les pautes de relació amb el territori dels turistes, des de fa uns anys l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre duu a terme una enquesta, de juny a setembre, sobre les principals característiques de la demanda turística, segons diferents modalitats d'allotjament, de la marca Terres de l'Ebre. Aquest apartat el dedicarem a destacar alguns dels principals resultats obtinguts en aquest estudi, que procedeixen de la memòria *Terres de l'Ebre. Estiu 2016. Caracterització de la demanda turística d'hotels, càmpings i establiments de turisme rural*, elaborada, com acabem de comentar, pel CDTdE. Els seus resultats es basen en 762 enquestes dutes a terme entre juny i setembre de 2016 al territori de les Terres de l'Ebre. Com que ja fa uns quants anys que es realitza aquesta enquesta utilitzant la mateixa metodologia, ens permet poder fer comparacions entre resultats de diferents anys; en el nostre cas, compararem els resultats pel que fa a l'enquesta de 2015 (814 respostes o enquestes).

Gràfic 4.10 Estratificació dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre per edat, 2015 i 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

⁵ L'autor vol agrair a l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre les facilitats donades per a l'obtenció tant de la memòria com de les bases de dades que han fet possible la realització de part d'aquest capítol.

De la mateixa manera que el 2015, els turistes entre 35 i 44 anys són el grup més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu de 2016, ja que representen el 39,8% del total, i continuen amb una lleugera disminució de presència, tal com ja es va observar a l'enquesta corresponent a l'any anterior. A continuació hi ha el grup entre 45 i 54 anys, que experimenta un increment de presència de gairebé un punt percentual i, com es pot observar al gràfic 4.10, el segueixen els grups d'entre 55 i 64 anys i d'entre 25 i 34.

Quant a l'origen, el mercat català continua essent el més nombrós amb una freqüència del 54,5%, seguit del mercat espanyol, amb un 25,1%, i l'estranger, que aglutina el 20,4% del total de turistes. S'observa, respecte al 2015, una caiguda en la importància del mercat català d'uns 2,1 punts percentuals, que són absorbits, majoritàriament, pel mercat estranger, que augmenta un 2,6%. A diferència del que va ocórrer a l'estiu de 2015, són els barcelonins els que experimenten un major declivi, ja que passen de representar el 46,0% l'any 2015 al 41,8% al 2016 (una caiguda de 4,2 punts percentuals), encara que continua essent el mercat majoritari. Dins dels turistes d'origen català, els segueixen en importància els que provenen de Tarragona, representen el 6,3% del total; els que provenen de Girona, el 3,3%, i els de Lleida, el 3,1% del total. Els que tenen origen a la resta de l'Estat, el 25,1% del total, ho fan principalment de la Comunitat Valenciana (6,1%), Aragó (5,4%), Madrid (4,2%) i el País Basc (2,4%). Finalment, els d'origen estranger, que representen el 20,4% del total, provenen, majoritàriament, de França (11,0%), seguits per holandesos (2,1%), belgues (1,6%) i alemanys (1,5%).

Un altre punt que cal destacar fa referència a la classe social dels turistes: la classe mitjana ha estat el grup social predominant, amb una freqüència del 45,2% del total; el segueix la classe mitjana-alta, amb un 26,9%, i la classe mitjana-baixa, amb el 22,4%. Com destaca l'informe, el 76,5% dels turistes de 65 anys o més pertanyien a la classe social mitjana-baixa. Comparant aquests resultats amb els obtinguts a l'estudi de l'any anterior, es comprova que han augmentat els turistes de classe mitjana (2,3 punts percentuals de creixement respecte al 2015), i els de classe mitjana baixa (2,7 punts percentuals de creixement). Perden importància els de classe mitjana-alta, amb una pèrdua de 4,1 punts percentuals, i els de classe alta, que retrocedeixen 1,4 punts percentuals.

Un punt interessant que destaca l'informe i que cal tenir en compte a l'hora del màrqueting i la promoció és el que fa referència al grau de coneixement de la destinació per part de les persones que visitaven la zona per primera vegada. El 38,2% ja tenia coneixement de la destinació des de sempre, seguit d'un 34,9% que venia a causa de la recomanació d'un conegut i dels que van obtenir informació de les Terres de l'Ebre a través d'Internet. En aquest punt, convé remarcar el paper residual, i que tendeix a la baixa, de les agències de viatges, de les guies especialitzades i del paper dels mitjans de comunicació tradicionals (TV, ràdio, revistes o premsa).

Les famílies amb nens (petits, mitjans o més grans de 12 anys) representen el 65,0% dels turistes que han viatjat a les Terres de l'Ebre l'estiu de 2016, 2,3 punts percentuals menys que el 2015. A aquest perfil el segueixen les famílies que viatgen amb adults, que representen el 28,6% del total. Encara que el seu percentatge és molt inferior als anteriors, comença a aparèixer un nou perfil de turista: el que viatja sol, que a l'estiu de 2016 ja va representar el 3% del total, mentre que en anys anteriors tenien una presència insignificant. Caldrà estar atent a aquest nou perfil de visitant i comprovar si es consolida aquesta tendència els propers anys. Per realitzar el seu transport a destinació, el vehicle particular o de lloguer és el mitjà de transport més utilitzat (el 93,3% del total) i només el 2,3% han utilitzat el tren o l'avió (el 2,1%). Un cop han arribat a destinació, hi romanen una mitjana d'entre vuit i nou nits; l'estada més freqüent, però, és la d'una o dues nits (16,7%), seguida pels que romanen a les Terres de l'Ebre sis nits (16,5%), tres nits (10,7) o set nits (10,5%). El 73,1%, enfront del 76,9% de l'estiu de 2015, ha estat fins a set dies a destinació i el 7,4%, enfront del 4,8% de 2015, ho ha fet més de quinze nits.

L'organització del viatge per Internet continua essent l'opció majoritària, amb un 46,6% dels turistes que s'han allotjat en els Terres de l'Ebre, l'estiu de 2016. A continuació, apareix l'organització del viatge contactat directament en origen, el 27,2%, o directament a la destinació, el 12,7%. Aquestes dues opcions han experimentat un creixement de més de vuit punts percentuals respecte als resultats de l'estiu de 2015. D'altra banda, l'organització del viatge mitjançant agències de viatges convencionals segueix presentant uns resultats molt modestos, amb un lleuger repunt pel que fa a l'estiu anterior. Les reserves d'allotjament es continuen fent amb bastant antelació, 69,9 dies, encara que un 25% ho ha fet la setmana abans de realitzar el viatge.

Quant a les motivacions del viatge, són semblants a les obtingudes a l'enquesta realitzada a l'estiu de 2015: el descans (19,6%), perquè els agrada la destinació (16,6%), per la cultura (15,6%) o la platja (14,9%). Aquests motius canvien, com és evident, segons l'entrevistat. Així, els que visiten per primera vegada les Terres de l'Ebre ho fan atrets per la seva cultura, el delta de l'Ebre i les platges, mentre que els que ja coneixen la destinació destaquen el descans, les característiques de l'allotjament o, simplement, que els plau. Si ho considerem per l'origen dels turistes, comprovem com els de procedència catalana destaquen la cultura, el delta de l'Ebre, el paisatge i la natura. Els que provenen de la resta de l'Estat venen a visitar les Terres de l'Ebre, també, per la cultura, pel delta de l'Ebre i perquè els ho han recomanat, mentre que els forans ho fan, principalment, pel clima, la cultura i les platges.

A tall de resum, el perfil del turista que va visitar les Terres de l'Ebre, a l'estiu de 2016, era el d'una persona que formava part del grup d'edat compresa entre els 35 i els 44 anys, que viatjava, majoritàriament acompanyat de la seva família amb fills menors d'edat i que pertanyia a la classe mitjana. Va viatjar en automòbil i va fer la reserva d'allotjament utilitzant Internet amb una antelació mitjana superior als dos mesos, encara que un nombre considerable de turistes va realitzar la reserva una setmana abans d'iniciar el viatge. L'estada mitjana a les Terres de l'Ebre va ser de 8,9 nits, encara que l'estada més freqüent va ser la d'una o dues nits. Respecte a l'origen, una mica més de la meitat eren catalans, especialment de Barcelona. Els turistes de la resta de l'Estat provenien majoritàriament de la Comunitat Valenciana, mentre que els forans provenien, principalment, de França. Un 43,1% dels turistes que van visitar les Terres de l'Ebre ho van fer per primera vegada atrets per la cultura, el delta de l'Ebre, el clima o les platges. Un altre motiu que no ha de passar per alt és el de la recomanació per part d'amics i parents o per part d'altres persones que ja coneixien les Terres de l'Ebre, el que vulgarment es coneix com el boca-orella i que, d'alguna manera, indica un elevat grau de satisfacció de la destinació per part dels que ho practiquen.

4.4 Oferta turística a les Terres de l'Ebre

4.4.1 Oferta receptiva⁶

El nombre d'establiments turístics i de les corresponents places de la marca Terres de l'Ebre estan molt poc d'acord amb l'extensió territorial, ja que, mentre que aquesta representa el 10,4% de tot el territori català, el nombre d'establiments turístics només representa el 3,9% del total i el nombre de places, un 2,3%. Aquesta paradoxa s'accentua si tenim en compte que es tracta d'una marca que té una extensió considerable de costa i, no obstant això, tant el nombre d'establiments turístics com les seves places s'assemblen més a comarques d'interior o a marques com Terres de Lleida i no a altres comarques amb longituds de costa similars (vegeu la taula 4.10).

Taula 4.10 Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2015

	Establiments	Quota	Places	Quota
Barcelona	704	12,4%	77.525	13,0%
Costa Barcelona	646	11,4%	93.005	15,7%
Costa Brava	1.298	22,9%	200.415	33,7%
Costa Daurada	546	9,7%	123.143	20,7%
Paisatges Barcelona	409	7,2%	10.411	1,8%
Pirineus	1.432	25,3%	58.971	9,9%
Terres de l'Ebre	222	3,9%	13.425	2,3%
Terres de Lleida	266	4,7%	7.718	1,3%
Val d'Aran	133	2,4%	9.657	1,6%
Total Catalunya	5.656	100,0%	594.270	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

En aquest apartat farem una breu anàlisi sobre l'oferta turística a les Terres de l'Ebre i la compararem, en la mesura del possible, amb la seva posició relativa pel que fa a la resta de Catalunya. Estudiarem els establiments turístics existents, la seva classificació i categoria, el nombre de places que ofereixen o la qualitat d'aquestes places, entre altres aspectes. Així, comencem analitzant l'evolució temporal (període 2004-2015), en què s'observa que el turisme rural, igual que la resta de marques i de Catalunya en conjunt, ha augmentat considerablement el nombre d'establiments i de places, però la seva quota ha experimentat un declivi constant, ja que ha passat del 6,3% del total l'any 2004 al 4,6% el 2015. Dit d'una altra manera, ha augmentat el nombre d'establiments de turisme rural i les seves places ofertes, però a un ritme inferior al de la resta de Catalunya. Pel que fa als càmpings, ha disminuït el nombre

⁶ Totes les dades que apareixen en aquest capítol es refereixen a l'any 2015, atès que encara no han aparegut les corresponents al 2016 en el moment de redactar aquestes línies (febrer de 2017).

d'establiments al llarg dels anys analitzats i també el seu pes relatiu; no obstant això, el nombre de places ha experimentat un lleuger increment, que indica l'existència d'establiments de més capacitat. Finalment, els establiments hotelers han experimentat lleugers avanços tant en el nombre com en les places ofertes i pel que fa referència a la posició relativa, encara que, igual que la resta de marques, tant els establiments com les places han anat augmentant gradualment al llarg del temps (vegeu la taula 4.11).

Taula 4.11 Evolució del nombre d'establiments de tot tipus a les Terres de l'Ebre, les seves comarques i Catalunya

		Places		Places de		Places de	Total places
Baix Ebre	Hotels	d'hotels	Càmpings	càmpings	Turisme rural	turisme rural	turístiques
2004	27	1.458	10	5.043	27	169	6.670
2007	31	2.074	8	4.305	32	192	6.571
2010	31	2.334	8	4.305	39	244	6.883
2015	35	2.626	4	4.119	45	289	7.034
Montsià							
2004	30	1.626	7	2.399	26	256	4.281
2007	30	1.521	6	1.754	30	301	3.576
2010	31	1.576	5	1.514	30	301	3.391
2015	31	1.540	5	2.400	32	300	4.240
Ribera d'Ebre							
2004	10	315	1	163	7	68	546
2007	12	354	1	163	11	87	604
2010	13	375	1	163	15	115	653
2015	14	402	2	333	15	110	845
Terra Alta							
2004	10	297	1	335	16	149	781
2007	15	398	1	335	20	183	916
2010	15	561	2	354	22	193	1.108
2015	16	578	3	561	20	167	1.306
Terres de l'Ebre							
2004	77	3.696	19	7.940	76	642	12.278
2007	88	4.347	16	6.557	93	763	11.667
2010	90	4.846	16	6.336	106	853	12.035
2015	96	5.146	14	7.413	112	866	13.425
Catalunya							
2004	2.577	248.907	358	246.007	1.283	10.131	505.045
2007	2.671	261.548	344	235.838	1.777	13.629	511.015
2010	2.826	286.955	353	231.769	2.034	15.859	534.583
2015	2.941	306.691	348	268.842	2.367	18.737	594.270

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Al gràfic 4.11 s'observa la distribució de la capacitat⁷ dels diferents establiments turístics segons les comarques que constitueixen Catalunya. Es pot apreciar que els càmpings tenen una posició predominant a les comarques del litoral i això és precisament el que passa a les comarques del Baix Ebre i del Montsià. A les altres dues comarques d'interior, en canvi, predominen les places de turisme rural i les hoteleres. Un altre aspecte que cal destacar és que el volum mitjà dels establiments hotelers és sensiblement inferior al de la resta de Catalunya i que les comarques amb més volum mitjà són, precisament, les dues comarques litorals: Baix Ebre i Montsià. Exactament ocorre el mateix amb els càmpings, encara que en aquest cas el volum mitjà dels càmpings del Baix Ebre és considerablement superior al de la mitjana catalana. No obstant això, el volum mitjà dels establiments de turisme rural és molt semblant al de la mitjana catalana a les quatre comarques que integren Terres de l'Ebre, a excepció del Baix Ebre, amb un volum lleugerament inferior a la mitjana catalana (vegeu la taula 4.10).

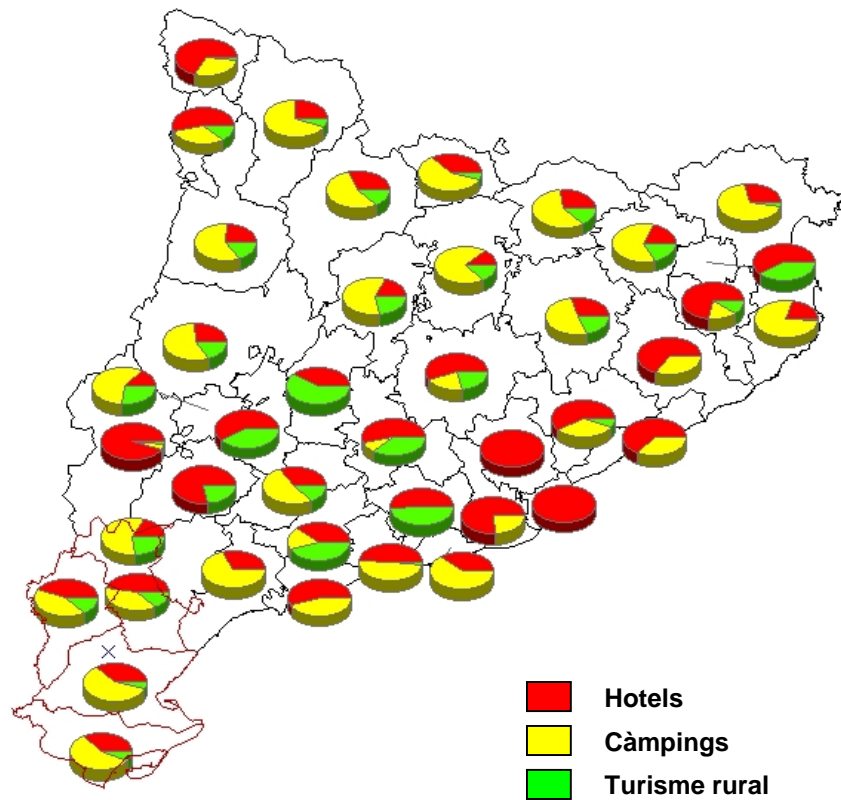
Taula 4.12 Oferta d'equipaments receptius de les comarques que integren la marca Terres de l'Ebre, 2015

	Hotels	Places d'hotels	Tamany mitjà	Càmpings	Places de càmpings	Tamany mitjà	Turisme rural	Places de turisme rural	Tamany mitjà
Total Catalunya	2.941	306.691	104,3	348	268.842	772,5	2.367	18.737	7,9
Terres de l'Ebre	96	5.146	53,6	14	7.413	529,5	112	866	7,7
Baix Ebre	35	2.626	75,0	4	4.119	1.029,8	45	289	6,4
Montsià	31	1.540	49,7	5	2.400	480,0	32	300	9,4
Ribera d'Ebre	14	402	28,7	2	333	166,5	15	110	7,3
Terra Alta	16	578	36,1	3	561	187,0	20	167	8,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

⁷ A l'annex A4.10 es pot observar la distribució per comarques del nombre de tot tipus d'establiments turístics (2015).

Gràfic 4.11 Distribució de la capacitat d'allotjament en tot tipus d'establiments turístics per comarques, 2015

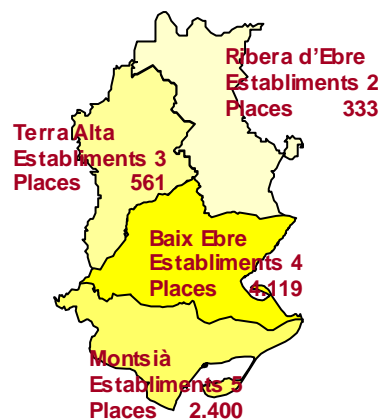
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Als annexos A4.11 i A4.12 es constata el pes que té cadascuna de les modalitats d'allotjament per a cada comarca catalana. Com ja hem constatat, predominen les places de càmping per al Baix Ebre i el Montsià i les d'hotel per a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. No obstant això, atès el petit volum dels establiments de turisme rural, aquests predominen a les quatre comarques de l'Ebre quant a nombre d'establiments. El gràfic 4.12 ens mostra per a cada comarca, d'una manera gràfica, el nombre d'establiments turístics i les seves places. Com a complement a la taula 4.11, s'ha elaborat una altra taula (annex A4.13) que ens mostra la dimensió temporal dels establiments turístics amb referència al seu volum mitjà.

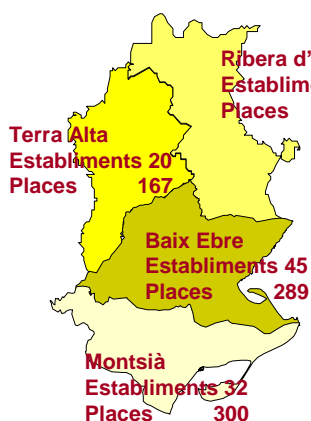
Gràfic 4.12 Capacitat d'allotjament per a cada comarca de les Terres de l'Ebre, 2015

Hotels

Càmpings

Turisme rural

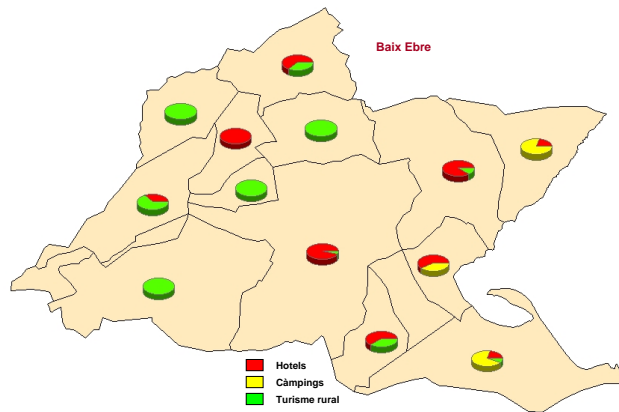
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En l'àmbit municipal, la distribució de la capacitat d'allotjament pot observar-se als gràfics 4.13, 4.14, 4.15 i 4.16⁸ per a cadascuna de les comarques de les Terres de l'Ebre. Als annexos A4.14-A4.17 es presenten les taules amb el nombre d'establiments turístics i les places ofertes per a cadascun dels municipis que formen part de les quatre comarques considerades i la seva distribució gràfica als annexos A4.18-A4.21. De tots aquests gràfics i taules, podríem destacar-ne els punts següents: 1. Els càmpings es localitzen en municipis del litoral: l'Ametlla de Mar, l'Ampolla i Deltebre (Baix Ebre), i Alcanar i Amposta (Montsià). Són càmpings d'una elevada capacitat. A les comarques d'interior hi ha menys establiments de càmping i de volum sensiblement inferior als del litoral. 2. Els hotels es distribueixen d'una manera més uniforme, però abunden a les ciutats (Tortosa o Amposta) i, una altra vegada, a les localitats de la costa, que són els de més capacitat. Igual que abans, a la resta de municipis els hotels

⁸ Als annexos A4.22-A.425 poden veure's les mateixes distribucions municipals, però per nombre de tot tipus d'establiment turístic.

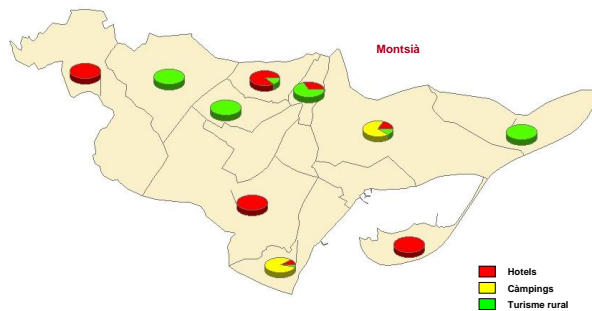
solen ser més petits. 3. Els establiments de turisme rural es concentren en poblacions properes al delta de l'Ebre o als municipis de l'interior, especialment als de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

Gràfic 4.13 Capacitat d'allotjament per a municipis de la Ribera d'Ebre, 2015

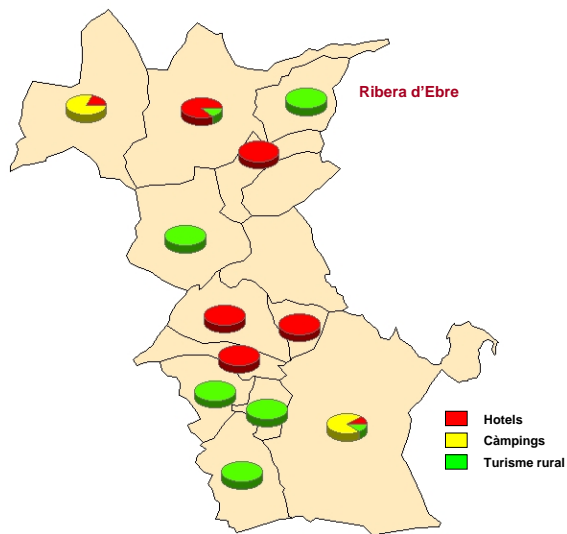
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.14 Capacitat d'allotjament per a municipis del Montsià, 2015

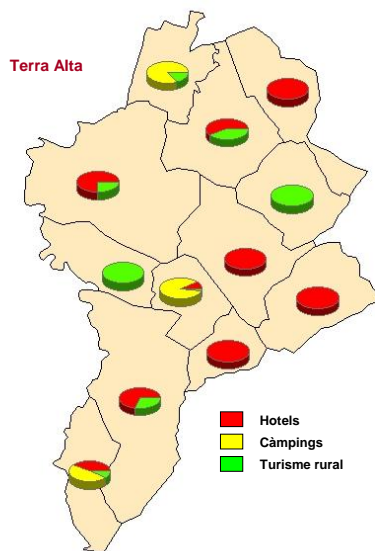
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.15 Capacitat d'allotjament per a municipis de la Ribera d'Ebre, 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

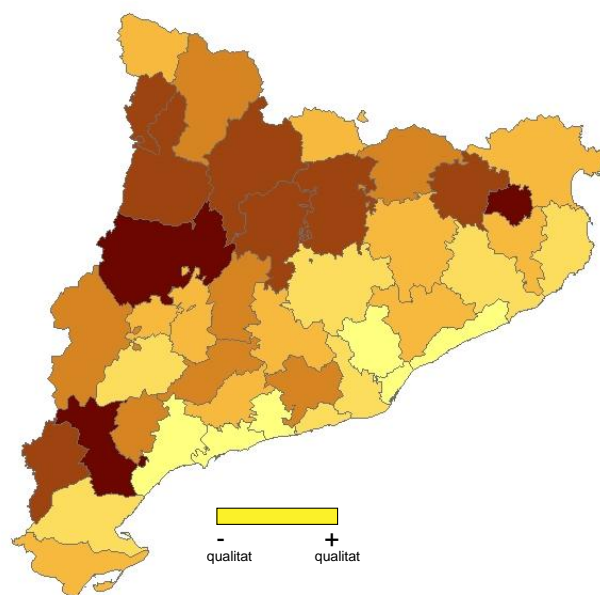
Gràfic 4.16 Capacitat d'allotjament per a municipis de la Terra Alta, 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per acabar aquest apartat, farem un breu comentari sobre la qualitat de les places hoteleres pel que fa al nombre d'estrelles d'aquests establiments. El gràfic 4.17 ens mostra visualment el comentem: com menys intensitat de color, més gran és la qualitat dels establiments, és a dir, més elevat és el nombre d'estrelles i, a l'inrevés, com més intensitat de color, més elevada és la presència d'hotels d'una o dues estrelles i pensions i menor el nombre de places d'establiments de categories superiors. Centrant-nos a les Terres de l'Ebre, com ja hem comentat anteriorment, són les comarques de la costa les que tenen hotels de més categoria i les d'interior les que tenen un major nombre de places d'establiments d'una o dos estrelles o de pensions. Clarament es veu aquesta diferència: les dues comarques litorals presenten un color més clar, que indica una major qualitat, i les de l'interior, un color més fosc i un menor nombre d'estrelles. Arribem a les mateixes conclusions si l'anàlisi el realitzem en l'àmbit municipal.

Gràfic 4.17 Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques Catalunya, 2015⁹

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

⁹ Els annexos A4.26 i A4.27 ens mostren els valors absoluts i relatius dels establiments hotelers de les comarques de les Terres de l'Ebre.

4.4.2 Altres formes d'oferta

Per complementar la nostra anàlisi sobre l'oferta turística, ens queda per veure la presència, cada vegada més important, d'un cert tipus d'oferta que està relacionada amb l'intercanvi de productes, com ara allotjament, o amb algun tipus d'experiència turística on pogués haver-hi una transacció econòmica. La forma més habitual de realitzar aquests intercanvis sol anar lligada a alguna plataforma de tipus web. Parlem del turisme col·laboratiu. Moltes vegades aquest tipus de turisme es duu a terme en grans ciutats. Barcelona en seria un exemple, o llocs amb un fort atractiu turístic. No sembla que aquest sigui el cas de les Terres de l'Ebre, però sí que aquest tipus de turisme va adquirint cada vegada més presència a la marca Terres de l'Ebre. Inicialment aquest tipus de turisme consisteix en un intercanvi pur, com ara una habitació. Dos individus es posen d'acord i intercanvien l'habitació durant un període de temps determinat. Ateses les dificultats que moltes vegades planteja aquesta modalitat, que coincideixin exactament els desitjos dels individus, ha fet que hagin començat a proliferar companyies i empreses especialitzades a oferir aquests serveis. És el cas, per exemple, d'Airbnb. Aquestes empreses s'estan convertint en veritables empreses globals, "nous gegants del negoci de la mobilitat" la principal funció de les quals deixa de ser el purament col·laboratiu i s'estan convertint en un tipus mixt entre l'oferta tradicional i l'oferta col·laborativa.

Nosaltres ens centrarem en tres d'aquestes plataformes, que són les més presents a les Terres de l'Ebre, com la ja anomenada Airbnb i Homeexchange, que permeten allotjaments en una habitació, en habitació compartida o en una propietat sencera. Totes dues disposen d'una àmplia varietat d'oferta i la seva importància a les Terres de l'Ebre va augmentant considerablement. La tercera plataforma analitzada és Helpx, que permet l'allotjament gratuït en granges o tallers a canvi de treball voluntari.

La taula 4.13 ens mostra la presència d'aquestes plataformes en l'àmbit municipal. Amb diferència, la plataforma més present a les Terres de l'Ebre és Airbnb, que ha doblat l'oferta de places pel que fa a les de l'any anterior. Si observem detalladament la taula, veurem més presència d'Airbnb a localitats de la costa i a les ciutats (l'Ametlla de Mar i Tortosa en són un exemple) i una presència molt discreta en municipis d'interior, especialment a la Terra Alta. Homeexchange té una presència molt limitada en un parell de localitats del Baix Ebre i del Montsià i és nul·la a les dues comarques de l'interior. Al seu torn, Helpx ofereix menys places, però amb una distribució més uniforme, tal com podem comprovar a la taula 4.13. Finalment, en aquesta mateixa taula, hem calculat la relació entre les places tradicionals i les de la plataforma Airbnb (última columna de la taula que porta per títol "(1)"). Com més gran és el nombre, més presència de places de caire tradicional respecte a les d'Airbnb. Si aquest nombre és inferior a la unitat, vol dir que hi ha més places d'Airbnb que de les considerades com a tradicionals. Exemples d'aquest últim cas són poblacions com Xerta o la Galera, que indica una forta presència d'aquest tipus de turisme considerat com un cas híbrid entre el turisme tradicional i el col·laboratiu. L'annex A4.28 ens mostra gràficament la relació que hem comentat.

Taula 4.13 Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2016

	Tradicionals	Homeexchange	helpx	airbnb	(1)
Aldea, l'	86		2	43	2,0
Aldover	8			10	0,8
Alfara de Carles	22			12	1,8
Ametlla de Mar, l'	3.288	12	4	782	4,2
Ampolla, l'	847	21	2	150	5,6
Benifallet	38			4	9,5
Camarles	0		15	114	0,0
Deltebre	1.595			125	12,8
Paüls	18			15	1,2
Perelló, el	340	6	3	168	2,0
Roquetes	8			30	0,3
Tivenys	6		2	15	0,4
Tortosa	748	8	10	163	4,6
Xerta	30		2	38	0,8
Baix Ebre	7.034	47	40	1.669	4,2
Alcanar	1.785	14		134	13,3
Amposta	1.152			67	17,2
Freginals	0				
Galera, la	12			26	0,5
Godall	0			7	0,0
Mas de Barberans	20			26	0,8
Masdenverge	46			42	1,1
Sant Carles de la Ràpita	903	30		125	7,2
Sant Jaume d'Enveja	44	5		2	22,0
Santa Bàrbara	105		4	18	5,8
Sénia, la	138			126	1,1
Ulldecona	35			4	8,8
Montsià	4.240	49	4	577	7,3
Ascó	5		3	4	1,3
Benissanet	61			16	3,8
Flix	75			10	7,5
Garcia	0			10	0,0
Ginestar	4			48	0,1
Miravet	30			30	1,0
Móra d'Ebre	39			48	0,8
Móra la Nova	118			12	9,8
Palma d'Ebre, la	9				
Rasquera	31		6	34	0,9
Riba-roja d'Ebre	237			4	59,3
Tivissa	177			4	44,3
Torre de l'Espanyol, la	0			8	0,0
Vinebre	59				
Ribera d'Ebre	845	0	9	228	3,7
Arnes	494		2	10	49,4
Batea	36				
Bot	218				
Caseres	5				
Corbera d'Ebre	4			6	0,7
Fatarella, la	30				
Gandesa	103			5	20,6
Horta de Sant Joan	210		2	55	3,8
Pinell de Brai, el	20			6	3,3
Pobla de Massaluca, la	145				
Prat de Comte	6				
Vilalba dels Arcs	35				
Terra Alta	1.306	0	4	82	15,9
Terres de l'Ebre	13.425	96	57	2.556	5,3

Font: Elaboració pròpia a partir de: <http://www.homeexchange.com>, <http://www.helpx.com> i <http://www.airbnb.com>.
Gener de 2017.

4.5 Resultats i impactes territorials del turisme a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat ens centrarem en tres aspectes relacionats, d'alguna manera, amb els impactes territorials del turisme: les taxes d'ocupació, la durada de les estades en els allotjaments turístics, i la despesa declarada i el nivell de satisfacció dels turistes.

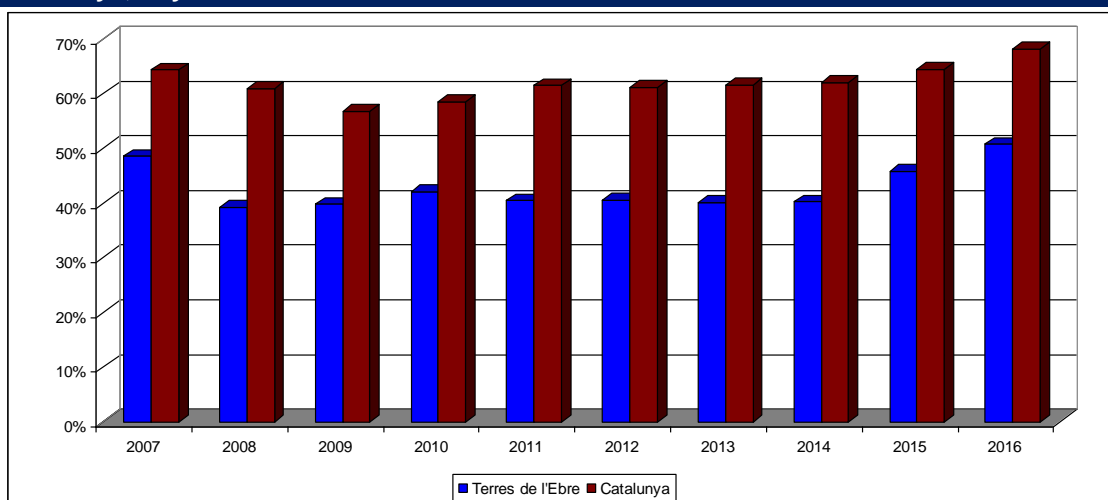
4.5.1 Taxes d'ocupació

Comencem per les taxes d'ocupació i per això realitzem l'anàlisi utilitzant dues fonts d'informació diferents però que es complementen entre elles: les dades proporcionades per Idescat, que ens permeten fer una comparació entre marques, però sobretot ens permeten comparar la posició de les Terres de l'Ebre amb el total de Catalunya, i les dades proporcionades per l'Observatori Turístic CDTdE, que ens permeten fer una comparació territorial dins de les Terres de l'Ebre.

Utilitzant les dades proporcionades per Idescat, que ens mostren els gràfics 4.18, 4.19 i 4.20, podem analitzar l'evolució temporal de les taxes d'ocupació tant per a Terres de l'Ebre com per al conjunt de Catalunya. En tots els casos les taxes d'ocupació a Terres de l'Ebre són inferiors a les del conjunt de Catalunya, especialment als hotels, encara que són els que presenten majors taxes d'ocupació, i els que més s'acosten als valors mitjans catalans són els establiments de turisme rural, que a la vegada són els que presenten menors taxes d'ocupació, en valors absoluts.

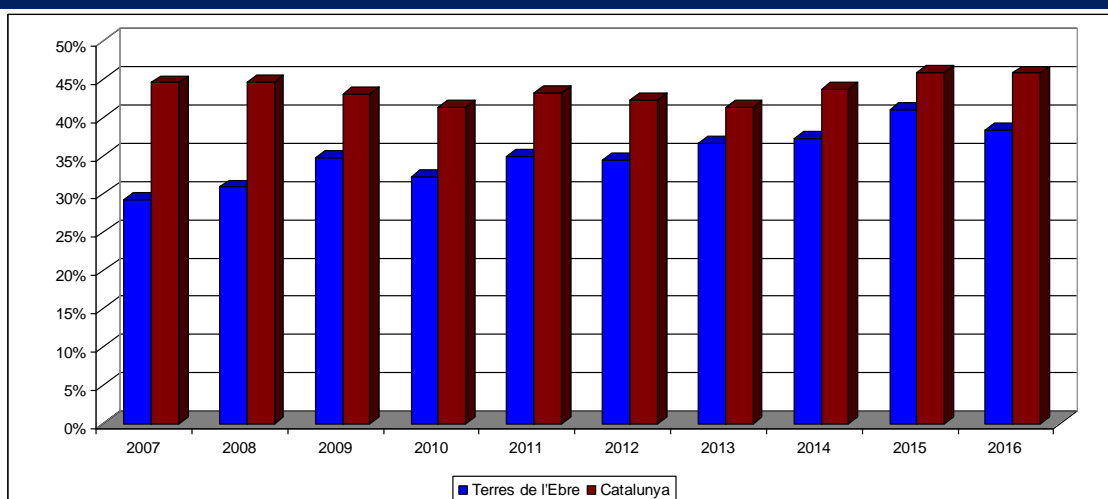
Al primer dels gràfics comentats observem les taxes d'ocupació referents als establiments hotelers. El que ens indica és que tant les Terres de l'Ebre com Catalunya en conjunt han seguit la mateixa evolució tendencial: després d'assolir una taxa d'ocupació mínima el 2009, es produeix una recuperació gradual d'aquesta taxa que arriba fins a l'actualitat. Com hem comentat anteriorment, el valor de la taxa d'ocupació catalana és superior a la de les Terres de l'Ebre, i aconsegueix una màxima diferència de gairebé 22 punts percentuals l'any 2014. Els dos anys següents aquesta bretxa s'ha reduït fins a arribar a una diferència de 17,5 punts percentuals, el 2016. Aquest fet ens indica que, encara que existeix una notable diferència entre Catalunya i les Terres de l'Ebre, disminueix lentament i ens mostra més creixement d'aquesta taxa d'ocupació a les Terres de l'Ebre respecte a Catalunya.

Gràfic 4.18 Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.19 Taxa d'ocupació dels càmpings a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2016

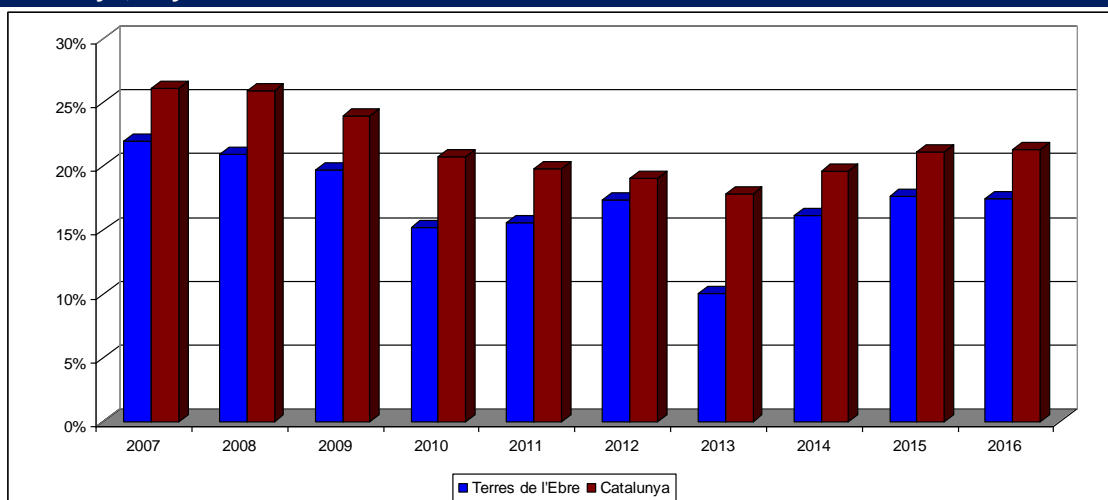

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si fem referència als càmpings, veiem un comportament semblant al del cas anterior, encara que una mica més irregular. En aquest, la diferència entre les taxes d'ocupació de Catalunya i les Terres de l'Ebre és sensiblement inferior, un màxim d'uns 15 punts percentuals el 2007, que ha anat disminuint gradualment. La principal diferència radica a l'any 2016, on aquesta desviació ha augmentat en 0,4 punts percentuals. És a dir, mentre que per a Catalunya la taxa d'ocupació es mantenia constant (amb un valor del 45,8%) el 2015, a les Terres de l'Ebre aquesta taxa disminuïa 2,7 punts percentuals fins assolir una taxa del 38,3%.

Finalment, amb referència als establiments de turisme rural, la diferència entre taxes d'ocupació és encara inferior i el comportament d'aquestes taxes, per a l'any 2016, és semblant al dels càmpings: un lleuger augment de 0,4 punts percentuals en la diferència entre Catalunya i les Terres de l'Ebre.

Gràfic 4.20 Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Utilitzant les dades de l'Observatori Turístic CDTdE (taula 4.14), són els municipis del litoral els que presenten unes majors taxes d'ocupació tant globalment com per a qualsevol altre tipus d'establiment turístic, almenys l'estiu de 2016. Si ens centrem a la zona litoral, els hotels són els que presenten taxes d'ocupació sensiblement superiors a la resta d'establiments turístics. Els segueixen els càmpings, els apartaments i els establiments de turisme rural. En tots els casos, tal com es pot observar a la taula, s'ha produït un increment en les taxes d'ocupació pel que fa a l'any 2015, i els establiments de turisme rural són els que mostren més increment. A la zona interior s'observa el mateix ordre, encara que en aquest cas les taxes d'ocupació de hotels i càmpings presenten valors molt semblants. Respecte al 2015, els municipis de la zona d'interior també milloren les seves taxes d'ocupació, especialment, en aquest cas, els apartaments.

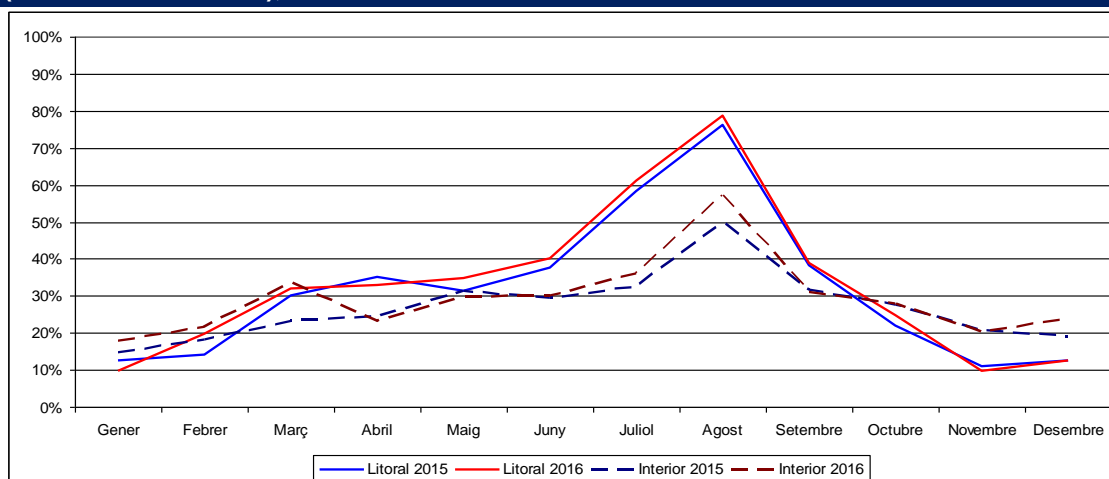
Taula 4.14 Taxes d'ocupació als establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-2016

Litoral					
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	56,4%	29,9%	26,3%	15,4%	37,8%
2016	57,5%	30,9%	28,1%	18,4%	39,3%
2016/2015	1,1%	1,0%	1,8%	3,0%	1,5%
Interior					
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	30,6%	30,0%	19,2%	14,8%	27,6%
2016	33,5%	30,9%	23,2%	15,6%	29,8%
2016/2015	2,9%	0,9%	4,0%	0,8%	2,2%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Per concloure aquest apartat, mostrem les evolucions mensuals d'aquestes taxes d'ocupació tant per al 2015 com per al 2016 i per a les zones d'interior i litoral. S'observa el que ja hem comentat en un altre apartat d'aquest capítol: la forta estacionalitat de la variable analitzada que aconsegueix els màxims els mesos d'estiu. També s'observa un segon cim, molt menys pronunciat, durant els mesos de març-abril, que és quan hi ha les vacances de Setmana Santa (vegeu el gràfic 4.21). Els apèndixs A4.30-A4.33 ens mostren l'estacionalitat de les taxes d'ocupació per a cadascun dels diferents tipus d'establiments turístics.

Gràfic 4.21 Taxes d'ocupació per a tot tipus d'establiment turístic de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-2016

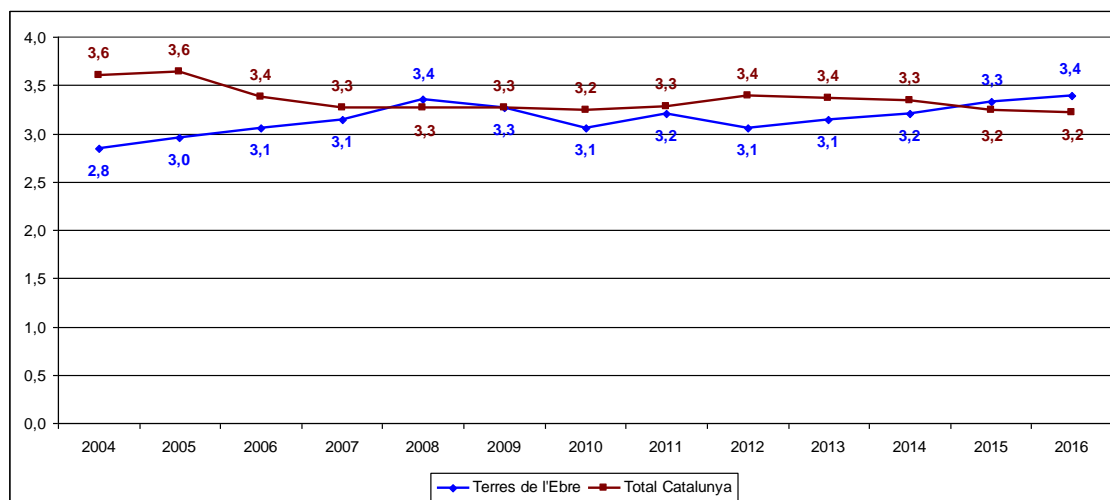

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

4.5.2 Durada de les estades

L'any 2015, les estades a les Terres de l'Ebre, en conjunt, ja van superar les experimentades per Catalunya i l'any 2016 aquesta tendència s'ha mantingut (gràfic 4.22). Per als diferents tipus d'establiments turístics, vegeu els annexos A4.34-A4.36.

Gràfic 4.22 Durada de les estades en tot tipus d'establiment turístic de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si ara tornem a les dades proporcionades per l'Observatori de Turisme CDTdE per analitzar la durada de les estades a les zones d'interior i litoral de l'estiu de 2016 comparades amb les de l'estiu de 2015 (taula 4.15), observem com s'ha produït una petita disminució molt lleugera, a la zona litoral, als hotels i als càmpings, i com a conseqüència d'aquest fet s'ha reduït l'estada mitjana global en 0,04 dies. Com a contrast a aquests resultats, els apartaments i els establiments de turisme van experimentar lleugers increments en la durada de les estades. A la zona interior es va produir una reculada en la durada de les estades tant en apartaments com en càmpings i en establiments de turisme rural, amb caigudes de les estades mitjanes compreses entre 0,03 i 0,08 dies segons el tipus d'establiment (vegeu la taula 4.13). No obstant això, els hotels van incrementar la durada de l'estada mitjana, la qual cosa va provocar, atès el seu major pes dins dels diferents establiments turístics, només una lleugera disminució de l'estada mitjana global i va compensar en gran part els retrocessos dels altres tipus de establiments turístics.

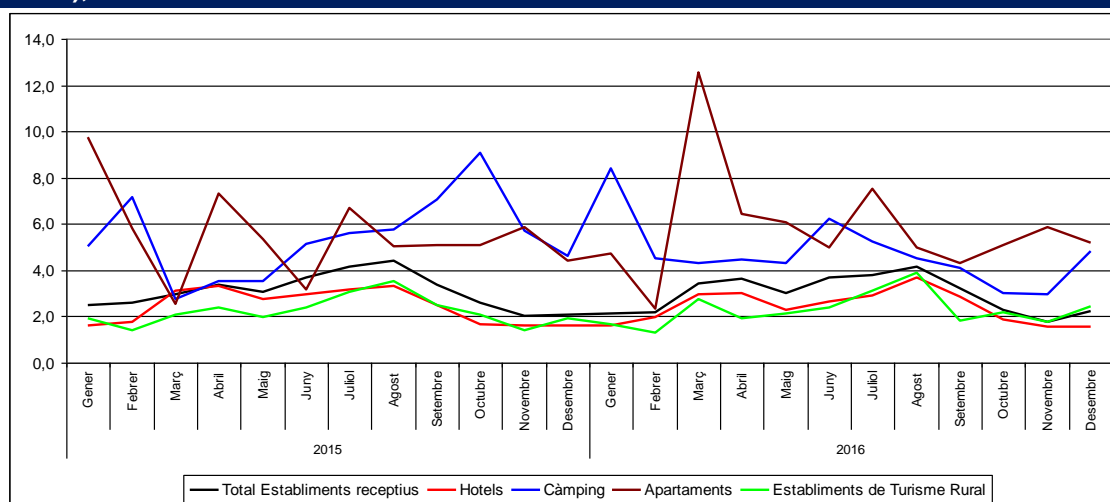
Taula 4.15 Durada de les estades en d'establiment turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i zona interior), 2015 i 2016

	Litoral				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	2,75	4,99	4,70	2,49	3,53
2016	2,71	4,61	5,18	2,55	3,39
2016/2015	-0,01	-0,08	0,10	0,03	-0,04
	Interior				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	1,81	3,26	3,53	2,48	2,06
2016	1,84	3,14	3,38	2,27	2,05
2016/2015	0,01	-0,03	-0,04	-0,08	-0,01

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

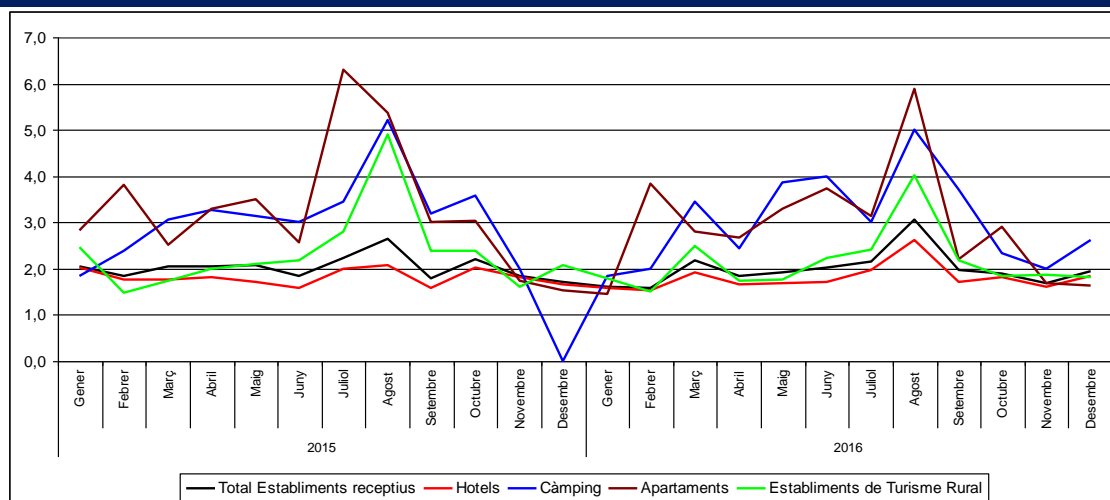
Finalment, els gràfics 4.23 i 4.24 ens permeten observar les fluctuacions mensuals tant per a la zona litoral com per a la zona interior, segons la diferent tipologia d'establiment turístic, i per als anys 2015 i 2016 la durada de les estades, i permeten també una comparació entre anys i entre establiments. Els establiments que presenten estades més perllongades són els apartaments, amb fortes fluctuacions al llarg de l'any, seguits pels càmpings. Els altres tipus d'establiments presenten durades més curtes però amb un comportament més estable al llarg de l'any. En tots els casos s'observa l'estacionalitat comentada anteriorment.

Gràfic 4.23 Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2015 i 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Gràfic 4.24 Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2015 i 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

4.5.3 Despesa i satisfacció dels turistes

En analitzar l'impacte que té el turisme sobre un territori determinat, un aspecte clau és el que fa referència a la despesa turística, ja que ens permet obtenir una primera aproximació de l'impacte econòmic sobre la zona estudiada. Un altre aspecte de vital importància i que està molt correlacionat amb l'anterior és el nivell de satisfacció dels turistes. Desafortunadament, Idescat només proporciona aquestes dades per a turistes espanyols (demanda domèstica) i fins l'any 2009. És per això que, per saber una mica més sobre aquests dos aspectes que considerem fonamentals, ens hem de referir, una vegada més, a l'informe elaborat per l'Observatori Turístic CDTdE sobre la caracterització de la demanda turística durant l'estiu de 2016. Aquest informe ens presenta resultats tant pel que fa referència a la despesa com a la satisfacció dels turistes, però, això sí, només per a l'estiu de 2016. Utilitzant la mateixa metodologia, s'han elaborat els informes d'anys anteriors, que ens permetran fer comparacions temporals entre resultats.

Així, la despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu (juny-setembre) a les Terres de l'Ebre durant el període de temps entre els anys 2014 i 2016 ve reflectit a la taula 4.16. D'aquesta taula en podem treure tres conclusions bàsiques: 1. La despesa mitjana per persona, l'estiu de 2016, és de 129 euros, que és un valor molt semblant al dels exercicis anteriors. En aquest cas, l'estiu de 2016 s'ha produït una lleugera reculada en la despesa, i s'ha aconseguit el mateix nivell assolit el 2014. 2. El rang de despesa més freqüent és el de menys de 200 euros per persona durant l'estada a les Terres de l'Ebre (la despesa no inclou ni les despeses d'allotjament ni el transport), de

manera que s'han repetit els resultats obtinguts els anys 2015 i 2014. 3. Només una mica més de l'1% realitza despesa per sobre dels 500 euros. Altres aspectes que cal tenir en compte referits al desemborsament, però limitats a l'estiu de 2016, és que són els estrangers els que realitzen una despesa mitjana superior (196,8 euros per persona enfront dels 113,3 dels catalans i dels 106,8 euros dels de la resta de l'Estat) i per edat són els més grans de 65 anys els que fan una major despesa.¹⁰

Taula 4.16 Despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2016

	Turistes 2014	Turistes 2015	Turistes 2016
Menys de 200 euros	64,0%	63,1%	56,3%
De 200 a 300 euros	6,1%	4,7%	5,3%
De 301 a 500 euros	2,1%	5,0%	2,9%
De 501 a 900 euros	0,7%	0,7%	1,0%
De 901 a 1.000 euros	0,2%	0,1%	0,2%
Més de 1.001 euros	0,1%	0,1%	0,0%
Ns/Nc	26,4%	26,3%	34,2%
Mitjana per persona	129 €	131 €	129 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

Quant a altres aspectes relacionats amb la destinació i amb la valoració del destí (escala de l'1 al 5) podríem destacar els punts següents: 1. El 40,1% dels turistes que han visitat les Terres de l'Ebre ho han fet per primera vegada (resultat molt semblant al d'anys anteriors i que indica una elevada fidelització dels turistes). 2. Les activitats més freqüents dutes a terme durant l'estada a les Terres de l'Ebre tenen a veure amb la platja, les visites relacionades amb la cultura i la natura i el descans. 3. Quant a la valoració de la destinació, en una escala de l'1 al 5 (vegeu la taula 4.17), destaca l'alt grau de satisfacció general amb una puntuació de 4,5 punts, idèntica a l'obtinguda als informes d'anys anteriors. Els aspectes més ben valorats són els relacionats amb la natura i l'amabilitat de la gent i, igual que en estius anteriors, l'aspecte més mal valorat fa esment al transport públic.

¹⁰ Podríem dur a terme un exercici purament teòric per saber què és el que representa, en valors absoluts, la despesa del turisme. Per a això només cal saber que durant el període juny-setembre s'han realitzat més de 852.000 pernотacions amb una estada mitjana de 3,2 dies, la qual cosa ens dona, després de simples operacions aritmètiques, una quantitat superior als 32 milions d'euros de despesa total durant aquest període de temps (excloent-hi les despeses corresponents a l'allotjament i al transport). Aquest resultat manca de qualsevol significació estadística, però ens dona una idea molt rudimentària del que representa en termes monetaris l'impacte directe del turisme a les Terres de l'Ebre.

Taula 4.17 Valoració de diferents aspectes de la destinació dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2016. Valoració: 1, molt deficient, i 5, excel·lent

	2014	2015	2016
Neteja de les àrees públiques	4,2	4,2	4,2
Seguretat	4,8	4,6	4,4
Amabilitat de la gent	4,8	4,6	4,6
Servei d'allotjament	-	4,5	4,4
Transports públics	3,9	3,5	3,1
Facilitats per als vianants	4,7	4,5	4,4
Entreteniment i vida nocturna	4,1	4,1	4,1
Zones verdes i naturalesa	4,7	4,6	4,6
Neteja de les platges i el mar	4,0	3,9	4,1
Equipaments de les platges	4,0	4,0	4,1
Senyalització	4,2	4,2	4,1
Relació qualitat/preu	4,2	4,2	4,2
Grau de satisfacció general	4,5	4,5	4,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

4.6 Conclusions

Ningú no posa en dubte el gran potencial i el poder d'atracció turística de les Terres de l'Ebre, ja que disposen d'una gran varietat de recursos i possibilitats que fan que sigui una destinació apta per a una multitud de perfils turístics diferents. Es tracta d'un territori amb possibilitats per a famílies; per als que busquen descans; per a excursionistes; per als que estan més interessats en la cultura; per als amants de sol i platja; per als que busquen un contacte directe amb la natura o per als que busquen noves sensacions gastronòmiques, per citar només alguns dels atractius.

Dins d'aquesta àmplia gamma d'atractius, podríem esmentar-ne uns quants:

- una àmplia i variada riquesa natural: Parc Natural del Delta de l'Ebre, Parc Natural dels Ports, Xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural o una llarga extensió de platges molt poc massificades que van des d'Alcanar fins a l'Ametlla de Mar;
- àmplia riquesa patrimonial: monuments medievals, castells, fortificacions; pintures rupestres de l'Arc Mediterrani declarades Patrimoni de la Humanitat; monuments de la Prehistòria i Època Antiga o el Patrimoni Històric de Tortosa,
- i altres recursos com ara l'enoturisme o una rica gastronomia.

Tot això fa d'aquest territori un espai altament atractiu per al turisme; no obstant això, ocupa una posició molt discreta dins de les diferents marques turístiques en què es divideix Catalunya, almenys pel que fa a visitants i pernoctacions.

En aquest capítol hem intentat analitzar l'evolució de la marca turística Terres de l'Ebre centrant-nos en diferents aspectes que considerem rellevants: el moviment turístic durant l'any 2016; les característiques específiques del turisme d'estiu; l'oferta, tant la tradicional i la seva qualitat com les noves formes de "fer turisme" que últimament van guanyant importància i significació; altres aspectes més lligats als impactes territorials, i la satisfacció declarada per les persones que han visitat aquesta destinació anomenada Terres de l'Ebre. No es tracta solament de fer una anàlisi descriptiva de les dades, sinó també, a partir d'elles, obtenir informació útil per a la millora de la destinació, per explorar noves oportunitats, per potenciar-ne les virtuts, per consolidar allò que ja funciona correctament o per desenvolupar noves línies d'actuació.

El moviment turístic ha experimentat un creixement més o menys constant al llarg d'aquests últims anys tant pel que fa a visitants com a pernoctacions. Hi ha hagut unes quantes fluctuacions degudes segurament a l'efecte de la crisi econòmica que s'ha experimentat tant en l'àmbit nacional com en l'àmbit europeu (principals mercats de la destinació) i que sembla que comencen a remetre. Això ocorre per a tot tipus d'establiment turístic tant en valors absoluts com en valors relatius, que indiquen el pes de la marca Terres de l'Ebre pel que fa a Catalunya en conjunt. Aquesta posició relativa és un punt feble de la marca Terres de l'Ebre, especialment acusada en el sector hotelier i no tant en els altres dos sectors, que presenten posicions relatives similars encara que lleugerament superiors en el cas del sector del turisme rural. Respecte a l'any 2015, la posició relativa de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya empitjora el 2016 en tots els tipus d'establiments turístics a excepció dels de turisme rural, que milloren lleugerament, pel que fa a viatgers. Una altra característica fa esment de l'alta estacionalitat tant per als mercats domèstics com per al mercat estranger i tant per al litoral com per a la zona interior. El mercat espanyol ha recuperat posicions respecte a l'any anterior i destaca, especialment, el mercat català, que té una forta dependència del mercat barceloní. A escala internacional continua predominant clarament el mercat francès, del qual existeix una forta dependència, ja que representa més del 40% de tots els turistes estrangers.

Hi ha una oferta poc desenvolupada amb un pes pel que fa a Catalunya molt poc d'acord amb les seves característiques territorials, encara que amb un continuat creixement tant d'establiments com de places però a un ritme inferior al de la resta de Catalunya. La qualitat dels establiments hotelers és relativament baixa, ja que predominen els d'una o dues estrelles i les pensions. Aquesta qualitat no està gaire d'acord amb altres destinacions de costa de la resta de Catalunya, on predominen els establiments de categoria superior. I, finalment, hi ha una presència cada vegada superior de modalitats d'oferta considerades no tradicionals. La presència de plataformes com Airbnb es preveu que tingui un creixement exponencial com ja s'ha posat de manifest aquest mateix any 2016.

Malgrat això, o potser per això mateix, es tracta d'una destinació altament valorada pels visitants i, a més, aquesta estimació es manté any rere any, la qual cosa indica un alt grau de satisfacció tant de la destinació com de la seva gent i dels recursos que ofereix.

En definitiva, ens trobem davant una destinació turística que dona una àmplia varietat de recursos i possibilitats que la fan apta per a una gran diversitat de perfils turístics, tot i que, no obstant això, està poc desenvolupat, encara que presenta una alta capacitat de desenvolupament. Uns exemples d'això en són l'aposta clara per les noves xarxes de turisme col·laboratiu que hem esmentat en aquest mateix capítol, que s'anticipa i es posiciona per davant d'altres destinacions turístiques per aconseguir un clar avantatge competitiu; l'aprofitament i desenvolupament de nous productes turístics que estan emergint, com ara els relacionats amb l'enoturisme o la gastronomia de qualitat, així com una aposta clara pel turisme més urbà. Com remarca el Pla estratègic empresarial i per l'ocupació de les Terres de l'Ebre (PEEOTE), es tracta d'un territori amb debilitats i necessitats, però amb elements de futur i oportunitats.

Capítol 5. El sector públic

Xavier Ponce Alifonso

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

5.1 El context econòmic i social

L'entrada al segle XXI ens ha deparat un nou escenari. Des de fa uns anys es diu que estem vivint el declivi d'Europa, que la nostra generació serà testimoni de la fi del domini d'Occident i que el segle XXI estarà dominat per Àsia. I que el centre de gravetat de l'economia mundial es desplaça, sembla que de manera irreversible, des de l'Atlàntic cap al Pacífic. Més enllà que això simplement suposaria tornar al que ha estat habitual durant la major part de l'últim mil·lenni, d'entendre que el fet anòmal ha estat el domini d'Occident durant els últims 250 anys, també posa de manifest que el món s'ha fet pla.

En els darrers 60 anys les relacions econòmiques internacionals s'han intensificat i l'economia s'ha globalitzat. Un procés que ha tret de la pobresa milions de persones a la Xina, a l'Índia, al Brasil i a molts altres països, que per fi tenen accés a l'educació, a la sanitat, a les noves tecnologies de la societat de la informació. I, no obstant això, aquest desenvolupament ha generat també una major competència que ha portat Europa a la vora de la depressió: estancament econòmic, atur, deflació, endeutament.

Hi ha un factor clau per entendre la situació actual, en què moviments de caire populista es reproduïxen per gran part de les economies més avançades. La dinàmica del mercat global de treball ha fet que, per primera vegada des de la postguerra, amplis segments de les poblacions occidentals dubtin que puguin assolir un nivell de vida més elevat que el dels seus pares. Milanovic (2016) assenyala que, durant els darrers 20 anys d'intensa globalització, milers de milions de persones han experimentat un progrés sense precedents i han aconseguit sortir de la trampa de la pobresa. Les noves classes mitjanes de la Xina o l'Índia en són un exemple. En canvi, la classe mitjana i baixa de molts països europeus ha sofert un estancament del seu nivell de vida. La promesa implícita que es va fer a aquests ciutadans, que la liberalització comercial i el mercat únic europeu faria avançar l'economia i millorar el nivell de vida de tots, ha resultat falsa. Els avenços han beneficiat gairebé tot el planeta, però no a ells. És a dir, podríem dir que la globalització ha reduït d'una manera significativa la desigualtat i la pobresa globals, però alhora ha produït un deteriorament de les classes mitjanes i baixes dels països europeus, almenys en la seva posició relativa.

Quines són les raons d'aquesta decadència d'Europa? Durant els anys noranta es va estendre el discurs que era fruit del nostre generós estat del benestar, que implicava uns costos que ens impedien ser competitius en els mercats globals. Però des de 2008 s'atribueix part de la culpa a l'euro, una moneda creada per dotar-nos d'una major estabilitat financera però que s'ha convertit en el nostre malson. Sigui com sigui, el més preocupant de la crisi actual és que ha posat en dubte el model social europeu. I aquest és un llegat que vam trigar uns quants segles a construir.

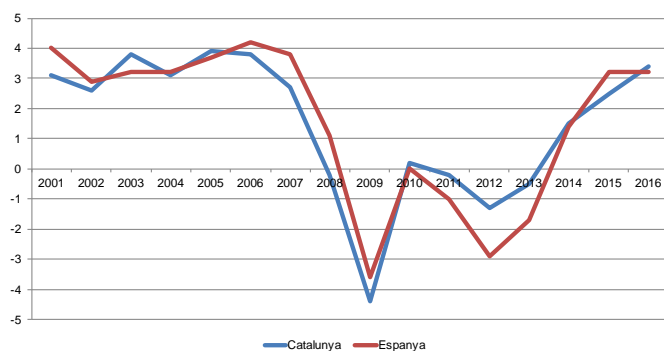
Si anem cap a un món on els europeus cada vegada serem menys, més vells i relativament més pobres, és sostenible el nostre estat del benestar? Hem de retallar la despesa social i flexibilitzar l'economia per guanyar competitivitat i generar riquesa? O hem de redoblar l'aposta per les polítiques socials i educatives, que ens permetin establir les bases per a un creixement a llarg termini? L'èxit de les economies del nord d'Europa suggereix que el problema té solució amb educació, polítiques redistributives intel·ligents i economies flexibles i innovadores. Perquè beneficiar-se de la globalització requereix poder competir en valor afegit, en diferenciació de producte, en tecnologia, en aprofitament de les oportunitats que ofereix la globalització. Però també en disposició de sistemes de redistribució de la riquesa que assegurin que tots guanyem amb la globalització.

Més enllà d'aquest debat de fons, les dades de conjuntura dels països de la zona euro ens indiquen que durant el 2016 la recuperació econòmica prossegueix a un ritme moderat de l'1,5%, si bé és el més elevat des de 2011. Un creixement basat en gran manera en la demanda interna, però també en el descens del preu del petroli, la depreciació de l'euro i la aplicació d'una política monetària expansiva per part del Banc Central Europeu.

Si bé la recuperació econòmica avança de manera molt lenta a la majoria de països europeus, l'economia espanyola presenta unes xifres millors. Durant els darrers 14 trimestres, l'economia espanyola ha mostrat un creixement positiu, i la taxa de creixement interanual ja se situa al 3,2%. No obstant això, les expectatives de creixement per a l'any 2017 no són tan positives: si bé l'economia espanyola (+2,4%) tindrà un millor comportament que la del conjunt de l'eurozona (+1,7%), estarà lluny de les taxes assolides de mitjana a l'àmbit mundial (+3,7%).

El gràfic 5.1 mostra com l'economia espanyola va iniciar a finals de 2013 un camí de recuperació econòmica, que va posar fi a una prolongada etapa marcada per una doble recessió. Des de l'any 2010 fins al 2014, la demanda externa va ser la que va aportar creixement a l'economia espanyola i va servir per compensar la caiguda de la demanda interna, llastrada per la sequera de crèdit i una taxa d'atur que va afectar el 27% de la població activa. Però des del tercer trimestre de 2013 el principal motor de l'economia espanyola ha estat la demanda interna, fruit del dinamisme de la despesa en consum privat i de la inversió productiva. És un comportament afavorit per l'evolució positiva de les taxes d'ocupació, per la moderació de preus i per una certa millora en les condicions financeres i d'accés al crèdit. A més, per primera vegada des de l'inici de la crisi, la inversió en construcció aconsegueix també assolir unes taxes de creixement positives. En canvi, la despesa pública continua condicionada pel procés d'ajust dels comptes públics i mostra un comportament més modest.

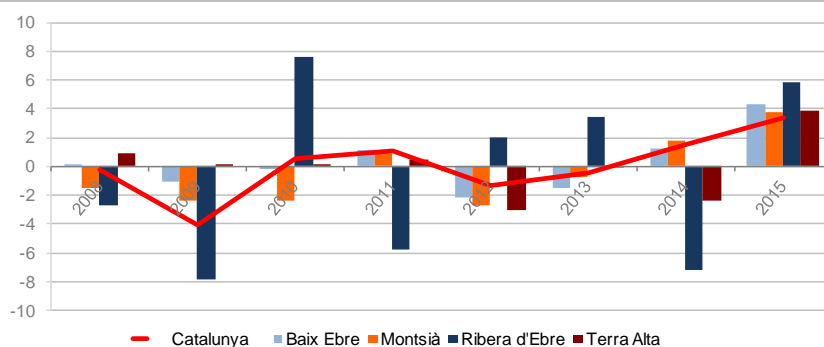
Gràfic 5.1 PIB Catalunya i Espanya (% variació real anual)

Font: INE.

L'etapa de doble recessió es recull també en l'evolució que ha tingut el valor afegit brut (VAB) a les comarques de les Terres de l'Ebre.

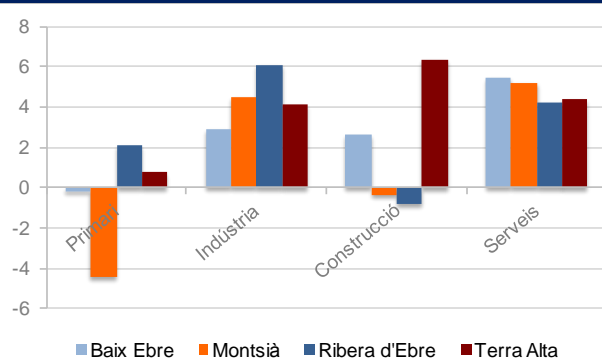
Gràfic 5.2 Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques. Terres de l'Ebre

Font: BBVA CX (2016).

No obstant això, a diferència del que va passar al conjunt del Catalunya, durant l'any 2014 es va mantindre el decreixement del VAB a les Terres de l'Ebre (-2,7%). Una situació que canvia el 2015, quan les Terres de l'Ebre són el territori que més creix (+4,9%) i on totes les comarques mostren un millor comportament que la mitjana de Catalunya (+3,9%): Ribera d'Ebre (+5,8%), Baix Ebre (+4,3%), Terra Alta (+3,9%) i Montsià (+3,8%). Aquest comportament del VAB de les Terres de l'Ebre s'explica per la recuperació de l'activitat industrial (+5,5%) i del sector serveis (+5,2%), amb una certa recuperació del sector de la construcció (+1,2%). Només el sector primari (-1,2%) pateix una contracció, una situació que també succeeix al conjunt de Catalunya.

Gràfic 5.3 VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació). 2015

Font: BBVA CX (2016).

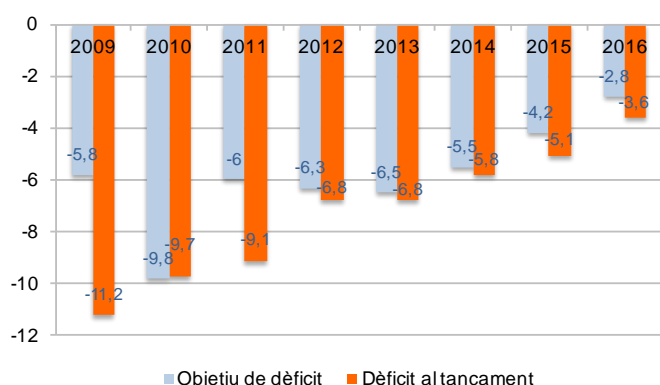
5.1.1 El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat

L'esclat de la crisi econòmica de 2008 va fer que els països europeus adoptessin una política fiscal expansiva, per tal de pal·liar els seus efectes negatius. Però a partir de l'any 2010, l'augment del deute públic va fer canviar el rumb de política econòmica dels països europeus. L'anomenat Pacte d'estabilitat i creixement ha donat a la Comissió Europea importants poders per vigilar els pressupostos nacionals i per proposar sancions per incompliment dels objectius de dèficit públic. Es tracta d'un major control pressupostari que persegueix recuperar la confiança dels mercats i crear unes bases sòlides per a la recuperació econòmica.

Aquest és el context on, des de l'any 2010, governs de diferent ideologia van iniciar un procés de reforma de l'administració pública i incidien de manera especial en una política de contenció de la despesa pública. En un intent de racionalitzar el funcionament de l'administració pública i de millorar-ne l'eficiència, es va crear la Comissió per la Reforma de les Administracions Públiques (CORA), la Llei de reforma local i diferents reformes en matèria de despesa sanitària, farmacèutica, educació, personal i reordenació d'empreses públiques.

Les dades ens mostren que, malgrat el compromís per assolir un objectiu de reducció del dèficit públic, les retallades que han aplicat les administracions públiques han estat insuficients. Malgrat això, el que és evident és la clara tendència durant els darrers anys cap a un major equilibri pressupostari i de sanejament dels comptes públics, tal com mostra el gràfic 5.4.

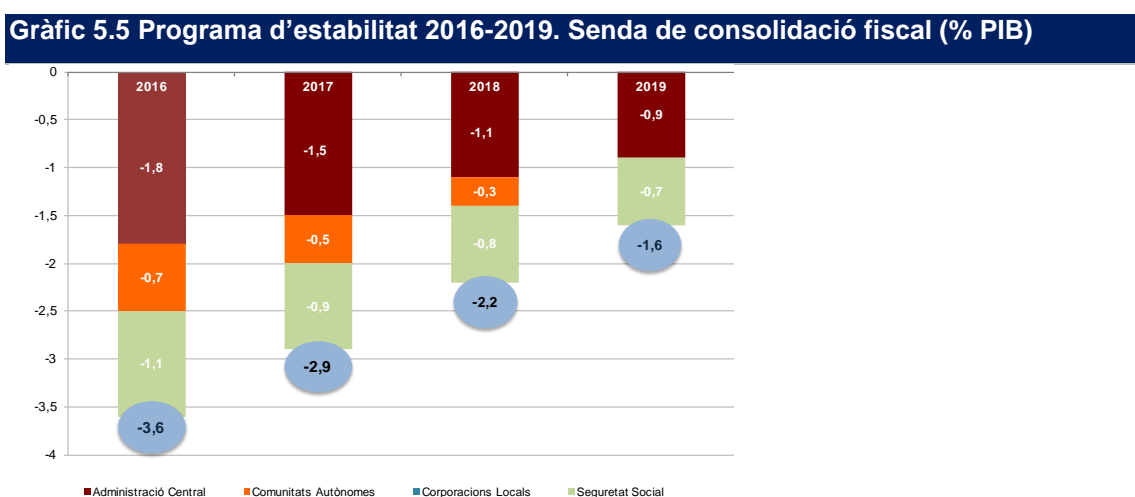
Gràfic 5.4. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya entre 2009 i 2016 (% PIB)

Font: <http://www.lamoncloa.gob.es>.

Per aquest motiu el document “Actualización del Programa de estabilidad del Reino de España, 2016-2019” (MHFP, 2016) redefineix, un cop més, el calendari de consolidació fiscal de les diferents administracions públiques. La previsió és que en el període 2016-2019 les partides fonamentals que integren el consum públic creixin per sota del creixement nominal de l'economia. Aquesta contenció de la despesa es basa en mesures d'eficiència, que permeten continuar reduint la ràtio de despesa respecte al PIB, però amb lleugers augments de despesa nominal.

Per a l'any 2017, l'objectiu de dèficit del conjunt de les administracions públiques és del 2,9% del PIB, del 2,2% el 2018 i de l'1,6% el 2019. Aquesta senda suposa que Espanya sortiria del procediment de dèficit excessiu el 2017, i s'ajornaria un any la reducció del dèficit per sota del llindar del 3% respecte al que preveu la Recomanació de 2013.

Font: <http://www.lamoncloa.gob.es>.

És a dir, un esforç en què participen totes les administracions públiques, però amb diferent intensitat i temporalitat:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del -1,8% el 2016, del -1,5% el 2017, del -1,1% el 2018 i situar-lo al voltant del -0,9% el 2019.
- Les comunitats autònomes no havien de superar un dèficit màxim del -0,7% el 2016, del -0,5% el 2017, del -0,3% el 2018, amb l'objectiu d'assolir l'equilibri pressupostari el 2019.
- Les corporacions locals, en canvi, tenen el compromís d'assolir l'equilibri en els comptes des de l'any 2014.

L'estratègia fiscal projectada per al període 2016-2019 continua amb l'intens procés de consolidació realitzat per les administracions públiques des de l'any 2011. Un procés que ha permès reduir el dèficit públic en més d'un 4% del PIB des de llavors. Aquesta millora dels comptes públics el 2016 deriva d'una millora de la conjuntura econòmica, que implica tant un major dinamisme dels ingressos tributaris com una disminució de la despesa en desocupació. Per a l'any 2017, l'objectiu de dèficit públic total de les administracions públiques a Espanya se situa ja en el -2,9% del PIB, una dada per sota del llindar del -3% que posaria fi al procediment de dèficit excessiu obert per la Unió Europea a Espanya el 2009.

Per tant, ens trobem encara immersos en un intens procés de consolidació fiscal, sotmesos a la vigilància d'una Comissió Europea que pot proposar sancions si s'incompleixen els objectius de dèficit públic. És una situació que ha provocat un creixent descontentament, per la insistència a seguir una política econòmica d'austeritat que va contra el parer expressat per gran part dels economistes de què seria òptim.

El problema no és només la discutible eficàcia de les polítiques adoptades per corregir els problemes econòmics més significatius, sinó la creixent desigualtat (de rendes i de patrimonis, d'oportunitats i de resultats) al si de les societats, la qual cosa significa que els sacrificis de la crisi han estat mal repartits. I, d'alguna manera, aquest malestar econòmic ha acabat generant també una pèrdua de confiança en les institucions polítiques. Són molts ciutadans els que creuen que no és només l'economia la que ha estat intervinguda, sinó la mateixa democràcia.

5.1.2 La percepció de la ciutadania

Quan un sistema econòmic funciona bé, el progrés material sol alleugerir les tensions polítiques. Però quan una crisi és profunda i s'allarga en el temps, pot interpretar-se com un símptoma dels problemes i de les contradiccions que s'amaguen darrere del model de governança. I la Unió Europea no ha estat una excepció.

Després d'anys de crisi econòmica i de polítiques d'austeritat impulsades des de les institucions europees, l'Eurobaròmetre fet a la tardor de 2016 indica que la situació econòmica continua essent una de les principals preocupacions dels ciutadans europeus. Però també que confiem una mica més en la Unió Europea (36%) que en els parlaments nacionals (32%) o en els mateixos governs nacionals (31%).

En realitat, tenim una imatge dispar sobre la Unió Europea: els ciutadans d'Irlanda (55%), Polònia (51%), Romania (50%), Bulgària (49%), Portugal (48%), Luxemburg (47%) i, fins i tot, el Regne Unit (34%) tenen majoritàriament una imatge positiva; en canvi, els ciutadans que consideren que és negativa són majoritaris a Grècia (47%), Àustria (35%) i Xipre (35%). En conjunt, la majoria d'uropeus continuem essent optimistes, però hi ha hagut un marcat descens en l'optimisme des de l'inici de la crisi econòmica i financera.

En el cas d'Espanya, ens trobem en una situació intermèdia: un 29% veu la Unió Europea com un procés positiu, un 51% com a neutral i un 19% com a negatiu. Aquests resultats mostren dues coses:

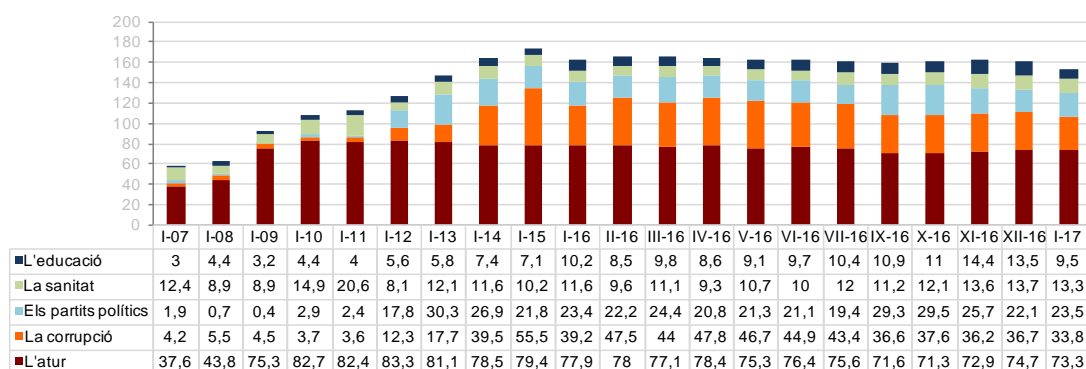
- en primer lloc, és evident que la crisi ha deteriorat profundament la confiança que els ciutadans espanyols tenien envers la Unió Europea (un 65% dels espanyols manifestava confiança en les institucions europees l'any 2007),
- i, en segon lloc, es qüestiona la proximitat de les institucions europees (un 69% dels espanyols creu que no els tenen en compte a l'hora de prendre decisions i establir l'orientació de les polítiques econòmiques).

Malgrat tot, encara un 57% de la població es mostra optimista sobre el futur de la Unió Europea.

Aquesta preocupació per la relació que s'estableix en un sistema democràtic entre els ciutadans i els seus representants a les institucions també queda recollit en les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS). Si bé el problema de l'atur ha estat històricament i encara és la principal preocupació de la ciutadania, des de l'inici de la crisi les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans.

Tal com recull el gràfic 5.6, l'any 2007 només un 2% dels ciutadans pensava que els partits polítics eren un problema, mentre que un 4,2% creia que ho era la corrupció; en canvi, a l'inici de 2017 ja són un 23% i un 34%, respectivament.

Gràfic 5.6 Percepció sobre quins són els tres principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques (2017).

Unes dades que es corroboren en el Baròmetre d'Opinió Política de 2016 elaborat per la Generalitat de Catalunya, on s'indica que els tres principals problemes que té actualment Catalunya són l'atur i precarietat laboral (47,3%), la insatisfacció amb la política (33,3%) i, en tercer lloc, tant el funcionament de l'economia com les relacions Catalunya-Espanya (26,2%).

És a dir, malgrat que el 68% dels ciutadans de Catalunya té la percepció que la situació econòmica a la seva llar no ha empitjorat, quasi el 80% dels catalans no estan satisfets amb el funcionament de la nostra democràcia. És un senyal preocupant per la desafecció que pot generar cap a les institucions i les regles de presa de decisions públiques.

5.2 El paper del sector públic

Arran de la crisi, s'ha reobert el debat sobre quina és la mida òptima del nostre estat del benestar, sobre quina ha de ser l'amplitud de la xarxa de seguretat contra les incerteses pròpies que genera una economia de mercat. Aquest és un debat que s'ha estès al llarg d'Europa, una zona que representa el 50% de la despesa social que es fa en l'àmbit mundial. De fet, l'estat del benestar ens proporciona un grau d'inclusió social que és una part essencial de la identitat europea.

Podrà una societat com l'europea, cada vegada més envellida i que mostra un menor dinamisme econòmic, mantenir el seu model d'estat del benestar? Hi ha economistes que consideren que les nostres polítiques socials són massa generoses, que impliquen uns costos excessius que ens impedeixen ser competitius en els mercats globals. En canvi, hi ha altres economistes que consideren que l'hauríem de reforçar, per fer front a les desigualtats que genera la creixent obertura dels mercats.

En tot cas, el que és evident és que la crisi econòmica ens ha obligat a repensar la mida del nostre estat del benestar i que, per tant, és important analitzar l'evolució que han sofert els pressupostos de la Generalitat de Catalunya els darrers anys. Les dades mostren que, en comparació dels pressupostos de 2010, quasi totes les partides pateixen retallades: foment i transport (−78%), administració i justícia (−21%), salut i educació (−14%) i protecció social (−8%). Les xifres també indiquen que la partida que ha multiplicat el seu pes és la destinada a pagar el deute públic (+133%).

No obstant això, des de 2015 s'observa un canvi de tendència, ja que per primera vegada des de l'inici de la crisi els pressupostos van ser expansius respecte a l'any anterior. Una inèrcia que ha continuat l'any 2016, en què van augmentar els recursos destinats a foment i transport (+11%), administració i justícia (+7%), protecció social (+5%) i salut i educació (+4%).

Més enllà de les xifres absolutes, també són importants els canvis qualitius que s'han produït els darrers anys. És a dir, saber com s'han redistribuït uns recursos públics que han estat cada cop més escassos. El gràfic 5.7 mostra els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa el 2010 i el 2016:

Gràfic 5.7 Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

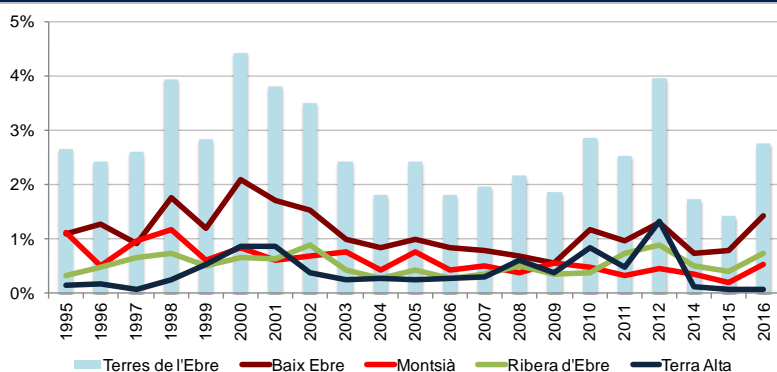

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya.

Analitzant l'evolució de la composició de la despesa, veiem que quasi totes les partides han perdut pes: foment i transport (−72%), administració i justícia (−18%), salut i educació (−12%) i protecció social (−11%). Si bé el pes de les partides destinades als ens locals han augmentat (+33%), el canvi més significatiu és l'increment de la dedicada a pagar el deute públic (+158%). Són unes dades que expliquen on es van situar les prioritats, però també la necessitat actual de trobar una manera per limitar l'endeutament públic.

Pel que fa a les inversions reals pressupostades per part de la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió està recollida al gràfic 5.8. Les dades ens mostren que la inversió anual rebuda se situa al voltant del 2,8% del conjunt de la realitzada a Catalunya el 2016, una dada lleugerament per damunt del pes que té la població d'aquest territori al conjunt de Catalunya.

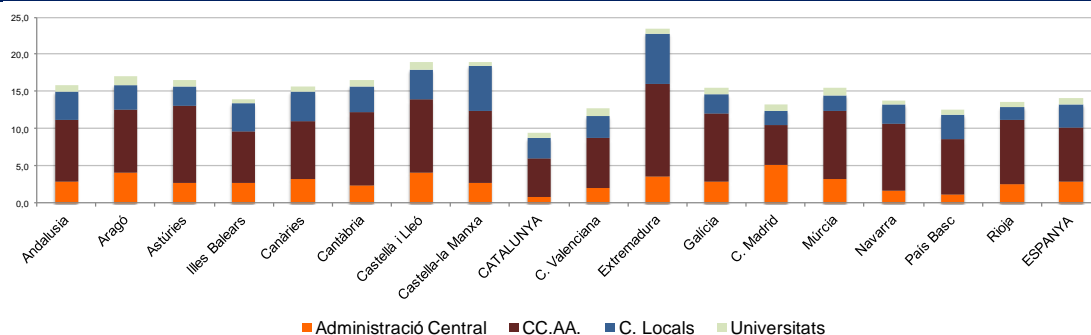
Gràfic 5.8 Inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya (%)

Font: Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Generalitat de Catalunya.

Pel que fa al nombre de persones que treballen per a l'administració pública a Catalunya, les dades mostren que el sector públic a Catalunya dona feina a 301.322 persones. Tal com mostra el gràfic 5.9, representa un 9,5% del total d'ocupats en aquest territori l'any 2016. De fet, Catalunya és des de l'any 2015 l'única comunitat autònoma del conjunt de l'Estat on aquesta dada s'ha situat per sota del 10% i, per tant, es troba per molt per sota de la mitjana d'Espanya (14,2%). És a dir, un 5,3% correspon a personal de l'administració autonòmica, un 2,6% és personal de l'administració local, un 0,8% és personal de l'administració central i, finalment, un altre 0,8% treballa com a personal de les universitats catalanes.

Gràfic 5.9 Importància de l'ocupació pública per nivell de govern, 2016
 (% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals)

Font: Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques i INE.

Les dades per a Catalunya, doncs, són significativament diferents de la mitjana espanyola, on el pes de l'ocupació pública a les entitats locals i les universitats és relativament similar (3,1% i 0,9%, respectivament), però on tant el pes de l'Administració autonòmica (7,3%) com el de l'Administració central (2,8%) són substancialment més elevats.

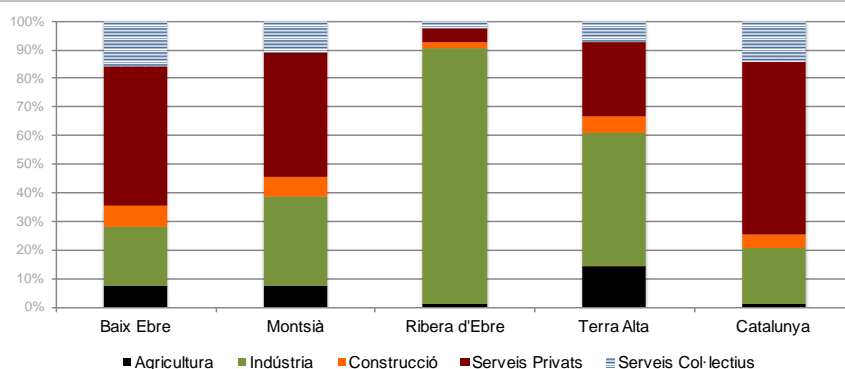
En termes relatius, és a dir, quan analitzem la importància que té cada nivell de l'administració en termes d'ocupació pública en cada comunitat autònoma, veiem que a Catalunya el pes del nivell autonòmic (55,2%), dels ens locals (27,2%) i de les universitats (8,6%) es troben per sobre de la mitjana estatal (51,9%, 21,9% i 6,2%, respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (8,6% a Catalunya vers un 20% al conjunt de l'Estat espanyol).

5.2.1 El pes del sector públic al VAB

Segons les darreres dades disponibles, el sector públic representa un 14,4% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya, una contribució que se situa per damunt de la que suposa a la Ribera d'Ebre (2,6%), a la Terra Alta (7,3%) o al Montsià (10,9%), però que està per sota del valor que assoleix al Baix Ebre (15,7%). Aquesta diferència s'explica per la importància de les activitats sanitàries i de serveis socials a la comarca del Baix Ebre.

Al conjunt de les Terres de l'Ebre, el sector públic va representar el 8,3% del VAB. La descomposició per subsectors va ser la següent: l'administració pública genera un 2,6% del VAB; l'educació, un 1,6%, mentre que l'activitat sanitària i el serveis socials hi aporten un 4,1%.

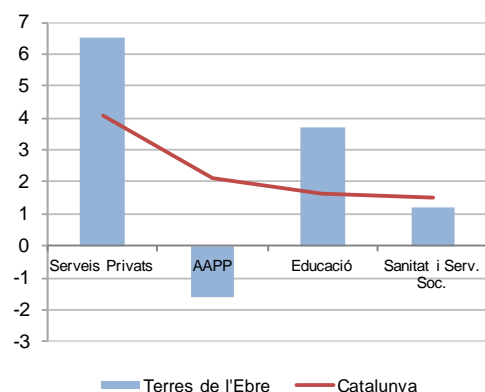
Gràfic 5.10 Contribució sectorial al valor afegit brut (VAB pb), 2015

Font: BBVA CX (2016).

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant l'any 2015 l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'administració pública) i dels serveis privats va seguir una tendència positiva tant al conjunt de Catalunya com al de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot veure al gràfic 5.11, les Terres de l'Ebre van experimentar un fort augment dels serveis privats (+6,5%), fruit probablement d'una millora al sector turístic, molt per damunt del conjunt de Catalunya (+4,1%). Aquest mateix comportament positiu és el que van tindre tant els serveis relacionats amb les activitats educatives (+3,7%) com la sanitat i els serveis socials (+1,8%). En canvi, la tendència dels serveis col·lectius relacionats amb l'administració pública va ser negativa (-1,6%).

Gràfic 5.11 Variació del VAB al sector serveis, 2015

Font: BBVA CX (2016).

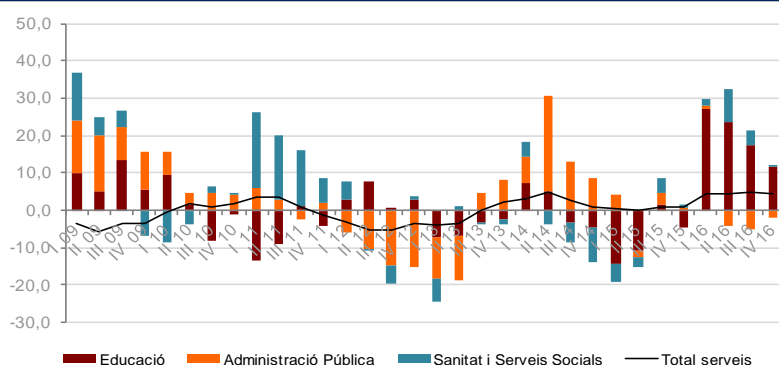
Per tant, podem concloure que som davant d'un canvi de tendència. Si bé a l'inici de la crisi el sector públic va ajudar a compensar la caiguda d'ocupació amb polítiques expansives fins a l'any 2010, els successius dèficits públics i el preocupant augment del deute públic van fer que aquell mateix any s'iniciés un procés d'ajust i de retallades. No obstant això, la millora econòmica experimentada des de 2014 ha permès una millora dels comptes públics i, al mateix temps, que determinats serveis col·lectius hagin tingut un marcat caràcter procíclic, i s'hagin augmentat les partides destinades a determinades polítiques públiques.

5.2.2 El pes del sector públic en l'ocupació

Si analitzem l'evolució de l'ocupació al sector serveis durant els darrers anys, veiem que els resultats han estat clarament condicionats pel cicle econòmic. És a dir, mostra un comportament negatiu entre els anys 2012 i 2013, amb una recuperació a partir de l'any 2014.

També hi ha diferències significatives en el comportament de les diverses activitats relacionades amb el sector públic. Però en termes quantitius és remarcable el fet que fins al final de 2013 no es generen llocs de treball en termes nets ni a l'administració pública ni al sector educatiu. Però a partir d'aquest moment, un cop s'aconsegueix una certa reactivació econòmica, la dinàmica canvia, tal com es pot veure al gràfic 5.12:

Gràfic 5.12 Evolució de la població ocupada al sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

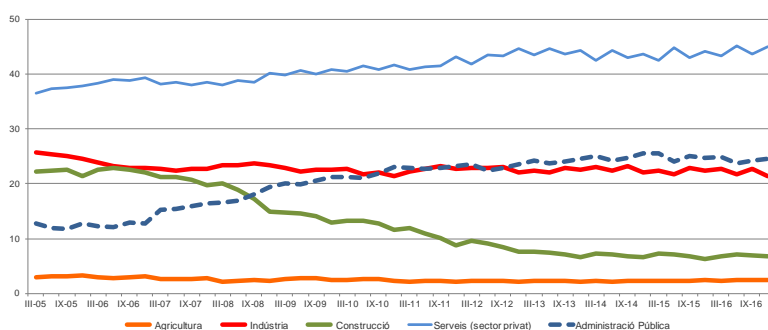

Font: Idescat.

El sector públic és l'únic sector econòmic a les Terres de l'Ebre que l'any 2016 presenta un nivell d'ocupació superior al de l'inici de la crisi econòmica. Així, mentre l'ocupació del sector públic entre 2009 i 2016 ha crescut un 8,8%, la resta de sectors encara mostren una caiguda de l'ocupació: tant al sector de la construcció (-61%), com a l'industrial (-21%), l'agrícola (-8%) o als serveis privats (-4%).

Tal com mostra el gràfic 5.13, aquestes dinàmiques han comportat un cert canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori al llarg d'aquests darrers anys. La major estabilitat de l'ocupació al sector públic durant els anys de crisi n'ha fet augmentar la importància en termes relatius, de manera que el sector públic a les Terres de l'Ebre representa avui en dia el 24,5% dels llocs de treball al territori. De fet, des de l'inici de la crisi l'any 2009, el pes relatiu del sector públic com a ocupador al territori ha augmentat un 27%, i han guanyat imptència també els serveis privats (+12%) i l'agricultura (+7%), però importància relativa en termes d'ocupació tant el sector industrial (-8%) com la construcció (-55%). No obstant això, aquesta és una tendència que es comença a revertir els darrers dos anys, quan la recuperació econòmica ha permès un major dinamisme en la generació d'ocupació en l'activitat privada.

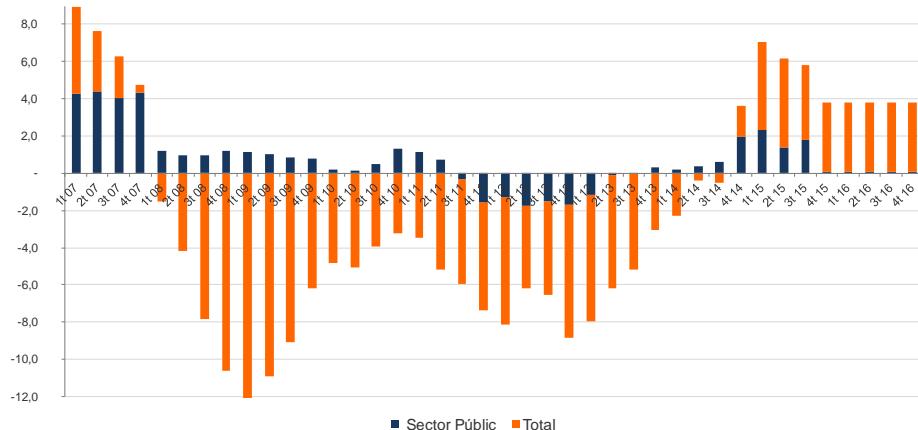
Gràfic 5.13 Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

Font: Observatori de Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

L'evolució negativa del mercat de treball durant el llarg període de crisi queda recollida a les xifres d'atur registrat a les Terres de l'Ebre, tal com es mostra al gràfic 5.14. Les dades ens indiquen que el comportament del sector públic ha estat més positiu, però no tant per la creació de nous llocs de treball com pel fet que el procés de destrucció d'ocupació durant els anys de la crisi ha estat molt menys intens que al sector privat de l'economia. En tot cas, a partir de l'any 2014 s'observa un canvi de tendència, en què es comença a generar nous llocs de treball i, de forma més intensa, al sector privat.

Gràfic 5.14 Contribució del sector públic a la variació de l'afiliació a la Seguretat Social. Terres de l'Ebre (%)

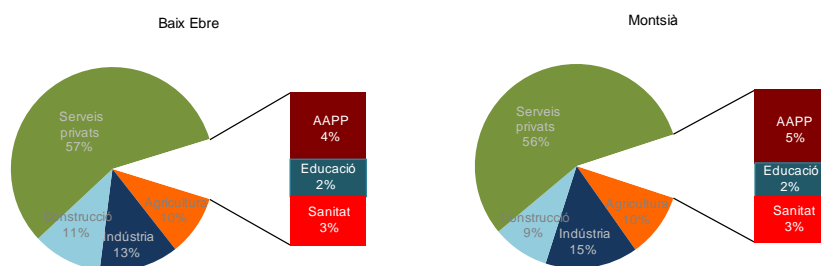

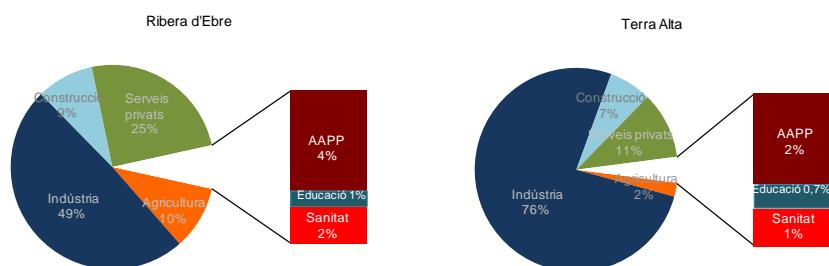
Font: Observatori de Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

Si analitzem les branques d'activitat on s'ha generat aquest atur, veiem que hi ha diferències entre les quatre comarques de les Terres de l'Ebre. El gràfic 5.15 mostra que tant al Baix Ebre com al Montsià l'evolució al sector dels serveis privats (57% i 56%, respectivament) i a la indústria (13% i 15%, respectivament) explica la major part de l'atur registrat. En canvi, a la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (76% i 49%, respectivament).

Si analitzem el comportament de l'atur relacionat amb activitats pròpies del sector públic (sanitat i serveis socials, administració pública o educació), les taxes d'atur registrat són més petites, encara que més significatives a les comarques, com el Baix Ebre i el Montsià, on el seu pes en l'activitat econòmica és més gran.

Gràfic 5.15 Atur registrat per comarques i sectors d'activitat, 2016

Font: Idescat.

5.3 Reptes i oportunitats del sector públic

La societat del coneixement, les noves tecnologies, la globalització, han generat un canvi que afecta la manera d'entendre l'activitat econòmica, però també suposen un canvi en els nostres hàbits socials, en la manera de relacionar-se amb la gent. No obstant això, qualsevol procés de canvi implica incerteses i el perill que algunes persones o col·lectius en quedin al marge.

Tal vegada els exemples d'èxit més reeixits en aquest procés d'adaptació els trobem als països escandinaus, que han estat capaços de dissenyar sistemes educatius en què la formació esdevé un element integrador i no pas discriminador, i en funció de les habilitats i les capacitats de l'alumne se'ls ofereix una formació en sintonia amb les demandes laborals i les noves tendències del mercat de treball. Però l'educació no és només fonamental per desenvolupar la societat del coneixement i impulsar una economia competitiva i innovadora, sinó que també és una eina per reduir les desigualtats i afavorir la mobilitat social.

Malgrat el consens en aquest discurs sobre les bondats de la inversió en capital humà, el cert és que les polítiques d'austeritat instrumentades durant la darrera crisi econòmica han fet que, tant a Catalunya com a molts països del nostre entorn, la despesa en educació s'hagi estancat. I, per tant, també la seva capacitat per generar els impulsos socials i econòmics necessaris per assolir un creixement econòmic sostenible i inclusiu.

5.3.1 Sobre la importància de l'educació infantil

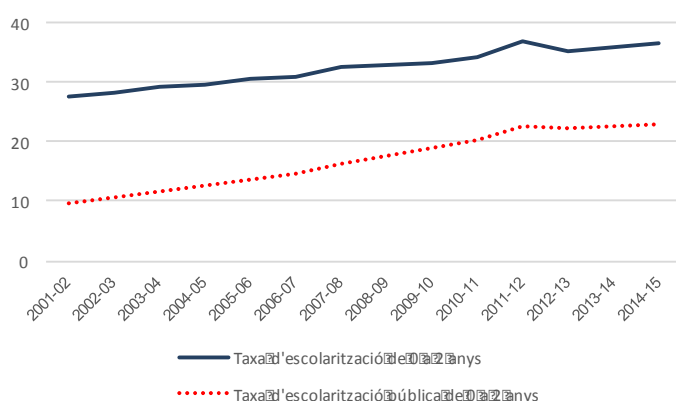
Si bé existeix un ampli ventall de polítiques per garantir el dret dels infants a una educació en condicions d'igualtat d'oportunitats, ta com recull la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, les escoles bressol i les llars d'infants constitueixen la primera fase educativa. No només contribueixen al desenvolupament de l'infant, sinó a compensar les desigualtats d'origen social o econòmic que pugui haver-hi. De fet, l'accés a l'educació infantil és un dels àmbits més destacats tant per experts com per les organitzacions internacionals com a factor clau per a la igualtat d'oportunitats educatives (Bonke i Esping-Andersen, 2011; OCDE, 2012).

Per què és de caire estratègic millorar l'educació infantil de primer cicle? L'escolarització de 0 a 2 anys no només contribueix a conciliar la vida laboral i familiar, sinó que ofereix als infants oportunitats de desenvolupament personal, social, cognitiu i emocional, i al mateix temps ajuda a prevenir i a combatre els efectes privatisos que la pobresa infantil genera en el desenvolupament dels infants que la pateixen. Com assenyala Heckman (2008), les actuacions sobre nens a la primera infància fomenten les seves capacitats, la qual cosa permet atacar la desigualtat en origen. I, en darrera instància, contribueixen a augmentar la productivitat de l'economia a llarg termini.

Diversos estudis assenyalen que les habilitats cognitives i no cognitives adquirides des del naixement fins als cinc anys són uns dels principals determinants de la productivitat en la vida adulta (Felgueroso, 2012). Per aquest motiu és durant aquest període del cicle vital que els rendiments de la inversió educativa són els més elevats. A més, aquesta política educativa contribuiria a reduir despeses associades a l'educació especial i altres programes que intenten pal·liar els dèficits educatius primerencs.

Malgrat la importància del primer cicle d'educació infantil en la compensació de desigualtats i en la garantia del principi d'igualtat d'oportunitats, no té reconeguda la gratuïtat. Durant anys la manca d'oferta pública suficient per atendre la demanda existent ha estat el principal problema. Tal com es pot veure al gràfic 5.16, la darrera dècada la taxa d'escolarització total a Catalunya ha experimentat un creixement sostingut al llarg del temps, però amb una tendència a l'estacament els darrers tres cursos. La crisi econòmica dels darrers anys, però, ha tingut un impacte important en aquest àmbit educatiu: les dificultats pressupostàries de l'Administració pública han reduït l'expansió de l'oferta de places, però al mateix temps s'ha reduït la demanda (sia per la caiguda de la renda associada a una major precarietat laboral, sia perquè l'augment de l'atur ha reduït les necessitats de conciliació de la vida laboral i familiar).

Gràfic 5.16 Evolució de la taxa d'escolarització de 0 a 2 anys a Catalunya (2001-2015)

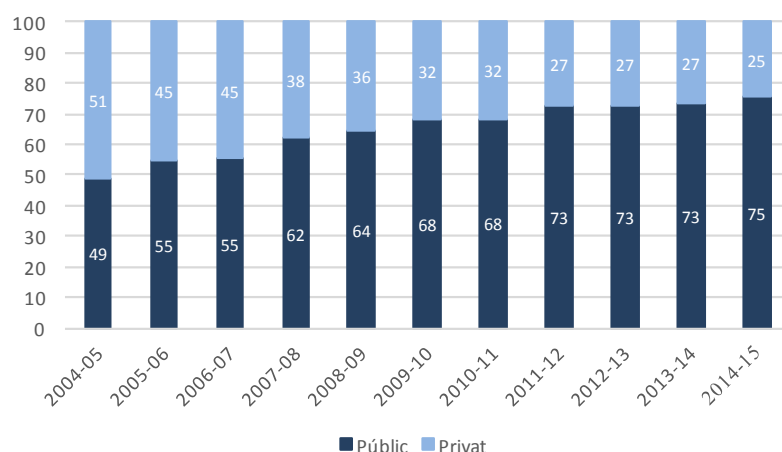
Font: Síndic de Greuges.

Sembla, doncs, que, ateses aquestes baixes taxes d'escolarització, l'educació infantil de primer cicle més que eliminar les desigualtats educatives està contribuint a reproduir-les. Són els infants que pertanyen a famílies amb nivells educatius més alts, que a priori ja parteixen d'una situació socioeconòmica més favorable, els que accedeixen més a aquests recursos educatius. És a dir, els que abans se socialitzen i entren en contacte amb la institució escolar i els que abans es beneficien del seu impacte positiu.

Després d'anys d'increments de les partides pressupostàries destinades a aquesta etapa, que van permetre impulsar la creació i el manteniment de les places públiques, a partir de l'any 2010 el Departament d'Ensenyament inicia un procés de reducció de la subvenció que atorgava a les administracions locals en concepte de sosteniment de plaça pública d'educació infantil de primer cicle, així com en la subvenció que destinava als centres de titularitat privada d'educació infantil de primer cicle.

Si bé les Terres de l'Ebre s'havien caracteritzat durant les darreres dècades per un model de provisió basat en una forta presència del sector privat, la darrera dècada aquest dèficit s'ha corregit substancialment: mentre el curs 2004-05 més de la meitat de l'oferta era de titularitat privada, el curs 2014-15 un 75% de l'oferta ja és de titularitat pública.

Gràfic 5.17 Places d'educació infantil (1r cicle) (%). Terres de l'Ebre

Font: Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.

Malgrat que la major part de l'oferta de places de 0 a 2 anys és de titularitat pública, això no n'implica la gratuïtat. De fet, per garantir la sostenibilitat de les escoles bressol públiques, alguns ajuntaments han optat per incrementar els nivells de copagament per part de les famílies. Però qualsevol increment dels costos d'accés a aquest servei educatiu per a les famílies usuàries, si no existeix un desplegament simultani de sistemes d'accessibilitat econòmica (beques, tarifació social, bonificacions...) per a les que tenen una situació social menys afavorida, perjudica l'accessibilitat econòmica a l'educació infantil de primer cicle, especialment dels infants de famílies socialment menys afavorides, i comporta necessàriament un retrocés del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

Però aquestes desigualtats en l'accés no deriven només de l'origen social de l'alumnat, sinó també del municipi de residència. Aquest fet condiona les oportunitats d'accés a l'oferta dels infants, ja que hi ha desigualtats importants entre comarques i municipis en la provisió territorial de places per a l'escolarització de 0 a 3 anys a Catalunya. A les Terres de l'Ebre, hi ha 18 municipis que no disposen d'una oferta de places per a educació infantil de primer cicle, la qual cosa significa que aquests infants es veuen obligats a desplaçar-se a municipis veïns, sense disposar dels punts corresponents a la proximitat per optar a una plaça en un centre públic. Tal com assenyala el Síndic de Greuges (2016), sembla raonable mancomunar escoles bressol públiques entre els ajuntaments de municipis petits sense prou capacitat financera per crear i mantenir aquest servei només amb el finançament propi.

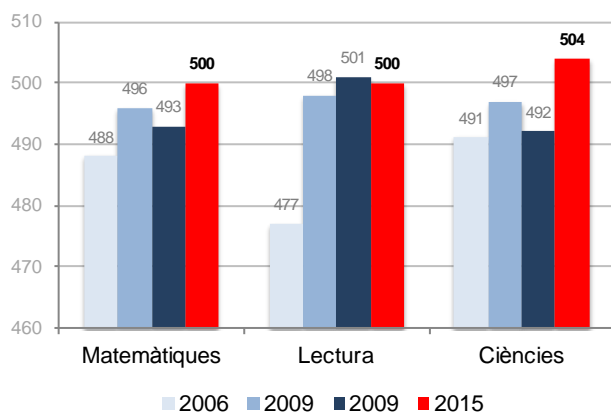
5.3.2 Sobre el capital humà d'un territori

L'objectiu de qualsevol sistema educatiu és la transmissió d'uns coneixements, d'unes capacitats i d'uns valors que permetin a les persones gaudir de les oportunitats que dona viure en una societat cada cop més oberta. Però el nivell de formació és també un factor essencial en la competitivitat d'un territori, ja que determina la productivitat, la creativitat i la capacitat d'emprenedoria d'una societat. En definitiva, proporciona als ciutadans els fonaments que els permetran afrontar una dinàmica de canvi constant al llarg de la vida.

L'Estratègia Europa 2020 fixa dos objectius quantitius per complir d'aquí al final de la dècada. En primer lloc, reduir l'abandonament escolar prematur fins al 10%. És a dir, que el percentatge de la població d'entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària (ESO) respecte al total de població del mateix grup d'edat no superi aquesta xifra del 10%. I, en segon lloc, proposa fer arribar almenys fins al 40% la quantitat de persones de 30 a 34 anys que hagin completat estudis de nivell terciari o equivalents l'any 2020 per al conjunt de la UE. Les dades de l'any 2016 mostren que a Catalunya ja hem assolit aquest segon objectiu (43%), tot i que encara estem lluny d'assolir el primer (27%).

Més enllà d'aquests objectius, relacionats amb l'allargament dels estudis, és també important conèixer la qualitat del nostre sistema educatiu. Els informes elaborats per institucions internacionals (OCDE, UNESCO, UE) posen de manifest periòdicament els problemes estructurals del nostre sistema educatiu, però també l'evolució positiva al llarg del temps.

Gràfic 5.18 Evolució dels resultats de l'informe PISA. Catalunya

Font: OCDE.

Els resultats que obtenim en els informes PISA mostren que s'ha aconseguit una escola de mínims per al conjunt de la població, però que encara estem molt lluny de ser una escola d'òptims. L'informe PISA 2015 mostra que l'alumnat de 15 anys de Catalunya obté una puntuació mitjana en competència lectora, científica i matemàtica superior tant a l'OCDE com a la d'Espanya. Però aquesta mitjana ens amaga informació. Si observem la distribució dels resultats al gràfic 5.19, veiem que Catalunya té uns resultats molt positius pel que fa al seu reduït percentatge d'estudiants al nivell inferior en totes les competències. En canvi, els resultats no són tan positius pel que fa al percentatge d'alumnes que se situen al nivell superior, on només en competència matemàtica ens situem lleugerament per damunt de la mitjana de l'OCDE.

Gràfic 5.19 Resultats de l'informe PISA 2015

	Competència lectora		
	Nivell inferior	Nivell intermedi	Nivell superior
Catalunya	15,4%	78,4%	6,2%
Espanya	16%	79%	5%
OCDE	20%	72%	8%
	Competència científica		
	Nivell inferior	Nivell intermedi	Nivell superior
Catalunya	15,7%	77,5%	6,7%
Espanya	18%	77%	5%
OCDE	22%	70%	8%
	Competència matemàtica		
	Nivell inferior	Nivell intermedi	Nivell superior
Catalunya	17,7%	72,1%	10,20%
Espanya	22%	71%	7%
OCDE	23%	67%	10%

Nivell inferior: nivell 1 i per sota // Nivell intermedi: nivells 2, 3 i 4 // Nivell superior (nivells 5 i 6)

Font: OCDE.

Més enllà dels resultats del darrer informe, l'anàlisi comparada dels resultats al llarg dels anys ha posat de manifest que els països que obtenien un millor rendiment a les proves PISA eren aquells en què la incidència del nivell socioeconòmic sobre els resultats dels alumnes és més baixa (Bonal i Zancajo, 2016). De fet, el percentatge d'alumnes de baix nivell socioeconòmic que no assoleix un nivell mínim de competències és cinc vegades més gran que el dels alumnes socialment més afavorits. I no assolir aquestes competències fonamentals té efectes a mitjà i llarg termini sobre les trajectòries vitals dels joves.

En el cas de Catalunya, les dades de l'informe PISA no revelen una excel·lència en el sistema educatiu català, però els resultats sí que recullen una certa equitat. Una possible explicació d'aquest fet és que tradicionalment s'ha posat el focus a les franges baixes, la qual cosa ha representat oblidar l'alumnat amb altes competències.

És evident que l'educació i la formació de les persones és un procés complex, però també ho és que no es pot resoldre només des de l'escola. Els problemes d'integració i el compromís social en l'atenció a la diversitat van més enllà de l'àmbit i del temps escolar. Les accions efectives són les que impliquen tota la comunitat, que combinen esforços dels serveis socials, de sanitat, de planificació urbanística, de l'esport o la cultura. En tot cas, la reducció de la despesa dedicada a l'educació que s'ha produït els darrers anys a Catalunya ha afectat especialment els programes destinats a la població socialment més desfavorida. Atesa la restricció dels recursos públics, la preocupació per millorar la qualitat de l'educació hauria de ser un principi transversal que inspirés qualsevol política pública. Perquè una educació cara pot ser dolenta, però una bona educació mai no és barata.

5.4 Conclusions

La darrera crisi ha obligat a repensar el paper del sector públic. La percepció de la ciutadania és que els ajustos s'han fet fonamentalment per reduir costos. Però els ciutadans el que reclamen és més qualitat en els serveis públics, i alhora més transparència en la presa de decisions. Dues coses que contribuirien a millorar la confiança de la ciutadania respecte a les institucions.

I els reptes que tenim per endavant són grans. L'informe *The global competitiveness report 2016-2017* fa un estudi de 138 països, en què analitza els factors que els experts en creixement econòmic consideren més rellevants. Uns indicadors que van des de factors bàsics (institucions, infraestructures, situació macroeconòmica, salut i educació) i de funcionament dels mercats (de béns, de treball i financer) fins a altres relacionats amb la capacitat innovadora (sofisticació dels negocis, R+D). I el resultat és que Espanya encara té moltes mancances: ocupem el 60è lloc en “transparència en la formació de polítiques públiques”, el 65è en “independència del poder judicial”, el 100è en “confiança en els polítics” o el 106è en “nivell de malbaratament de diners per part del sector públic”. Els problemes que van més enllà de la desconfiança que s'ha instaurat al voltant de determinades institucions públiques polítiques i partits polítics, ja que la nostra competitivitat també es veu limitada en ocupar el lloc 51è en “capacitat d'innovació”, el 65è en “qualitat del sistema educatiu”, el 80è en “cooperació entre treballadors i empresaris”, el 81è en “nombre de dies necessaris per obrir un negoci”, el 83è en “capacitat per atreure talent” i el 88è en “facilitat per accedir a préstecs”. Aquestes posicions van millorant lentament, però es posa en evidència que encara són molts els obstacles que tenim per endavant per ser una societat més dinàmica i innovadora.

És probable que les reformes del sector públic estiguin marcades per factors grans tendències, com la crisi econòmica o la demografia i l'envelliment de la població. Però el que és evident és que estem en una cruïlla, on tot està per fer i tot és possible. Però on encara ens cal reflexionar què volem ser i què estem disposats a fer per aconseguir-ho.

Bibliografia

- BBVA CX (2016). *Anuari econòmic comarcal 2016*. Barcelona: BBVA CatalunyaCaixa.
- BONAL, X.; ZANCAJO, A. (2016). “Educació, pobresa i desigualtats en un context de crisi”, *Nota d’Economia* 103: 91-103.
- BONKE, J.; ESPING-ANDERSEN, G. (2011). “Family investments in children productivities, preferences and parental child care”, *European Sociological Review* 27 (1): 43-55.
- CEO (2016). *Baròmetre d’opinió política*. 3a onada. Centre d’Estudis d’Opinió, Generalitat de Catalunya.
- CIS (2017). *Barómetro sobre la percepción de los principales problemas de España*. Madrid: Centre d’Investigacions Sociològiques.
- COMISSIÓ EUROPEA (2016). *Standard Eurobarometer 86*. Brussel·les: Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea.
- FELGUEROSO, F. (2012). “Recortes educativos y responsabilidad fiscal: la escuela infantil”, *Nada es Gratis*. [Disponible a: <http://nadaesgratis.es/felgueroso/recortes-educativos-y-responsabilidad-fiscal-la-escuela-infantil-1>]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2016). *Memòria explicativa dels Pressupostos de la Generalitat de Catalunya 2016*. Barcelona: Departament de la Vicepresidència i d’Economia i Hisenda.
- HECKMAN, J. J. (2008). “Schools, Skills, and Synapses”, *Economic Inquiry* 46 (3): 289-324.
- MHFP (2015). *Actualización del programa de estabilidad del Reino de España 2016-2019*. Madrid: Ministeri d’Hisenda i Funció Pública.
- MILANOVIC, B. (2016). *Global inequality: a new approach for the age of globalization*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- OCDE (2012). *Equity and quality in education: supporting disadvantaged students and schools*. París: OECD Publishing.
- — (2016). *PISA 2015 Results*. París: OECD Publishing.
- SCHWAB, K. (ed.) (2016). *The global competitiveness report 2016-2017*. Ginebra: World Economic Forum.
- SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA (2015). *Informe (0-3 anys)*. Barcelona: Síndic de Greuges.

Annexos

A4.1 Viatgers a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2016 respecte a 2015 (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	8,42%	8,42%	8,94%	4,25%
Barcelona	5,72%	5,72%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	8,24%	6,89%	14,89%	9,69%
Costa Brava	4,80%	4,70%	6,19%	-7,24%
Costa Daurada	9,69%	7,65%	16,74%	17,11%
Costa Barcelona	17,68%	19,41%	7,94%	5,80%
Pirineus	8,12%	12,89%	3,13%	1,89%
Terres de Lleida	13,79%	13,37%	-14,40%	31,73%
Terres de l'Ebre	7,18%	6,51%	8,01%	15,56%
Val d'Aran	-2,37%	-2,41%	-1,65%	-

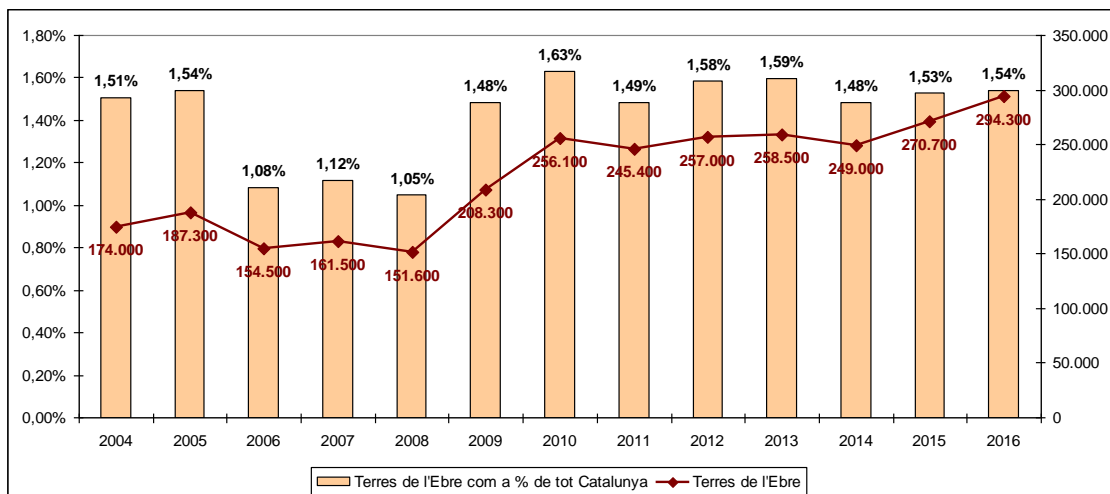
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer de 2017).

A4.2 Pernotacions a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2016 respecte a 2015 (%)

	Total	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Total viatgers	5,99%	6,55%	4,07%	5,87%
Barcelona	5,54%	5,54%	-	-
Catalunya Central / Paisatges Barcelona	46,38%	83,05%	5,99%	9,82%
Costa Brava	5,46%	5,75%	5,52%	-5,86%
Costa Daurada	5,25%	6,56%	2,54%	20,75%
Costa Barcelona	132,10%	232,18%	0,22%	-0,88%
Pirineus	10,93%	14,91%	8,21%	6,47%
Terres de Lleida	6,15%	5,96%	-24,78%	41,87%
Terres de l'Ebre	9,48%	11,12%	5,95%	27,80%
Val d'Aran	-0,24%	-0,59%	4,41%	-

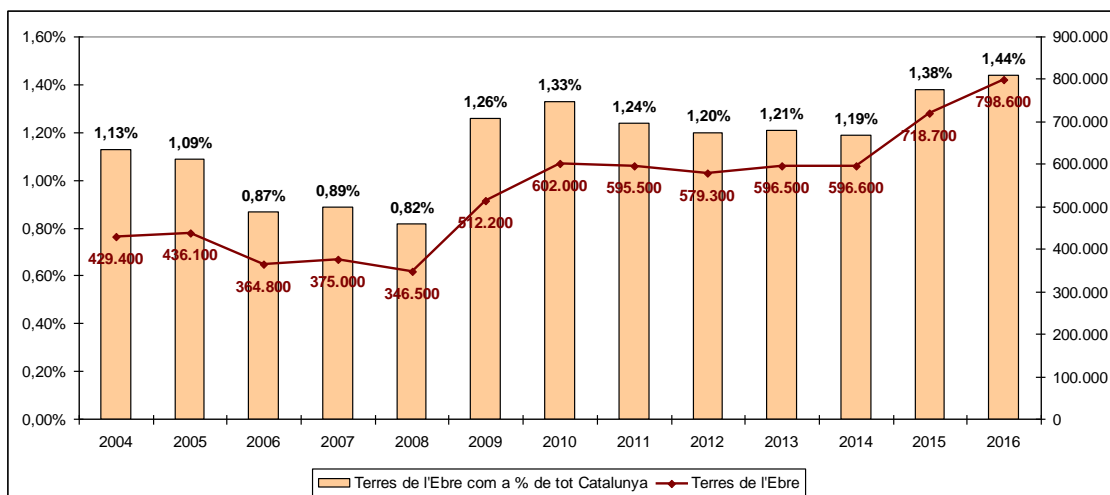
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer de 2017).

A4.3 Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

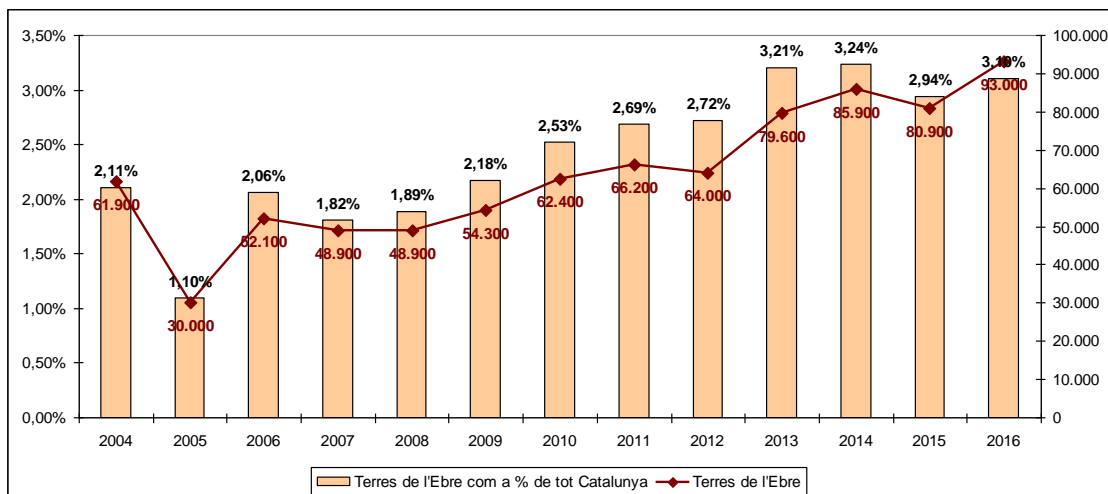
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.4 Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

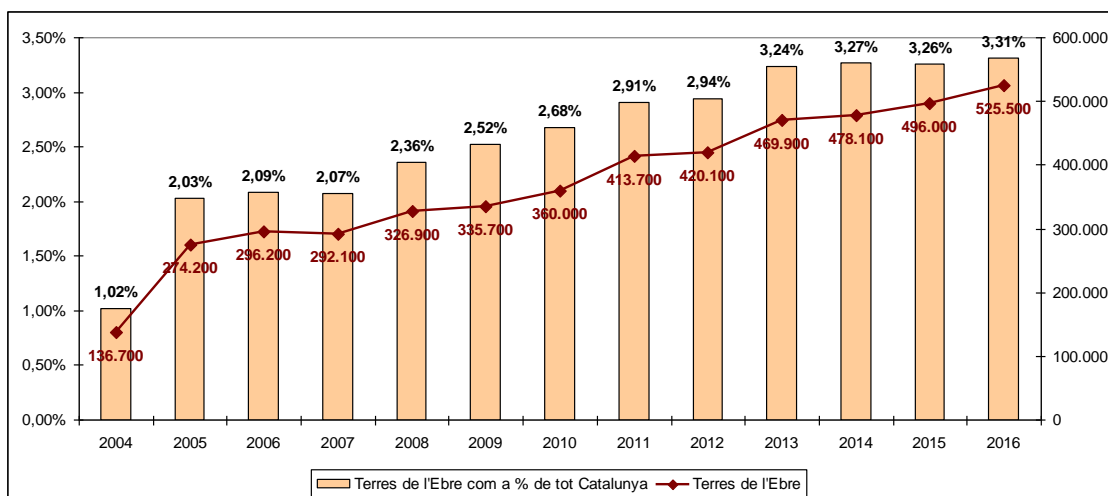
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.5 Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

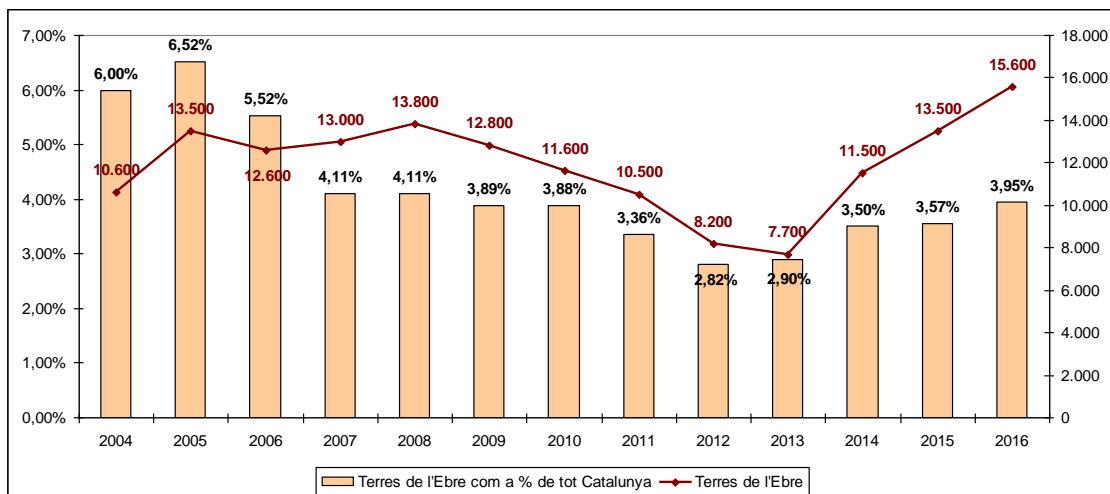
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.6 Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

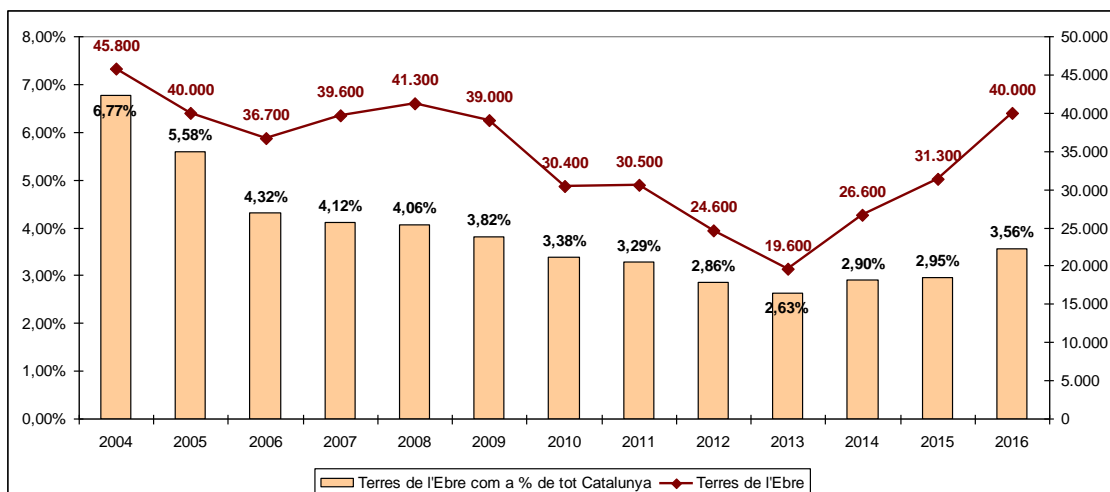
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.7 Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.8 Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya, 2004-16

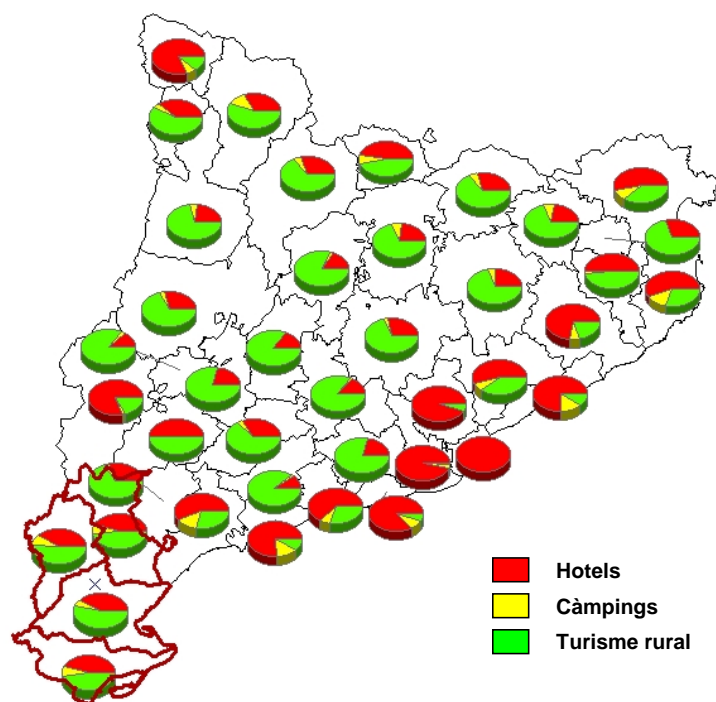
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2016 són provisionals.

A4.9 Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptiu, 2016

2016	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	15.068	2.640	1.408	1.623	357	94	1.350	48
Febrer	28.251	5.164	2.463	2.723	1.627	246	1.044	54
Març	57.286	5.444	28.005	7.875	1.936	277	3.830	113
Abril	46.440	10.990	26.524	28.263	1.273	356	2.798	228
Maig	62.231	10.750	31.315	27.640	1.140	999	3.494	443
Juny	66.864	16.076	34.098	32.913	773	526	2.864	528
Juliol	86.458	33.996	42.652	61.425	1.814	4.685	4.167	2.001
Agost	121.436	22.002	82.696	66.429	5.998	3.288	9.890	3.241
Setembre	69.203	19.116	25.690	26.126	1.012	462	3.667	731
Octubre	34.180	10.905	12.899	12.638	1.101	37	3.833	255
Novembre	17.325	3.094	4.127	1.763	129	84	1.553	123
Desembre	18.745	2.386	6.805	3.031	316	19	3.137	74
Total	623.486	142.564	298.682	272.449	17.476	11.073	41.627	7.839
% Variació 2	12,0%	-3,2%	6,2%	2,5%	16,4%	4,4%	10,8%	18,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

A4.10 Distribució per comarques del nombre de tot tipus d'establiments turístics, 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A4.11 Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre de places, 2015

	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	39,9%	15,6%	44,5%
Alt Empordà	29,2%	68,3%	2,5%
Alt Penedès	50,6%	0,0%	49,4%
Alt Urgell	31,5%	55,6%	13,0%
Alta Ribagorça	54,6%	33,1%	12,4%
Anoia	54,1%	7,5%	38,4%
Aran	66,6%	31,8%	1,6%
Bages	55,9%	22,5%	21,6%
Baix Camp	32,0%	67,0%	0,9%
Baix Ebre	37,3%	58,6%	4,1%
Baix Empordà	20,4%	78,4%	1,2%
Baix Llobregat	76,8%	23,2%	0,0%
Baix Penedès	49,3%	49,2%	1,5%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	12,1%	74,5%	13,4%
Cerdanya	38,0%	57,2%	4,9%
Conca de Barberà	34,4%	52,5%	13,1%
Garraf	38,8%	60,9%	0,3%
Garrigues	77,4%	0,0%	22,6%
Garrotxa	18,5%	64,0%	17,6%
Gironès	71,9%	18,1%	10,0%
Maresme	63,2%	36,5%	0,3%
Moianès	18,2%	51,7%	30,1%
Montsià	36,3%	56,6%	7,1%
Noguera	25,6%	58,2%	16,1%
Osona	30,3%	51,1%	18,6%
Pallars Jussà	24,3%	60,2%	15,5%
Pallars Sobirà	25,3%	68,3%	6,4%
Pla d'Urgell	59,0%	0,0%	41,0%
Pla de l'Estany	12,9%	60,0%	27,0%
Priorat	17,3%	59,1%	23,6%
Ribera d'Ebre	47,6%	39,4%	13,0%
Ripollès	27,6%	59,7%	12,7%
Segarra	41,2%	0,0%	58,8%
Segrià	94,7%	3,5%	1,8%
Selva	64,7%	34,3%	0,9%
Solsonès	17,6%	60,8%	21,6%
Tarragonès	55,7%	44,1%	0,2%
Terra Alta	44,3%	43,0%	12,8%
Urgell	57,8%	0,0%	42,2%
Vallès Occidental	99,5%	0,0%	0,5%
Vallès Oriental	57,9%	36,1%	6,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A4.12 Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre d'establiments, 2015

	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	9,5%	1,6%	88,9%
Alt Empordà	53,3%	8,2%	38,5%
Alt Penedès	20,4%	0,0%	79,6%
Alt Urgell	30,1%	5,9%	64,0%
Alta Ribagorça	38,2%	4,1%	57,7%
Anoia	13,6%	1,1%	85,2%
Aran	81,2%	6,8%	12,0%
Bages	28,3%	3,0%	68,7%
Baix Camp	56,7%	14,2%	29,1%
Baix Ebre	41,7%	4,8%	53,6%
Baix Empordà	56,4%	13,1%	30,6%
Baix Llobregat	96,5%	2,3%	1,2%
Baix Penedès	63,0%	7,4%	29,6%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	23,1%	8,3%	68,6%
Cerdanya	47,9%	5,9%	46,2%
Conca de Barberà	33,3%	3,2%	63,5%
Garraf	86,5%	8,1%	5,4%
Garrigues	50,0%	0,0%	50,0%
Garrotxa	22,6%	8,7%	68,7%
Gironès	50,0%	2,0%	48,0%
Maresme	75,8%	14,5%	9,7%
Moianès	20,6%	2,9%	76,5%
Montsià	45,6%	7,4%	47,1%
Noguera	28,6%	3,9%	67,5%
Osona	25,3%	4,9%	69,8%
Pallars Jussà	22,6%	6,0%	71,4%
Pallars Sobirà	32,6%	11,4%	56,0%
Pla d'Urgell	30,4%	0,0%	69,6%
Pla de l'Estany	12,5%	2,5%	85,0%
Priorat	29,9%	4,5%	65,7%
Ribera d'Ebre	45,2%	6,5%	48,4%
Ripollès	28,8%	6,5%	64,7%
Segarra	16,1%	0,0%	83,9%
Segrià	80,0%	2,5%	17,5%
Selva	72,8%	7,7%	19,5%
Solsonès	15,7%	3,3%	81,0%
Tarragonès	76,2%	14,5%	9,3%
Terra Alta	41,0%	7,7%	51,3%
Urgell	21,7%	0,0%	78,3%
Vallès Occidental	94,4%	0,0%	5,6%
Vallès Oriental	54,9%	5,7%	39,3%
Catalunya	52,0%	6,2%	41,8%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A4.13 Oferta d'equipaments receptius. Volum mitjà, 2004-15

Baix Ebre	Hotels	Càmpings	Turisme rural
2004	54,0	504,3	6,3
2007	66,9	538,1	6,0
2010	75,3	538,1	6,3
2015	75,0	1029,8	6,4
Montsià			
2004	54,2	342,7	9,8
2007	50,7	292,3	10,0
2010	50,8	302,8	10,0
2015	49,7	480,0	9,4
Ribera d'Ebre			
2004	31,5	163,0	9,7
2007	29,5	163,0	7,9
2010	28,8	163,0	7,7
2015	28,7	166,5	7,3
Terra Alta			
2004	29,7	335,0	9,3
2007	26,5	335,0	9,2
2010	37,4	177,0	8,8
2015	36,1	187,0	8,4
Terres de l'Ebre			
2004	48,0	417,9	8,4
2007	49,4	409,8	8,2
2010	53,8	396,0	8,0
2015	53,6	529,5	7,7
Catalunya			
2004	96,6	687,2	7,9
2007	97,9	685,6	7,7
2010	101,5	656,6	7,8
2015	104,3	772,5	7,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.14 Oferta municipal d'equipaments receptius. Baix Ebre, 2015

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Aldea, l'	1	52	-	-	3	34
Aldover	-	-	-	-	2	8
Alfara de Carles	1	8	-	-	2	14
Ametlla de Mar, l'	5	673	2	2.610	1	5
Ampolla, l'	4	489	1	354	1	4
Benifallet	2	24	-	-	3	14
Camarles	-	-	-	-	-	-
Deltebre	8	333	1	1.155	18	107
Paüls	-	-	-	-	3	18
Perelló, el	4	303	-	-	4	37
Roquetes	-	-	-	-	2	8
Tivenys	-	-	-	-	2	6
Tortosa	8	714	-	-	4	34
Xerta	2	30	-	-	-	-
Baix Ebre	35	2.626	4	4.119	45	289

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.15 Oferta municipal d'equipaments receptius. Montsià, 2015

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Alcanar	4	162	3	1.572	7	51
Amposta	6	205	2	828	12	119
Freginals	-	-	-	-	-	-
Galera, la	-	-	-	-	1	12
Godall	-	-	-	-	-	-
Mas de Barberans	-	-	-	-	2	20
Masdenverge	1	15	-	-	3	31
Sant Carles de la Ràpita	12	894	-	-	1	9
Sant Jaume d'Enveja	-	-	-	-	5	44
Santa Bàrbara	3	91	-	-	1	14
Sénia, la	2	138	-	-	-	-
Ulldecona	3	35	-	-	-	-
Montsià	31	1.540	5	2.400	32	300

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.16 Oferta municipal d'equipaments receptius. Ribera d'Ebre, 2015

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Ascó	-	-	-	-	1	5
Benissanet	2	61	-	-	-	-
Flix	2	65	-	-	1	10
Garcia	-	-	-	-	-	-
Ginestar	-	-	-	-	1	4
Miravet	-	-	-	-	5	30
Móra d'Ebre	3	39	-	-	-	-
Móra la Nova	3	118	-	-	-	-
Palma d'Ebre, la	-	-	-	-	1	9
Rasquera	-	-	-	-	4	31
Riba-roja d'Ebre	1	42	1	195	-	-
Tivissa	1	18	1	138	2	21
Torre de l'Espanyol, la	-	-	-	-	-	-
Vinebre	2	59	-	-	-	-
Ribera d'Ebre	14	402	2	333	15	110

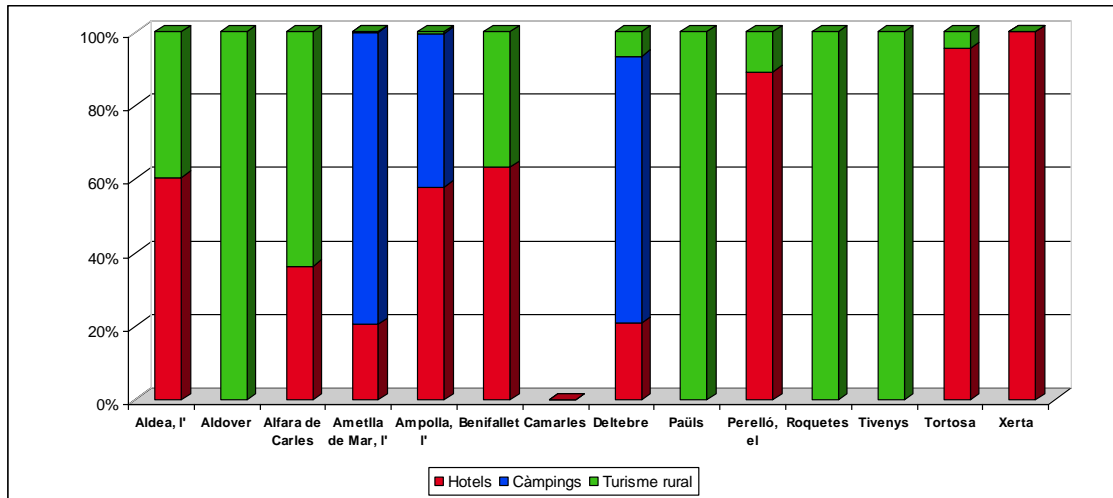
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.17 Oferta municipal d'equipaments receptius. Terra Alta, 2015

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Arnes	3	208	1	243	5	43
Batea	1	27	-	-	1	9
Bot	1	18	1	195	1	5
Caseres	-	-	-	-	1	5
Corbera d'Ebre	-	-	-	-	1	4
Fatarella, la	3	30	-	-	-	-
Gandesa	2	103	-	-	-	-
Horta de Sant Joan	3	146	-	-	8	64
Pinell de Brai, el	1	20	-	-	-	-
Pobla de Massaluca, la	-	-	1	123	2	22
Prat de Comte	1	6	-	-	-	-
Vilalba dels Arcs	1	20	-	-	1	15
Terra Alta	16	578	3	561	20	167

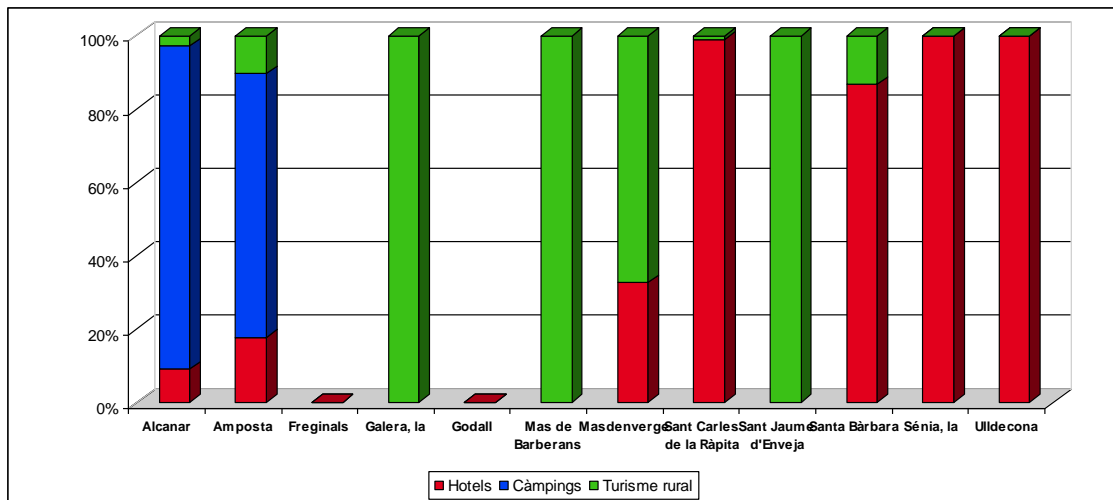
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.18 Capacitat d'allotjament. Municipis del Baix Ebre, 2015

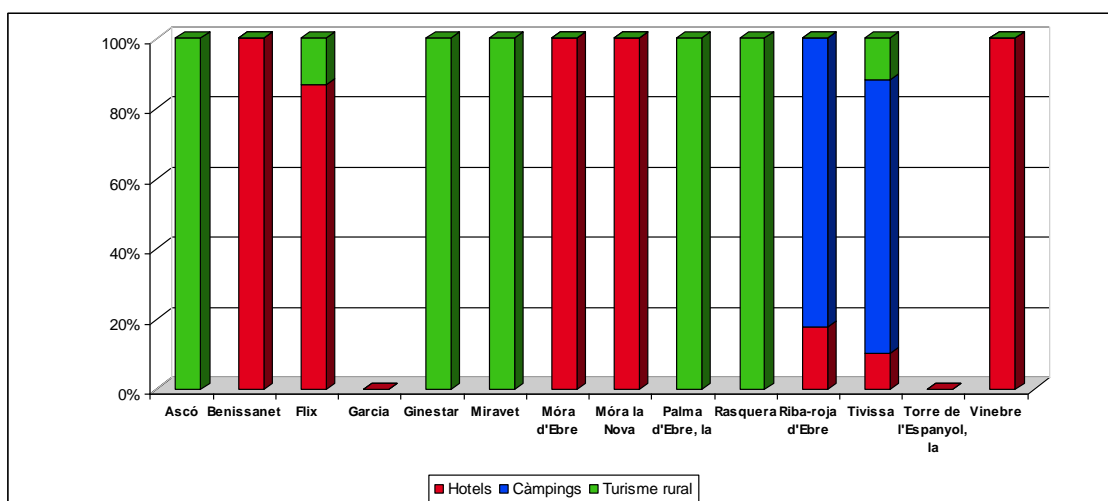
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.19 Capacitat d'allotjament. Municipis del Montsià, 2015

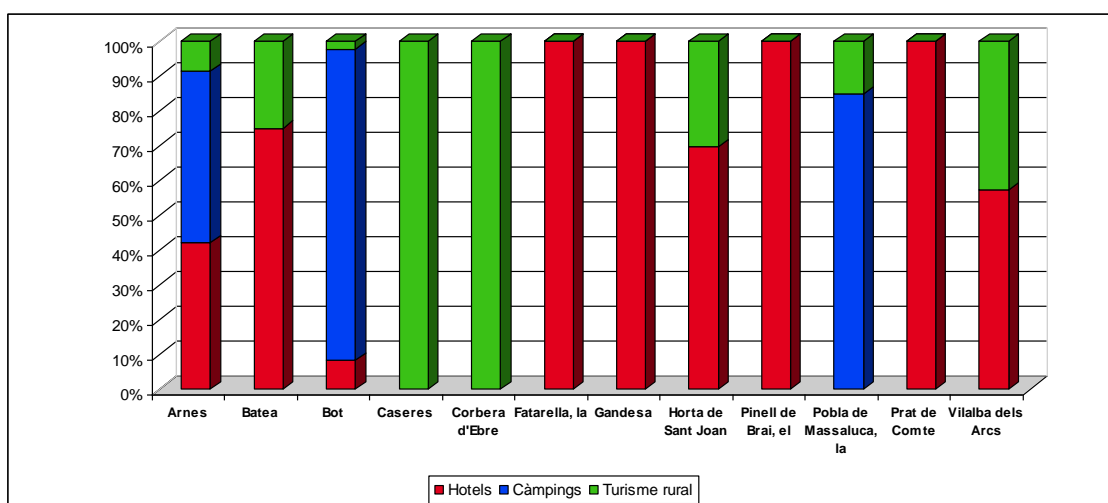
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.20 Capacitat d'allotjament. Municipis de la Ribera d'Ebre, 2015

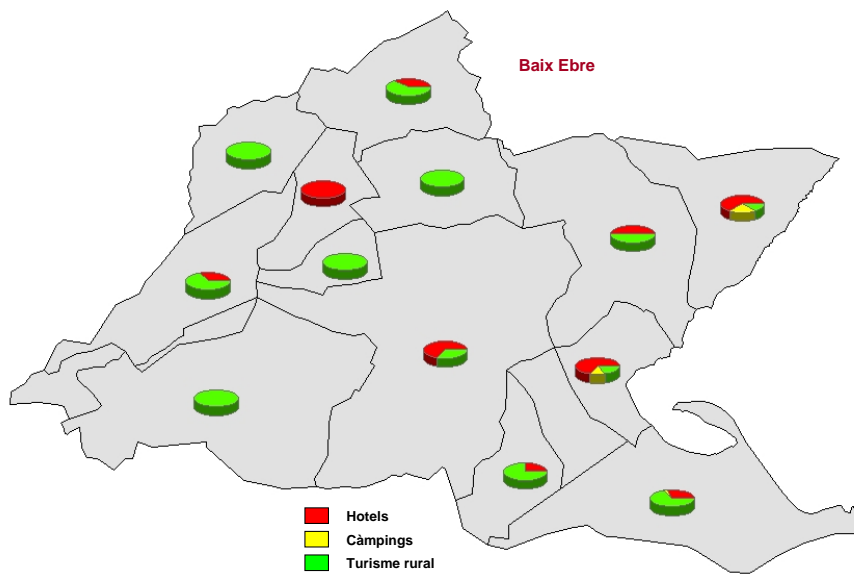
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.21 Capacitat d'allotjament. Municipis de la Terra Alta, 2015

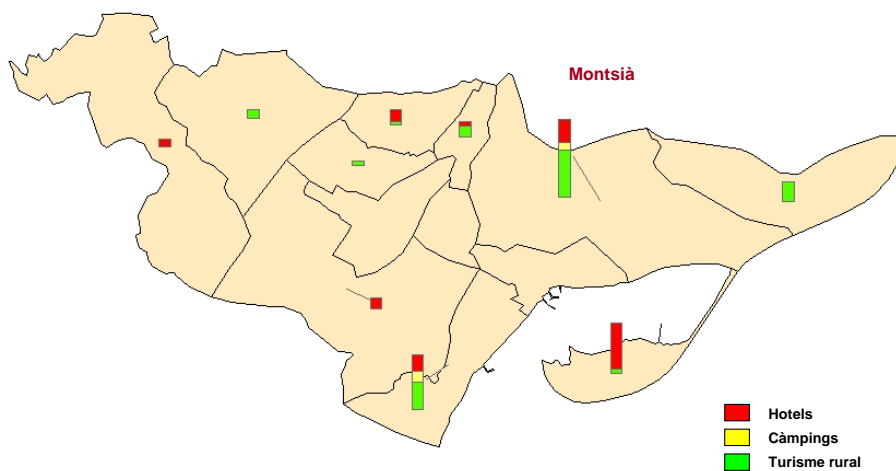
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.22 Distribució per municipis del nombre de tot tipus d'establiments turístics. Baix Ebre, 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.23 Distribució per municipis del nombre de tot tipus d'establiments turístics. Montsià, 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.26 Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2015

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions	Total
Baix Ebre	8	11	5	11	35
Montsià	10	6	4	11	31
Ribera d'Ebre	2	1	2	9	14
Terra Alta	6	1	1	8	16
Terres de l'Ebre	26	19	12	39	96
Catalunya	645	644	612	1.040	2.941

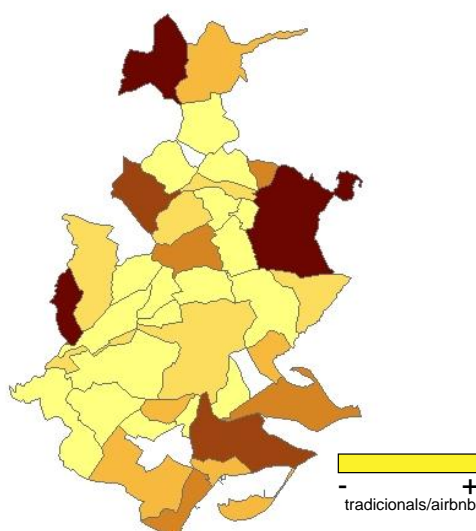
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.27 Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2015

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions
Baix Ebre	22,9%	31,4%	14,3%	31,4%
Montsià	32,3%	19,4%	12,9%	35,5%
Ribera d'Ebre	14,3%	7,1%	14,3%	64,3%
Terra Alta	37,5%	6,3%	6,3%	50,0%
Terres de l'Ebre	27,1%	19,8%	12,5%	40,6%
Catalunya	21,9%	21,9%	20,8%	35,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.28 Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2016. Relació places tradicionals / places Airbnb.

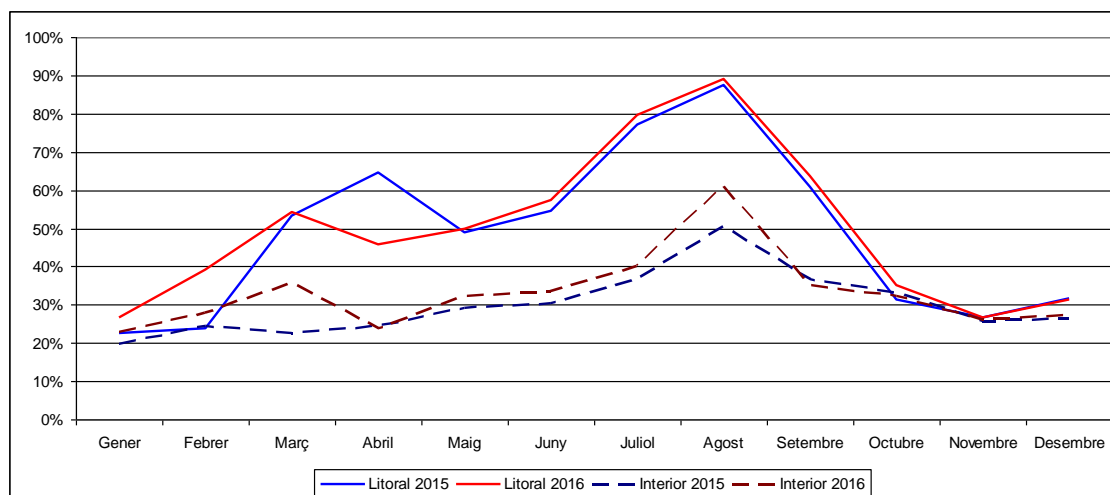
Font: Elaboració pròpia a partir de: <http://www.homeexchange.com>, <http://www.helpx.com> i <http://www.airbnb.com>.
Gener de 2017.

A4.29 Taxa d'ocupació de tot tipus d'establiment turístic a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-16

	Hotels		Càmpings		Establiments de turisme rural	
	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya
2007	48,5%	64,3%	29,3%	44,5%	21,9%	26,1%
2008	39,3%	60,9%	30,9%	44,6%	20,9%	25,9%
2009	39,7%	56,8%	34,8%	43,0%	19,7%	23,9%
2010	42,1%	58,6%	32,1%	41,3%	15,2%	20,7%
2011	40,4%	61,4%	34,8%	43,2%	15,5%	19,8%
2012	40,5%	61,0%	34,3%	42,2%	17,3%	19,0%
2013	40,1%	61,6%	36,6%	41,2%	10,1%	17,8%
2014	40,2%	62,1%	37,1%	43,6%	16,1%	19,6%
2015	45,7%	64,3%	40,9%	45,8%	17,6%	21,1%
2016	50,7%	68,2%	38,3%	45,8%	17,4%	21,3%

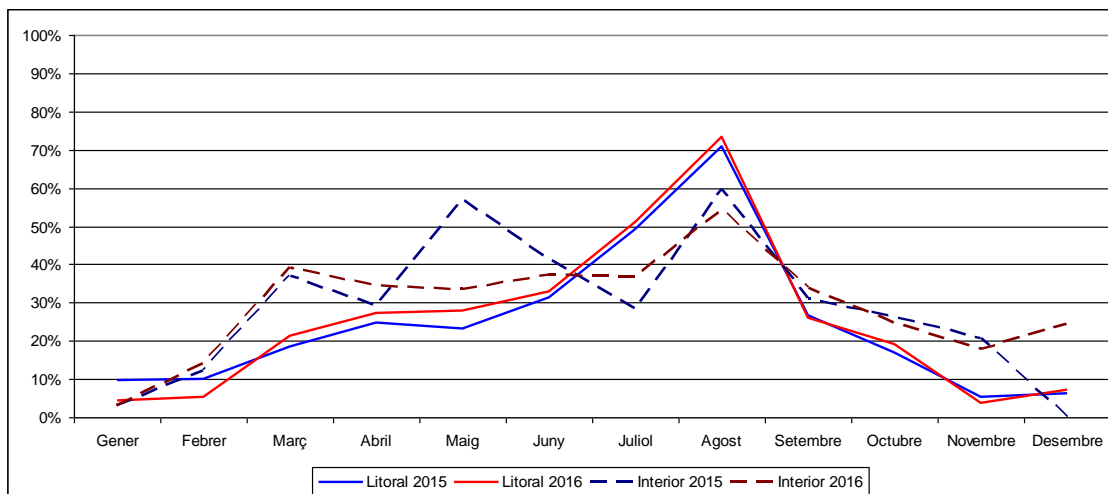
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.30 Taxes d'ocupació als hotels de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-16

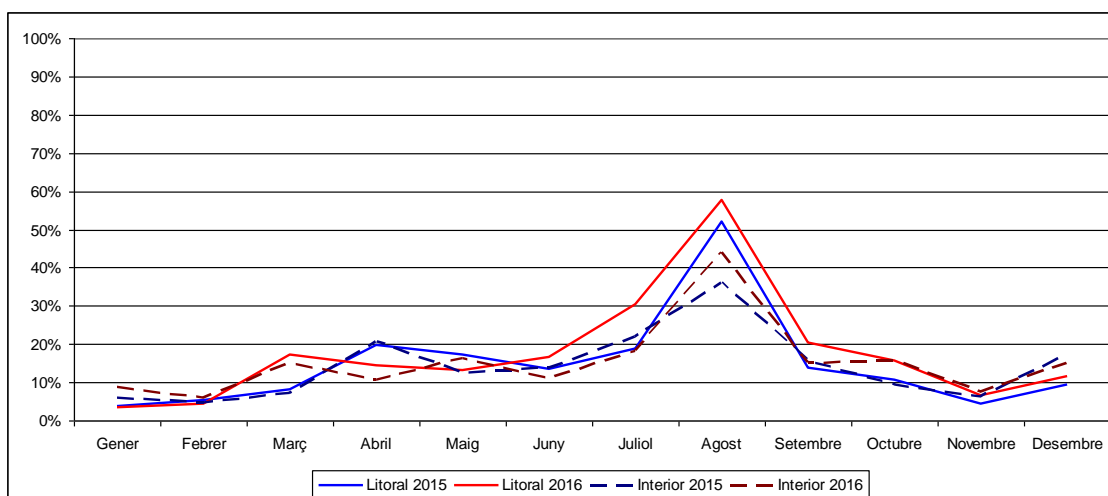
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

A4.31 Taxes d'ocupació als càmpings de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-16

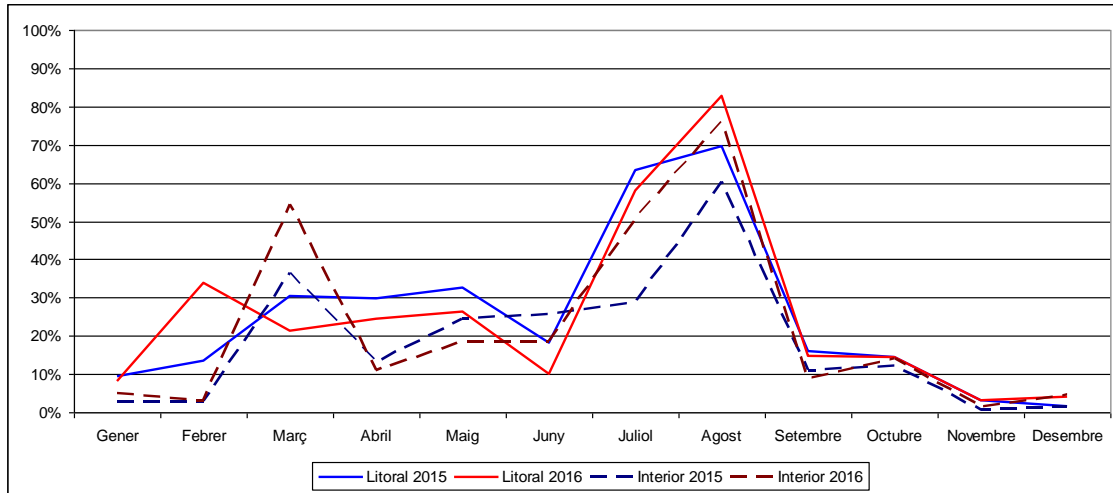
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

A4.32 Taxes d'ocupació als establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-16

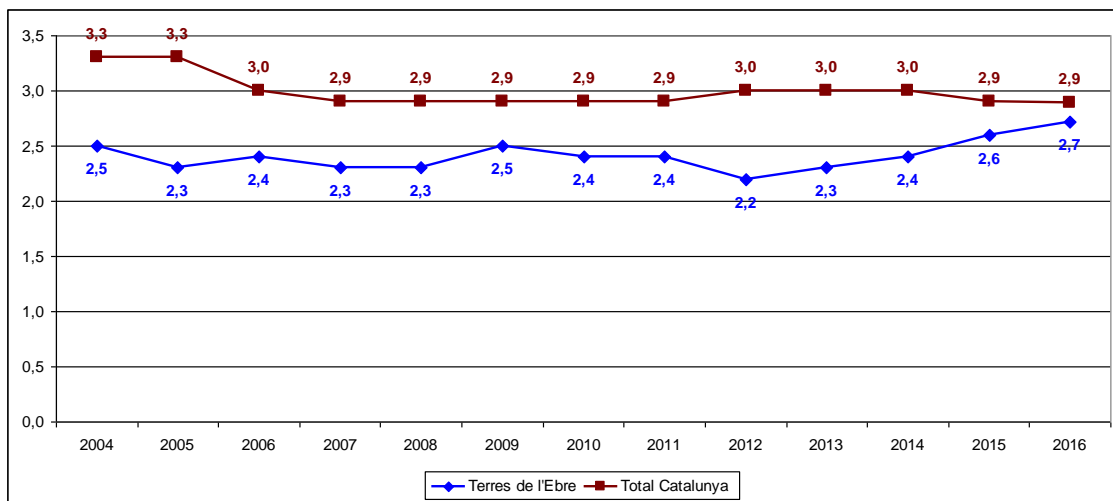
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

A4.33 Taxes d'ocupació als apartaments de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-16

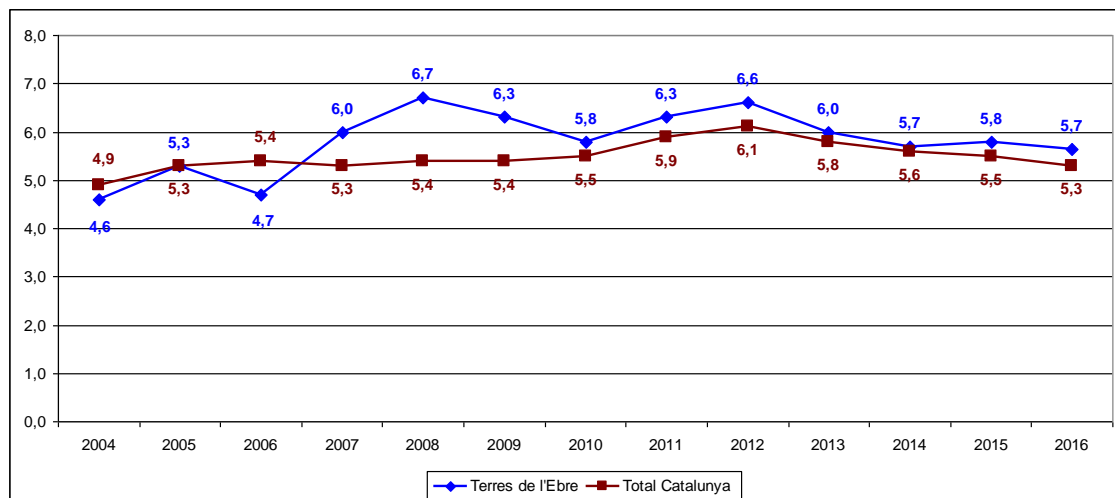
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTdE.

A4.34 Durada de les estades en hotels de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-16

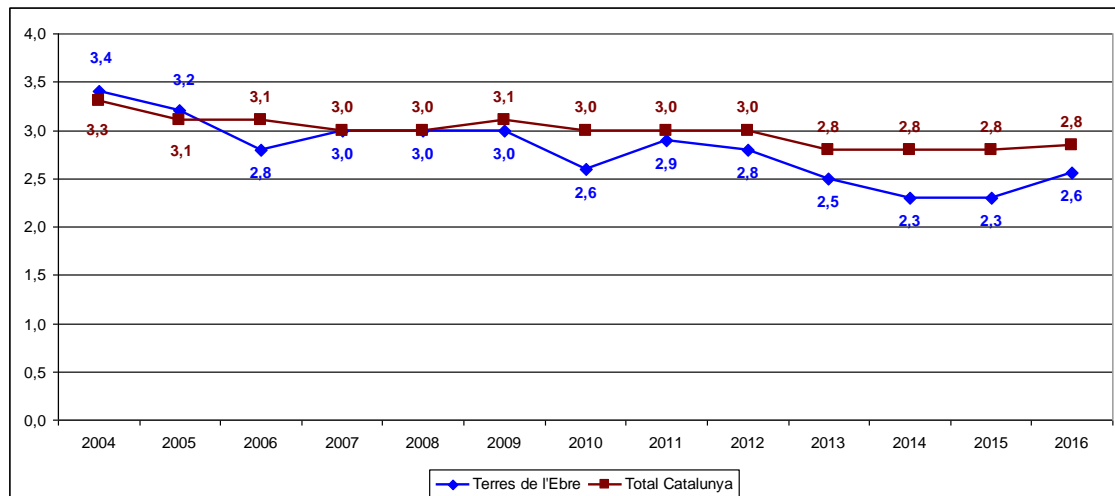
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.35 Durada de les estades en càmpings de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-16

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A4.36 Durada de les estades en establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-16

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Capítol 6. Demografia a les Terres de l'Ebre

Francesc Xavier Farré Albendea

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

6.1 Introducció

L'anàlisi de l'evolució de la població ebreca el 2016 té una estructura semblant a la presentada en anys anteriors. Com a novetats, entre d'altres incorporem alguna anàlisi nova de magnituds absolutes, comparem diferents ajustos i aprofundim en l'anàlisi del gènere i en la població estrangera en l'àmbit municipal. El tema que es preveia com a fonamental en el tractament demogràfic per l'arribada de nous immigrants (refugiats) procedents de les zones de conflicte no queda registrat en termes quantitius a les dades de 2016. No sabem si les noves orientacions polítiques que s'estan imposant al món faran que aquest moviment s'arribi a concretar.

Les dades proporcionades per l'Idescat barregen valors dels anys 2015 i 2016, la qual cosa pot portar en algun moment a confusió. Al llarg del capítol s'utilitzen els valors més nous a cada apartat, on s'indica l'anualitat i, tots els casos exposats suposen una actualització respecte als valors de l'any anterior.

6.2 Evolució de la població

L'any 2016 la població resident a les Terres de l'Ebre es va situar en 180.855 habitants, i això representa el 2,40% de la població catalana (7.522.596). Aquest percentatge torna a suposar una nova disminució del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya. S'encadenen així 8 anys de pèrdua de pes demogràfic de les Terres de l'Ebre respecte a la població catalana. Fins i tot s'agreuja aquesta pèrdua en el percentatge, que era del 2,46% l'any 2014, del 2,44% el 2015 i el 2016 és del 2,40%. Un altre cop aquest valor representa el percentatge més petit del conjunt del segle. Ja hi ha diferència notable respecte a l'any que va ser el més elevat, que fou el 2008, on es va assolir un 2,57% de la població catalana. Des d'aquell any, tots han suposat una disminució del pes relatiu, i han marcat un canvi de tendència d'increment del pes a decrement del pes. Les darreres anualitats, incloent-hi la present, encara agreugen més el canvi de pesos relatius en detriment de les Terres de l'Ebre. Si l'any 2015 ja era el que suposava el menor pes del segle XXI, les dades comentades fan que el 2,40% del 2016 torni a suposar un mínim de pes relatiu de les Terres de l'Ebre al conjunt de la població catalana.

Si analitzem la taxa de creixement de la població ebreca el 2016, torna a ser negativa (-1,1%). Així, suposa la quarta taxa negativa consecutiva des de 2013. El decreixement més elevat es va produir el 2014, amb un -1,90%, i el 2015 va ser del -1,3%. Per tant, tornem a veure una certa moderació en la pèrdua demogràfica. Si comparem amb Catalunya aquest 2016, tal com ja apuntàvem com a possibilitat a l'anuari de 2015, ja s'ha produït una taxa de creixement positiva del 0,19%. Un petit valor, però que suposa un canvi de signe després de tres anys de creixement negatiu.

Per tant, podem concloure dues coses: la primera, que les Terres de l'Ebre tenen una taxa de creixement negatiu i Catalunya ja la té positiva i, segona (fins i tot més preocupant), que el gap no només és desfavorable, sinó que assoleix el valor més gran a favor de Catalunya. El 2016 la resta de les taxes de creixement és d'1,49, mentre que el 2015 era d'1,17 i fins i tot el 2014, amb la gran pèrdua de població a les Terres de l'Ebre, va ser d'1,44.

Aquestes noves aportacions i les quantitats dels dos fan disminuir la taxa de creixement demogràfic de les Terres de l'Ebre, que, acumulada des de l'any 2000, se situa en el 15,72%, per sota de la de Catalunya, que torna a créixer després de tres anys i assoleix el 20,13%. Si mirem la TMAA de les Terres de l'Ebre per al període 2000-16, és del 0,86%, i això vol dir que la població hauria arribat al nivell actual si en els 16 anys hagués crescut a aquest ritme, i s'allunyaria ja de l'1%, valor que ja superà Catalunya (1,08%). Aquest valor de TMAA a les Terres de l'Ebre representa un creixement demogràfic important fruit d'anys en què les taxes van ser superiors al 3%, però el que resulta preocupant és que per quart any consecutiu s'ha produït un retrocés superior a l'1%.

Si fem l'anàlisi en termes de variacions absolutes, per visualitzar les magnituds en nombre d'habitants, la població de les Terres de l'Ebre ha perdut el 2016 2.012 habitants. Així, per quart any consecutiu, s'ha perdut població des del màxim històric de 191.826 el 2012; s'han perdut ja 10.971 residents. Una xifra molt important per a un territori amb poca densitat de població i que pot estar agreujant els problemes estructurals que es comentaven posteriorment, si bé la disminució és més moderada que la dels anys precedents (2.427 el 2015). S'ha alentit la disminució de la població i no es pot preveure quin serà el llindar mínim de la població ebreca i encara més la fase de recuperació de la població per assolir els 200.000 habitants com preveia el Pla territorial per a l'horitzó de 2020.

És preocupant que no s'estigui produint ja una recuperació demogràfica tal com passa amb el creixement econòmic i que la moderació en el decreixement s'estigui alentint. Acostuma a haver-hi un cert retard, però Catalunya ja té un creixement demogràfic l'any 2016, encara que exigü, comportament que s'entreveu llunyà per a les Terres de l'Ebre.

Taula 6.1 Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-16

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2016	78.977	67.646	22.471	11.761	180.855	7.522.596
2015	79.748	68.524	22.723	11.872	182.867	7.508.106
2014	80.637	69.613	22.925	12.119	185.294	7.518.903
2013	81.514	71.577	23.477	12.310	188.878	7.553.650
2012	83.125	72.121	23.867	12.713	191.826	7.570.908
2011	82.634	72.261	23.889	12.847	191.631	7.539.618
2010	82.222	72.333	24.082	12.931	191.568	7.512.381
2009	81.724	72.189	24.004	12.943	190.860	7.475.420
2008	81.304	71.058	23.844	12.885	189.091	7.364.078
2007	78.590	67.834	23.319	12.719	182.462	7.210.508
2006	76.368	65.333	23.046	12.715	177.462	7.134.697
2005	74.962	64.181	22.925	12.724	174.792	6.995.206
2004	71.708	61.989	22.632	12.464	168.793	6.813.319
2003	70.373	60.728	22.464	12.322	165.887	6.704.146
2002	68.227	59.234	22.151	12.259	161.871	6.506.440
2001	67.031	57.584	21.951	12.231	158.797	6.361.365
2000	66.274	55.828	21.993	12.189	156.284	6.261.999

Taxa de Variació, 2000-16	19,17%	21,17%	2,17%	-3,51%	15,72%	20,13%
Taxa de creixement anual acum.	1,03%	1,13%	0,13%	-0,21%	0,86%	1,08%

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recomptes. Padró continu.

Les dades de la taula 6.1 ens permeten observar diferències significatives en l'evolució de la població a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre al llarg del segle XXI, si bé l'any 2016 el decreixement a les quatre comarques ha tingut una taxa de variació molt similar. Les quatre comarques de les Terres de l'Ebre tornen a perdre població el 2016 i totes ho fan en un percentatge al voltant del 1%; es dona la circumstància singular que ara la mitjana catalana ja té un valor positiu. Aquesta nova situació no modifica la tendència de creixement més gran per a Catalunya que per a les Terres de l'Ebre i sí que fa que ja només una comarca tingui un creixement superior al de la mitjana catalana i la resta ja creixi per sota; s'incrementa, doncs, en alguns casos el gap negatiu que ja presentaven.

Fem a continuació una anàlisi de l'evolució de 2016 i la tendència per a cadascuna de les quatre comarques:

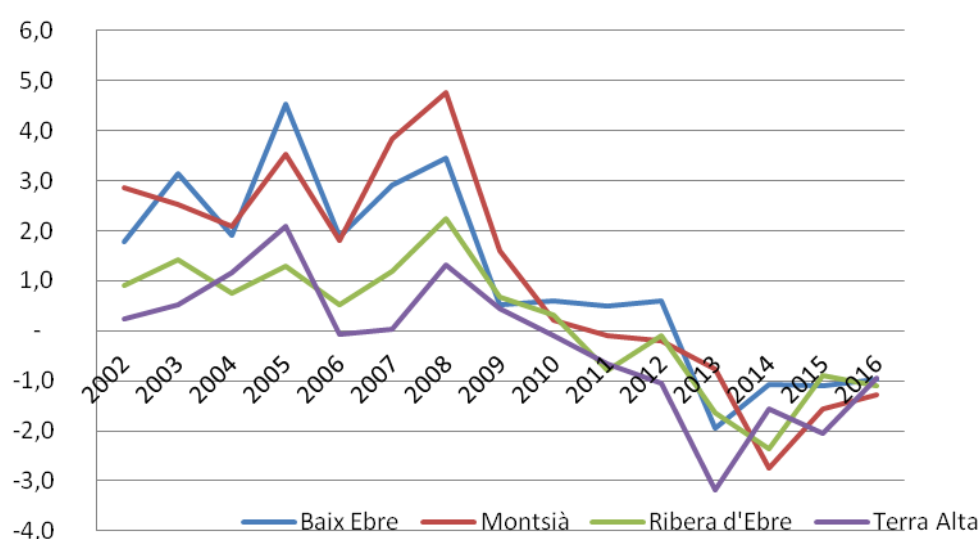
- L'única comarca que encara ha crescut més que la mitjana catalana al llarg del segle XXI és la del Montsià. Al llarg d'aquests 16 anys ho ha fet un 21,17%. L'any 2016 és la comarca que ha perdut més població en termes relatius, un 1,3%; l'any anterior també va ser la que va perdre més població (-1,6%), si bé continua decreixent aquesta disminució en termes relatius. Aquesta evolució fa que els gaps respecte a Catalunya i respecte a les Terres de l'Ebre vagin disminuint. El 2016 ja només creix 1,04 punts més que la mitjana catalana (l'any 2015 la diferència era de 2,86 punts). Continua creixent 5,41 punts per sobre de les Terres de l'Ebre, un valor que el 2015 era de 5,73. El comportament d'aquesta comarca s'està mostrant com el més abrupte: va ser la que més va créixer en la fase expansiva i ara ja fa unes quantes anualitats que és la comarca que perd més població en termes relatius.

- El Baix Ebre aquest any, en tornar a disminuir la població un 1,0% i Catalunya haver crescut, ja creix per sota de la mitjana catalana el segle XXI. Ara creix un 19,17% acumulat i Catalunya un 20,13%. Decreix una mica menys que el conjunt de les Terres de l'Ebre i, per tant, manté i incrementa lleugerament el seu pes relatiu. Continua essent la comarca més poblada i incrementa la diferència respecte al Montsià pel decreixement més elevat d'aquesta. La seva taxa de decreixement el 2015 és menor que la de 2016, però només en una dècima; per tant, gairebé ha mantingut el seu comportament. Aquest 2016 no ha tingut el comportament menys dolent de les comarques ebrenques.
- La Ribera d'Ebre s'apropa a la població de principis de segle, ja té una població similar a la de 2003. Amb el nou decreixement de l'any 2016 de l'1,1% (el segon comarcal més alt) ja només acumula un creixement del 2,17% de la població en el segle XXI. El seu gap respecte a Catalunya ja és de 18 punts i va augmentant respecte a les Terres de l'Ebre, que és de prop de 15 punts. Malgrat que no és notori en termes absoluts, aquest any la Ribera ja no és la comarca amb menys pèrdua de població com el 2015 i, a més, és l'única que ha augmentat la taxa de decreixement, que ha passat del -0,9% al -1.1%.
- La Terra Alta és la comarca amb menys població, i l'any 2016 torna a disminuir-la en un 0,9%. És cert que el 2016 és la comarca que té un decreixement menor i en termes relatius podem dir que millora la situació a les Terres de l'Ebre de forma quasi inapreciable. Aquesta tendència es pot qualificar com una dada positiva per a la Terra Alta, que l'any 2015 tornava a ser la que mostrava el pitjor comportament i, amb una taxa del -2%, era molt pitjor que la de 2016. La raó la podem concretar en algun comportament municipal. Si analitzem les dades acumulades al llarg del segle, són molt dolentes: en un període en què la població catalana ha crescut una cinquena part, la Terra Alta ha disminuït la població en un 3,51%, el pitjor comportament comarcal i molt molt lluny del comportament del conjunt de les Terres de l'Ebre.

S'han analitzat les taxes de creixement de cada comarca i del conjunt de les Terres de l'Ebre per a l'any 2016 i, comparades amb les anualitats anteriors, el gràfic 6.1 ens presenta la sèrie temporal de l'evolució de les taxes de variació de la població de les Terres de l'Ebre per al conjunt del segle XXI. El comportament de l'any 2016, amb taxes de decreixement menors en tots els casos menys a la Ribera d'Ebre respecte al 2015, i lluny dels valors extrems, fa que l'anàlisi dels punts màxims i mínims no es modifiqui. Els valors extrems del creixement continuen essent els dels anys 2008 i 2005 i els de decreixement, dels anys 2014 i 2013; per tant, no suposa cap canvi respecte a l'any anterior. La taxa negativa del -1,1% per a les Terres de l'Ebre en conjunt és un valor menor al del -1,31% de 2015 i consolida la disminució del decreixement, si bé encara no es preveu un creixement de la població per al conjunt ebrenc. El comportament comarcal sí que ha canviat respecte a l'any anterior, en què hi havia diferències marcades; per contra, el 2016 totes les comarques s'han comportat de manera similar al global de les Terres de l'Ebre. Comparant les taxes de 2016 respecte al 2015, la Terra Alta passa del -2% al -0,9%; el Baix Ebre, del -1,1% al -1,0%; la Ribera d'Ebre, del -0,9% al -1,1%, i el Montsià, del -1,6% al -1,3%, ordenades de menor a major decreixement.

Es consolida un quart any consecutiu amb taxes de creixement negatives de la població per a les quatre comarques ebrenques i totes menys el Baix Ebre ja fa un lustre que disminueixen la població.

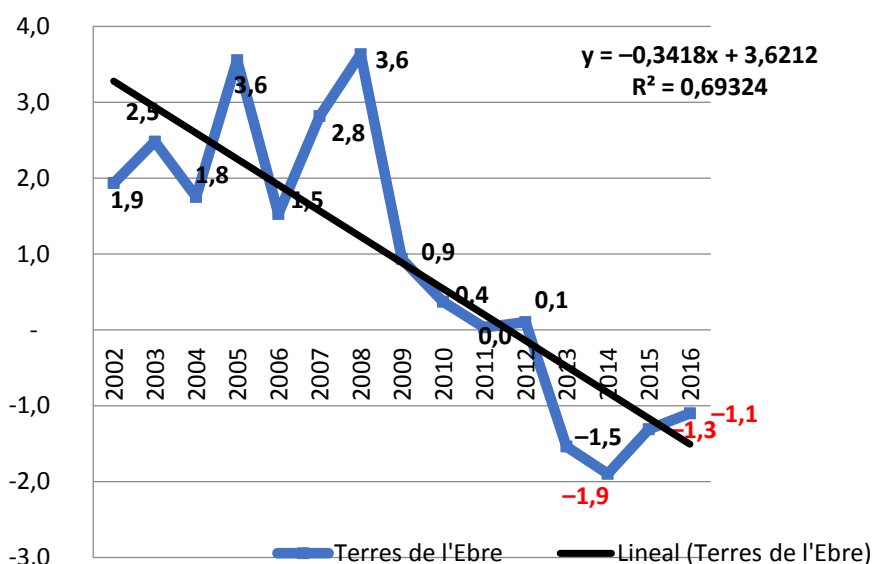
Gràfic 6.1 Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-16

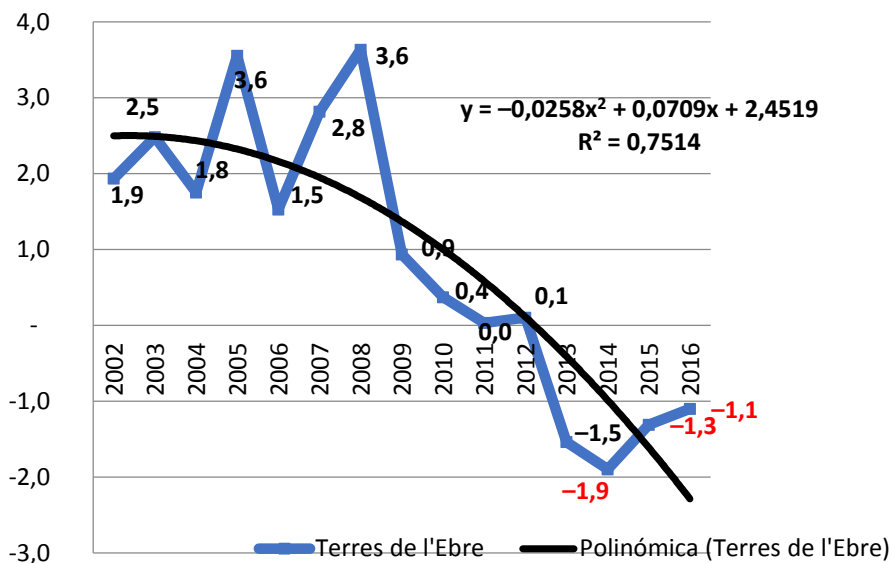
Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat).

Als gràfics 6.2 es presenten tres possibles ajustaments de les taxes de creixement. Fins a l'any 2015 es mostrava un ajust per una regressió quadràtica com el que es presenta en aquesta edició al gràfic 6.2b. Ja es comentava a l'anuari de 2015 que el valor d' R^2 (que indica la bondat de l'ajust) baixava fins a un valor de 0,79. Aquest any el valor tornava a disminuir a un valor de 0,75, la qual cosa feia pitjor l'ajust. Si bé el motiu que ens fa provar nous models és que aquest any ja no es contempla segons l'ajust quadràtic la branca creixent de la paràbola i el màxim se situaria al voltant de l'any 2001. Si comparem l'ajust amb el model lineal (gràfic 6.2a), veiem que la bondat és superior en el model quadràtic i les dues presenten un comportament amb pendents decreixents. En veure que els darrers anys està disminuint la taxa de decreixement, provem també un ajust mitjançant un polinomi de grau 3, que pot representar un cicle complet en el comportament de la magnitud. En realitzar l'ajust al gràfic 6.2c, obtenim un ajust molt millor del comportament de la taxa de decreixement amb un R^2 de 0,84 i un comportament primer creixent, després decreixent, amb un màxim al voltant de 2005 (any al voltant del qual les taxes de creixement van ser més elevades) i un esbós de tram creixent per al 2016 com si el 2015 ja s'hagués assolit el mínim del cicle. Així, sembla que amb aquest ajust es preveu si es manté la tendència d'una taxa menys negativa per al creixement demogràfic del proper any.

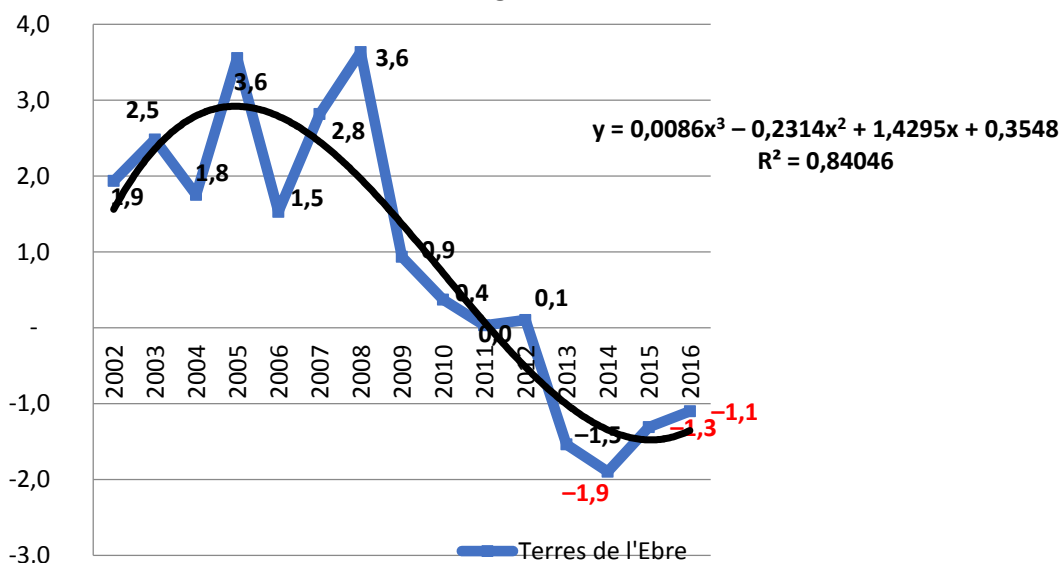
Gràfic 6.2a Variació de la població a les Terres de l'Ebre. Ajust lineal, tendència 2001-16

Gràfic 6.2b Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust quadràtic 2001-16

Gràfic 6.2c Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust polinòmic de grau 3, 2001-16

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat).

A tall de síntesi de l'apartat, destaquem que des del començament del segle les Terres de l'Ebre han registrat una taxa de creixement anual acumulatiu de la població del 0,86%, per sota de l'1,08% registrat al conjunt de Catalunya. La població a les Terres de l'Ebre continua disminuint per quart any consecutiu mentre que a Catalunya el 2016 ja s'ha produït un creixement de la població. La moderació en la reducció de la taxa de decreixement de la població sembla estancar-se malgrat la recuperació econòmica.

Així, un cop sembla superar-se la greu crisi econòmica que ha portat associats amb retard grans fluxos migratoris, es planteja l'interrogant de quan començarà a produir-se un creixement demogràfic al conjunt de les Terres de l'Ebre, si bé l'ajust sembla indicar una disminució futura per al decreixement.

6.3 Distribució i evolució comarcal i municipal de la població

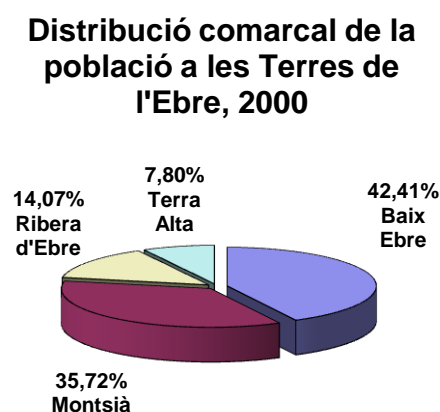
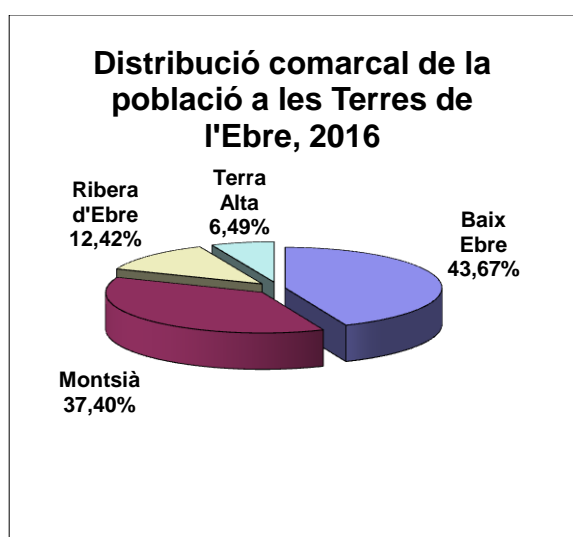
Les Terres de l'Ebre són un territori molt divers i aquesta diversitat també es reflecteix a l'evolució de la població que han tingut les comarques i els municipis que la componen. En aquest apartat fem una síntesi dels pesos comarcals, de la seva variació interanual i des del començament del segle i fem l'estudi de pesos i evolucions amb els mateixos ítems que en l'àmbit municipal. Atès el període de recessió demogràfica, incorporem l'anàlisi de les disminucions absolutes i relatives de les poblacions comarcals des de l'any de màxima població al territori.

Les taxes de creixement de les quatre comarques ebrenques al llarg del segle XXI s'han vist disminuïdes pel decreixement de la població l'any 2016; si n'analitzem el pes relatiu, el seu comportament diferenciat determina les variacions. La comarca del Montsià continua essent la comarca amb més creixement entre els anys 2000 i 2016, amb un 21,17%, fet que suposa un increment del seu pes relatiu en la població ebrenca del 35,71% de l'any 2000 al 37,40% de 2016, com podem observar al gràfic 6.3. La segona comarca en creixement és el Baix Ebre, que amb el nou decreixement de 2016 situa el creixement de la població en el segle XXI en el 19,17%, i incrementa el pes relatiu del 42,41% al 43,68%. L'evolució de les comarques d'interior és força diferent: la Ribera d'Ebre ja només creix un 2,17% i la Terra Alta decreix un 3,51% des del principi de segle. Així, a més de ser les comarques menys poblades, han perdut pes relatiu en la població ebrenca, especialment la Terra Alta, que ara representa un 6,49% de la població.

El comportament força similar en què ha disminuït la població a les quatre comarques el 2016 fa que l'evolució interanual no presenti diferències gaire significatives en els pesos de cada comarca. Si fem una anàlisi comarcal de l'evolució de la darrera anualitat, ja hem comentat que les quatre comarques perdien població el 2016. La major pèrdua la té la comarca que presenta més bona evolució al llarg del segle: el Montsià. Aquesta evolució fa que el seu pes relatiu passi del 37,47% al 37,40%, i és el segon any amb una pèrdua important del seu pes. La Ribera decreix un mica per damunt del ritme de les Terres de l'Ebre i, per tant, és normal que aquesta anualitat passi d'un 12,43% a un 12,42% amb una disminució quasi inapreciable. El Baix Ebre, que és la comarca més poblada de les Terres de l'Ebre, el 2016 incrementa el pes relatiu del 43,61% al 43,67% de la població. La Terra Alta, malgrat ser la comarca amb millor comportament el 2016, a causa del seu poc pes i per efecte de l'arrodoniment, la millora no li afecta el pes, que és manté en el 6,49%.

Si mirem l'evolució conjunta, s'observa, doncs, que les comarques més poblades tenen una evolució més positiva de la població i les comarques més despoblades tendeixen a disminuir el pes relatiu al conjunt del període. Atès el comportament desigual del Montsià i el Baix Ebre el 2016, gairebé mantenen el pes total de la població ebreca en el 81,07%.

Gràfic 6.3 Distribució de la població a les Terres de l'Ebre, 2016 i 2000

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat).

El 2016 suposa el quart any de decreixement del conjunt de la població ebrenca des del màxim de 2012, amb 191.826 habitants. Des d'aquell any, les Terres de l'Ebre han perdut 10.971 habitants, un 5,72% de la població. Al mateix període, Catalunya n'ha perdut 48.312 i només un 0,64%. Així, més d'un 20% de la pèrdua de població catalana en el període de recessió demogràfica ha estat de les Terres de l'Ebre. Totes les comarques perden població; n'hi ha que ja en van perdre el 2011, però ho analitzem des de 2012 per homogeneïtzar. La major pèrdua absoluta, de 4.475 habitants, és del Montsià (és la comarca que va créixer més), i un 6,20% de la població. La que té un comportament pitjor en termes relatius és la Terra Alta, amb un decreixement acumulat els quatre anys del 7,49% i una pèrdua absoluta de 952 residents. La Ribera d'Ebre en perd 1.396 i un 5,85%, similar al del territori. El Baix Ebre és el que registra un decreixement menor en termes relatius, del 4,99% amb una pèrdua de 4.148 residents. Totes les dades són preocupants per la gran disminució de població en un període tan reduït.

A continuació, analitzem la població a nivell municipal. En primer lloc, fem una anàlisi de la situació el 2016. La taula 6.2 ens presenta ordenats de més a menys població els municipis ebrenca. Aquesta taula es complementa amb la següent, on es mostra el creixement de la població municipal el 2016. L'ordenació relativa presenta tres canvis en l'ordenació respecte a l'any 2015 entre municipis successius: Santa Bàrbara supera Flix, Ascó supera Tivissa i Xerta ho fa amb Horta de Sant Joan en l'ordre de població. Tortosa és el municipi més poblat, amb 33.743 residents; perd població, però, en fer-ho en menor proporció que les Terres de l'Ebre (un -0,36%), guanya pes relatiu i arriba el 2016 al 18,66%. Amposta és el segon municipi ebrenca, amb 20.652 habitants i un pes de l'11,42%; en aquest cas, la pèrdua de població és superior a la mitjana ebrenca (un -1,42) i el seu pes es redueix a l'11,42%. Per tant, aquest any els pesos relatius entre les dues ciutats més importants han incrementat la relació a favor de Tortosa. Si sumem les dues, ja superen el 30% de la població ebrenca (30,08%): més de 3 de cada 10 residents viuen a les capitals del Baix Ebre i el Montsià. Dos municipis més superen els 10.000 habitants: Sant Carles de la Ràpita amb 14.718 i un comportament millor que l'ebrenca, a diferència de l'any anterior, encara que continua decreixent, i Deltebre, amb 11.544 i un comportament similar al de la mitjana del territori. Si hi afegim Alcanar i Roquetes per tal de comparar les dades amb l'any anterior, ara els municipis de més de 8.000 habitants suposen un 54,36% de la població, un valor lleugerament superior al 54,19% de 2015.

Gandesa aquest any ja té menys de 3.000 habitants; per tant, si hi afegim els 11 municipis que en tenen més de 3.000, aquest any arribaríem al 81,84%, valor força semblant al 81,80% de la població que representaven els mateixos 17 municipis el 2015.

Ara ja tenim 35 municipis que no arriben als 3.000 habitants i representen el 18,16% de la població, i continua havent-hi 22 municipis molt petits, amb menys de 1.000 habitants, que representen el 7% de la població.

Taula 6.2 Població dels municipis de més a menys població i el seu pes en percentatge de la població de les Terres de l'Ebre

	Població	% població TE	% població acumulat TE
Tortosa	33.743	18,66	18,66
Ampostà	20.654	11,42	30,08
Sant Carles de la Ràpita	14.718	8,14	38,22
Deltebre	11.544	6,38	44,60
Alcanar	9.494	5,25	49,85
Roquetes	8.165	4,51	54,36
Ametlla de Mar, l'	7.102	3,93	58,29
Ulldecona	6.368	3,52	61,81
Sénia, la	5.654	3,13	64,94
Móra d'Ebre	5.574	3,08	68,02
Aldea, l'	4.250	2,35	70,37
Santa Bàrbara	3.774	2,09	72,46
Flix	3.677	2,03	74,49
Sant Jaume d'Enveja	3.516	1,94	76,43
Camarles	3.349	1,85	78,28
Ampolla, l'	3.322	1,84	80,12
Móra la Nova	3.104	1,72	81,84
Gandesa	2.999	1,66	83,50
Perelló, el	2.903	1,61	85,10

	Població	% població TE	% població acumulat TE
Batea	1.967	1,09	86,19
Ascó	1.695	0,94	87,13
Tivissa	1.684	0,93	88,06
Benissanet	1.218	0,67	88,73
Xerta	1.190	0,66	89,39
Horta de Sant Joan	1.189	0,66	90,05
Riba-roja d'Ebre	1.156	0,64	90,69
Masdenverge	1.088	0,60	91,29
Corbera d'Ebre	1.080	0,60	91,88
Pinell de Brai, el	1.014	0,56	92,44
Fatarella, la	1.004	0,56	93,00
Tivenys	887	0,49	93,49
Aldover	863	0,48	93,97
Rasquera	819	0,45	94,42
Ginestar	778	0,43	94,85
Galera, la	748	0,41	95,26
Miravet	737	0,41	95,67
Benifallet	708	0,39	96,06
Vilalba dels Arcs	658	0,36	96,43
Torre de l'Espanyol, la	635	0,35	96,78
Godall	631	0,35	97,13
Bot	615	0,34	97,47
Mas de Barberans	605	0,33	97,80
Garcia	601	0,33	98,13
Paüls	580	0,32	98,45
Arnes	472	0,26	98,72
Vinebre	430	0,24	98,95
Freginals	396	0,22	99,17
Alfara de Carles	371	0,21	99,38

	Població	% població TE	% població acumulat TE
Palma d'Ebre, la	363	0,20	99,58
Pobla de Massaluca, la	333	0,18	99,76
Caseres	253	0,14	99,90
Prat de Comte	177	0,10	100,00
TOTAL	180.855		

A la taula 6.3 es pot observar la gran dispersió en les taxes de creixement de la població l'any 2016. El municipi amb més mal registre és Aldover, que perd un 5,99% de la població, seguit de Rasquera, l'Ampolla i Ulldecona, tots amb pèrdues per damunt del 4%. El comportament d'un any s'hauria de contrastar amb el del conjunt del període, com farem a la taula 6.4, ja que, per exemple, l'Ampolla, a pesar d'aquest registre, continua essent el municipi amb creixement més gran al conjunt del segle. Igual que l'any passat ja hi ha municipis que augmenten la població. El 2016 són 9, tres més que l'any 2015. El comportament volàtil any a any es constata en el fet que només dos municipis repeteixen taxes de creixement positives: Garcia i Prat de Comte. Són els que registren les taxes més elevades, un 3,09% per a Garcia i un 7,27% per a Prat de Comte. Aquest darrer municipi és el més petit de les Terres de l'Ebre i va fer una campanya per captar nous residents que, si bé en termes absoluts pot resultar petita (12 habitants nous), en termes relatius té un valor molt elevat. La distribució comarcal de municipis amb creixement de població resulta: 3 municipis de la Ribera d'Ebre (Garcia, Móra d'Ebre i Ascó), 2 de la Terra Alta (Prat de Comte i Batea), 2 del Montsià (Santa Bàrbara, Mas de Barberans) i 2 del Baix Ebre (l'Aldea i Tivenys). Per tant, un repartiment al llarg del territori i en municipis mitjans i uns quants de petits.

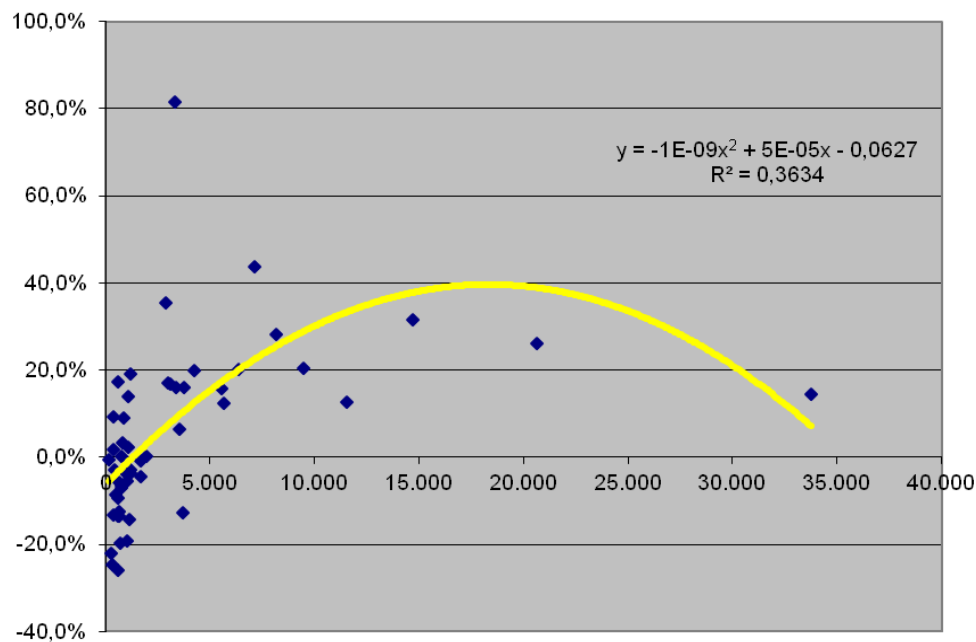
Taula 6.3 Taxa de creixement de la població dels municipis ebrencs el 2016 ordenats de menys a més

Taxa de creixement 2016			
Aldover	863	918	-5,99
Rasquera	819	864	-5,21
Ampolla, l'	3.322	3.473	-4,35
Ulldecona	6.368	6.637	-4,05
Tivissa	1.684	1.751	-3,83
Pinell de Brai, el	1.014	1.053	-3,70
Camarles	3.349	3.476	-3,65
Palma d'Ebre, la	363	376	-3,46
Ginestar	778	802	-2,99
Galera, la	748	770	-2,86
Benissanet	1.218	1.251	-2,64
Móra la Nova	3.104	3.185	-2,54
Sénia, la	5.654	5.799	-2,50
Pobla de Massaluca, la	333	341	-2,35
Fatarella, la	1.004	1.028	-2,33
Horta de Sant Joan	1.189	1.217	-2,30
Flix	3.677	3.754	-2,05
Caseres	253	258	-1,94
Alfara de Carles	371	378	-1,85
Vilalba dels Arcs	658	669	-1,64
Xerta	1.190	1.209	-1,57
Amposta	20.654	20.952	-1,42
Torre de l'Espanyol, la	635	644	-1,40
Corbera d'Ebre	1.080	1.095	-1,37
Riba-roja d'Ebre	1.156	1.172	-1,37
Miravet	737	747	-1,34

Benifallet	708	717	-1,26
Vinebre	430	435	-1,15
Alcanar	9.494	9.603	-1,14
Deltebre	11.544	11.676	-1,13
Ametlla de Mar, l'	7.102	7.183	-1,13
Roquetes	8.165	8.234	-0,84
Perelló, el	2.903	2.925	-0,75
Freginals	396	399	-0,75
Masdenverge	1.088	1.096	-0,73
Sant Jaume d'Enveja	3.516	3.538	-0,62
Bot	615	618	-0,49
Arnes	472	474	-0,42
Tortosa	33.743	33.864	-0,36
Paüls	580	582	-0,34
Gandesa	2.999	3.009	-0,33
Sant Carles de la Ràpita	14.718	14.760	-0,28
Godall	631	632	-0,16
Aldea, l'	4.250	4.245	0,12
Mas de Barberans	605	604	0,17
Ascó	1.695	1.682	0,77
Santa Bàrbara	3.774	3.734	1,07
Batea	1.967	1.945	1,13
Móra d'Ebre	5.574	5.477	1,77
Tivenys	887	868	2,19
Garcia	601	583	3,09
Prat de Comte	177	165	7,27

La disparitat del creixement de la darrera anualitat també es produeix quan analitzem el conjunt del segle. L'ajut quadràtic donava una paràbola cap a baix que suposava que els municipis mitjans eren els que més creixien i més que els petits i els grans. Ara, en repetir l'ajust, observem que millora una mica i dona un coeficient de bondat de 0,36. Aquest baix valor és fruit de diferents comportaments per a municipis de dimensió similar. Per exemple, dos municipis com l'Ampolla, que ha crescut un 81,45%, i Flix, que ha disminuït un 12,6%, tenen ara poblacions semblants. El màxim de la paràbola ja se situa per damunt de la dimensió de la Ràpita, cap als 17.000 habitants. Amposta creix per sobre de la mitjana i Tortosa ja s'apropa molt a la mitjana ebreca.

Gràfic 6.4 Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-16

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Atès aquest comportament individual, que no ens permet una relació directa entre dimensió i creixement seguint la classificació dels anuaris anteriors, classifiquem els municipis ebrencs per diferents tipologies en 5 grups. Els resultats es mostren a la taula 6.4.

Al primer grup hi trobem els municipis de més de 5.000 habitants que incrementen població per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre.

Aquests anys són set els municipis d'aquest grup. El creixement de la població de Móra d'Ebre junt amb la disminució de la població ebrencs fan que aquest municipi ja creixi un 15,75% per damunt de la mitjana. Continua en primer lloc l'Ametlla de Mar, amb un creixement del 43,6%. La segueix Sant Carles de la Ràpita (31,5%). El tercer lloc és per a Roquetes, amb un 28,3%, seguida d'Ampostà, amb un 26,3%; Alcanar, un 20,5%, i Ulldecona, amb un 20,1%. Aquests dos s'han canviat l'ordre per la gran disminució de població el 2015 a Ulldecona. Tots els municipis del grup, excepte Móra d'Ebre, han disminuït la població el 2015 i, per tant, la seva taxa és més petita que l'any anterior.

El segon grup està format pels municipis de més de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Ja només queden tres municipis: Tortosa, Deltebre i la Sénia. Els tres han perdut població el 2015: la Sénia, a un ritme molt superior; Deltebre, similar, i Tortosa, inferior a l'ebrenc. Tortosa ja se situa per aquesta evolució al llindar del creixement del territori, probablement l'any vinent, si es manté el creixement relatiu, ja formarà part del primer grup.

Al tercer grup hi agrupem els municipis de menys de 5.000 habitants que creixen per sobre de la mitjana. Aquí continua destacant l'espectacular creixement de l'Ampolla (82,4%), molt diferent al de la resta de municipis, si bé l'any 2016 ha patit una forta disminució, i ha estat el tercer municipi amb una taxa de decreixement més elevada. La segueix el Perelló (municipi del qual es va escindir l'Ampolla), amb un 35,3% de creixement agregat; aquí la disminució es va produir el 2015, el 2016 ha tingut una pèrdua menor a la mitjana. S'incorpora a aquest grup Garcia, gràcies al magnífic comportament en creixement poblacional que ha tingut el 2016, i torna, doncs, a haver-hi un municipi dels classificats com a molt petits que està en aquest grup. També s'hi incorpora Santa Barbarà pel creixement de l'any. La resta dels membres tenen un comportament força diferenciat: Benissanet, Móra la Nova i Camarles decreixen molt; Gandesa, menys que la mitjana, i l'Aldea té un petit creixement.

El quart grup està format pels municipis de menys de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Aquest any no hi ha cap municipi que passi a perdre població i desaparegui per aquest motiu d'aquest grup. N'hi ha dos que ja s'ha comentat que passen al grup 3 i un que aquest any ja té un mínim creixement dels que disminuïa la població l'any anterior, que és Batea. Dels nou municipis, només creix la població a Batea, decreixen per sota de la mitjana Mas de Barberans, Freginals i Sant Jaume d'Enveja i decreixen per sobre de la mitjana Alfara de Carles, Corbera d'Ebre, la Galera, Rasquera (el segon que més decreix) i Aldover (el que més decreix).

El cinquè grup està format pels municipis que perden població aquest any, amb la sortida de Batea, que va entrant i sortint del grup en trobar-se a la frontera. Componen aquest grup 24 municipis. El comportament també és irregular entre ells. Destaquem que ja és a prop de tenir creixement el municipi més petit de les Terres de l'Ebre, Prat de Comte, que és el que més ha crescut. També és destacable l'evolució positiva d'Ascó.

Taula 6.4 Tipologia dels municipis de les Terres de l'Ebre segons la relació dimensió-creixement (2000-16)

1. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
Ametlla de Mar, l'	7.102	43,6%
Sant Carles de la Ràpita	14.718	31,5%
Roquetes	8.165	28,3%
Amposta	20.654	26,2%
Alcanar	9.494	20,5%
Ulldecona	6.368	20,1%
Móra d'Ebre	5.574	15,7%
2. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana		
Tortosa	33.743	14,5%
Deltebre	11.544	12,6%
Sénia, la	5.654	12,3%
3. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
Ampolla, l'	3.322	81,4%

Perelló, el	2.903	35,3%
Aldea, l'	4.250	19,9%
Benissanet	1.218	19,2%
Garcia	601	17,4%
Gandesa	2.999	17,0%
Móra la Nova	3.104	16,6%
Camarles	3.349	16,0%
Santa Bàrbara	3.774	15,9%
4. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana		
Masdenverge	1.088	13,8%
Freginals	396	9,4%
Aldover	863	9,0%
Sant Jaume d'Enveja	3.516	6,4%
Rasquera	819	3,4%
Corbera d'Ebre	1.080	2,3%
Alfara de Carles	371	1,6%
Galera, la	748	0,3%
Batea	1.967	0,2%
5. Municipis en què disminueix la població		
Prat de Comte	177	-0,6%
Ascó	1.695	-0,7%
Xerta	1.190	-2,9%
Vinebre	430	-2,9%
Tivenys	887	-3,3%
Horta de Sant Joan	1.189	-3,6%
Tivissa	1.684	-4,5%
Pinell de Brai, el	1.014	-5,6%
Torre de l'Espanyol, la	635	-5,8%
Miravet	737	-6,5%
Ginestar	778	-7,0%

Arnes	472	-8,7%
Paüls	580	-9,4%
Godall	631	-12,5%
Flix	3.677	-12,6%
Palma d'Ebre, la	363	-13,4%
Mas de Barberans	605	-13,4%
Vilalba dels Arcs	658	-13,6%
Riba-roja d'Ebre	1.156	-14,4%
Fatarella, la	1.004	-19,3%
Benifallet	708	-19,8%
Caseres	253	-22,2%
Pobla de Massaluca, la	333	-24,7%
Bot	615	-25,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

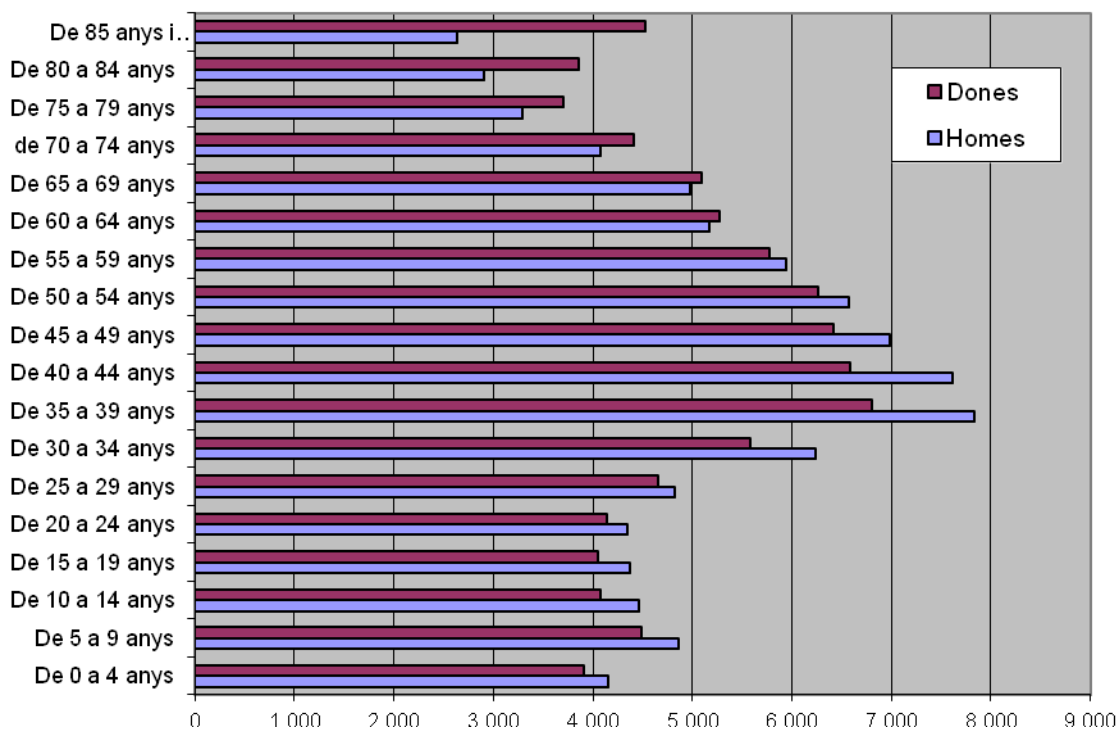
Si analitzem la dinàmica dels municipis de litoral en oposició amb els d'interior, observem que l'any 2016 la població dels vuit municipis costaners, destacats en groc a la taula 6.3, ascendeix a 73.253 habitants. Aquesta xifra representa el 40,5% de la població ebrenca, el mateix percentatge que l'any 2015. Per tant, aquest any s'han mantingut els pesos relatius: 4 de cada 10 ebrencs viuen en municipis costaners. Cap dels vuit no ha perdut població al llarg del segle, només dos creixen per sota de la mitjana ebrenca (Deltebre i Sant Jaume) i tenim els de major creixement (Ampolla, el Perelló i l'Ametlla de Mar). Al llarg del segle han crescut de forma agregada un 26,47% (si bé aquest any han perdut població), un percentatge molt més elevat que el dels municipis d'interior (9%), que el de les Terres de l'Ebre (15,72%) i que el del total de Catalunya (20,13%). Per tant, sí que sembla haver-hi dues velocitats de creixement diferenciades entre costa i interior.

6.4 Estructura de la població

La piràmide de població de les Terres de l'Ebre manté la seva paràbola, amb poblacions més elevades per a les franges intermèdies de la població i menors valors per als trams d'edat superior i també per als d'edats inferiors. Les diferències en les cohorts són petites si es comparen any a any. Es poden produir petites modificacions en els pesos de l'any 2016 respecte al 2015 que analitzem a continuació:

- Als trams d'edat més baixa, el que presenta un percentatge més baix de la població ebrenca és el de 0 a 4 anys, amb només un 4,5%, i suposa un nou retrocés respecte al pes de l'any anterior. Els segueixen el de 15 a 19 i el de 10 a 14, amb un 4,7%, i en aquest tram el de pes més elevat és el 5 a 9, amb un 5,2%. Catalunya té pesos més elevats en aquestes quatre cohorts i amb una forma similar; el menor també és el d'edat més petita, que ja només representa el 4,9%. Aquest efecte agreujarà sens dubte la disminució de l'entrada a P3 i el tancament de línies escolars si no hi ha modificacions (sembla que sí que es produiran) en les dotacions per línia educativa.
- La cohort amb més població continua essent la dels 35 als 39 anys, encara que torna a perdre una mica de pes, i ara és del 8,2%. La segueixen les mateixes cohorts que el 2015, totes d'edats superiors, i en aquest cas totes guanyen pes: la de 40 a 44 (7,9%), la de 45 a 49 (7,4%) i la de 50 a 54 (7,1%). Així, l'envelliment de la població es va fent progressiu.
- Totes les cohorts d'edats superiors als 50 anys mantenen (en dos casos) o guanyen pes el 2016. El de més de 85 anys ja suposa un 4% de la població, i puja dues dècimes el 2016.
- Fins als 50 anys a totes les cohorts el pes a Catalunya és superior al de les Terres de l'Ebre i dels 54 en endavant la relació s'inverteix, ja que el pes és més elevat a les Terres de l'Ebre.

Gràfic 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.

Analitzem a continuació la població en l'àmbit comarcal. Hi incorporem les piràmides de cada comarca, fet que ens ajuda a visualitzar l'estructura de la població que es recull numèricament a la taula 6.5. Com es pot observar, hi ha diferències notables entre les quatre comarques.

La piràmide més extrema és la de la Terra Alta, que ja comença a mostrar una forma de piràmide invertida. El valor absolut més alt per a les dones ja és el de més grans de 85 anys. A més, la cohort més baixa i també de les Terres de l'Ebre és la dels menors de 5 anys, molt inferior a la de 5 a 9 anys, que sembla trencar una mica la forma descrita. Un altre tram d'edats on la piràmide encara no s'inverteix és entre els 50 i els 75 anys, amb un primer tram de percentatges estables i una certa disminució en el tram superior.

La piràmide de la Ribera d'Ebre també mostra una forma on repunta el tram d'edat més avançada, si bé aquí la forma parabòlica es fa molt patent, amb una gran concentració de població entre 50 i 60 anys, amb pesos molt superiors als de la mitjana ebrenc i catalana.

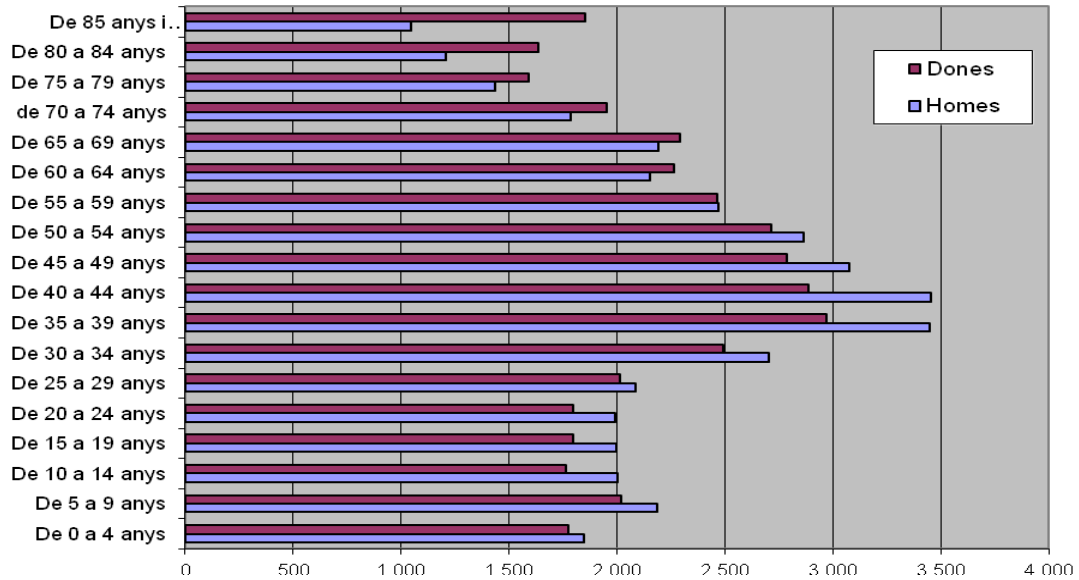
Baix Ebre i Montsià tenen un dèficit en el tram de menys de 5 anys i no marquen encara poblacions molt altes per als majors de 85 anys. La forma també és prou parabòlica i força similar en els pesos per trams una mica més joves al Montsià. Per exemple, els dos casos de diferència extrema entre les dues comarques són en la cohort de 65 a 61 (representa un 5,7% al Baix Ebre i només un 5,1% al Montsià) i en la cohort de 35 a 39 anys (8,1% i 8,6%, respectivament).

Taula 6.5 Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2016

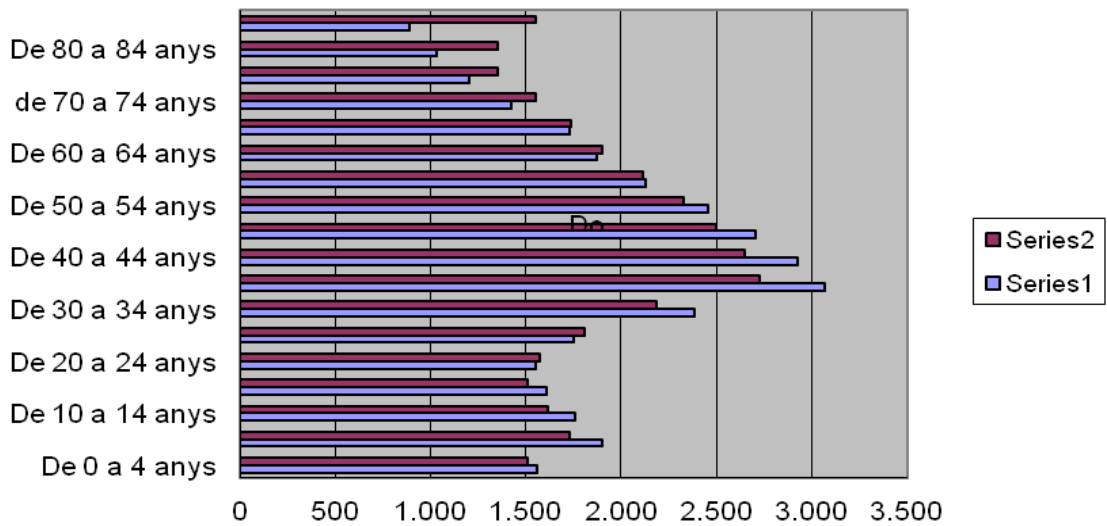
	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	4,6%	4,5%	4,2%	3,7%	4,5%	4,9%
De 5 a 9 anys	5,3%	5,4%	4,5%	4,4%	5,2%	5,6%
De 10 a 14 anys	4,8%	5,0%	4,1%	4,1%	4,7%	5,2%
De 15 a 19 anys	4,8%	4,6%	4,6%	4,0%	4,7%	4,7%
De 20 a 24 anys	4,8%	4,6%	4,7%	4,4%	4,7%	4,8%
De 25 a 29 anys	5,2%	5,3%	5,5%	5,1%	5,2%	5,5%
De 30 a 34 anys	6,6%	6,8%	6,2%	5,6%	6,5%	6,8%
De 35 a 39 anys	8,1%	8,6%	7,3%	6,7%	8,1%	8,6%
De 40 a 44 anys	8,0%	8,2%	6,8%	6,3%	7,9%	8,7%
De 45 a 49 anys	7,4%	7,7%	7,0%	6,6%	7,4%	7,9%
De 50 a 54 anys	7,1%	7,1%	7,4%	6,9%	7,1%	7,1%
De 55 a 59 anys	6,2%	6,3%	7,7%	6,9%	6,5%	6,3%
De 60 a 64 anys	5,6%	5,6%	6,6%	6,6%	5,8%	5,5%
De 65 a 69 anys	5,7%	5,1%	5,8%	6,9%	5,6%	5,0%
de 70 a 74 anys	4,7%	4,4%	5,0%	5,5%	4,7%	4,1%
De 75 a 79 anys	3,8%	3,8%	3,8%	4,8%	3,9%	3,3%
De 80 a 84 anys	3,6%	3,5%	4,0%	5,3%	3,7%	3,0%
De 85 anys i més	3,7%	3,6%	4,8%	6,3%	4,0%	2,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.

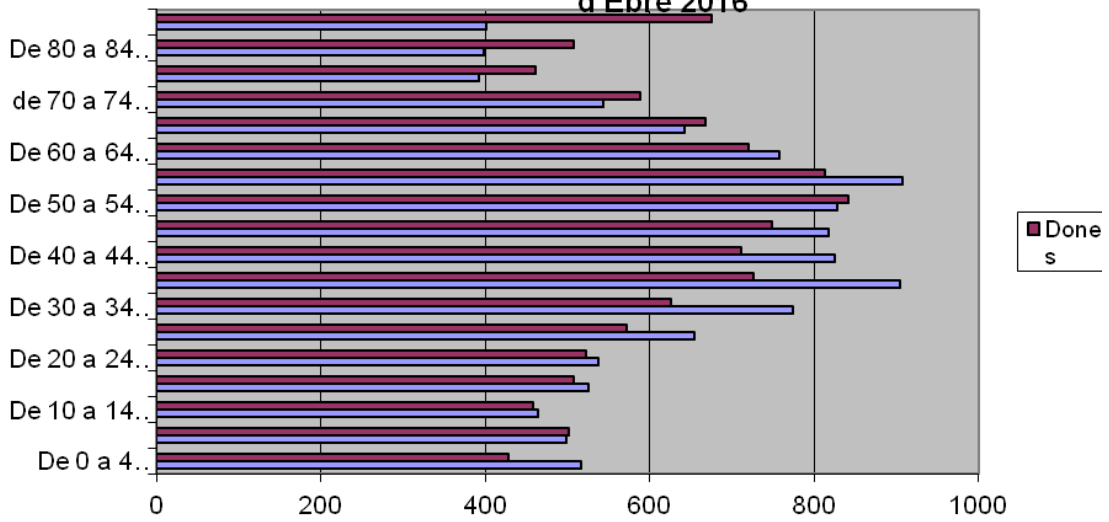
Gràfic 6.6a. Estructura de la població per edat i sexe. Baix Ebre, 2016

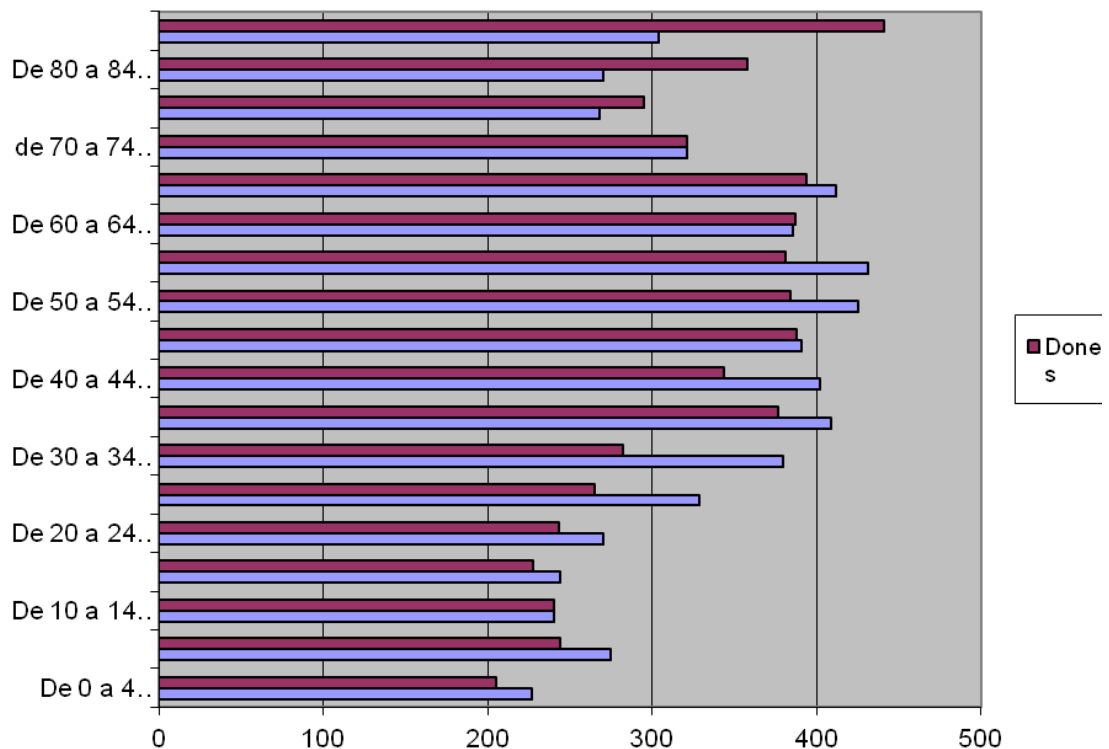
Gràfic 6.6b Estructura de la població per edat i sexe. Montsià, 2016

Gràfic 6.6c Estructura de la població per edat i sexe. Ribera d'Ebre 2016

Gràfic 6.6d Estructura de la població per edat i sexe . Terra Alta 2016

Aprofundim una mica en l'anàlisi de les diferències per raó de gènere als valors poblacionals. La relació de masculinitat de les Terres de l'Ebre calculada com el quocient entre homes i dones amb les poblacions de l'any 2016 és de 101,85. Això suposa 1,0185 homes per cada dona i sembla indicar una població molt paritària, amb predomini d'homes. A Catalunya la relació de masculinitat és de 96,7. La dada presenta força diferències quan analitzem les cohorts d'edat (les dades absolutes es mostren a la taula 6.6). Hi ha més homes que dones a tots els trams fins als 59 anys i més dones que homes a partir d'aquesta edat. La diferència a favor de les dones va augmentat en les cohorts successives des de 98 dones més que homes en la de 60 a 64 anys fins a 1.884 en la de més de 85 anys; en aquesta, la relació de masculinitat és només del 58,3%. L'evolució en els trams d'edat inferior no és progressiva; les diferències més elevades per als homes es troben en els trams de 35 fins a 44 anys, amb relacions de masculinitat de 115 i valors de més de 1.000 homes que dones a cada cohort. Aquests valors superiors a les diferències de natalitat dels trams inferiors han de ser deguts als fenòmens migratoris, en molts casos amb més homes que dones.

Si fem una anàlisi comarcal (les dades es poden visualitzar a les piràmides representades), a les quatre comarques la relació de masculinitat és superior a 100 i força igual en valor oscil·lant entre 100,8 per al Montsià i 103,6 per a la Terra Alta. També trobem que els valors més elevats es troben a trams intermedis i el menor per a la cohort de més de 85 anys en tots els casos. Destaquem, com a màxims valors, 125 en la cohort de 35 a 39 anys a la Ribera d'Ebre i 135 en la cohort de 30 a 34 anys a la Terra Alta (suposa quatre homes per cada tres dones d'aquesta edat).

Taula 6.6 Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2016

	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	4.152	3.915	8.067	4,5%	4,9%
De 5 a 9 anys	4.857	4.491	9.348	5,2%	5,6%
De 10 a 14 anys	4.466	4.078	8.544	4,7%	5,2%
De 15 a 19 anys	4.373	4.045	8.418	4,7%	4,7%
De 20 a 24 anys	4.348	4.135	8.483	4,7%	4,8%
De 25 a 29 anys	4.817	4.657	9.474	5,2%	5,5%
De 30 a 34 anys	6.243	5.580	11.823	6,5%	6,8%
De 35 a 39 anys	7.831	6.802	14.633	8,1%	8,6%
De 40 a 44 anys	7.610	6.591	14.201	7,9%	8,7%
De 45 a 49 anys	6.985	6.424	13.409	7,4%	7,9%
De 50 a 54 anys	6.574	6.265	12.839	7,1%	7,1%
De 55 a 59 anys	5.939	5.771	11.710	6,5%	6,3%
De 60 a 64 anys	5.169	5.267	10.436	5,8%	5,5%
De 65 a 69 anys	4.975	5.088	10.063	5,6%	5,0%
de 70 a 74 anys	4.076	4.416	8.492	4,7%	4,1%
De 75 a 79 anys	3.295	3.699	6.994	3,9%	3,3%
De 80 a 84 anys	2.910	3.853	6.763	3,7%	3,0%
De 85 anys i més	2.637	4.521	7.158	4,0%	2,9%
Total	91.257	89.598	180.855	100,0%	100,0%

Font: Idescat. Padró continu.

La influència dels valors de les cohorts sobre els indicadors d'estructura és directe i explica els casos extrems que es detecten a les Terres de l'Ebre. A la taula 6.7 es recullen els principals indicadors d'estructura de població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, així com la comparativa amb el conjunt de Catalunya. Es mantenen els indicadors de l'anàlisi de l'any anterior incorporant les dades de 2015 (les darreres disponibles) i s'analitza l'evolució que han sofert les magnituds la darrera anualitat, com a novetat des de 2012 i des del principi de segle. Aquests indicadors haurien de modificar-se poc en un període temporal tan breu, però, per contra, presenten modificacions significatives que analitzarem. També disposem de les dades dels àmbits territorials i de les comarques de Catalunya; per tant, analitzarem la situació relativa de les agrupacions del nostre territori, que presenten en molts indicadors valors extrems.

Taula 6.7. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-15										
	Índex d'envelliment	Índex sobreenvelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència senil	Índex de dependència global	Índex de recanvi de la població en edats actives	Edat mitjana de la població	Densitat de la població	Pes relatiu sobre conjunt de Cat	
Baix Ebre										
2015	145	17	24	34	58	118	43,85	78,2		1,05
2014	143	17	24	34	57	118	43,6	79		1,06
2013	140	16	23	33	56	118	43,27	79		1,07
2012	135	15	23	31	55	121	42,87	80		1,08
2005	145	12	20	29	50	106	42,07	76		1,08
2000	163	11	20	33	53	88	42,54	66		1,05
Montsià										
2015	136	18	23	32	55	122	43,47	92,4		0,91
2014	134	17	23	31	54	119	43,15	93		0,92
2013	131	17	23	30	53	114	42,81	94		0,93
2012	127	16	23	29	52	118	42,32	96		0,94
2005	140	12	20	28	49	100	41,6	87		0,91
2000	154	11	20	31	51	83	41,84	77		0,91
Ribera d'Ebre										
2015	187	20	20	37	57	144	46,03	26,7		0,3
2014	191	20	20	38	57	138	52,72	27		0,3
2013	187	19	20	37	57	134	52,65	27		0,3
2012	184	19	19	36	55	139	52,17	28		0,31
2005	193	14	19	35	54	112	44,81	27		0,32
2000	192	12	20	39	59	80	44,08	26		0,35
Terra Alta										
2015	242	23	21	50	70	169	48,48	15,6		0,16
2014	247	22	20	49	68	173	48,38	16		0,16
2013	244	21	19	47	66	177	48,07	16		0,16
2012	240	19	19	45	64	176	47,69	17		0,16
2005	251	13	17	13	60	128	46,76	17		0,18
2000	266	11	18	48	65	102	46,79	16		0,19
Terres de l'Ebre										
2015	152	18	23	34	57	126	44,27	54,4		2,42
2014	150	18	23	34	57	124	44,04	55		2,44
2103	147	17	23	33	56	123	43,71	55		2,47
2012	143	16	22	32	54	125	43,3	56		2,49
2005	155	12	20	31	51	106	42,59	53		2,5
2000	170	11	20	34	54	86	42,84	47		2,5
Catalunya										
2015	116	16	24	28	52	116	42,29	232		100
2014	115	16	24	28	52	117	42,1	231		100
2013	113	15	24	27	51	119	41,85	232		100
2012	110	15	24	26	50	120	41,53	233		100
2005	115	11	21	24	45	106	40,67	218		100
2000	126	10	20	25	45	85	40,59	195		100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Si ens fixem en l'**índex d'envelliment**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent), podem observar com les Terres de l'Ebre, l'any 2015, presenten un índex d'envelliment de 152, força més elevat que al global de Catalunya (116). Aquest indicador ha anat creixent per les Terres de l'Ebre des de 2012, que era de 143, i també ho ha fet en dos punts l'any 2015. Encara té un valor menor que al començament del segle, que era de 170, a causa de l'arribada de població immigrant la primera dècada del segle. També ha crescut el valor a Catalunya un punt la darrera anualitat i 6 des de l'any 2012, increments molt més petits que a les Terres de l'Ebre. Per tant, la població ebrenca està envellida segons aquest índex i, a més a més, cada vegada més respecte a Catalunya. Si fem una anàlisi comarcal, els valors són molt diferents. Totes les comarques tenen un índex d'envelliment més gran que el de Catalunya. L'evolució de la darrera anualitat resulta sorprenent, ja que redueixen el valor les comarques més envellides: la Ribera d'Ebre (de 191 a 187) i la Terra Alta (de 247 a 242); per contra, l'augmenten el Baix Ebre (de 143 a 145) i el Montsià (de 134 a 136). És una bona notícia el canvi de tendència en els valors de l'índex de la Ribera i la Terra Alta, després d'anys de gran creixement des de 2012, com s'observa a la taula. L'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre és el que té l'índex d'envelliment més gran de Catalunya. Crida l'atenció que el Camp de Tarragona fronterer és el que presenta un valor menor, de 98,7. En l'àmbit comarcal, la Terra Alta és la comarca més envellida de Catalunya, segons aquest indicador, i la Ribera d'Ebre ocupa el cinquè lloc.

Si estudiem els valors de l'**índex de sobreenvelliment**, definit com el quocient de les persones de més de 85 anys respecte a les de més de 65 anys, els resultats es mantenen força constants la darrera anualitat. Només creixen un punt respecte a l'any 2014 la Terra Alta i el Montsià, i arriben a 23 i 18, respectivament. El 2015 les Terres de l'Ebre mantenen el valor de 18 i Catalunya, de 16. Aquí les sèries són creixents des de l'inici de segle per l'increment de l'esperança de vida, com es pot observar a la taula. El valor de l'àmbit se situa en tercer lloc després de l'Alt Pirineu i Aran i les comarques de Ponent. Per comarques, la Terra Alta ha millorat respecte a l'any anterior i es col·loca com a quarta comarca més sobreenvellida.

L'índex de dependència juvenil, definit com el quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), presenta un valor de 23 a les Terres de l'Ebre i de 24 a Catalunya. Els valors són molt estables en els dos àmbits i, com es pot veure, força semblants. En l'àmbit comarcal, tots mantenen el percentatge de l'any passat excepte la Terra Alta, que torna a pujar fins a 21 (ho està fent els darrers anys). El valor del Baix Ebre ja és el mateix que el de Catalunya (24), el del Montsià és de 23 i la Ribera d'Ebre, amb un valor de 20, és el que té el menor valor d'aquest indicador. Cal destacar l'evolució positiva que té aquest valor a la Terra Alta. Les Terres de l'Ebre presenten el segon valor més baix després de l'Alt Pirineu. La Ribera d'Ebre és la quarta comarca i la Terra Alta la setena de Catalunya amb valors més baixos.

Pel que fa a l'índex de dependència senil, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), aquest indicador pot servir per veure l'evolució de les poblacions que cobren pensions i les que poden cotitzar (si el mercat de treball es manté estable) i, per tant, és d'actualitat atesa la situació de la caixa de les pensions. A les Terres de l'Ebre, aquest indicador conserva el 2015 el valor de 34; l'índex va davallar al llarg del segle per l'arribada de gent en edat de treballar i ara, pel retorn i envelliment de la població, torna a tenir el valor de l'any 2000. L'efecte a Catalunya no ha estat el mateix i l'índex ha anat creixent al llarg del segle: l'any 2015 manté el seu màxim valor de 28. Així, l'indicador de dependència senil és 6 punts més gran a les Terres de l'Ebre, que és l'àmbit territorial amb el valor més elevat i amb molta diferència. En l'àmbit comarcal, la Terra Alta ja assoleix el valor de 50 (és la comarca amb el valor més elevat); la Ribera d'Ebre, amb 37; el Baix Ebre, amb 34, i el Montsià, amb 32, se situen en llocs força elevats (setè, novè i quinzè, respectivament). Destaca el valor de la Terra Alta, que el 2015 ha tornat a pujar un punt i ja hi ha la meitat de persones més grans de 65 anys respecte a les persones en edat de treballar.

D'altra banda, si volem mesurar la càrrega que per a la població en edat de treballar representa la població en edats dependents, l'índex de dependència global ens indica la relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent). Globalment a les Terres de l'Ebre aquest indicador, l'any 2015, es manté en el 57; també ho fa a Catalunya amb un valor de 52. Per tant, també ho fa la diferència en 5 punts. Les Terres de l'Ebre són l'àmbit territorial on l'indicador és més elevat; per tant, on el pes de la gent menor de 16 anys i més gran de 65 (en edat inactiva) és més gran sobre els que sí que estan en edat de treballar. En l'àmbit comarcal, la Terra Alta torna

a registrar el valor més elevat de les comarques catalanes, 70, 8 punts més que la comarca següent, i ha tornat a créixer 2 punts el 2015. Aquest creixement de l'indicador de la Terra Alta pot tenir una part positiva: el creixement dels menors de 15 anys a una comarca on no hi ha població jove.

Si analitzem l'**índex de recanvi de la població en edats actives**, definit com el quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressat en tant per cent), ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que és més a prop de jubilar-se. En aquest cas, valors més elevats signifiquen una menor capacitat de recanvi per a la generació que està a punt d'abandonar el mercat laboral. Aquest índex, per la seva composició, sí que pot tenir modificacions una mica més importants en una anualitat, i així passa a la present. Les Terres de l'Ebre augmenten dos punts i assoleixen el valor de 126, el més elevat de la sèrie; s'incrementa el gap respecte a Catalunya a 10 punts, on es dona una nova baixada d'un punt. El valor de les Terres de l'Ebre és el segon més gran dels àmbits territorials, per darrere de l'Alt Pirineu. La disparitat comarcal es manifesta en els valors i en l'evolució: La Terra Alta té una valor de 169, el segon més alt de les comarques catalanes, però disminueix 4 punts l'indicador (la mateixa disminució de l'any 2014), i ja ha deixat de ser la que presentava el valor més elevat. La Ribera d'Ebre, per contra, augmenta 6 punts aquest indicador i arriba a 144; el Montsià ho fa en 3 punts i arriba a 122 (sumant anys de gran creixement de l'índex), i el Baix Ebre el segueix amb un valor de 118, el més baix de les comarques ebrenques.

L'**edat mitjana de la població** com a mesura central d'edat té un valor de 44,27 anys per a les Terres de l'Ebre el 2015, una mica superior als 44,04 de 2014 i que segueix una senda de creixement que es pot observar a la taula. Catalunya té un valor un xic més petit, de 42,29, amb una evolució similar i, per tant, també superior al de 2014 (42,1). Ja apuntàvem l'anuari passat l'elevada edat mitjana de la Ribera d'Ebre com una dada força estranya; aquest any el valor ha tingut una davallada que no pot ser fruit del càlcul. L'edat mitjana de la comarca ha passat de 52,72 a 46,02. Per tant, ha d'haver-hi algun element de recompte diferent; si mirem la sèrie, ja es va donar un canvi en la magnitud del mateix ordre en sentit invers anteriorment. Amb el nou valor, la Ribera d'Ebre esdevé la setena comarca amb edat mitjana més elevada. El 2015 la Terra Alta, amb una edat mitjana de 48,48 (pràcticament estable), és la comarca de Catalunya amb l'edat mitjana més elevada. Menors valors tenen el Montsià (43,47) i el Baix Ebre (43,85), tots per damunt de la mitjana catalana.

La densitat de la població ens indica el nombre d'habitants per unitat de territori. Com que no s'han produït grans variacions poblacionals, les dades de l'any 2015 són molt semblants a les de 2014, encara que una mica inferiors (també passarà el mateix quan l'Idescat consolidi en indicadors les dades de 2016). La densitat de població de la Terra Alta és escassament de 15,6 hab./km²; la segueix com a comarca menys densament poblada la Ribera d'Ebre, amb 26,7 hab./km², i les Terres de l'Ebre tenen un valor de 54,4 hab./km². Les comarques més densament poblades són el Baix Ebre (78,2 hab./km²) i el Montsià (92,4 hab./km²), totes, però, amb valors molt inferiors als de la mitjana catalana, que és de 232 hab./km². Les Terres de l'Ebre són els segon àmbit territorial menys densament poblat, darrere de l'Alt Pirineu.

Un element rellevant quan es realitzen polítiques és el pes demogràfic dels territoris. Ja hem fet l'anàlisi de la pèrdua de pes els darrers anys de les Terres de l'Ebre en conjunt i de les quatre comarques. Molt visual resulta el pes de cada comarca: el Baix Ebre per damunt i el Montsià per sota estan al voltant de tenir 1 habitant de cada cent de Catalunya; a la Ribera d'Ebre són 3 de cada mil, i a la Terra Alta, 1,5 de cada mil catalans.

Les conclusions generals són les mateixes que l'any anterior: la població ebrenc a està envellida en relació amb la catalana i, respecte a la resta d'àmbits territorials, la Terra Alta presenta valors molt extrems d'alguns indicadors. L'evolució de la darrera anualitat no ha anat en la direcció de millorar els valors en termes absoluts ni relatius.

6.5 Creixement natural i migracions

L'evolució de la població ebrenc a al llarg del segle XXI s'ha vist determinada de forma directa pels moviments migratoris que han canviat el volum i la composició de la població. Els darrers anys s'està produint un moviment de retorn als països d'origen, de menor magnitud que l'inicial, que torna a modificar els pesos relatius de cada col·lectiu i contribueix al retrocés poblacional. Intentarem contrastar amb les dades si hi ha noves entrades netes de població (les dades disponibles són en alguns casos de 2015 i altres de 2016) fruit de l'arribada al territori de nous immigrants (refugiats).

La taula 6.8 recull els components de les taxes de creixement de la població en el període 2000-15, i distingeix el creixement natural i el creixement migratori. Tal com passava l'any anterior, a les Terres de l'Ebre les taxes de creixement total han coincidit en totes les anualitats amb el signe de la taxa de creixement migratori. Analitzem l'evolució dels darrers anys (per veure la del període fins a l'any 2014 podeu anar a l'anuari anterior). Des de 2011 la taxa de creixement migratori té un signe negatiu a les Terres de l'Ebre. El 2015 se situa en un $-3,73\%$, un valor en termes absoluts molt menor que el de l'any 2014 ($-11,79\%$). Així, sembla que es frena el saldo negatiu del moviment migratori, si bé continua essent negatiu i encara una mica superior al natural. Aquest darrer ha tornat a ser negatiu l'any 2015 i, a més, el valor ha crescut en termes absoluts fins al $-2,56\%$. Aquesta dada és força preocupant per la relació entre les taxes de naixement i defunció. La suma de les dues taxes dona un decreixement total del $-6,3\%$ a les Terres de l'Ebre, un valor menor que el de 2014 per la gran disminució del decreixement migratori que marca la tendència.

Taula 6.8 Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-15

(creixement per mil habitants)

Taula 6.8. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2015 (creixement per mil habitants)						
	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement
	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI
2015	-6,3	-2,56	-3,73	3,17	0,75	2,42
2014	-13,44	-1,65	-11,79	-1,23	1,38	-2,61
2013	-14,61	-1,53	-13	-6,05	1,43	-7,48
2012	-11,6	-1,78	-9,82	-4,86	1,91	-6,77
2011	-4,14	-0,48	-3,66	1,8	2,83	-1,03
2010	0,66	0,15	0,51	5,32	3,33	1,99
2009	-1,78	0,3	-2,08	6,11	3,39	2,72
2008	10,55	0,66	9,9	16,08	4,01	12,06
2007	40,02	0,06	39,96	20,99	3,37	17,61
2006	31,16	-0,07	31,22	21,47	3,51	17,96
2005	26,61	-1,65	28,27	21,42	2,66	18,76
2004	31,68	-2,09	33,77	22,66	2,91	19,75
2003	15,62	-2,42	18,03	20,31	1,95	18,36
2002	17,59	-2,26	19,85	24,79	1,7	23,08
2001	18,65	-2,38	21,03	22,9	1,41	21,49
2000	12,36	-2,61	14,97	12,67	1,31	11,36

Font: Idescat.

Font: Idescat.

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

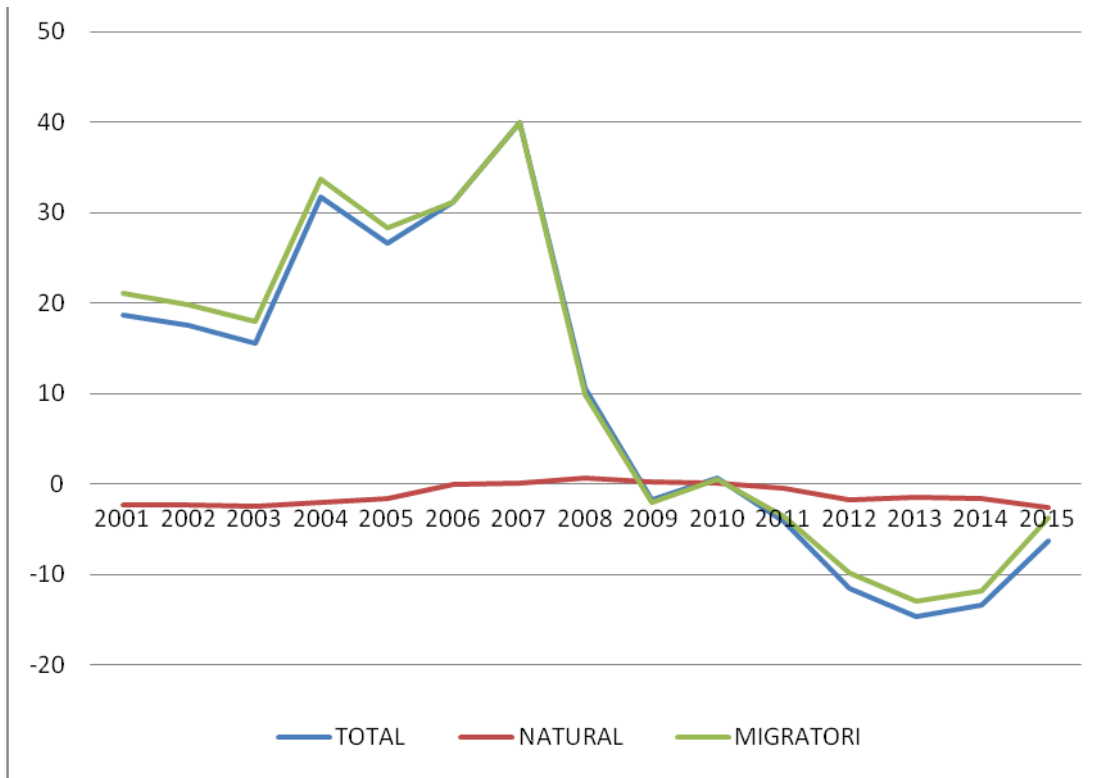
Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement migratori

Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a la meitat del període. Per al període 1986-2001, el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per a l'any 2002 i posteriors, el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

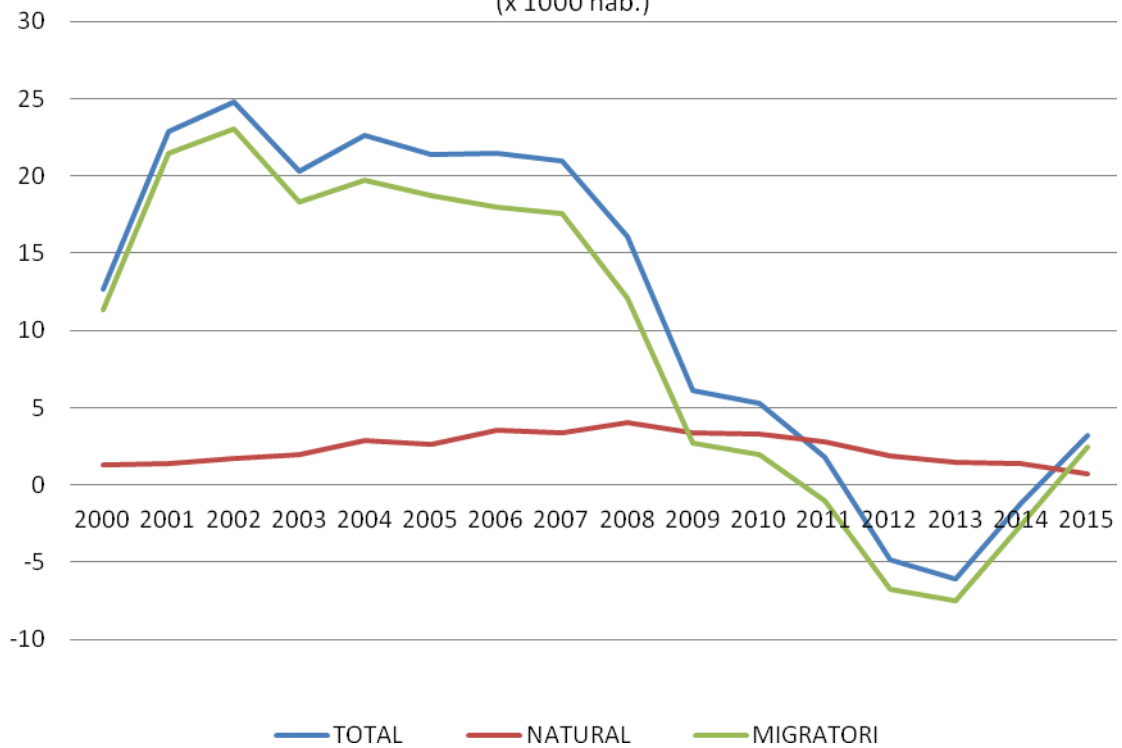
Resulta significatiu comparar el comportament amb el de Catalunya. L'evolució de l'any 2015 respecte al 2014 ha estat la mateixa: millora de la taxa de creixement migratori i empitjorament de la natural, però els valors són molt diferents. El 2015 a Catalunya els dos saldos ja presenten valors positius, la taxa de creixement migratori és del 2,42‰; la del creixement natural, del 0,75‰, i la total, del 3,17‰. Les dues taxes parcials a les Terres de l'Ebre són negatives i també, per tant, la del creixement total. La diferència entre els creixements totals és de prop d'un 10‰, una mica inferior al de 2014. (Les dades de les taxes de creixement total no coincideixen amb les del primer apartat per la metodologia i poblacions assignades per al càlcul a cada indicador.)

Gràfic 6.7 Evolució de les taxes brutes de creixement de la població

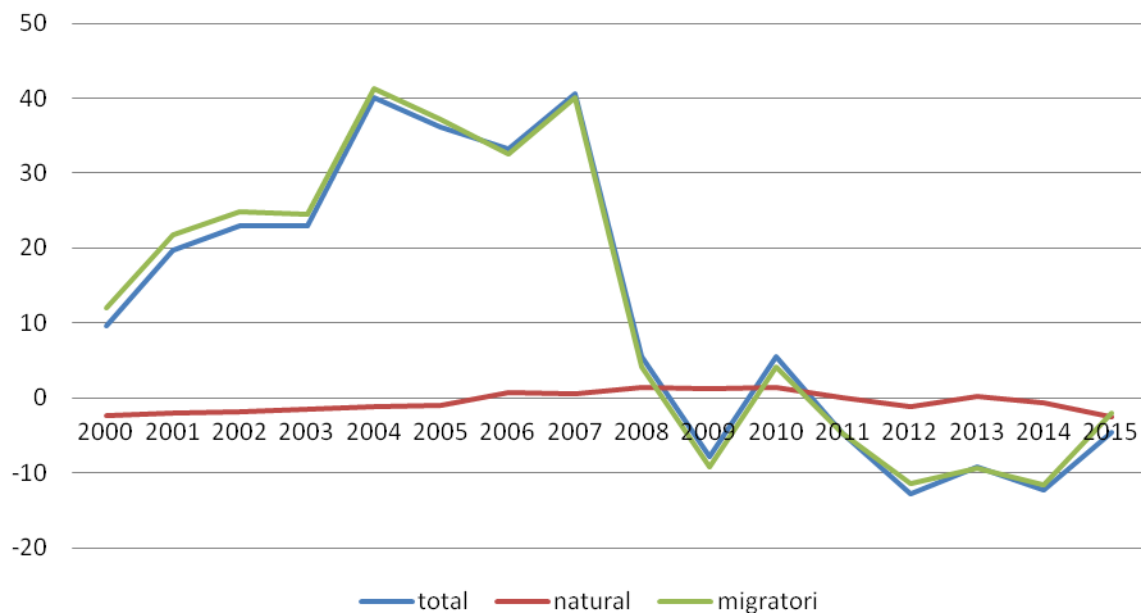
Taxes creixement de la població de Catalunya

(x 1000 hab.)

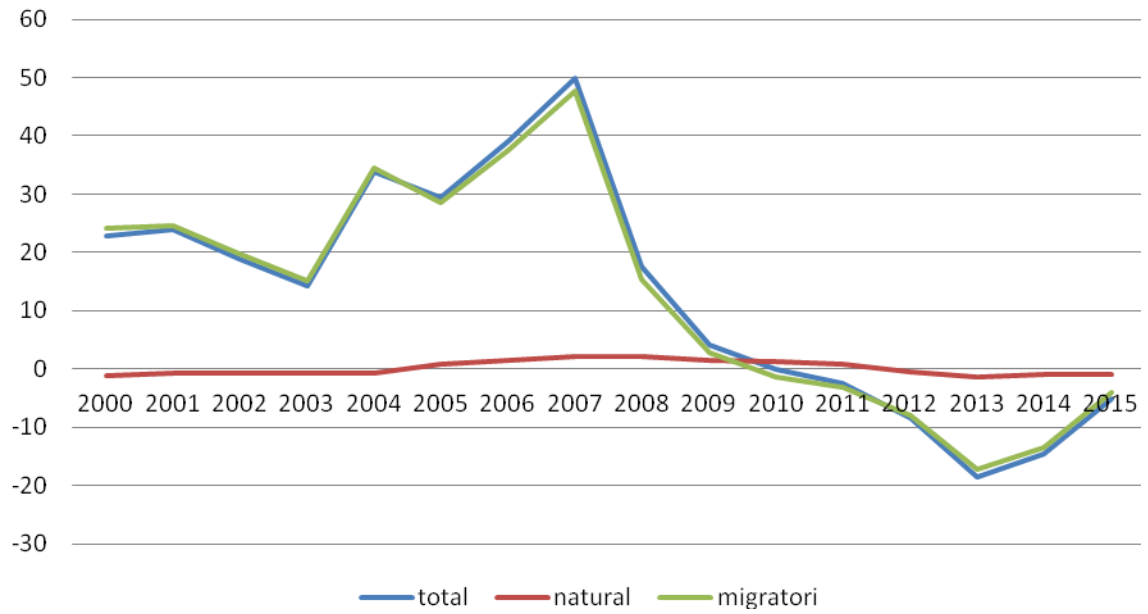
Taxes creixement de la població del Baix Ebre

(x 1000 hab.)

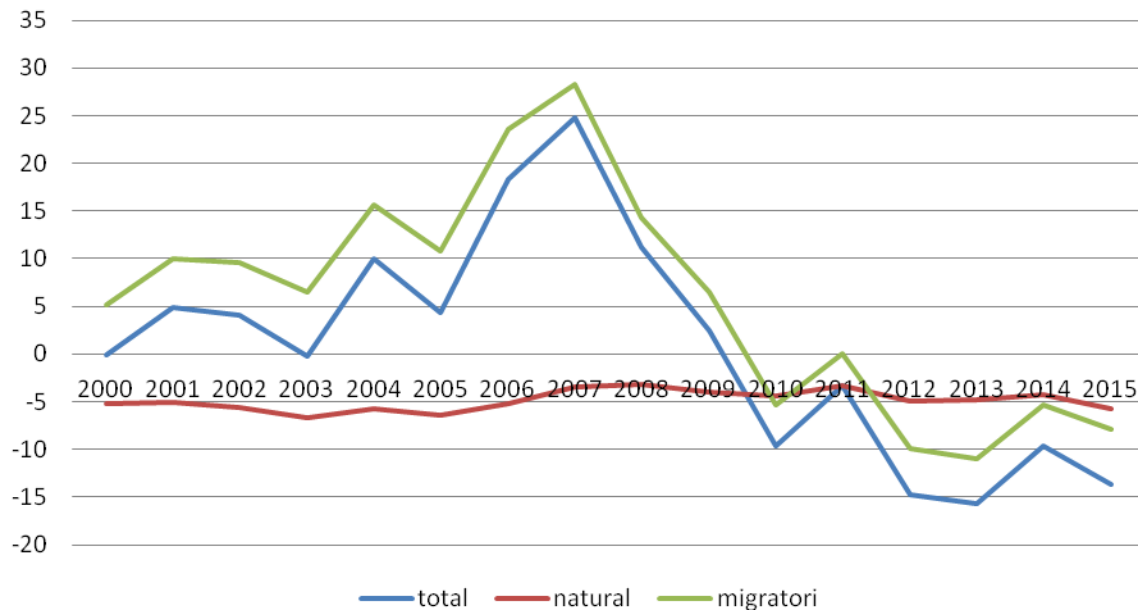
Taxes creixement de la població del Montsià

(x 1000 hab.)

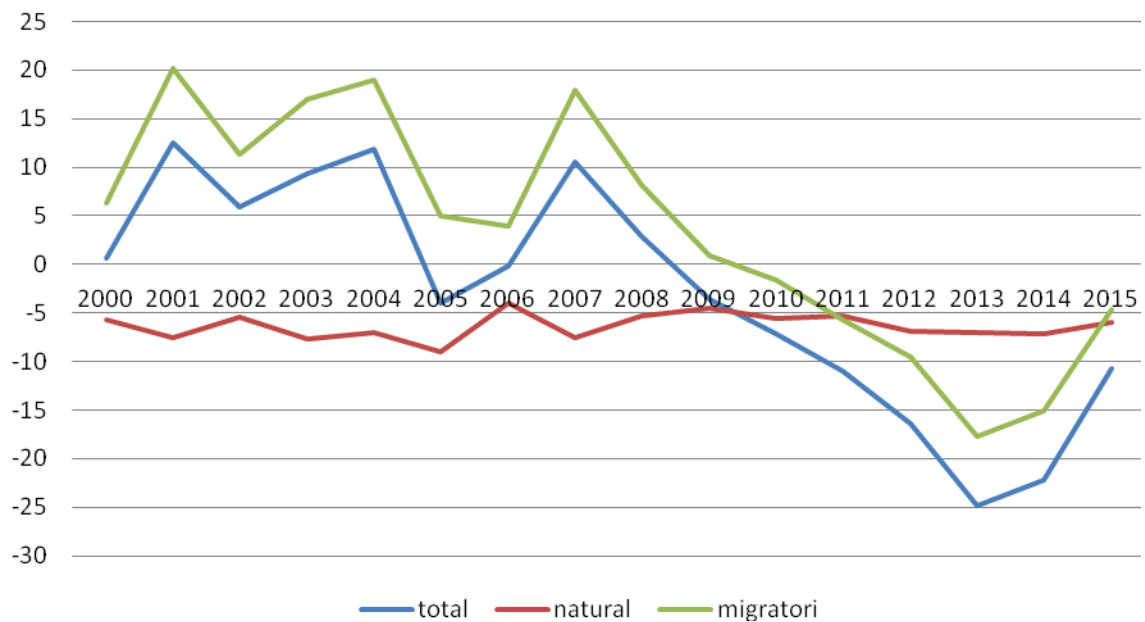
**Taxes creixement de la població de
d'Ebre (x 1000 hab.)**

la Ribera

**Taxes creixement de la població de
(x 1000 hab.)**

la Terra Alta

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

El gràfic 6.7 mostra el comportament diferent de cada territori. Els darrers anys els valors absoluts de les taxes per a tots els territoris són molt inferiors als del valors de les taxes migratòries en el moment de màxima immigració. Els valors d'aquest indicador a les comarques del Baix Ebre i el Montsià van ser extrems i els de les Terres de l'Ebre, molt superiors als de Catalunya. A continuació, analitzem l'evolució de la darrera anualitat i la comparació entre els diferents territoris:

- La comarca amb la taxa de creixement total més negativa és la Ribera d'Ebre, amb un $-13,67\%$, fruit d'un $-7,96\%$ del creixement migratori i un $-5,71\%$ del natural. Els dos components es fan més negatius que el 2014 i són força importants, especialment el gran decreixement a causa de la taxa natural.
- La comarca de la Terra Alta encara té una taxa de creixement natural més negativa, del $-5,99\%$, a la qual s'afegeix la taxa migratòria, del $-4,71\%$, que fan la total del $-10,7\%$. Malgrat aquest comportament tan negatiu, els valors han moderat el seu comportament respecte al 2014, com es veu al gràfic de la comarca. La població envellida de la comarca determina el valor negatiu de la taxa de creixement natural.
- El Montsià és la comarca amb la població més jove; així, la taxa de creixement natural és negativa, però molt baixa, del $-0,93\%$. Molt més negativa és la taxa migratòria, del $-4,11\%$, per arribar a una taxa total del $-5,04\%$. L'evolució de la darrera anualitat manté el valor de la taxa de creixement natural i modera notòriament la migratòria.
- El Baix Ebre té un saldo brut de $-4,65\%$, el millor comportament comarcal. Hi contribueixen en parts semblants els dos saldos: $-2,58\%$ el migratori i $-2,06\%$ el natural. El comportament del saldo migratori i el total han millorat, però ha empitjorat el del saldo natural.

Taula 6.9 Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-16

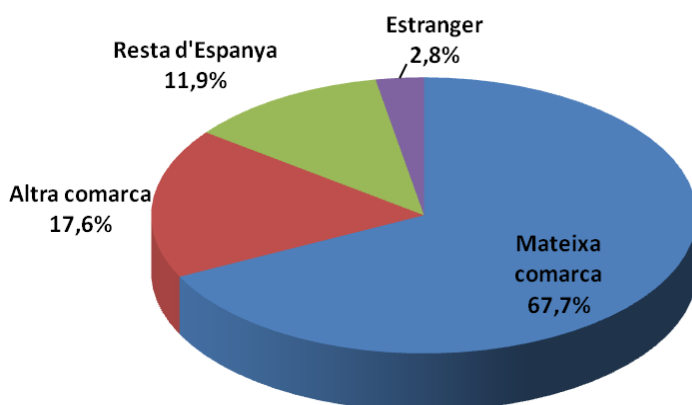
Taula 6.9. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2016						
	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2016	103.272	30.530	133.802	16.676	30.377	180.855
2015	103.726	30.556	134.282	16.967	31.618	182.867
2014	104071	30671	134742	17148	33404	185294
2013	104355	30629	134984	17388	36506	188878
2012	104716	30597	135313	17626	38887	191826
2011	104855	30756	135611	17842	38178	191631
2010	104766	30828	135594	18098	37876	191568
2009	104230	30553	134783	18235	37842	190860
2008	104086	30146	134232	18396	36463	189091
2007	104052	29714	133766	18378	30318	182462
2006	104073	28949	133022	18320	26120	177462
2005	104165	28574	132739	18262	23791	174792
2004	104104	28168	132272	18217	18304	168793
2003	104557	27906	132463	18213	15211	165887
2002	105151	27708	132859	18356	10656	161871
2001	105505	27622	133127	18487	7183	158797
2000	105731	27503	133234	18596	4454	156284
<i>Font: Idescat. Padró continu.</i>						
Institut d'Estadística de Catalunya						

Font: Idescat. Padró continu.

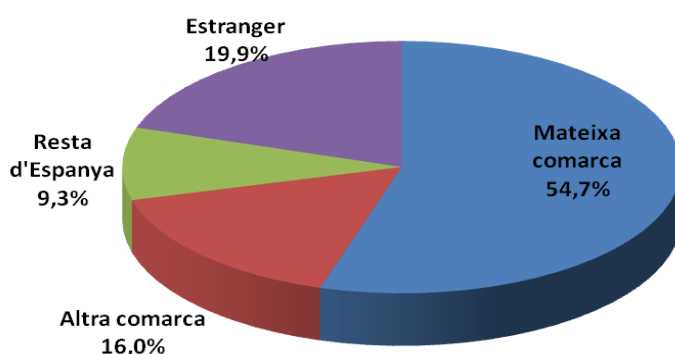
La taula 6.9 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels seus residents. Si analitzem les variacions en termes absoluts de cada col·lectiu per al període 2000-16, la població dels nascuts a Catalunya ha augmentat ja només 568 habitants, i ha reduït en quasi la meitat el saldo de l'any anterior. El dels de la resta de l'Estat ha disminuït en 1.920 (291 més que el 2015); per tant, el saldo negatiu dels espanyols a les Terres de l'Ebre ha ascendit a 1.352 per a tot el període. L'augment de població estrangera en 25.923 persones és la que porta a un increment de la població en termes absoluts de la població ebrenca. Això suposa una nova disminució de la població nascuda a l'estranger de 1.241 residents, menor en termes absoluts que el 2015. La població nascuda a l'estranger ja ha disminuït des del seu màxim en 8.510 persones.

Per analitzar el pes real del fenomen migratori, adjuntem a continuació tres gràfics que representen el pes demogràfic dels col·lectius l'any 2000 (inici de l'etapa) l'any 2011 (l'any que la població estrangera va suposar el percentatge més elevat) i l'any 2016. Analitzem, a continuació, el canvi de la darrera anualitat. La tendència per als nascuts a la mateixa comarca continua creixent, i passa del 56,7% de 2015 al 57,1% el 2016. També creix el percentatge dels nascuts a una altra comarca catalana, del 16,7% al 16,9%. Els altres dos percentatges decreixen: els nascuts a la resta d'Espanya, del 9,3% al 9,2%, i, sobretot, la població estrangera, del 17,3% al 16,8%. Aquest ja és més lluny del màxim assolit (19,9%).

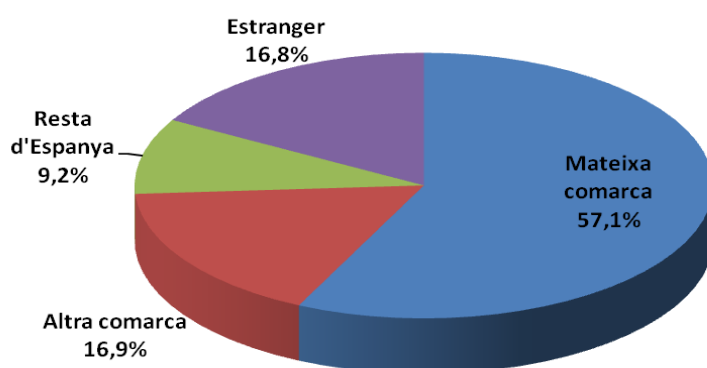
Gràfic 6.8 Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2000

Gràfic 6.9 Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2011

Gràfic 6.10 Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

D'altra banda, a la taula 6.10 podem veure l'evolució de la distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitats. Analitzarem l'evolució de la darrera anualitat i la seva comparació amb la de 2015 per a cada col·lectiu. La pèrdua de població més gran torna a ser, igual que el 2015, per a la resta dels països de la Unió Europea, amb 1.346 persones, una mica menor en termes absoluts a la de 2015 i pràcticament igual en termes relatius (un $-8,8\%$), la qual cosa fa disminuir la població del grup més nombrós als 13.941 residents. L'altre col·lectiu que disminueix notòriament la població en termes absoluts és el de l'Amèrica del Sud, amb una disminució de 168 persones. Disminueixen també la població, però de forma inapreciable, els de la resta de la UE (14 residents), els de l'Amèrica del Nord (9 residents) i una mica més els de l'Àsia i Oceania (66 residents). Els nascuts a l'Àfrica són el segon grup més nombrós i augmenten la població en 40 habitants fins a arribar als 7.890, fet que suposa el segon creixement en algun col·lectiu estranger des de 2012 (el 2015 ho van fer els de l'Amèrica del Nord i Central).

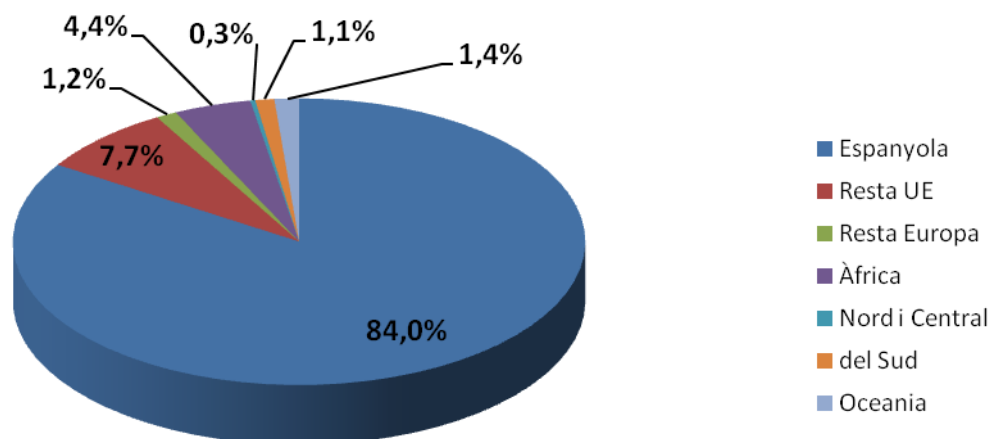
Els percentatges de cada col·lectiu es mostren al gràfic 6.11 i es veu la pèrdua de pes relatiu de la població de la resta de la UE, que el 2015 representava el 8,4% de la població i ara és el 7,7%. La resta de col·lectius es mantenen força estables en pes l'any 2016 i l'Àfrica, pel seu comportament diferent, puja una dècima fins al 4,4%.

Taula 6.10 Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (recomptes), 2000-16

Taula 6.10. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (Recomptes), 2000-2016								
	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
2016	151.933	13.941	2.130	7.890	516	1.932	2.513	180.855
2015	152.380	15.287	2.144	7.850	527	2.100	2.579	182.867
2014	152.627	16.771	2.225	8.192	500	2.382	2.597	185.294
2013	152.337	19.348	2.370	8.650	545	2.870	2.758	188.878
2012	152.830	21.197	2.433	8.863	518	3.140	2.845	191.826
2011	153.329	20.893	2.403	8.493	467	3.523	2.523	191.631
2010	153.523	20.968	2.386	8.102	497	3.977	2.115	191.568
2009	153.122	21.257	2.439	7.417	487	4.099	2.039	190.860
2008	152.968	20.443	2.343	6.698	423	4.120	2.096	189.091
2007	152.720	15.989	1.964	5.774	317	3.690	2.008	182.462
2006	152.084	5.401	9.165	5.278	282	3.449	1.803	177.462
2005	151.989	4.438	8.215	4.909	284	3.639	1.318	174.792
2004	151.698	2.295	6.831	3.832	217	3.112	808	168.793
2003	151.923	1.947	5.309	3.335	226	2.569	578	165.887
2002	152.448	1.449	3.058	2.502	195	1.804	415	161.871
2001	152.879	1.224	1.572	1.795	171	938	218	158.797
2000	153.084	1.081	397	1.156	141	320	105	156.284
<i>Font: Idescat. Padró continu.</i>								
Institut d'Estadística de Catalunya								

Font: Idescat. Padró continu.

Gràfic 6.11 Distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitat, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Les taules 6.11a i 6.11b mostren en termes absoluts i relatius els diferents col·lectius de població als municipis i comarques de les Terres de l'Ebre. Si fem l'anàlisi comarcal, els pesos relatius de la població estrangera ha baixat a totes les comarques excepte a la que presentava menor percentatge. La Terra Alta ha crescut de l'11,22 a l'11,33%; la Ribera d'Ebre ha baixat del 14,63% al 14,45%; el Montsià, del 17,36% al 16,34% (la disminució més important), i el Baix Ebre, del 17,47% al 16,84%.

La pauta generalitzada és la disminució del percentatge de població estrangera i uns comportaments molt diferents per a cada municipi. Resten tres municipis amb més d'un 25% de població estrangera: el Perelló, amb un 29,9%, que incrementa el percentatge a pesar de tenir menys estrangers; l'Ampolla (25,2%), i Ulldecona (25%). En aquests dos darrers disminueix el percentatge de forma considerable. A l'altre extrem, amb menys d'un 5% de població estrangera, hi trobem 6 municipis: Paüls, Alfara de Carles, la Fatarella, Villalba dels Arcs, Arnes i Caseres (el que en té menys amb un 1,98%).

El percentatge més nombrós és el dels nascuts a la resta de la Unió Europea, amb un valor del 22,5% al Perelló i prop i per sobre del 16% a Ginestar, Garcia, Gandesa i l'Ampolla, amb presència per damunt del 10% a molts altres municipis.

Si mirem els percentatges més elevats per a la resta de continents, les dades tornen a mostrar agrupaments als municipis. Aquests són:

- Vinebre té un 12,7% de la població nascuda a l'Àfrica i la Torre de l'Espanyol, un 14,65%. La resta ja té valors per sota del 10%, entre els quals destaquen Roquetes (9,37%) i Alcanar (7,34%).
- De l'Amèrica del Sud, la Pobla de Massaluca en té un 3,6% i la segueixen en percentatge els municipis més grans: Amposta (2,44%), Sant Carles de la Ràpita (1,49%) i Tortosa (1,47%).
- Els nascuts a l'Àsia i Oceania tenen el percentatge més elevat a Corbera d'Ebre, amb un 7,87%, seguits de l'Aldea (4,31%), Bot (3,58%) i, de nou, Tortosa i Amposta.

Manca disposar de les dades per nacionalitats, que encara mostrarien més acusadament les agrupacions de les comunitats en municipis segons nacionalitats per l'efecte crida que realitzen les persones ja residents a cada municipi als seus països d'origen. Els valors absoluts de cada col·lectiu es mostren a la taula 6.11a i l'efecte de la dimensió dels municipis fa que les poblacions més elevades es concentrin als municipis més grans, com Tortosa i Amposta.

Taula 6.11a Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2016

Taula 6.11 a. Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2016								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
Municipis								
Alcanar	7.494	1.321	339	244	20	56	20	9.494
Aldea, l'	3.413	237	60	312	8	37	183	4.250
Aldover	789	59	0	14	0	1	0	863
Alfara de Carles	357	9	2	1	0	1	1	371
Ametlla de Mar, l'	5.410	1.002	159	381	13	101	36	7.102
Ampolla, l'	2.485	536	158	53	18	31	41	3.322
Amposta	17.530	1.237	124	677	48	503	535	20.654
Ames	460	11	0	1	0	0	0	472
Ascó	1.575	28	1	76	4	11	0	1.695
Batea	1.764	177	20	2	1	3	0	1.967
Benifallet	667	40	0	1	0	0	0	708
Benissanet	923	180	4	80	0	3	28	1.218
Bot	580	7	0	4	2	0	22	615
Camarles	2.841	292	50	121	2	21	22	3.349
Caseres	248	3	1	0	0	1	0	253
Corbera d'Ebre	921	68	0	4	0	2	85	1.080
Deltebre	10.504	490	64	274	20	88	104	11.544
Fatarella, la	974	24	1	1	3	1	0	1.004
Flix	3.267	210	37	80	6	25	52	3.677
Freginals	310	42	37	3	1	1	2	396
Galera, la	634	91	4	17	0	2	0	748
Gandesa	2.379	491	11	59	20	22	17	2.999
Garcia	487	98	2	6	5	3	0	601
Ginestar	631	128	0	18	0	1	0	778
Godall	586	41	2	1	0	1	0	631
Horta de Sant Joan	1.065	109	3	4	6	2	0	1.189
Mas de Barberans	530	69	0	1	1	4	0	605
Masdenverge	1.008	36	3	34	0	7	0	1.088
Miravet	636	38	1	46	0	2	14	737
Móra d'Ebre	4.723	328	54	389	21	23	36	5.574
Móra la Nova	2.533	348	9	177	5	22	10	3.104
Palma d'Ebre, la	332	21	0	8	1	1	0	363
Paüls	557	19	2	2	0	0	0	580
Perelló, el	2.122	655	46	56	9	11	4	2.903
Pinell de Brai, el	926	86	0	0	0	2	0	1.014
Pobla de Massaluça, la	306	9	0	2	4	12	0	333
Prat de Comte	167	0	0	0	8	0	2	177
Rasquera	695	110	12	1	0	1	0	819
Riba-roja d'Ebre	1.056	84	5	4	1	3	3	1.156
Roquetes	6.983	242	35	765	12	87	41	8.165
Sant Carles de la Ràpita	12.454	1.445	88	363	49	219	100	14.718
Sant Jaume d'Enveja	3.312	102	21	35	4	13	29	3.516
Santa Bàrbara	3.235	243	11	218	15	34	18	3.774
Sénia, la	4.729	663	17	210	4	24	7	5.654
Tivenys	795	39	13	31	8	1	0	887
Tivissa	1.504	105	40	9	1	10	15	1.684
Torre de l'Espanyol, la	509	29	1	93	0	3	0	635
Tortosa	27.663	1.362	534	2.510	179	495	1.000	33.743
Ulldecona	4.776	898	154	412	9	39	80	6.368
Vilalba dels Arcs	639	17	1	0	1	0	0	658
Vinebre	354	19	1	55	0	1	0	430
Xerta	1.095	43	3	35	7	1	6	1.190
Comarques								
Baix Ebre	65.681	5.025	1.126	4.556	276	875	1.438	78.977
Montsià	56.598	6.188	800	2.215	151	903	791	67.646
Ribera d'Ebre	19.225	1.726	167	1.042	44	109	158	22.471
Terra Alta	10.429	1.002	37	77	45	45	126	11.761

Font: Idescat. Padró continu.

Font: Idescat. Padró continu.

Taula 6.11b Percentatges de població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2016

Taula 6.11b. Percentatges població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2016								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total estranger
Municipis								
Alcanar	78,93	13,91	3,57	2,57	0,21	0,59	0,21	21,07
Aldea, l'	80,31	5,58	1,41	7,34	0,19	0,87	4,31	19,69
Aldover	91,43	6,84	0,00	1,62	0,00	0,12	0,00	8,57
Alfara de Carles	96,23	2,43	0,54	0,27	0,00	0,27	0,27	3,77
Amella de Mar, l'	76,18	14,11	2,24	5,36	0,18	1,42	0,51	23,82
Ampolla, l'	74,80	16,13	4,76	1,60	0,54	0,93	1,23	25,20
Amposta	84,87	5,99	0,60	3,28	0,23	2,44	2,59	15,13
Ames	97,46	2,33	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00	2,54
Ascó	92,92	1,65	0,06	4,48	0,24	0,65	0,00	7,08
Batea	89,68	9,00	1,02	0,10	0,05	0,15	0,00	10,32
Benifallet	94,21	5,65	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	5,79
Benissanet	75,78	14,78	0,33	6,57	0,00	0,25	2,30	24,22
Bot	94,31	1,14	0,00	0,65	0,33	0,00	3,58	5,69
Camaries	84,83	8,72	1,49	3,61	0,06	0,63	0,66	15,17
Caseres	98,02	1,19	0,40	0,00	0,00	0,40	0,00	1,98
Corbera d'Ebre	85,28	6,30	0,00	0,37	0,00	0,19	7,87	14,72
Deltebre	90,99	4,24	0,55	2,37	0,17	0,76	0,90	9,01
Fatarella, la	97,01	2,39	0,10	0,10	0,30	0,10	0,00	2,99
Flix	88,85	5,71	1,01	2,18	0,16	0,68	1,41	11,15
Freginals	78,28	10,61	9,34	0,76	0,25	0,25	0,51	21,72
Galera, la	84,76	12,17	0,53	2,27	0,00	0,27	0,00	15,24
Gandesa	79,33	16,37	0,37	1,97	0,67	0,73	0,57	20,67
Garcia	81,03	16,31	0,33	1,00	0,83	0,50	0,00	18,97
Ginestar	81,11	16,45	0,00	2,31	0,00	0,13	0,00	18,89
Godall	92,87	6,50	0,32	0,16	0,00	0,16	0,00	7,13
Horta de Sant Joan	89,57	9,17	0,25	0,34	0,50	0,17	0,00	10,43
Mas de Barberans	87,60	11,40	0,00	0,17	0,17	0,66	0,00	12,40
Masdenverge	92,65	3,31	0,28	3,13	0,00	0,64	0,00	7,35
Miravet	86,30	5,16	0,14	6,24	0,00	0,27	1,90	13,70
Móra d'Ebre	84,73	5,88	0,97	6,98	0,38	0,41	0,65	15,27
Móra la Nova	81,60	11,21	0,29	5,70	0,16	0,71	0,32	18,40
Palma d'Ebre, la	91,46	5,79	0,00	2,20	0,28	0,28	0,00	8,54
Paülis	96,03	3,28	0,34	0,34	0,00	0,00	0,00	3,97
Perelló, el	73,10	22,56	1,58	1,93	0,31	0,38	0,14	26,90
Pinell de Brai, el	91,32	8,48	0,00	0,00	0,00	0,20	0,00	8,68
Pobla de Massaluça, la	91,89	2,70	0,00	0,60	1,20	3,60	0,00	8,11
Prat de Comte	94,35	0,00	0,00	0,00	4,52	0,00	1,13	5,65
Rasquera	84,86	13,43	1,47	0,12	0,00	0,12	0,00	15,14
Riba-roja d'Ebre	91,35	7,27	0,43	0,35	0,09	0,26	0,26	8,65
Roquetes	85,52	2,96	0,43	9,37	0,15	1,07	0,50	14,48
Sant Carles de la Ràpita	84,62	9,82	0,60	2,47	0,33	1,49	0,68	15,38
Sant Jaume d'Enveja	94,20	2,90	0,60	1,00	0,11	0,37	0,82	5,80
Santa Bàrbara	85,72	6,44	0,29	5,78	0,40	0,90	0,48	14,28
Sènia, la	83,64	11,73	0,30	3,71	0,07	0,42	0,12	16,36
Tivenys	89,63	4,40	1,47	3,49	0,90	0,11	0,00	10,37
Tivissa	89,31	6,24	2,38	0,53	0,06	0,59	0,89	10,69
Torre de l'Espanyol, la	80,16	4,57	0,16	14,65	0,00	0,47	0,00	19,84
Tortosa	81,98	4,04	1,58	7,44	0,53	1,47	2,96	18,02
Ulldecona	75,00	14,10	2,42	6,47	0,14	0,61	1,26	25,00
Vilalba dels Arcs	97,11	2,58	0,15	0,00	0,15	0,00	0,00	2,89
Vinebre	82,33	4,42	0,23	12,79	0,00	0,23	0,00	17,67
Xerta	92,02	3,61	0,25	2,94	0,59	0,08	0,50	7,98
Comarques								
Baix Ebre	83,16	6,36	1,43	5,77	0,35	1,11	1,82	16,84
Montsià	83,67	9,15	1,18	3,27	0,22	1,33	1,17	16,33
Ribera d'Ebre	85,55	7,68	0,74	4,64	0,20	0,49	0,70	14,45
Terra Alta	88,67	8,52	0,31	0,65	0,38	0,38	1,07	11,33

Font: Idescat. Padró continu.

La taula 6.12 recull la variada procedència de nacionalitats dels cinc continents a les Terres de l'Ebre amb aquelles que tenen més de 100 habitants. Els col·lectius amb més població el 2016 són els procedents de Romania (amb 7.779, fet que suposa una nova pèrdua important des dels 8.629), del Marroc (que han crescut dels 6.273 als 6.364), del Pakistan (amb una lleugera disminució dels 1.593 als 1.551), del Regne Unit (dels 1.630 als 1.466), de l'Equador (1.304, amb una lleu pèrdua) i França (1.022, pràcticament estable). Per tant, hi ha un comportament força diferenciat entre els diferents col·lectius davant la nova situació econòmica.

Continua sense visualitzar-se cap efecte en el recompte de l'arribada a les Terres de l'Ebre de refugiats. L'any 2015 no hi ha havia cap afganès i 6 sirians i el 2016 continua essent zero el valor dels nascuts a l'Afganistan i 7 els nascuts a Síria (només un més que l'any anterior) residents a l'Ebre. (Els valors no es recullen a la taula en filtrar-se pels països amb més residents.)

El saldo entre homes i dones és molt diferent per als nascuts a cada continent. Ja analitzàvem la taxa de masculinitat de la població ebrenca superior a 100. Si mirem els nascuts a Espanya, les dones superen els homes, però, pel que fa a la població procedent de la resta del món, els homes superen les dones. Per als de la resta de la UE, un saldo positiu per als homes de +35, per als africans de 1.804 i per als asiàtics de 866. També hi ha saldos a favor de les dones en el cas dels procedents d'Amèrica (702) i els de la resta d'Europa (164). En el total de població estrangera hi ha un gap de 1.839 homes respecte a les dones (menor que el de 2015).

Taula 6.12 Població segons país de naixement i sexe, Terres de l'Ebre. Any 2015

	Homes	Dones	Total
Europa	82.778	83.087	165.865
Espanya	75.149	75.329	150.478
Catalunya	67.146	66.656	133.802
Resta d'Espanya	8.003	8.673	16.676
Resta de la Unió Europea	6.541	6.506	13.047
Alemanya	262	245	507
Bèlgica	96	79	175

	Homes	Dones	Total
Bulgària	229	157	386
Eslovàquia	76	96	172
França	498	524	1.022
Itàlia	148	75	223
Lituània	171	266	437
Països Baixos	120	95	215
Polònia	103	158	261
Portugal	93	62	155
Regne Unit	764	702	1.466
Romania	3.865	3.914	7.779
Resta d'Europa	1.088	1.252	2.340
República de Moldàvia	370	377	747
Rússia	122	226	348
Suïssa	246	280	526
Ucraïna	272	271	543
Àfrica	4.688	2.884	7.572
Algèria	305	169	474
Mali	118	13	131
Marroc	3.802	2.562	6.364
Senegal	282	49	331
Amèrica	2.118	2.820	4.938
Argentina	261	250	511
Bolívia	84	121	205
Brasil	71	153	224
Colòmbia	372	509	881
Cuba	60	107	167
Equador	624	680	1.304

	Homes	Dones	Total
Hondures	45	170	215
Paraguai	56	138	194
Perú	178	199	377
República Dominicana	68	129	197
Uruguai	91	84	175
Veneçuela	57	87	144
Xile	49	51	100
Àsia	1.665	799	2.464
Índia	206	60	266
Pakistan	1.139	412	1.551
Xina	262	273	535
Oceania	8	8	16
Total	91.257	89.598	180.855

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

Les dades dels saldos migratoris de l'any 2015 i les de poblacions de 2016 tornen a suposar una disminució del nombre d'estrangers residents a les Terres de l'Ebre. No sembla que la implementació de mesures proteccionistes, de barreres al flux d'immigrants o més controls a l'entrada de persones que es donen al context mundial hagi d'afavorir l'arribada de grans fluxos d'immigrants al nostre país. Fins i tot si es complissin els compromisos quant a l'arribada de refugiats, no tindríem una intensitat del fenomen migratori ni de bon tros com el del principi del segle XXI. Si, per contra, s'imposen les restriccions a l'arribada de noves persones, els problemes de l'estructura de la població ebrenca es poden agreujar els propers anys.

6.6 Projeccions de població

Com ja és habitual, finalitzem l'anàlisi de les variables demogràfiques fonamentals de les Terres de l'Ebre amb una comparativa dels resultats que s'estan obtenint a la sèrie dels habitants per a cada territori i les de la projecció de l'Idescat. No hi ha cap correcció subministrada aquesta anualitat per l'observatori estadístic i, per tant, continuem fent el contrast amb la sèrie que s'inicia amb les poblacions base de 2013. Recordem que ens trobàvem en una fase de retrocés demogràfic (segurament el moment més agut) i, per tant, els valors de la projecció es corregien a la baixa respecte a les de l'anterior projecció. Conforme van passant anualitats, podem veure amb més precisió la senda que van seguint les poblacions de cada territori i identificar-les amb menor marge d'error amb un dels escenaris previstos. Realitzarem, doncs, l'actualització en les comparacions de les dades de 2016 amb Catalunya, les Terres de l'Ebre i cadascuna de les comarques i també veurem si es consoliden les sendes proposades a l'anuari de 2015. Fixem l'any 2026 com a final del període projectat; l'Idescat fa previsions a més llarg termini, però ens semblen poc realistes atesa l'evolució que està tenint la població i les incerteses que planegen amplien la sèrie temporal.

En aquest sentit, la taula 6.13 presenta les dades de les projeccions de la població per al conjunt de les Terres de l'Ebre, tenint en compte tres escenaris possibles: un de baix, un de mitjà i un altre d'alt. La població de les Terres de l'Ebre el 2016 és de 180.855 habitants i es troba per sota de l'escenari mitjà; per tant, ha empitjorat l'evolució respecte a l'anterior, que se situava una mica per damunt d'aquest escenari i continua evolucionant cap a escenaris menys positius des de l'inici de les comparacions.

Taula 6.13 Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre a 1 de gener segons escenari (base 2013)

Taula 6.13. Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre (a 1 de gener segons escenari (base 2013)			
	Escenari		
	Baix	Mitjà	Alt
2026	163817	176577	194362
2025	164813	176627	192848
2024	165828	176700	191434
2023	166920	176852	190110
2022	168045	177016	188922
2021	169284	177284	187804
2020	170655	177665	186778
2019	172272	178171	185933
2018	174126	178870	185259
2017	176215	179761	184903
2016	178598	181016	184789
2015	181174	182522	184935
2014	183803	184348	185418
2013	186288	186288	186288

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051.

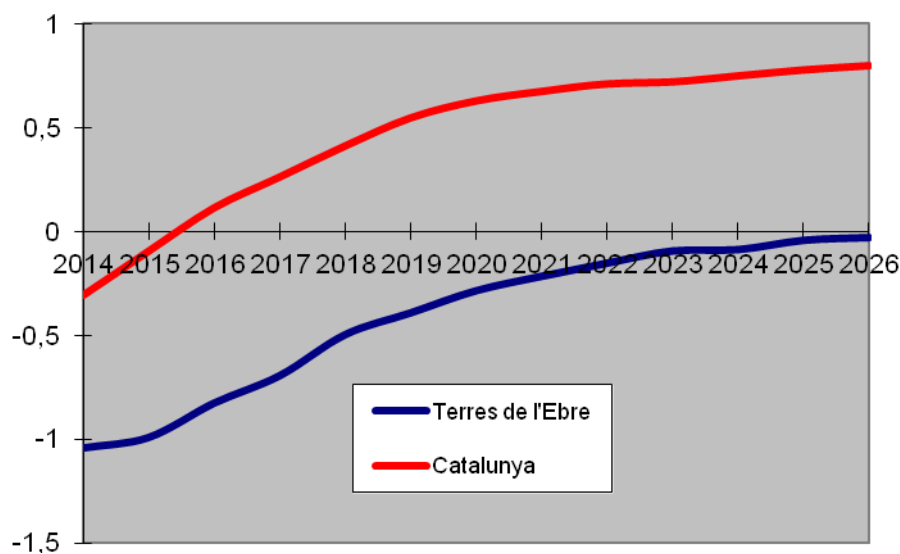
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-51.

Continuem decantant-nos encara per l'escenari mitjà com l'evolució més probable per als propers anys a les Terres de l'Ebre i, per tant, la població anirà retrocedint fins a l'any 2026 als 176.577 habitants.

Si comparem les dades de Catalunya el 2016 amb una població de 7.522.596 habitants amb els escenaris, torna a ser superior a la prevista per a l'escenari alt, igual que esdevenia en l'annualitat 2015. A més, preveia ja una petita taxa de creixement. Aquesta evolució per a la senda de l'escenari alt preveu recuperació demogràfica a Catalunya fins als 7.940.083 habitants el 2016.

Repetim el gràfic 6.12 (ja presentat l'any anterior), on s'il·lustren les diferències de les taxes de creixement de la població ebrenca i de Catalunya ajustats als patrons d'escenari mitjà i alt, respectivament. Les dades de 2016 no fan sinó encara consolidar millors expectatives per a Catalunya i pitjors per a les Terres de l'Ebre.

Gràfic 6.12 Evolució de les taxes de creixement demogràfic. Segons l'escenari alt per a Catalunya i mitjà per a les Terres de l'Ebre de les projeccions de població, 2014-26

Font Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Per a l'escenari mitjà, la taxa de creixement de les Terres de l'Ebre se situa en valors negatius totes les anualitats del període; per contra, la del conjunt de Catalunya ja ha assolit la taxa positiva prevista per al 2016 i la consolida en signe a les anualitats posteriors. La diferència entre les dues taxes es manté força constant i al voltant de l'1%. Aquesta evolució disminuiria el pes demogràfic de les Terres de l'Ebre respecte a Catalunya, que ja és molt petit. Del 2,40% de l'any 2016 passaríem, si es consolidessin aquestes evolucions, a un 2,22% el 2026, quasi dos ebrenchs menys per cada mil catalans dels 24 actuals, una dada gens afavoridora per fer sentir la veu del territori.

Taula 6.14 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013). Baix Ebre, sèrie temporal

Taula 6.14 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)			
Baix Ebre. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	70777	76259	83841
2025	71236	76293	83205
2024	71693	76349	82601
2023	72170	76416	82045
2022	72671	76502	81540
2021	73214	76627	81067
2020	73805	76785	80637
2019	74510	77012	80281
2018	75298	77309	80002
2017	76206	77691	79844
2016	77218	78225	79806
2015	78303	78865	79868
2014	79414	79633	80076
2013	80453	80453	80453
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051			
Institut d'Estadística de Catalunya			

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-51.

Taula 6.15 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013). Montsià, sèrie temporal

Taula 6.15 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)			
Montsià. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	63092	68303	75156
2025	63386	68219	74489
2024	63688	68140	73857
2023	64017	68090	73248
2022	64355	68044	72677
2021	64741	68026	72130
2020	65171	68058	71615
2019	65685	68130	71167
2018	66301	68269	70778
2017	67007	68487	70500
2016	67832	68849	70330
2015	68756	69319	70258
2014	69680	69917	70331
2013	70561	70561	70561
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051			
Institut d'Estadística de Catalunya			

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-51.

Taula 6.16 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013). Ribera d'Ebre, sèrie temporal

Taula 6.16 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)			
Ribera d'Ebre. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	19534	20979	23381
2025	19680	21032	23206
2024	19837	21071	23052
2023	20018	21146	22918
2022	20188	21211	22810
2021	20384	21296	22707
2020	20600	21397	22628
2019	20846	21521	22569
2018	21135	21678	22534
2017	21447	21859	22562
2016	21805	22088	22604
2015	22191	22348	22689
2014	22588	22648	22803
2013	22966	22966	22966
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051			
Institut d'Estadística de Catalunya			

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-51.

Taula 6.17 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013). Terra Alta, sèrie temporal

Taula 6.17 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)			
Terra Alta. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	10414	11036	11984
2025	10511	11083	11948
2024	10610	11140	11924
2023	10715	11200	11899
2022	10831	11259	11895
2021	10945	11335	11900
2020	11079	11425	11898
2019	11231	11508	11916
2018	11392	11614	11945
2017	11555	11724	11997
2016	11743	11854	12049
2015	11924	11990	12120
2014	12121	12150	12208
2013	12308	12308	12308
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051			
Institut d'Estadística de Catalunya			

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-51.

Les taules 6.14-6.17 mostren les projeccions de població segons els escenaris a les quatre comarques. Per a l'elaboració ja es tenien en compte les característiques i les evolucions de les poblacions a cada comarca. Ara comparem el resultat de la població el 2016 amb les projeccions i com ha canviat respecte a l'any 2015. La població del Baix Ebre el 2016 se situa entre l'escenari mitjà i alt, una mica més a prop de la trajectòria mitjana que l'any 2015. El Montsià continua el 2016 per sota de la previsió baixa, és la comarca que està perdent més població els darrers anys en termes relatius. La Ribera d'Ebre empitjora i se situa a prop de l'escenari alt, però per sota, no com l'any 2015, que estava per damunt. Finalment, la Terra Alta ara ja està just a l'escenari baix, i millora una mica la situació de 2015. Les evolucions tornen a reproduir uns comportaments diferenciats per a les quatre comarques, aquest any una mica correctors, amb comarques que milloren la situació respecte a la projecció i altres que l'empitjoren. El pes de les comarques més poblades marca l'evolució de la projecció del conjunt del territori.

Les previsions es poden veure modificades sobtadament per fenòmens migratoris externs o de manera suau per un canvi de cicle econòmic, si bé de moment la projecció de les evolucions actuals no és un bon indicador per a les Terres de l'Ebre, amb un comportament pitjor que el de Catalunya, que pot suposar noves pèrdues del pes demogràfic del territori.

6.7 Conclusions

Presentem a continuació un sintètic decàleg de conclusions de caràcter explicatiu del capítol.

1. La població ebrenca el 2016 ha disminuït un 1,1%. Aquesta evolució demogràfica negativa és diferent de la del conjunt de Catalunya, on la població ja ha crescut el 2016.
2. El 2016 hi ha hagut una evolució força semblant a les quatre comarques ebrenques per la qual cosa no s'han modificat substancialment els pesos relatius.
3. Al llarg del segle XX, la població catalana ha crescut un 20%; les Terres de l'Ebre, ja només el 15,7%. En una fase demogràfica tan expansiva en conjunt, la comarca de la Terra Alta ha perdut un 3,5% de la població.
4. Quan ajustem l'evolució de les taxes de creixement de la població, ho fem per un polinomi cúbic que ja representa un cicle econòmic. Per tant, la moderació de les taxes negatives ens fa preveure que poden arribar noves fases de creixement demogràfic. Aquest resultat no concorda amb les projeccions de la població donades per l'Idece segons la senda que sembla que porta la població ebrenca i que duen a noves disminucions de la població. S'haurà de veure si apareixen nous components en l'evolució de la població que en determinin el comportament futur.
5. L'evolució en l'àmbit municipal presenta molta dispersió per al conjunt del període i per a l'any 2016. No s'estableixen pautes per poder justificar comportaments segons tipologies de municipis. Destaca la recuperació per segon any consecutiu de Prat de Comte, el poble amb menys població de les Terres de l'Ebre i que el 2016 té la taxa de creixement més elevada.

6. Les piràmides de població de les quatre comarques ebrenques tenen una forma parabòlica. La Ribera d'Ebre mostra un eixamplament destacat a la franja d'edats intermèdies i la Terra Alta ja s'apropa a una piràmide invertida.
7. Els indicadors d'estructura empitjoren en la majoria dels casos per a les Terres de l'Ebre. Continuen presentant dades extremes en l'àmbit territorial i de la comarca de la Terra Alta.
8. La taxa de creixement migratori i la taxa de creixement natural van ser per al 2015 (la darrera publicada per l'Idescat) negatives i de valor similar.
9. No apareixen en el recompte de 2016 increments de persones nascudes en països en zones de conflicte. Sí que hi ha una disminució important dels nascuts a la resta de la UE.
10. La diferent evolució demogràfica dels darrers anys i la prevista per al futur suposa una pèrdua del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre. Aquest pes petit i minvant pot tenir un efecte negatiu per fer sentir la veu del territori en l'assignació dels recursos escassos.

